

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΤΕΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ

ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

(ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ)

Πτυχιακή εργασία

Νικολέτα Γεράρδη

*Θέμα πτυχιακής: Η λειτουργία και η κοινωνική προσφορά της
Στέγης ανηλίκων.*

Επιβλέπων : Πολίτης Στεργίου Ευάγγελος, καθηγητής

Τμήμα:

*Διοίκηση κοινωνικών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων και
οργανώσεων (πρώην Δ.Ι.Κ.Σ.Ε.Ο)*

Μεσολόγγι 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	6
Κοινωνικοί φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.....	6
<i>Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας</i>	6
1.2 Τα χαρακτηριστικά των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας	16
1.3 Η σύνδεση των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας με την Κοινωνία των πολιτών..	22
Κεφάλαιο 2.....	29
Παρουσία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	29
2.1 Τι είναι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις	29
• Η χρηματοδότηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων:	41
• Η κοινή γνώμη για τις ΜΚΟ:	44
2.2 Η ιστορική εξέλιξη των μη Κυβερνητικών οργανώσεων.	47
2.3. Θεμελιώδη χαρακτηριστικά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	53
2.4. Κατηγορίες Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.....	55
2.5 Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την προστασία των παιδιών.....	65
Κεφάλαιο 3.....	73
3.1 Η Στέγη Ανηλίκων Σύρου.....	73
3.2 Τρόπος λειτουργίας της Στέγης Ανηλίκων	76
3.3 Σκοποί της Στέγη	83
• Ιστορίες παιδιών από την Στέγη:	87
3.4 Διακρίσεις και επιτεύγματα	89
Κεφάλαιο 4.....	91
4.1 Παρουσίαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των δυσλειτουργικών οικογενειών.....	91
4.2 Η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα.	105
Το τέλος της ιδρυματοποίησης: Μία άλλη πρόταση από την Στέγη με προσανατολισμό την προαγωγή της υγιούς ανάπτυξης των προσωπικοτήτων των ανήλικων παιδιών.	105
Η εικόνα της νεανικής παραβατικότητας για τη δεκαετία 1990-2000.....	113

• ΜΚΟ, οργανώσεις: Η Στέγη Ανηλίκων Σύρου.	132
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	142
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	143
Ερωτηματολόγιο	148
Ο Κουμπαράς της Στέγης Ανηλίκων	151
Πρότυπο καταστατικό ίδρυσης των Μ.Κ.Ο.....	153
Κανονισμός λειτουργίας του δικτύου μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) για την παρακολούθηση.....	156
της εφαρμογής της διεθνούς σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού (ΔΣΔΠ)	156
Η εφημερίδα της Κυβερνήσεως.....	163
Φύλλο 216 Ν 4019.....	163
Ωθηση στην Κοινωνική οικονομία.....	166
Εφημερίδα η Ελευθεροτυπία	166
Η κοινωνία των πολιτών	168
Στέγη για παιδιά ενός κατώτερου θεού.....	173
Η συνέντευξη με την Κα. Φωστέρη.....	176
Τα δικαιώματα του παιδιού.....	179
Φωτογραφικό υλικό	182

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε στο Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου στο τμήμα Διοίκησης κοινωνικών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων και οργανώσεων. Στόχος της εργασίας αυτής, είναι η μελέτη και παρουσίαση της δράσης των αστικών κυβερνητικών εταιριών κοινωνικής υποστήριξης ανήλικων και εφήβων στον Ελλαδικό χώρο και πιο συγκεκριμένα της Στέγης ανηλίκων στην περιοχή της Σύρου.

Ο λόγος για τον οποίο επέλεξα να εργαστώ πάνω στην Στέγη ανηλίκων Σύρου είναι διότι θεώρησα πρόπον ως κάτοικος αυτού του νησιού, να αναδείξω την αξιοπρόσεκτη προσπάθεια της Στέγης παρά την οικονομική κρίση που μαστίζει να στηρίζει, και να βοηθά μέχρι την ηλικία ενηλικίωσης τα παιδιά που έχουν πραγματικά ανάγκη από μια αγκαλιά, φροντίδα και στοργή, αλλά και βέβαια να αποδείξω κατά πόσο η Στέγη Ανηλίκων έχει βοηθήσει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών των παιδιών που φιλοξενεί.

Για την εκπόνηση της εργασίας αυτής ακολούθησα την μέθοδο της επιτόπιας έρευνας, θέτοντας ερωτήσεις στα ιδρυτικά στελέχη της Στέγης ανηλίκων για ότι αφορά την δράση και την πορεία της καθώς και το λόγο ίδρυσής της, στη τοπική κοινωνία της Σύρου. Τέλος, σύλλεξα πληροφορίες από το διαδίκτυο, από βιβλιοθήκες των δήμων Αθήνας και Σύρου καθώς και από την εφημερίδα της κυβερνήσεως.

Αναφορικά με την εργασία υπάρχουν τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο θα επιχειρήσω να ορίσω την κοινωνία των πολιτών, τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών φορέων, την κοινωνική οικονομία αλλά και την σύνδεση της κοινωνίας πολιτών με τους κοινωνικούς φορείς. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιάσω τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και τις κατηγορίες που χωρίζονται. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση της Στέγης ανηλίκων, η δράση της, οι στόχοι και τα επιτεύγματα της. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά δυσλειτουργικών οικογενειών αλλά και οι τρόποι αντιμετώπισης της παιδικής παραβατικότητας.

Σεβασμό και ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Στεργίου Πολίτη Ευάγγελο που με βοήθησε πάρα πολύ ώστε να ολοκληρωθεί αυτή η

εργασία. Τον ευχαριστώ πολύ για όλα όσα μου δίδαξε, τις συμβουλές του, την συμπαράστασή του και τις ώρες που μου αφιέρωσε. Ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη στην Κα. Μαρία Φωστέρη και την ομάδα εθελοντών της Στέγης ανηλίκων Σύρου για την πολύτιμη βοήθεια που μου πρόσφεραν για την εκπόνηση της εργασίας μου αλλά και για την γνωριμία μου με την Στέγη και τα παιδιά της. Τέλος, ευχαριστώ τον κ. Καρασάββα Καλλίμαχο ψυχολόγο και συγγραφέα του βιβλίου *Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά* και για την προσωπική μας επαφή και παρουσίαση του για το φαινόμενο παραβατικότητας των ανηλίκων που προέρχονται μέσα από δυσλειτουργικές οικογένειες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1.1. Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας

Ανάμεσα στο κράτος και στην αγορά έχει αρχίσει να αναπτύσσεται σε πολλές προηγμένες αλλά και αναπτυσσόμενες οικονομίες ένας τρίτος τομέας, ο επονομαζόμενος τομέας της κοινωνικής οικονομίας. Ο όρος της κοινωνικής οικονομίας έλκει την προέλευσή του αιώνες πίσω σύμφωνα με τους Moulart και Ailenet (2005), οι οποίοι παρουσιάζουν παραδείγματα από την αρχαία Ελλάδα για τη συγκέντρωση χρημάτων για τελετουργικές και νεκρικές τελετές και την αρχαία Ρώμη για τη χρηματοδότηση συλλόγων βιοτεχνών.

Ο όρος της κοινωνικής οικονομίας περνάει από διάφορα στάδια και αλλάζει περιεχόμενο με την πάροδο των χρόνων. Για παράδειγμα, έως το έτος 1929, ο όρος περιορίζεται κυρίως σε αγροτικούς συνεταιρισμούς και σε αποταμιεύσεις μικρών αγροτών που θέλουν να αντιμετωπίσουν το έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε από την οικονομική κρίση του 1873 -1895. Κατόπιν της οικονομικής κρίσης του 1929, οι συνεργασίες που προέκυψαν για την παροχή τροφής και στέγασης σε ανέργους ανέπτυξε την αλληλέγγυα οικονομία. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας της δεκαετίας του '80 και ο περιορισμός του κράτους πρόνοιας τη δεκαετία '90 διαμόρφωσαν το πεδίο στο οποίο οικοδομήθηκε η κοινωνική οικονομία με συνεργατικές κυρίως ενώσεις εργατών που σκοπό είχαν να καλύψουν την αδυναμία του κράτους να παρέχει κοινωνικά αγαθά και να βοηθήσουν στην ένταξη των κοινωνικών ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας.

Ωστόσο, η κοινωνική οικονομία ως τρίτος τομέας βρίσκεται ανάμεσα στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα (βλ. Εικόνα 1) και χαρακτηρίζεται από κοινωνικές αξίες και την έλλειψη του κερδοσκοπικού κινήτρου. Ο τομέας αυτός εκτελεί οικονομικές πράξεις και δημιουργεί υπεραξία, όμως δεν¹ τη

Πηγή Κεμένου:¹ Αποστολίδης Θ. Λουκάς, Σωτήρης Παπασπυρόπουλος, *Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002

διανέμει στους ιδιοκτήτες των κεφαλαίων πάρα μόνο τη χρησιμοποιεί για² κοινωνικούς σκοπούς. Το ιδιαίτερό του στοιχείο είναι ο συνδυασμός ιδιωτικών, δημόσιων και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων για την πραγματοποίηση δράσεων κοινής ωφέλειας.

Στον όρο της κοινωνικής οικονομίας αποδίδεται μια σειρά από εναλλακτικές έννοιες όπως ο τρίτος τομέας, ο μη κερδοσκοπικός τομέας, η αλληλέγγυα οικονομία, η εναλλακτική οικονομία και η οικονομία του μη κέρδους (Westlund, 2003).

Το πεδίο της κοινωνικής οικονομίας οριοθετείται πρώτιστα ανάμεσα στην κρατική πολιτική και στην ιδιωτική επένδυση για οικονομική δραστηριότητα. Αναπτύσσεται για να καλύψει εκείνες τις ανάγκες της κοινωνίας για τις οποίες δεν διατίθεται ο ιδιωτικός τομέας εξαιτίας της απουσίας υψηλού κέρδους και δεν δύναται ο κρατικός τομέας να συμβάλει λόγω απουσίας δημοσιοοικονομικών και χρηματοοικονομικών μέσων. Ο Mertens (1999) καθορίζει την κοινωνική οικονομία ως υπολειμματική των άλλων δύο μορφών οικονομίας – ιδιωτικής και δημόσιας – και την αναπαριστά σχηματικά με την σκιαγραφημένη επιφάνεια όπως φαίνεται και στην εικόνα 1.

Τόσο κατά τη χρήση του όρου κοινωνική οικονομία όσο στις περιπτώσεις που γίνεται χρήση των εναλλακτικών όρων δεν συνεπάγεται αυτομάτως ένα μονοσήμαντο νόημα. Η ποικιλία των νοημάτων οφείλεται, επιπρόσθετα, στα διαφορετικά επιστημονικά πεδία από όπου προέρχονται οι συγγραφείς που προσπαθούν να καθορίσουν το περιεχόμενο του όρου κοινωνική οικονομία. Για παράδειγμα, η πολιτική διάσταση του όρου σηματοδοτείται ως «*η κοινωνική οικονομία φέρνει ανθρώπους να συνεργαστούν μαζί υπό ελεύθερη συμμετοχή και εθελοντική δέσμευση για ένα κοινό σκοπό*» (Westlund, p.1193).

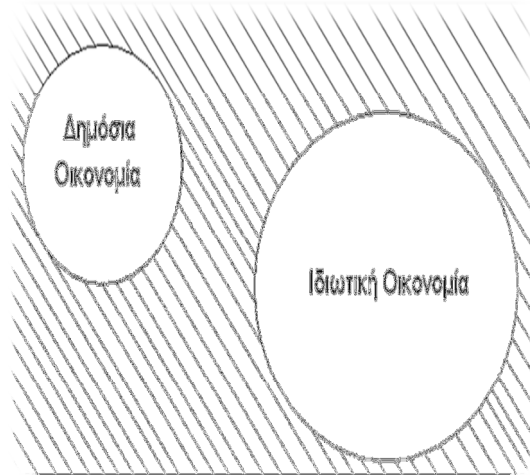
Αν και μέχρι σήμερα δεν υφίσταται ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός της Κοινωνικής Οικονομίας για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, ο ορισμός που επικρατεί ανάμεσα στα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο ακόλουθος: «Ο

---

² Πηγή Κειμένου:² Παπαγεωργίου Κ. (2005) Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνα σελ: 25-37
Arthur C. Brooks (2010) Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Syracuse University εκδόσεις Ίων
www. Koinwnikhoikonomia

όρος Κοινωνική Οικονομία περιλαμβάνει φορείς που αναπτύσσουν ποικίλες οικονομικές και μη δραστηριότητες, οι οποίες δεν ανήκουν στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό κερδοσκοπικό τομέα και οι οποίες έχουν ως κίνητρο την κοινωνική αλληλεγγύη και επιδιώκουν κοινωνικούς στόχους». Επίσης, σύμφωνα με τον Ν. 4019/2011, Κοινωνική Οικονομία ορίζεται: "το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών

και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων". Από τους

Εικόνα 1: Οριοθέτηση της Κοινωνικής Οικονομίας

παραπάνω ορισμούς μπορούν να συνταχθούν τα χαρακτηριστικά της Κοινωνικής Οικονομίας.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να τονιστεί η μεγάλη αξία της κοινωνικής οικονομίας όχι μόνο ως τρόπου αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης ή υποκατάστασης ενός κράτους που σταθερά αυτοακυρώνεται, αλλά ως απάντηση στο οικονομικό μοντέλο που προβάλλει την επιχειρηματικότητα σαν δραστηριότητα μονοτροπικά κερδοσκοπική, συχνά μέσα από αμφιλεγόμενες ή/και μη βιώσιμες πρακτικές. Η κοινωνική οικονομία που εδώ και δεκαετίες ανθίζει στην Ευρώπη και με μεγάλη καθυστέρηση αναπτύσσεται τώρα στην Ελλάδα προσφέρει ζωτικής σημασίας υπηρεσίες και αγαθά ποιότητας σε τιμές προσιτές προς τους καταναλωτές, ή ακόμα και χωρίς χρηματική τιμολόγηση, με προστιθέμενη αξία την επιστροφή κέρδους προς την κοινωνία.

Έτσι, ο τρίτος τομέας εκτελεί πράξεις και δημιουργεί υπεραξία αλλά δεν την διανέμει στους ιδιοκτήτες των κεφαλαίων παρά μόνο την χρησιμοποιεί για κοινωνικούς σκοπούς. Το ιδιαίτερο στοιχείο του τρίτου τομέα της οικονομίας είναι ότι περιλαμβάνει εθελοντικές, ιδιωτικές, αυτοδιοικούμενες

οργανώσεις οι οποίες διαθέτουν τα κέρδη για την χρηματοδότηση και την ³πραγματοποίηση κοινωνικών δράσεων. Οι οργανώσεις αυτές, συμπεριλαμβάνονται στον όρο κοινωνική επιχειρηματικότητα, η οποία συνδέεται άμεσα με την κοινωνική οικονομία και θεωρείτε ως παράγωγο αυτής.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επικρατέστερος ορισμός για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα είναι αυτός που προέρχεται από το δίκτυο EMES («l'Emergence des Entreprises Sociales en Europe», 1996-1999), το οποίο προτίμησε, αντί ενός ορισμού κλασσικού τύπου, να κατασκευάσει ένα σύνολο οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της κοινωνικής επιχείρησης, που να προσιδιάζουν σε έναν «ιδεατό τύπο»:

Τα οικονομικά της χαρακτηριστικά είναι:

- η συνεχής δραστηριότητα παραγωγής αγαθών και/ή υπηρεσιών
- ο ανεπτυγμένος βαθμός αυτονομίας, - η σημασία ανάληψης οικονομικού ρίσκου και
- το μίνιμουμ επίπεδο ανταποδοτικής απασχόλησης.

Τα κοινωνικά της χαρακτηριστικά είναι:

- ο σαφής στόχος παροχής υπηρεσίας στην κοινότητα,
- η προερχόμενη πρωτοβουλία από μια ομάδα πολιτών,
- η αποφασιστική εξουσία, που στηρίζεται στην αρχή «ένα μέλος, μια φωνή» και όχι στην κατοχή κεφαλαίου,
- η συμμετοχική δημοκρατική δυναμική και
- ο περιορισμός της διανομής των κερδών.

Η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι δημοφιλής εδώ και αρκετά χρόνια και ειδικότερα κατόπιν της οικονομικής κρίσης που έπληξε τη Μεγάλη Βρετανία κατά τη δεκαετία του 1980 και υποχρέωσε την τότε πρωθυπουργό της χώρας Μάργκαρετ Θάτσερ να τονίσει δημόσια την απουσία «επιχειρηματικής κουλτούρας» τόσο στη χώρα της όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Μια ανακοίνωση που θεωρήθηκε ως ένα οξύμωρο λεκτικό σχήμα κατά την Elizabeth Chell (2007) διότι συνδέει τον όρο «επιχειρηματικός» ή «επιχείρηση» με σαφώς χαρακτηριστικά ατομικής δράσης με τον όρο

Πηγή Κειμένου: Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρας Αστέρης, *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Εκδόσεις Παπαζήση 2002

«κουλτούρα» που περιέχει γνωρίσματα συλλογικής δράσης. Η οικονομική κρίση του 1980 και η έννοια της «επιχειρηματικής κουλτούρας», όπως διατυπώθηκαν στην Βρετανία, έφεραν το λεγόμενο άνοιγμα των αγορών και τη φιλελευθεροποίηση κάθε οικονομικής έκφανσης, ενώ το αποκορύφωμα της ελεύθερης οικονομίας πραγματοποιήθηκε με την πτώση του υπαρκτού Σοσιαλισμού το 1989 και την επέκταση του φαινομένου της οικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα λειτουργεί περισσότερο από δύο αιώνες. Στο Βέλγιο, ιδρύθηκε το 1941 από 60 εθελοντές η «TERRE» με αντικείμενο δραστηριότητας την ανακύκλωση. Αποτελείται από έξι εταιρείες με διάφορες δραστηριότητες, συλλογή χαρτιού, μετάλλου, παλαιών ρούχων, διαλογή - ανακύκλωση - μεταποίηση και εγκατάσταση χωρισμάτων-ψευδοροφών, καθώς και ανακαίνιση κτηρίων. Το 70% των εργαζομένων της αποτελείται από άτομα που προέρχονται από «μειονεκτούσες» ομάδες. Στην Ιταλία, ξεκίνησε το 1982 με πρωτοβουλία μιας ομάδας στο Πορντενόνε το «Moncello» που προσέφεραν υπηρεσίες καθαρισμού σε νοσοκομεία και πανεπιστήμια της περιοχής. Στη συνέχεια, εργαζόμενοι στον συνεταιρισμό εξειδικεύτηκαν στη φροντίδα ηλικιωμένων και ατόμων που πάσχουν από ψυχικά νοσήματα. Από το 1996 και εντεύθεν οι δραστηριότητες του συνεταιρισμού επεκτάθηκαν στον περιβαλλοντικό τομέα, με την ανακύκλωση ηλεκτρικών συσκευών.

Βέβαια, αξιόλογη προσπάθεια καταβάλλεται μετά το 2000 από την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία επικεντρώνεται κυρίως στη διευκρίνιση του όρου της κοινωνικής επιχείρησης από τον όρο δημόσια επιχείρηση. Όταν γίνεται αναφορά του όρου κοινωνική επιχείρηση, η έμφαση δίνεται στην κοινωνική αποστολή της επιχείρησης, στην επανεπένδυση του οικονομικού πλεονάσματος για τους κοινωνικούς σκοπούς της επιχείρησης και στο συνεργατικό χαρακτήρα αυτών των επιχειρήσεων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεταιριστική παράδοση της Ευρώπης αποτυπώθηκε στις πρώτες κοινωνικές επιχειρήσεις που η μεγάλη πλειονότητά τους ήταν συνεργατικές.

Την περίοδο αυτή ωριμάζει στην Ευρώπη η έννοια της κοινωνικής οικονομίας και αρχίζει το θεσμικό πλαίσιο να ενδυναμώνεται στα ζητήματα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Defourny and Nyssens, 2010). Μια πλειάδα νόμων θεσπίζεται σε διάφορες χώρες όπως είναι η Ιταλία, η Πορτογαλία και η

Ισπανία για τη θεσμική υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων. Παρά τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στη νομοθεσία των διάφορων ευρωπαϊκών χωρών ακολούθως θα μπορούσε να καταγραφούν ορισμένα κύρια χαρακτηριστικά από αυτές όπως είναι:

α) η μεγαλύτερη έμφαση στη συμμετοχή των αποφάσεων από τους εργαζόμενους στην επιχείρηση και των συνδρομητών,

β) το πλεόνασμα της επιχείρησης επαναδιατίθεται για τους κοινωνικούς σκοπούς της επιχείρησης και δεν προορίζεται για τη διανομή στους ιδιοκτήτες και τους μετόχους.

Ωστόσο, χαρακτηριστικό αυτής της χρονικής περιόδου είναι ότι η πλειονότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων εστιάζει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για να απασχοληθούν οι λιγότερο ευνοημένοι της κοινωνίας.⁴

Στη Γαλλία, 550 εργαζόμενοι απασχολούνται σε 25 μονάδες ανακύκλωσης μεταχειρισμένων οικιακών συσκευών, συλλέγοντας και επισκευάζοντας παλιές οικιακές συσκευές. (Οι 400 από τους εργαζομένους είναι «μειονεκτούντα» άτομα). Ωστόσο στην Γαλλία σήμερα δραστηριοποιούνται 203.000 συνεταιρισμοί-ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας, αριθμός που αντιστοιχεί στο 10% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας ή σε περίπου 2.145.000 άτομα ενώ στην Ιταλία λειτουργούν 3.800 κοινωνικοί συνεταιρισμοί που απασχολούν 75.000 μισθωτούς, από τους οποίους 11.000 είναι «μειονεκτούντα» άτομα .

Πηγή Κειμένου:⁴ Παπαγεωργίου Κ. (2005) Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών « Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνα σελ: 25-37

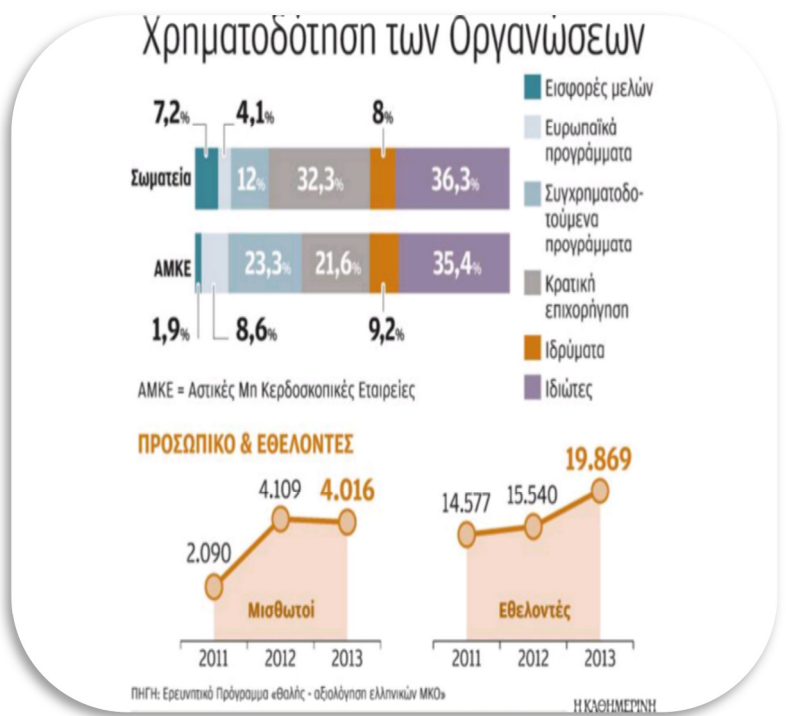

Στη Μεγάλη Βρετανία, συναντιούνται κοινωνικές επιχειρήσεις στον τομέα παραγωγής βιολογικών προϊόντων, προστασίας του περιβάλλοντος, παροχής προσωπικών υπηρεσιών, με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με πολλές εξ αυτών να έχουν κέντρο αναφοράς τις τοπικές κοινότητες. Στην Ολλανδία, στο ίδιο μοντέλο οργάνωσης συστήνονται συννοικιακές αναπτυξιακές επιχειρήσεις ή συμπράξεις, με αντικείμενα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα της ζωής των πολιτών, ενώ στη χώρα λειτουργεί από το 1980 μία από τις πρώτες «Ηθικές Τράπεζες» για την Κοινωνική Οικονομία, η Triodos Bank. Στις Σκανδιναβικές χώρες υπάρχουν εργατικοί συνεταιρισμοί με σκοπό την παροχή υπηρεσιών κατάρτισης και ένταξης κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων στην αγορά εργασίας. Παράλληλα έχει αναπτυχθεί, με τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης σημαντική παράδοση κοινωνικών συνεταιρισμών στους

τομείς της εκπαίδευσης ενηλίκων, της ψυχαγωγίας, του πολιτισμού και της παροχής προσωπικών υπηρεσιών σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Στην Αυστρία, η κοινωνική οικονομία έχει την μορφή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η φροντίδα των παιδιών στο σπίτι από άτομα που προέρχονται από ειδικές ομάδες του πληθυσμού.

Στην Ιρλανδία, έχουν δημιουργηθεί αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί και συνεταιρισμοί για άτομα με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες. ⁵Στο Λουξεμβούργο,

Ο «χάρτης» το Μ.Κ.Ο στην Ελλάδα

⁵Πηγή κειμένου: www.enet.gr & www.tovima.gr

έχουν συσταθεί οργανισμοί ενσωμάτωσης, μέσω οικονομικών δραστηριοτήτων με στόχο την ένταξη γυναικών και μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας. Στη Γαλλία ιδρύθηκε το 1997 στην περιφέρεια Nord Pas de Calais, η Caisse Solidaire, με στόχο την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από τη χρηματοδότηση προγραμμάτων για νέους αγρότες, μικρές επιχειρήσεις και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις. Στο Βέλγιο, αναπτύσσονται κυρίως πρωτοβουλίες «επιχειρήσεων κοινωνικού σκοπού». Επίσης θεσμοθετήθηκαν επιχειρήσεις κατάρτισης μέσω της απασχόλησης, καθώς και επιχειρήσεις ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας ανέργων, μέσω συμβολαίων απασχόλησης. Τέλος, χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η Συνεργατική Επιχείρηση Mondragon Corporacion Cooperativa - MCC που αποτελείται από 100 αυτόνομους συνεταιρισμούς που συνθέτουν έναν Όμιλο Επιχειρήσεων ομαδοποιημένων σε τρεις ομοειδείς ομάδες: Οικονομία, Βιομηχανία και Διανομή στο Μόντραγκον της Χώρας των Βάσκων στην Ισπανία. Ο Όμιλος MCC σήμερα είναι ο μεγαλύτερος επιχειρηματικός όμιλος στη Χώρα των Βάσκων και καταλαμβάνει την 8η εταιρική θέση από άποψη μεγέθους στην Ισπανία.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα με το νόημα που έχει στο διεθνές περιβάλλον δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην Ελλάδα. Η παράδοση στην Ελλάδα, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τους συνεταιρισμούς που συστήθηκαν στη χώρα σε διάφορες χρονικές περιόδους και κατά συνέπεια οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την συνεργατικότητα κυρίως γυναικών και για αγροτικά προϊόντα. Στην Ελλάδα παρουσιάζονται διάφοροι τύποι κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων με διαφορετική αποστολή.

Στην Ελλάδα υπολογίζεται πως δραστηριοποιούνται περίπου 8.400 συνεταιρισμοί παραδοσιακού τύπου με περισσότερα από 950.000 μέλη, 71 γυναικείοι συνεταιρισμοί με περισσότερα από 1903 μέλη και έχουν ως αντικείμενο την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων και τροφίμων ή και λειτουργία τουριστικών καταλυμάτων. Ακόμα, λειτουργούν περίπου 68

Παπαγεωργίου Κ. (2005) Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνα

συνεταιριστικές θεραπευτικές μονάδες στα ψυχιατρικά νοσοκομεία με έναν αριθμό ασθενών να έρχεται στους 571. Επίσης, μετά την ψήφιση του νόμου 4019/11 έχουν τεθεί σε λειτουργία επιχειρήσεις ΚοινΣΕπ έχοντας στόχο την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας ανά περιοχή. Για παράδειγμα υπάρχουν 10 επιχειρήσεις που αποτελούν μετεξέλιξη προστατευόμενων εργαστηρίων και συνεργατικών δραστηριοτήτων με 98 ασθενής, 32 προστατευόμενα εργαστήρια με 395 ασθενής 15 ΚοιΣΠΕ με αντικείμενο την ένταξη ψυχικά ασθενών στην αγορά εργασίας άλλα και των αγαθών και υπηρεσιών, ακόμα 1.500 με 2.000 οργανώσεις εθελοντισμού, εθελοντικές οργανώσεις, σωματεία ειδικώς αναγνωρισμένων ως φιλανθρωπικών, αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών. Με λίγα λόγια η απασχόληση στο τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει μόλις το 1,8% της συνολικής απασχόλησης και το 2,9% της μισθωτής εργασίας, πρόκειται λοιπόν για μικρότερα ποσοστά σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα ποσοστά αυτά προκύπτουν από της καταγραφής των ΜΚΟ που είχε ξεκινήσει από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου σε συνεργασία με άλλους φορείς, στο πλαίσιο του προγράμματος «Θαλής». Όπως αναφέρει και η εφημερίδα Καθημερινή μια 30μελής επιστημονική ομάδα κατέγραψε σε όλη τη χώρα 422 οργανώσεις, αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες και σωματεία με κοινωφελές έργο, οι οποίες διαθέτουν οργανωτική αυτονομία και διοικητικές δομές, παρουσιάζουν ⁶χροנית διάρκεια (έχουν κλείσει 2 οικονομικές χρήσεις) και σημαντικό αριθμό επωφελουμένων, ενώ η δράση τους ξεπερνά γεωγραφικά τα όρια της γειτονιάς. Εξ αυτών στη διαδικασία προθυμοποιήθηκαν να συμμετάσχουν 189 οργανώσεις και από αυτές την έρευνα έφεραν εις πέρας 157 οργανώσεις ⁷δηλαδή το 37% του συνόλου. Όσοι δεν εκδήλωσαν ενδιαφέρον

Πηγή κειμένου: Arthour C. Brooks (2010) Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Syracuse University εκδόσεις Ίων
www.koinwnikhoikonomia.gr - www.pott.gov.gr - www.socialeconomy.com - www.diktyall.gr
www.kathimerini.gr

Παπαγεωργίου Κ. (2005) Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνα σελ:25-37

επικαλέσθηκαν τη μη ύπαρξη διαθέσιμων στοιχείων (38%), την αδυναμία συμμετοχής λόγω φόρτου εργασίας (43%), αλλά και την αντίθεση στην όλη διαδικασία (19%). Οι τελικοί συμμετέχοντες ήταν 90 σωματεία (57%) και 67 μη κερδοσκοπικές εταιρείες (43%). Ωστόσο, η επιστημονική ομάδα κατέγραψε ότι οι 111 ασχολούνται με την κοινωνική αλληλεγγύη και ένταξη, 100 με την υγεία, πρόνοια, σίτιση και στέγαση, 69 με εκπαίδευση, κατάρτιση και εργασιακά δικαιώματα, 59 με ανθρώπινα δικαιώματα και θέματα φύλου, κ.ά. Αυξανόμενο βαίνει το μέγεθος των εργασιών των οργανώσεων από το 2011 έως το 2013, έτη που περιλαμβάνει η μελέτη. Οι 2.090 μισθωτοί απασχολούμενοι το 2011 έγιναν 4.109 το 2012 και «παγιώθηκαν» σε 4.016 το 2013.

Συνεπώς, ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι αρκετά σημαντικός διότι ενισχύουν την συμμετοχική δημοκρατία. Η συνεργασία και διασύνδεση των επιχειρήσεων αυτών σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο αποτελεί μια δυναμική συνιστώσα της σύγχρονης διεθνούς ζωής και προβάλλει νέα πρότυπα δράσης, τα οποία επηρεάζουν σαφώς τη διεθνή πολιτική.

1.2 Τα χαρακτηριστικά των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας

E

δώ και δεκαετίες η ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας προωθήθηκε συστηματικά στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη ως πολιτική υποκατάστατο του κοινωνικού κράτους. Η Κοινωνική Οικονομία θεωρείται σημαντικό μέσο για την προώθηση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας, καθώς και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Έχει αποδειχθεί επίσης ότι μπορεί να παράξει ανθεκτικά οικονομικά συστήματα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Ο επονομαζόμενος τομέας λοιπόν της Κοινωνικής Οικονομίας ή «Τρίτο Σύστημα» ή «Τρίτος Τομέας της Οικονομίας» ή «Μη Κερδοσκοπικός Τομέας της Οικονομίας» ή «Τομέας της Αλληλέγγυας Οικονομίας» συστήνεται από άτυπες και τυπικές οργανώσεις, δομές, εταιρικά σχήματα, φορείς, συμπράξεις, ομάδες, συσπειρώσεις, συνέργιες και οργανισμούς που αναλαμβάνουν διάφορες κοινωνικοοικονομικές και κοινωνικοπολιτικές πρωτοβουλίες και ασκούν αντίστοιχα κοινωνικοοικονομικές και κοινωνικοπολιτικές δράσεις.

Τα κοινωνικά σύνολα μέσα από τις πρωτοβουλίες και τις πράξεις τους εκφράζουν την κοινωνική οικονομία, και αποτελούν ενώσεις και οργανισμούς που αποκαλούνται κοινωνικοί φορείς. Αυτοί, μπορούν να χαρακτηριστούν και ως οργανώσεις αρμόδιες για την παραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου. Η έννοια, ωστόσο των κοινωνικών φορέων, παίρνει διαφορετικά χαρακτηριστικά σε διάφορες χώρες, υπάρχουν όμως ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά όπως αυτό της ταυτόχρονης επιδίωξης οικονομικών και κοινωνικών στόχων, τη συμβολή στην κοινωνική οικονομική ανάπτυξη και τέλος την ικανότητα να βρεθούν καινοτόμες και δυναμικές λύσεις στα προβλήματα της ανεργίας και του αποκλεισμού.

Τα χαρακτηριστικά των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας επικεντρώνονται στον τρόπο λειτουργίας αυτών των φορέων. Ο τρόπος χρηματοδότησης, οι στόχοι, η ανεξαρτησία της διοίκησης, η ύπαρξη

⁸δημοκρατικών διαδικασιών και κοινωνικών αξιών είναι ορισμένα από τα στοιχεία που εξετάζονται για το χαρακτηρισμό ενός φορέα ως φορέα Κοινωνικής Οικονομίας. Η απασχόληση στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα, υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει μόλις 1,8% την συνολικής απασχόλησης και το 2,9% της μισθωτής εργασίας. Αναλυτικότερα, τα κύρια χαρακτηριστικά των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας είναι:

- ⊗ Σκοπό έχουν κυρίως την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή την κοινωνία, παρά την επιδίωξη τους κέρδους.
- ⊗ Η αυτόνομη διοίκηση και η ανεξαρτησία από τις δημόσιες αρχές
- ⊗ Η απουσία του κερδοσκοπικού κινήτρου. Τα πρωτεία δίνονται στον ανθρώπινο παράγοντα και την κοινωνική αποστολή σε σχέση με τον οικονομικό σκοπό. Σε ότι αφορά στις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, δεν εντάσσονται στη σφαίρα του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα αλλά ούτε ανήκουν στον παραδοσιακό ιδιωτικό (κερδοσκοπικό) τομέα της οικονομίας. Η δημοκρατική και συμμετοχική λήψη αποφάσεων
- ⊗ Ο δημοκρατικός έλεγχος και συμμετοχή των μελών
- ⊗ Η ελεύθερη συμμετοχή εθελοντών
- ⊗ Εξύψωση ανθρωπιστικών και δημοκρατικών αρχών
- ⊗ Η παροχή υπηρεσιών στα μέλη ή στην κοινότητα
- ⊗ Προτεραιότητα στο άτομο και την εργασία

Σε ότι αφορά στις κοινωνικοπολιτικές δραστηριότητες και σύμφωνα με το τελικό κείμενο των διεθνών συναντήσεων για την παγκοσμιοποίηση της αλληλεγγύης (Κεμπέκ, 9-12 Οκτωβρίου 2001), ο τρίτος τομέας δεν καλύπτει μόνο κοινωνικοοικονομικές ανάγκες, ή ακόμα κοινωνικοπολιτισμικές, αλλά και κοινωνικοπολιτικές (κοινωνικού μετασχηματισμού). Με άλλα λόγια, δεν αρκεί η

Πηγή κειμένου: Παπαγεωργίου Κ. (2005) Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών « Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνα σελ:25-37

Dominiqne Schnapper (επιμ. Δέσποινα Παπαδοπούλου), *Η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000

James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση και στις επιπτώσεις της, αλλά απαιτείται ταυτόχρονα η δημιουργία εναλλακτικών πολιτικών σχεδίων δράσης.

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά σκιαγραφούν τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζουν οι φορείς Κοινωνικής Οικονομίας στη σύγχρονη κοινωνικό-οικονομικό-πολιτική πραγματικότητα.

Ωστόσο οι Φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας δεν αποβλέπουν το κέρδος και δεν κυριαρχούνται από ανταγωνιστικούς κανόνες αγοράς όπως για παράδειγμα :

- ⊗ Οι Μη Κερδοσκοπικές οργανώσεις(ΑμΚΕ, ΜΚΟ, κλπ.)
- ⊗ Οι εθελοντικές οργανώσεις
- ⊗ Οι συνεταιρισμοί (αγροτικοί, πιστωτικοί, οικοδομικοί)
- ⊗ Οι συλλογικοί φορείς των καταναλωτών
- ⊗ Μικτά εταιρικά σχήματα με συμμετοχή φορέων της αυτοδιοίκησης, ινστιτούτων, πανεπιστημίων κ.λπ.
- ⊗ Οι Κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ)

Ένας αποδεκτός ορισμός για τους φορείς της κοινωνική οικονομίας από τη Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο εξής:

«Μια σειρά από ιδιωτικές και τυπικά οργανωμένες επιχειρήσεις, που είναι αυτόνομες ως προς τη λήψη αποφάσεων και επιτρέπουν την ελεύθερη συμμετοχή ενδιαφερομένων, οι οποίες δημιουργήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες των μελών τους διαμέσου της αγοράς με την παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών, ασφαλιστικών και χρηματοοικονομικών, όπου η διαδικασία λήψης αποφάσεων και η διανομή κερδών ή πλεονασμάτων μεταξύ των μελών δεν συνδέονται άμεσα με το κεφάλαιο ή τις εισφορές των εκάστοτε μελών, τα οποία διαθέτουν από μία ψήφο, ή σε κάθε περίπτωση διενεργούνται μέσω δημοκρατικών και συμμετοχικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Η κοινωνική οικονομία συμπεριλαμβάνει επίσης ιδιωτικές, τυπικά δομημένες οργανώσεις που είναι αυτόνομες ως προς τη λήψη αποφάσεων και επιτρέπουν την ελεύθερη συμμετοχή ενδιαφερομένων, οι οποίες προσφέρουν μη εμπορευματικές υπηρεσίες σε νοικοκυριά και τα πλεονάσματα των οποίων, ⁹στο μέτρο

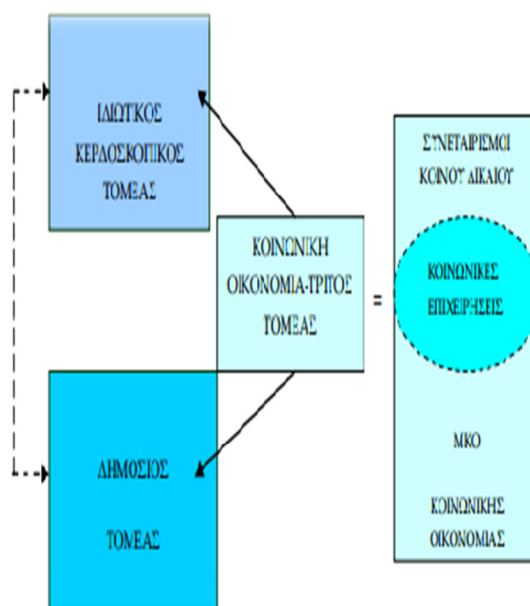
⁹Πηγή κειμένου: Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρας Αστέρης, *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Εκδόσεις Παπαζήση 2002

που υφίστανται, δεν επιτρέπεται να τα οικειοποιούνται οι οικονομικοί παράγοντες που τις δημιουργούν, ελέγχουν ή χρηματοδοτούν.»

Ο ορισμός αυτός λαμβάνει υπόψη νομικά και διοικητικά κριτήρια και επικεντρώνεται στην ανάλυση της συμπεριφοράς των φορέων της ¹⁰Κοινωνικής Οικονομίας, προσδιορίζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ τους και μεταξύ αυτών και άλλων οικονομικών παραγόντων. Ταυτόχρονα, συνδυάζει τις παραδοσιακές αρχές και τις χαρακτηριστικές αξίες της Κοινωνικής Οικονομίας με τη μεθοδολογία των ισχυόντων συστημάτων εθνικών λογαριασμών ώστε να δημιουργηθεί μια κοινή έννοια η οποία θα αποτελέσει λειτουργικό ορισμό που θα χαίρει ευρείας πολιτικής και επιστημονικής συναίνεσης επιτρέποντας στις βασικές ομάδες των οντοτήτων να ποσοτικοποιηθούν και να λάβουν σαφή, ομοιογενή και διεθνώς τυποποιημένη μορφή.

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, τα κοινά χαρακτηριστικά των οργανώσεων των δύο αυτών επιμέρους τομέων είναι τα ακόλουθα:

- ❧ Είναι ιδιωτικές, με άλλα λόγια, δεν αποτελούν παράρτημα ούτε ελέγχονται από τον δημόσιο τομέα.
- ❧ Είναι επίσημα οργανωμένες. Αυτό σημαίνει ότι συνήθως έχουν νομική υπόσταση.
- ❧ Αποφασίζουν αυτόνομα, πράγμα που σημαίνει ότι είναι απολύτως ελεύθερες να επιλέγουν και να απομακρύνουν τα όργανα που τις διαχειρίζονται και να ελέγχουν και οργανώνουν όλες τις δραστηριότητές τους.
- ❧ Η προσχώρηση των μελών είναι ελεύθερη. Με άλλα λόγια, δεν είναι υποχρεωτική η προσχώρηση σε αυτές.

Πηγή κειμένου: Αποστολίδης Θ. Λουκάς, Σωτήρης Παπασπυρόπουλος, *Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002

- ⌘ Οποιαδήποτε κατανομή κερδών ή πλεονασμάτων στα μέλη τους, εφόσον προκύψει, δεν είναι ανάλογη προς το κεφάλαιο ή τις χρηματικές συνεισφορές των μελών τους, αλλά είναι ανάλογη προς τις δραστηριότητες ή τις συναλλαγές αυτών με την οργάνωση.
- ⌘ Επιδιώκουν μια αυτούσια οικονομική δραστηριότητα, που είναι η κάλυψη των αναγκών προσώπων, νοικοκυριών ή οικογενειών. Για τον λόγο αυτόν, οι οργανώσεις της ΚΟ θεωρούνται οργανώσεις του λαού και όχι του κεφαλαίου· εργάζονται με κεφάλαια και άλλους μη χρηματικούς πόρους, δεν εργάζονται όμως για το κεφάλαιο¹¹
- ⌘ Είναι δημοκρατικές οργανώσεις. Με την εξαίρεση ορισμένων εθελοντικών οργανώσεων που προσφέρουν μη εμπορευματικές υπηρεσίες σε νοικοκυριά, οι πρωτοβάθμιες οργανώσεις της ΚΟ έχουν καθιερώσει την αρχή «ένα πρόσωπο, μια ψήφος» στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που εφαρμόζουν, ανεξάρτητα από το κεφάλαιο ή τις συνεισφορές των μελών τους. Σε κάθε περίπτωση, εφαρμόζουν πάντοτε δημοκρατικές και συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι οργανώσεις άλλων επιπέδων είναι και αυτές δημοκρατικά δομημένες. Τα μέλη τους διαθέτουν πλειοψηφικό ή αποκλειστικό έλεγχο της αρμοδιότητας λήψης αποφάσεων στους κόλπους μιας οργάνωσης.

Επομένως φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας λειτουργούν σε ένα νέο σχετικά χώρο ο οποίος βρίσκεται ανάμεσα στον δημόσιο τομέα και της οικονομία της αγοράς ενώ από πολιτική άποψη οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν εκούσιες εθελοντικές συσπειρώσεις πολιτών.

Άλλωστε, η αύξηση ποσοστών ανεργίας, οι οικονομικές αλλαγές, αλλά και η φτώχεια, οδήγησαν τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς εύρεση τρόπος αντιμετώπισης και αντιστάθμισης αυτών των δυσχερών καταστάσεων. Έτσι, προχώρησαν στην δημιουργία , νέων καινοτόμων κοινωνικών επιχειρήσεων ως αντιστάθμιση της κατάστασης και την κάλυψη των αναγκών. Η χροιά κρίση του Κράτους Πρόνοιας επέτρεψε την άνοδο την νέα αυτής μορφής

Πηγή Κειμένου: ¹¹ Νίκος Παΐζης, Ιωάννα Μαμουλα (2012) Κοινωνική Οικονομία βιβλίο δραστηριοτήτων εκδόσεις Καμπύλη ADV. Αθήνα

Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου

Ιωάννης Νικολάου(2007) Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Εκπαιδευτικό υλικό των κέντρων δια βίου Μάθησης

κοινωνικής οικονομίας άλλα και την επανενσωμάτωση ανέργων αλλά και κοινωνικά μη αποδεκτών ομάδων.

Οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας ή επιχειρήσεις αλληλεγγύης έχοντας χαρακτηριστικό την καινοτομία επεκτάθηκαν με την πάροδο του χρόνου , αλλά και την αύξηση των αναγκών σε νέα πεδία όπως για παράδειγμα:

- ⊗ Υπηρεσίες γειννίαςης
- ⊗ Αναδόμησης προβλημάτων συνοικιών
- ⊗ Βοήθειας ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες
- ⊗ Επαγγελματική ενσωμάτωση ατόμων και με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο
- ⊗ Εμπόριο
- ⊗ Ηθική και αλληλέγγυα χρηματοδότηση
- ⊗ Περιβαλλοντική διαχείριση αποβλήτων

Πιο απλά, Κοινωνική Οικονομία είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων. Οι τρεις βασικές συνιστώσες της κοινωνικής οικονομίας είναι:

- ⊗ Συνεταιρισμοί
- ⊗ Ασφαλιστικές επιχειρήσεις καθώς και ο κλάδος της κοινωνικό – ιατρικής δραστηριότητας,
- ⊗ Διάφορες ενώσεις οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίες παράγουν αγαθά ή / και προσφέρουν υπηρεσίες στον πολιτιστικό, κοινωνικό και αθλητικό τομέα, αλλά επίσης και στον τομέα της εκπαίδευσης, της συνεργασίας, της ανάπτυξης κα.

Έτσι είναι πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό των οργανώσεων της Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο είναι βαθιά ριζωμένο στην ιστορία τους, είναι ο δημοκρατικός τους χαρακτήρας. Πράγματι το δημοκρατικό κριτήριο θεωρείται προϋπόθεση για τους φορείς κοινωνικής οικονομίας, καθώς η κοινωνική χρησιμότητα των φορέων αυτών δεν βασίζεται συνήθως στην οικονομική τους δραστηριότητα, αλλά στον σκοπό τους και στις δημοκρατικές και συμμετοχικές αξίες που διέπουν τη διοίκησή τους.

1.3 Η σύνδεση των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας με την Κοινωνία των πολιτών

Οικονομικός όρος «Κοινωνική Οικονομία» περιγράφει ένα νέο χώρο ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος διαθέτει πολιτική ισχύ. Ο πολιτικός όρος, που περιγράφει το συγκεκριμένο χώρο είναι ο όρος «Κοινωνία των Πολιτών».

Η Κοινωνία των Πολιτών, σε πολιτικό επίπεδο, αποτελεί τον χώρο εκείνο μεταξύ των πολιτών. Των κυβερνόντων και των κυβερνωμένων. Ο χώρος αυτός αποτελείται από «ενδιάμεσα στρώματα» ή οργανώσεις που προστατεύουν τις πολιτικές ηγεσίες από τις εκ των κάτω προερχόμενες λαϊκιστικές πιέσεις.

Η Κοινωνία των Πολιτών δημιουργήθηκε από την αναγκαιότητα της κοινωνίας να συμμετέχει ενεργά στην πολιτική σκηνή η οποία συνεχώς μεταβάλλεται και να δοθεί μια λύση στην κρίση της έμμεσης, αντιπροσωπευτικής, κοινοβουλευτικής

δημοκρατίας. Με άλλα λόγια, δημιουργήθηκε για να αντιμετωπίσει πάγια και διαρκή προβλήματα, τα οποία οι ήδη υπάρχοντες φορείς αδυνατούν είτε σκοπίμως είτε όχι να τα αντιμετωπίσουν. Οι ίδιοι οι πολίτες ένιωσαν την ανάγκη να ενεργοποιηθούν και να δράσουν συλλογικά ενάντια σε κρατικές

κυρίως δράσεις που αποσκοπούν κυρίως σε ιδιοτελή συμφέροντα και πλήττουν το δημόσιο συμφέρον.

Ωστόσο, αποτελεί μια νέα ομάδα πίεσης στην πολιτική σκηνή¹² με συνεχώς αυξανόμενη ισχύ. Ο κύριος λόγος της αυξανόμενης ισχύς της είναι η κοινωνική της διάσταση και η ικανοποίηση των αναγκών της κοινωνίας. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται καθώς η Κοινωνία των Πολιτών αποτελείται από ενεργούς πολίτες, οι οποίοι δρουν συλλογικά, οργανωμένα, ανεξάρτητα από τους κρατικούς φορείς με

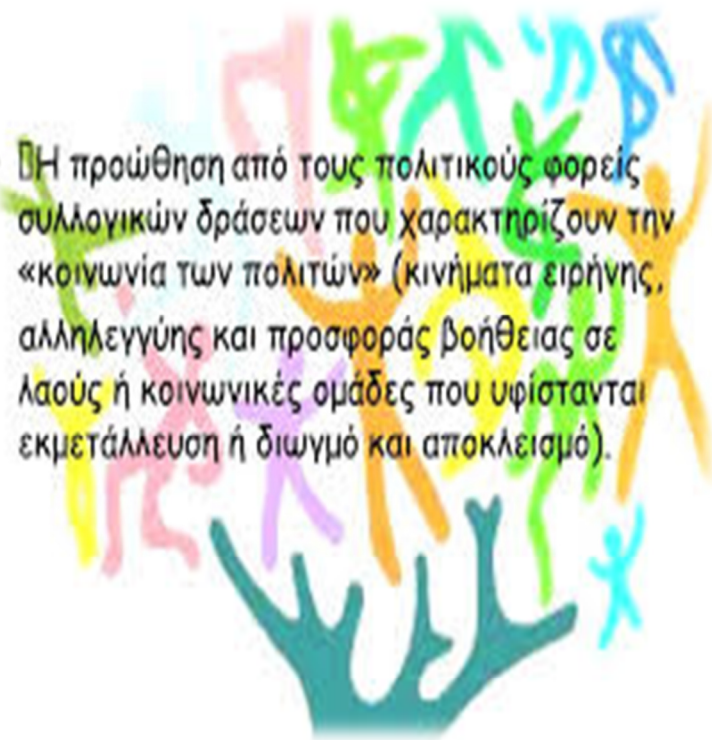
¹² Κουτουλάκης Χ. (2006) Κράτος, κοινωνία πολιτών και συμφέροντα. Σύγκρουση, διαπραγμάτευση και συμμετοχή σε νέες μορφές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική σς.210-212

στόχο την αντιμετώπιση των υαρχόντων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ¹³κοινωνία. Η συλλογική δράση της Κοινωνία των Πολιτών οργανώνεται από τους φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας, δηλαδή από φορείς που φέρουν τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Τα τελευταία 30 χρόνια περίπου η Κοινωνία Πολιτών και η σχετική συζήτηση για την ταυτότητα και τον ρόλο της γνωρίζουν μεγάλη άνθηση. Ωστόσο δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της Κοινωνίας Πολιτών αλλά κοινά

αποδεκτά χαρακτηριστικά της. Ο Αντ. Μακρυδημήτρης τα συνοψίζει ως εξής: «Κοινωνία πολιτών είναι οργανωμένες δραστηριότητες στο πλαίσιο μιας ανοικτής και δημοκρατικής κοινωνίας, οι οποίες έχουν και εμφανίζουν:

- ⊗ Μη κρατικό, κυβερνητικό ή πολιτικό χαρακτήρα, διαθέτουν δηλαδή θεσμική ανεξαρτησία από το κράτος
- ⊗ Μη οικονομικό, κερδοσκοπικό χαρακτήρα, έχουν κοινωφελή σκοπό και χαρακτήρα
- ⊗ Εθελοντικό χαρακτήρα ως προς τη συμβολή σε χρόνο, χρήμα και προσπάθεια των μελών τους ή όσων συνεργάζονται με αυτές
- ⊗ Δημοκρατικό κοινωνικό, πολιτισμικό ή ηθικό χαρακτήρα και αποστολή με ανάλογες ιδιότητες, αρχές, πνεύμα και κουλτούρα που διέπει τη δράση και εκφράζει και συνεπάγεται την αντίστοιχη λογική αυτοδέσμευσης των μελών τους.»

¹³Πηγή κειμένου: Kaldor M .(2003)Civil Society and Accountability, Journal Development 4(1),pp5-27

Δουκάκης Λ. Λιάπη Μ. Κυλάκου Κ. (2004) Θεσμικοί σχηματισμοί και κοινωνικό πεδίο: Ο ρόλος των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών στην διαμόρφωση των πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μελέτη του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Αθήνα

Συνεπώς οι φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας οργανώνουν την Κοινωνία των Πολιτών. Η Κοινωνία των Πολιτών μέσω της συλλογικής και οργανωμένης δράσης επιδιώκει και διεκδικεί το δικαίωμα των πολιτών για μια καλύτερη ποιότητα ζωής.

Οι οργανώσεις της Κοινωνικής Οικονομίας και η Κοινωνία των Πολιτών πιέζουν για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων και ειδικότερα στη διαμόρφωση και την εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής σε ευαίσθητους κοινωνικούς φορείς, όπως τα βρέφη και τα παιδιά.

Η ανάγκη λοιπόν, να καλυφτούν τα δυσχερή κοινωνικά προβλήματα (ανεργία, φτώχεια, περιθωριοποίηση) οδηγούν τους κοινωνικούς φορείς και την κοινωνία πολιτών να δράσουν από κοινού δημιουργώντας λύσεις αντιμετώπισης των παραπάνω προβλημάτων.

Από έρευνα του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου, και των εξιδανικευμένων ερευνητών αυτού, προκύπτουν καταγραφές εθελοντικών και μη οργανώσεων πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Για το έτος 1999 καταγράφονται τουλάχιστον 2.400 εθελοντικές οργανώσεις στο πεδίο κοινωνικής φροντίδας. Για το 2006 αναφέρεται στο σκληρό πυρήνα του εθελοντισμού κοινωνικής προστασίας 224 οργανώσεις (σε σύνολο 618 μη κυβερνητικών οργανώσεων κοινωνικής προστασίας) με 62.000 εγγεγραμμένα μέλη, 5.500 ενεργούς εθελοντές, και 35.000 εξυπηρετούμενα άτομα. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Μητρώου (Δεκέμβριος 2012), έχουν πιστοποιηθεί 545 οργανώσεις, 16 εκ των οποίων το σχετικά μεγαλύτερο τμήμα (80 οργανώσεις) είναι οι ΜΚΟ Θρησκευτικής Πίστης, δηλαδή εθελοντικές οργανώσεις που είτε σαφώς λειτουργούν μέσα στο πλαίσιο της Εκκλησίας είτε γύρω από την Εκκλησία και η κοινωνική τους δράση εμπνέεται και καθοδηγείται από την κοινωνική αποστολή και διδασκαλία της Εκκλησίας.

Καταγράφονται, επίσης, κοινωνικά προγράμματα ιδρυμάτων σε συνεργασία με ερευνητικά ινστιτούτα για την σίτιση και προώθηση της υγιεινής διατροφής μαθητών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα χρηματοδότησης τέτοιου προγράμματος από το Ίδρυμα «Σταύρος Νιάρχος» σε

συνεργασία με το Ινστιτούτο Prolepsis για την εξασφάλιση μικρών υγιεινών γευμάτων σε 18000 μαθητές 100 Δημοτικών σχολείων και Γυμνασίων.

Ως εκ τούτου, η μη καταγραφή αύξησης των συγκεκριμένων οργανώσεων δεν συνεπάγεται έλλειψη κινητοποίησης της κοινωνίας πολιτών αλλά πιθανότατα αντανακλά το δεδομένο υψηλό απόθεμα τέτοιων οργανώσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μελέτη της εθελοντικής οργάνωσης «Το χαμόγελο του παιδιού» για λογαριασμό του Υπ. Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης «Κρίση, ανεργία και τα οικονομικά της οικογένειας. Αναζήτηση μακροχρόνιων τάσεων και ανατροπών», Εισήγηση στην Ημερίδα ΤΕΕ για την αγορά εργασίας, 27 Νοεμβρίου 2012, καταγράφηκαν 531 φορείς (κρατικές και μη κρατικές οργανώσεις) κοινωνικής φροντίδας και αλληλεγγύης για το παιδί στο σύνολο της χώρας (δεδομένα έτους 2008). Μεταξύ των 531 φορέων, οι εθελοντικές οργανώσεις αποτελούσαν ποσοστό 53,5% (49% ήταν ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικά και 4,5% εκκλησιαστικά ΝΠΙΔ).

Ωστόσο, για την ορθή λειτουργία της Κοινωνικής Οικονομίας, η Κοινωνία των Πολιτών, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, επαγγελματικών και επιστημονικών συλλόγων, ομάδων πολιτών και διάφορων άλλων συσσωματώσεων/συλλογικοτήτων άτυπες δράσεις μπορούν να διακριθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ⊗ Κατά περίπτωση διανομή τροφίμων από επαγγελματικούς συλλόγους
- ⊗ Συστηματική διανομή τροφίμων: Από τα παραδοσιακά συσσίτια στα κοινωνικά παντοπωλεία
- ⊗ Διαμεσολάβηση μεταξύ παραγωγών-καταναλωτών για την προμήθεια τροφίμων με χαμηλότερο κόστος («το κίνημα της πατάτας»)
- ⊗ Εναλλακτικά δίκτυα ανταλλακτικής οικονομίας- τράπεζες χρόνου
- ⊗ Κοινωνικά ιατρεία και κοινωνικά φαρμακεία
- ⊗ Κοινωνικά φροντιστήρια
- ⊗ Ομάδες αυτό-βοήθειας, αυτοδιαχειριζόμενοι αγροί και λαχανόκηποι

Μεταξύ των σκοπών των ανταλλακτικών δικτύων ή δικτύων αλληλέγγυας οικονομίας, αναφέρονται συνήθως τα ακόλουθα:

- ⊗ Απόκτηση μεγαλύτερου βαθμού αυτάρκειας (ατομικής και κοινωνικής),

---

¹⁴ Πηγή Κειμένου: Ιωάννης Νικολάου(2007) Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Εκπαιδευτικό υλικό των κέντρων δια βίου Μάθησης www.tovima.gr & www.socialeconomy.com

- ℞ Δημιουργία ηθικής και ισότιμης κοινωνίας και οικονομίας,
- ℞ Ανταλλαγή αγαθών χωρίς κερδοσκοπία και εναντίον των στα κυρίαρχων καταναλωτικών πρότυπων,
- ℞ Προώθηση της συλλογικής δράσης μέσω της αυτό-οργάνωσης και της άμεσης δημοκρατίας,
- ℞ Καταπολέμηση της μοναξιάς και του ατομικισμού,
- ℞ Ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθησίας,
- ℞ Αποδοκιμασία και αποκλεισμός ρατσιστικών, φασιστικών και σεξιστικών συμπεριφορών και πρακτικών κομματικής προπαγάνδας,
- ℞ Διασύνδεση και συνεργασία με άλλες συλλογικότητες
- ℞ Παροχή βοήθειας στην επιβίωση και αξιοπρέπεια ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Η ανθρώπινη ανάγκη για συλλογική δράση και η αλληλεπίδραση των πολιτών για τη σύσταση εθελοντικών ομάδων για την προστασία του περιβάλλοντος, την αλληλοβοήθεια μεταξύ πασχόντων, την προσφορά βοήθειας σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Έτσι λοιπόν η αναγκαιότητα της Κοινωνικής Οικονομίας παρουσιάζεται ως εξής:

- ℞ Η κρίση εμπιστοσύνης των πολιτών σε παραδοσιακούς φορείς αντιπροσώπευσης και συλλογικής δράσης: Η αναβάθμιση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών πραγματοποιήθηκε στο ευρύτερο πλαίσιο της υποχώρησης του κράτους πρόνοιας. Συνέπεια των αλλαγών αυτών ήταν η αποδέσμευση σημαντικών τομέων κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής από τον κρατικό σχεδιασμό. Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών καλούνται σήμερα να καλύψουν πολλές από τις μέχρι πρότινος κρατικές δραστηριότητες με αποτέλεσμα να απαιτείται ένας υψηλός βαθμός επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και ένας αυστηρός έλεγχος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η θεματική διεύρυνση των δραστηριοτήτων της κοινωνίας των πολιτών και η συνακόλουθη πίεση προς την κατεύθυνση διαμόρφωσης επαγγελματικών στελεχών αποτυπώνεται ανάγλυφα στο παράδειγμα των αναπτυξιακών ΜΚΟ. Η έμφαση στις αναπτυξιακές δυνατότητες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, καθώς και η αποδέσμευση τομέων κοινωνικής πολιτικής από τον κρατικό σχεδιασμό

ευνόησαν την ενσωμάτωση και αναβάθμιση του ρόλου των αναπτυξιακών
¹⁵ΜΚΟ.

℞ · Η ύπαρξη κοινωνικών προβλημάτων που χρονίζουν και παραμένουν ανεπίλυτα. Προβλήματα όπως: εγκαταλελειμμένα παιδιά, διαλυμένες οικογένειες, άνθρωποι αδύναμοι, μοναχικοί, περιθωριακοί (π.χ. τρίτη ηλικία), άνθρωποι με σοβαρά και δυσεπίλυτα προβλήματα υγείας ή με σημαντική οικονομική αδυναμία, που δεν τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες, στις απαιτήσεις της ζωής. Επίσης, έκτακτες κοινωνικές ανάγκες, συνδεδεμένες με ανάλογες καταστροφές (όπως σεισμοί, πλημμύρες κ.τ.λ.)

Συνοψίζοντας λοιπόν, με τον όρο κοινωνία των πολιτών εννοείται "ο αυτοτελής χώρος μεταξύ της ιδιωτικής οικονομίας και των επίσημων πολιτικών θεσμών μιας κοινωνίας, τους οποίους αναπόδραστα συμπληρώνει χωρίς να υποκαθιστά, μέσα στον οποίο διασφαλίζεται η ποιότητα και το βάθος μιας συμμετοχικής και αλληλοελεγχόμενης δημοκρατίας και καταξιώνεται ένα κοινωνικά υπεύθυνο και ατομικά ανεξάρτητο άτομο, με πλήρη συνείδηση της οικουμενικότητας των κοινών προβλημάτων, της τοπικότητας της συλλογικής μας δράσης και του φθαρτού άρα ηθικού προορισμού του καθενός μας. Ένας συνειδητός και ενεργός όχι ανά τετραετία πολίτης.

Η Κοινωνία Πολιτών περιλαμβάνει το σύνολο των ποικίλων μη κυβερνητικών θεσμών και ενεργών πολιτών που αρθρώνουν λόγο για τη διαχείριση των δημόσιων ζητημάτων.

Πηγή κειμένου: Δουκάκης Α. Λιάπη Μ. Κυλάκου Κ. (2004) Θεσμικοί σχηματισμοί και κοινωνικό πεδίο: Ο ρόλος των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών στην διαμόρφωση των πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μελέτη του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Αθήνα

Κουτουλάκης Χ. (2006) Κράτος, κοινωνία πολιτών και συμφέροντα. Σύγκρουση, διαπραγμάτευση και συμμετοχή σε νέες μορφές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική

Πρέπει να δούμε την κοινωνία των πολιτών στο πολιτικό κυρίως επίπεδο ως ένα χώρο μεταξύ του κράτους και των πολιτών, των κυβερνώντων και των κυβερνωμένων. Ο χώρος αυτός αποτελείται από «ενδιάμεσα στρώματα» ή οργανώσεις που και προστατεύουν τους πολίτες από τον κρατικό αυταρχισμό και, από την άλλη μεριά, προστατεύουν τις πολιτικές ηγεσίες από τις εκ των κάτω προερχόμενες λαϊκιστικές πιέσεις.

Από πλευρά συνταγματικής άποψης η συλλογική δράση των πολιτών προστατεύεται ιδιαίτερω από το Σύνταγμα στο άρθρο 11, αλλά και μεμονωμένα στο άρθρο 10 που κατοχυρώνει τη συλλογική διάσταση του αναφέρεσθαι στις αρχές. Τα δικαιώματα συλλογικής δράσης των πολιτών παρέχουν την συνταγματική δράση για την ανάπτυξη μιας "κοινωνίας των πολιτών", δηλαδή φορέων πέραν των κρατικών υποκειμένων, αλλά και πέραν των πολιτικών κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργάνων. Έτσι, το πνεύμα αποστολής τους είναι «η πολιτική και η οικονομία να υπηρετούν την κοινωνία όχι το αντίθετο»

Πηγή Κειμένου :¹⁶ Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρας Αστέρης, *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Εκδόσεις Παπαζήση 2002
Σωτηρόπουλος Δ. Α. (επιμ.), *Η άγνοση Κοινωνία Πολιτών*, Εκδόσεις Ποταμός 2004 Ευγενία Μπιτσάνη
Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων Εκδόσεις ΔΙΟΝΙΚΟΣ Αθήνα 2000
Dominique Schnapper (επιμ. Δέσποινα Παπαδοπούλου), *Η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

2.1 Τι είναι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις

Πολλοί οργανισμοί σε όλο τον κόσμο έχουν αφιερώσει τις προσπάθειές τους στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στον τερματισμό των παραβιάσεών τους. Μεγάλοι οργανισμοί υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διατηρούν σελίδες στο διαδίκτυο όπου αποδεικνύουν παραβιάσεις και ζητούν διορθωτικές ενέργειες τόσο σε επίπεδο κυβερνήσεων όσο και σε επίπεδο απλού πολίτη. Η υποστήριξη από τους πολίτες και η καταδίκη των παραβιάσεων είναι σημαντική για την επιτυχία τους, καθώς οι οργανισμοί για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι περισσότερο αποτελεσματικοί όταν στο αίτημά τους για αποκατάσταση συνηγορεί και μεγάλο πλήθος πολιτών. Σε όλο τον κόσμο, υπέρμαχοι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ως επί το πλείστον απλοί πολίτες και όχι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Συγκεκριμένα, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί έχουν παίξει κυρίαρχο ρόλο στην εστίαση της διεθνούς κοινότητας σε θέματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι ΜΚΟ παρακολουθούν τις ενέργειες των κυβερνήσεων και τους πιέζουν να ενεργούν σύμφωνα με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν φορείς Κοινωνικής Οικονομίας και μορφές εκπροσώπησης

της Κοινωνίας των Πολιτών. Ο τρόπος λειτουργίας, τα χαρακτηριστικά, ο ρόλος, οι δράσεις, οι τρόποι χρηματοδότησης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Μη

¹⁷Κυβερνητικές Οργανώσεις βρίσκονται σε συμφωνία με τα αντίστοιχα των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας και ανταποκρίνονται στο ρόλο που διαδραματίζει η Κοινωνία των Πολιτών.

Αρχικά, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ως φορείς Κοινωνικής Οικονομίας διαθέτουν τα χαρακτηριστικά αυτών, δηλαδή η δράση τους είναι ανεξάρτητη από τον κρατικό και κυβερνητικό τομέα, η λειτουργία τους χαρακτηρίζεται από την απουσία του κερδοσκοπικού κινήτρου και τα πρωτεία δίνονται στον ανθρώπινο παράγοντα και στην κοινωνία, διαθέτουν ανεξάρτητη δημοκρατική διοίκηση, η λήψη αποφάσεων γίνεται με δημοκρατικό και συμμετοχικό τρόπο, η συμμετοχή εθελοντών είναι ελεύθερη, ενώ ο στόχος τους είναι η εξύψωση ανθρωπιστικών και δημοκρατικών αρχών, καθώς και η εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών.

Επιπρόσθετα, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εκπροσωπούν τα αιτήματα και τις επιθυμίες των πολιτών, γι' αυτό δίνουν προτεραιότητα στον άνθρωπο και στην εργασία. Οι Οργανώσεις αυτοδεσμεύονται να σέβονται και να προωθούν τις παγκόσμιες ανθρωπιστικές αρχές, να διατηρούν την πολιτική και την οικονομική τους ανεξαρτησία, τη νομιμότητα στις δημοκρατικές αξίες, τη διαφάνεια και την εντιμότητα στις δραστηριότητές

τους, την ανάγκη του απολογισμού τουλάχιστον ετήσια για τις αξίες και τα οικονομικά της δράσης τους, τον έλεγχο και την απόλυτη διαφάνεια των οικονομικών τους στοιχείων, την υπεράσπιση του κοινού συμφέροντος, την ακρίβεια των πληροφοριών και τη χρηστή και αποτελεσματική διοίκηση.

Λόγω της ευρείας χρήσης του όρου Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν είναι εύκολο να δοθεί ένας ικανοποιητικός ορισμός. Αλλά και η ανομοιογένεια των ίδιων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων δυσχεραίνει οποιαδήποτε προσπάθεια να δοθεί ένας μόνο ορισμός.

Πηγή Κειμένου: Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρας Αστέρης, *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Εκδόσεις Παπαζήση 2002

Ο όρος «Μη Κυβερνητική Οργάνωση» καλύπτει μια τεράστια ποικιλία φορέων, από ενώσεις εθελοντών, φιλανθρωπικά σωματεία και αναπτυξιακούς οργανισμούς, μέχρι κινήματα για την προάσπιση της ειρήνης, την παγκόσμια ασφάλεια και τον αφοπλισμό, την προστασία του περιβάλλοντος και των ανθρωπίνων ¹⁸δικαιωμάτων. Μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση μπορεί να είναι μια μη κερδοσκοπική, εθελοντική οργάνωση που παρέχει ανθρωπιστικές ή αναπτυξιακές υπηρεσίες είτε στα μέλη της είτε σε άλλους ανθρώπους σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Μια οργάνωση που ασχολείται με τη ριζική αντιμετώπιση των προβλημάτων, προσπαθώντας να βελτιώσει την ποιότητα ζωής, ιδιαίτερα των φτωχών, των καταπιεσμένων, των περιθωριοποιημένων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Μια οργάνωση ή ομάδα ανθρώπων που εργάζεται σε συγκεκριμένο σκοπό να επιφέρει μια επιθυμητή αλλαγή σε μια συγκεκριμένη κοινότητα, περιοχή, χώρα ή κατάσταση.

Για να ορίζεται μια οργάνωση ως Μη Κυβερνητική θα πρέπει να:

- ⌘ Είναι ιδιωτική (δηλαδή θεσμικά αυτόνομη από το κράτος)
- ⌘ Έχει μια θεσμική οντότητα(επομένως έχει σταθερή οργάνωση και διάρκεια)
- ⌘ Διανέμει τα έσοδα την αποκλειστικά για τους σκοπούς της οργανώσεως
- ⌘ Προσδιορίζει η ίδια τους κανόνες λειτουργίας της, σύμφωνα με τις δικές της καταστατικές αρχές (δηλαδή είναι διοικητικά ανεξάρτητη από άλλους φορείς)

⌘ Αντιπροσωπεύει κοινωνικές ομάδες , οι οποίες δραστηριοποιούνται με τη δική τους βούληση για την οργάνωση βοήθειας έναντι τρίτων ή την προώθηση ορισμένων γενικών αρχών.

Πρώτη φορά ο όρος αναφέρθηκε στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. Ωστόσο, ακριβής ορισμός του όρου ΜΚΟ δεν προβλέπεται απο

Πηγή Κειμένου: Dominique Schnapper (επιμ. Δέσποινα Παπαδοπούλου), *Η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000

James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

τον Καταστατικό Χάρτη του Ο.Η.Ε. Σήμερα, ο όρος ΜΚΟ αναφέρεται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, που στηρίζονται κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία και είναι ανεξάρτητες από τα κράτη. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια έχει επικρατήσει ο όρος να χρησιμοποιείται για κάθε κοινωφελή οργάνωση που δεν ανήκει στο κράτος. Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε πως σύμφωνα με το ελληνικό νομικό σύστημα δεν υφίσταται ο όρος ΜΚΟ. Όλες οι ΜΚΟ εμπίπτουν στις διατάξεις των άρθρων 741-784 του Αστικού Κώδικα και αναγνωρίζονται ως αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ο όρος Μη Κυβερνητική Οργάνωση αποτελεί νεολογισμό που αποδίδει στα ελληνικά τον αγγλικό όρο ¹⁹Non-Governmental Organisations (NGOs) και χρησιμοποιείται αντί του όρου αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Όμως, σύμφωνα με τον Χαράλαμπο Ανθόπουλο η μετάφραση είναι ατυχής καθώς οι οργανώσεις αυτές δεν είναι μόνο ανεξάρτητες από την κυβέρνηση, δηλαδή τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς, αλλά και από τα πολιτικά κόμματα και τη διοίκηση. Συνεπώς, η καλύτερη απόδοση του όρου θα ήταν Μη Κρατικές Οργανώσεις.

Αρχικά, ο όρος Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις χρησιμοποιήθηκε στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Στο πλαίσιο του ΟΗΕ λοιπόν, σχεδόν όλα τα είδη ιδιωτικών οργανώσεων μπορούν να αναγνωριστούν ως μη κυβερνητικές οργανώσεις, με την προϋπόθεση ότι δεν ελέγχονται από την κυβέρνηση, δεν επιδιώκουν να καταλάβουν την εξουσία (είτε ως πολιτικά κόμματα είτε μέσω της αποκλειστικής προώθησης των συμφερόντων μιας συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας), δεν επιδιώκουν το κέρδος και δεν είναι εγκληματικές.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ορίζονται από την Παγκόσμια Τράπεζα ως *«ιδιωτικοί οργανισμοί που ασκούν δραστηριότητα για να απαλύνουν τον πόνο, να ²⁰προωθήσουν τα συμφέροντα των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών, ή αναλαμβάνουν την ανάπτυξη της*

---

¹⁹ Πηγή κειμένου: Ο όρος «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις» είναι διαδεδομένος στην ελληνική βιβλιογραφία ως μετάφραση του όρου Non Governmental Organizations – NGOs. Σύμφωνα με τον Χαράλαμπο Ανθόπουλο η μετάφραση είναι ατυχής καθώς οι οργανώσεις αυτές δεν είναι μόνο ανεξάρτητες από την κυβέρνηση, δηλαδή από τον Πρωθυπουργό της χώρας και τους Υπουργούς αυτής, αλλά και από τα πολιτικά κόμματα και την διοίκηση. Συνεπώς, η καλύτερη απόδοση του όρου θα ήταν Μη Κρατικές Οργανώσεις. Ανθόπουλος Χ.(2002) Πολιτικά Κόμματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Κοινωνία των Πολιτών.

http://www.koinonipolitwn.gr/site/content/view/170/27/lang,el_GR.UTF8/

²⁰ Πηγή Κειμένου: James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

κοινότητας». Συγκεκριμένα, διαφοροποιεί τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σύμφωνα με τις εξής δραστηριότητες:

- ⊗ Εκπροσώπηση (οργανώσεις που εκφράζουν τις ανησυχίες των πολιτών)
- ⊗ Υπεράσπιση (οργανώσεις που ασκούν πίεση για συγκεκριμένα ζητήματα)
- ⊗ Στήριξη (οργανώσεις που στηρίζουν το έργο άλλων μη κυβερνητικών οργάνωσεων σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο)
- ⊗ Παροχή υπηρεσιών (οργανώσεις που υλοποιούν αναπτυξιακά και ανθρωπιστικά προγράμματα).

Η παρουσία των Μη-Κυβερνητικών Οργάνωσεων (ΜΚΟ), οι οποίες αποτελούν την ίσως πιο δυναμική μορφή έκφρασης της Κοινωνίας των Πολιτών, είναι αναγνωρισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει αυτή την αξία τους, όπως φαίνεται στο ακόλουθο απόσπασμα από την Λευκή Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001):

«Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προβολή των ανησυχιών του πολίτη και την παροχή υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του λαού. Η κοινωνία των πολιτών βλέπει όλο και περισσότερο την Ευρώπη σαν το ιδανικό βήμα για την αλλαγή των πολιτικών προσανατολισμών και της κοινωνίας. Πρόκειται για μια ευκαιρία να εμπλακούν πιο ενεργά οι πολίτες στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης και να τους προσφερθεί ένα διαρθρωμένο πλαίσιο για ανάδραση, κριτική και διαμαρτυρία.»

Σύμφωνα με τον Wahl Peter, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν ενώσεις εθελοντικές, ανεξάρτητες από το κράτος και τα πολιτικά κόμματα, αγαθοεργίες, μη κερδοσκοπικές, που αποδέχονται ως μέλη τους άτομα ανεξάρτητα από φυλή, θρησκεία και φύλο. Στον παραπάνω ορισμό μπορούν να προστεθούν η διοικητική ανεξαρτησία, ο δημοκρατικός τρόπος λειτουργίας τους, η καταστατική κατοχύρωσή τους και η ιδιωτική πρωτοβουλία ίδρυσης και οργάνωσής τους.

Σύμφωνα με έναν άλλον ορισμό του Παντελή Σκλιά – πρώην επικεφαλής της ΜΚΟ «Ευρωπαϊκή Προοπτική» - οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν ένα ιδιωτικό, μη κερδοσκοπικό ίδρυμα ή οργάνωση, που διαθέτει μια σχετική τουλάχιστον αυτονομία από κρατικούς ή παρακρατικούς οργανισμούς και διακυβερνητικούς οργανισμούς. Αποτελούν, επίσης, ένα δομημένο οργανισμό, ο

οποίος εκφράζει συγκεκριμένα συμφέροντα ή ενδιαφέροντα ή και ανησυχίες μια ²¹ομάδας ανθρώπων, αποδεικνύοντας την αδιάκοπη πολιτική συμμετοχή σε εθνικό ή και σε διεθνές επίπεδο, στοχεύοντας στην ικανοποίηση των προαναφερθέντων ενδιαφερόντων ή και ανησυχιών.

Τέλος, ο Gerard Clark, ορίζει πιο σύντομα τις Μη Κυβερνητικές οργανώσεις ως ιδιωτικές, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με διακριτό νομικό χαρακτήρα που έχουν ως στόχο τους το κοινό καλό.

Παρόλο που δεν έχει δοθεί ένας αποδεκτός ορισμός για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις διακρίνουμε πως οι ποικίλοι ορισμοί που έχουν δοθεί από διάφορες προσωπικότητες έχουν πολλά κοινά στοιχεία. Η ανεξαρτησία της δράσης τους, ο δημοκρατικός τρόπος λειτουργίας τους και η εξυπηρέτηση των κοινών συμφερόντων με στόχο την καλύτερη ποιότητα ζωής των πολιτών είναι μερικά από τα κοινά στοιχεία που συναντάμε στους διάφορους ορισμούς.

Ωστόσο ότι αναφορά τις ΜΚΟ, υπάρχει από τον κόσμο μεγάλη αποδοχή και εμπιστοσύνη. Σύμφωνα με ετήσιες μετρήσεις 1500 διαμορφωτών της κοινής γνώμης στην Αμερική και την Ευρώπη, για το έτος 2006, εμφανίζεται ότι στις Η.Π.Α. το 54% εμπιστεύεται τις ΜΚΟ σε σύγκριση με 49% τις επιχειρήσεις, 38% την κυβέρνηση και 30% τα ΜΜΕ. Αντίστοιχα στην Ευρώπη(Μ. Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία), 52% τις ΜΚΟ, 38% τις επιχειρήσεις, 31% την κυβέρνηση και 27% τα ΜΜΕ. Στην Ελλάδα τελευταίες σφυγμομετρήσεις δείχνουν ότι η κοινή γνώμη εμπιστεύεται 75% τις ΜΚΟ και 16% τα κόμματα. Αυτή ακριβώς η μεγάλη εμπιστοσύνη που δείχνει η κοινή γνώμη δημιουργεί μεγάλες και νέου τύπου υποχρεώσεις στις ΜΚΟ να περιφρουρήσουν το χώρο τους, ώστε να μην αποδειχθεί συγκυριακό το φαινόμενο και κυρίως να μην αντιστραφεί λόγω αδεξιοτήτων και αναξιοπιστίας. Άλλωστε η ενδυνάμωση της δημοκρατίας απαιτεί εκτός από συμμετοχή, υπευθυνότητα και διαφάνεια.

Η ανάγκη να υπάρξει κατηγοριοποίηση και αξιοπιστία στον τρόπο λειτουργίας των ΜΚΟ είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία από ποτέ. Ο όρος ΜΚΟ καλύπτει όλες τις μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές Οργανώσεις, όπως τις εθνικο-τοπικές, αθλητικές,

---

²¹ Πηγή Κειμένου: James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

Αποστολίδης Θ. Λουκάς, Σωτήρης Παπασπυρόπουλος, *Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002 www.wikipedia.gr www.tovima.gr www.humanrights.com

εκκλησιαστικές επιστημονικές, επαγγελματικές, τις πολυποίκιλες μορφές εθελοντικής προσφοράς, κλπ.

Έχει ιδιαίτερη σημασία ότι από τη δεκαετία του '90 αναδείχθηκαν παλαιότερα αλλά και νέα κινήματα, όπως το οικολογικό, το ειρηνιστικό, τα θέματα ποιότητας ζωής, κοινωνικής αλληλεγγύης, αξιοποίησης τεχνολογιών επικοινωνίας, νέων μορφών συμμετοχής στα κοινά, κλπ. Ανάλογα με το σκοπό ίδρυσής τους, τον τρόπο λειτουργίας τους και χρηματοδότησής τους, μπορεί να υπάρξει μεγάλη κατηγοριοποίηση.

Η σημαντικότερη ίσως κατηγοριοποίηση των ΜΚΟ σήμερα είναι με βάση την οικονομική και πολιτική τους ανεξαρτησία. Επειδή όλο και περισσότερο κάθε ενέργεια είναι και πολιτική πράξη, επειδή το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ κράτους και ΜΚΟ είναι ένα ευαίσθητο θέμα και εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους και επειδή είναι δυνατόν και επιθυμητό τα μέλη των ΜΚΟ να κινούνται συγχρόνως στην πολιτική και την οικονομία, χρειάζεται να διευκρινιστεί ότι:

Όσες ΜΚΟ αντιπροσωπεύουν εταιρικά συμφέροντα και όσες εξαρτούν την επιβίωσή τους από τη χρηματοδότηση από την κεντρική εξουσία και δεν είναι χρηματοδοτικά ανεξάρτητες, πρέπει να αποτελούν ξεχωριστές κατηγορίες ΜΚΟ. Ιδιαίτερη προσοχή, αλλά και περισσότερη συζήτηση χρειάζεται για την οριοθέτηση των σχέσεων ΜΚΟ και κομμάτων, όπου πρέπει να διασφαλίζεται η μη χειραγώγηση των ΜΚΟ από τα κόμματα και σ' εκείνες τις ΜΚΟ που είναι αυτόνομες και οικονομικά ανεξάρτητες, αλλά δέχονται παράλληλη χρηματοδότηση για τη διαχείριση ευαίσθητων κοινωνικών ζητημάτων που τους εμπιστεύονται τα κράτη.

Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Μ.Κ.Ο.) γενικά ορίζεται μια μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ένωση προσώπων, που αποσκοπεί στην υλοποίηση ενός κοινού στόχου συνδεδεμένου άμεσα με την κοινωνία από την οποία αυτοί προέρχονται.

Μια οργάνωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα μπορεί να χαρακτηριστεί εθελοντική ΜΚΟ, όταν έχει ως έναν από τους κύριους στόχους της την κινητοποίηση εθελοντών και την ανάπτυξη από αυτούς εθελοντικής δράσης σε έναν συγκεκριμένο κοινωνικό τομέα (πχ. δραστηριοποίηση σε περιβαλλοντικά ζητήματα).

Παρόλα αυτά, μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση, για την ορθή λειτουργία της και δράση της αλλά και για την ευημερεί ύπαρξη των μελών της, στηρίζεται στην ύπαρξη του **καταστατικού** της έγγραφου. Τα καταστατικό, εμπεριέχει άρθρα τα οποία καθορίζουν την φύση της Μ.Κ.Ο, την έδρα της, το σκοπό της ακόμα και την δράση των μελλών.

Αρχικά, στο αρ.1-2-3 του καταστατικού παρουσιάζεται, η τοποθεσία που εδρεύει η ΜΚΟ, η επωνυμία της, αλλά και τα διοικητικά ονόματα που υπογράφουν για την νομική της ύπαρξη. Στην συνέχεια στο αρ. 4 παρουσιάζονται οι σκοποί και τα μέσα και τα οποία είναι τα εξής:

- Ο σκοπός της εταιρείας είναι μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής κατά την έννοια του άρθρου 784. Συνίσταται γενικά στην έρευνα, μελέτη, επικοινωνία, και παρέμβαση πάνω σε θέματα που αφορούν την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και την προστασία του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, συνεισφέροντας στις προσπάθειες για κοινωνική ευημερία και αειφόρο ανάπτυξη και συμβάλλοντας στην ανάδειξη κοινωνικών και επικοινωνιακών ζητημάτων αιχμής, είτε αυτοτελώς, είτε μέσα από το συντονισμό δράσεων, γνώσεων και πόρων με άλλους φορείς με κοινό σκοπό.

ΣΚΟΠΟΙ

1. Ενίσχυση της Κοινωνίας των Πολιτών.

- Αναβάθμιση του επιπέδου και του ρόλου της επικοινωνίας με ταυτόχρονη αξιοποίησή της για την επίλυση μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων. Διάδοση της ιδέας του Εθελοντισμού. Συγκρότηση εθελοντικών ομάδων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Συμμετοχή κι ανάπτυξη ανθρώπινων δικτύων και θεσμών αλληλεγγύης. Συμμετοχή σε εθνικές και διεθνείς δράσεις ανθρωπιστική και αναπτυξιακής βοήθειας.

2. Οικοανάπτυξη, αειφόρος ανάπτυξη κι οικοπροστασία.

- Διάδοση και υποστήριξη της ανακύκλωσης. Ενημέρωση και υποστήριξη δράσεων για τη υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από τις αλόγιστες ανθρώπινες ενέργειες. Προστασία των άγριων ζώων στο φυσικό τους περιβάλλον και των αδέσποτων ζώων στο αστικό. Συμμετοχή στον σχεδιασμό πράσινων πόλεων.

3. Ενίσχυση της πρόσβασης στην γνώση, την εκπαίδευση.

- Εκπόνηση προγραμμάτων για την εκπαίδευση, την επικοινωνία, τον πολιτισμό, το ευ αγωνίζεσθε και τον εθελοντισμό. Δια Βίου εκπαίδευση και κατάρτιση. Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

4. Ηθική κι υλική υποστήριξη προς στα λιγότερο προνομιούχα μέλη της κοινωνίας.

- Ανάπτυξη δράσεων και θεσμών κοινωνικής μέριμνας και αλληλεγγύης. Δημιουργία κέντρων ηθικής και υλικής αρωγής. Προστασία της ανθρώπινης ζωής κι αξιοπρέπειας. Καταπολέμηση των διακρίσεων, του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας. Αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των κοινωνικά μειονεκτούντων στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό.

5. Ανάπτυξη δραστηριοτήτων και παροχή υποστήριξης για την αλληλέγγυα οικονομία.

- Πράσινη επιχειρηματικότητα. Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομία και της τοπικής. Πληροφόρηση κοινωνικών ομάδων νέων, γυναικών και ευπαθών ομάδων για τη δημιουργία συμβουλευτικής αυτοαπασχόλησης και μικρών επιχειρήσεων. Καταπολέμηση της ανεργίας και της φτώχειας με το σύστημα της Τράπεζας Χρόνου και των μη χρηματικών ανταλλαγών.

6. Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και πνευματικού πλούτου της Ελλάδας.

- Ανάπτυξη και προώθηση επιστημονικής, τεχνολογικής, κοινωνιολογικής, οικονομικής και πολιτιστικής γνώσης όλων των μορφών και όλων των επιπέδων. Ανάπτυξη διεθνών σχέσεων στη βάση της διαπολιτισμικότητας. Ανάπτυξη πολιτιστικού δικτύου δημιουργών στο χώρο των τεχνών και του πολιτισμού. Δημιουργία - θεσμική - τεχνοκρατική υποστήριξη χώρων πολιτισμού. Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς που προκύπτει από την ερασιτεχνική πνευματική δημιουργία. Ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής έκφρασης

7. Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού. Ειδικότερα:

- Χάραξη μυθολογικών, ιστορικών και πολιτιστικών διαδρομών για την σύνδεση πολιτισμού και τουρισμού. Σύνδεση του τουρισμού με οικολογικές δράσεις - οικοτουρισμός. Δημιουργία θεματικών πάρκων σε συνάρτηση με την ιστορία και την παράδοση για την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού.

8. Η επικοινωνία και διάδοση της φυσικής άσκησης, της υγιεινής ζωής και διατροφής και των βιολογικών προϊόντων.

ΜΕΣΑ

- ω Εκπόνηση κάθε είδους επικοινωνιακές - επιστημονικές μελέτες κι έρευνες.
- ω Ανάλυση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, οργάνωση μελετητικών - ερευνητικών ομάδων, αποστολών και δράσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
- ω Οργάνωση και συμμετοχή σε εκδηλώσεις, ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα, συζητήσεις στοργγυλής τραπέζης, επιστημονικά συμπόσια, διαλέξεις και δράσεις πεδίου.
- ω Έκδοση βιβλίων, περιοδικών, μελετών, μονογραφιών, δοκιμίων, λευκωμάτων.
- ω Παραγωγή και διάθεση έντυπου καθώς κι ηλεκτρονικού επικοινωνιακού υλικού όπως εφημερίδες, περιοδικά, news letters, ιστοσελίδες, ιντερνετικό ραδιόφωνο, ιντερνετική τηλεόραση (WebTV) κτλ.
- ω Δημιουργία θεματικής πύλης στο διαδίκτυο - ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων (Portal), η οποία θα λειτουργεί και ως βάση δεδομένων / ηλεκτρονική βιβλιοθήκη με την ψηφιοποίηση πολιτιστικού, επικοινωνιακού και επιστημονικού περιεχομένου.
- ω Δημιουργία φόρουμ.
- ω Πραγματοποίηση εκθέσεων εικαστικών, φωτογραφίας, βιντεοσκοπήσεων κ.λπ.
- ω Δημιουργία οικοπάρκων, χώρων πολιτισμού, δημιουργικής απασχόλησης και μέριμνας.
- ω Δημιουργία δανειστικής βιβλιοθήκης, και κέντρου πληροφόρησης.
- ω Δημιουργία και λειτουργία εντευκτηρίου-αναψυκτηρίου για τα μέλη και τους φίλους της εταιρίας.
- ω Δικτύωση, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, σύμπραξη κι ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας, αμοιβαίου σεβασμού κι εμπιστοσύνης και με Ο.Τ.Α., Περιφέρεια, Κρατικές Υπηρεσίες, άλλους²² φορείς, Μ.Κ.Ο, εταιρείες με

---

²² Πηγή Κειμένου: Ευγενία Μπιτσάνη Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων Εκδόσεις ΔΙΟΝΙΚΟΣ Αθήνα 2000.

James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

παρεμφερείς σκοπούς, Πανεπιστημιακά Δίκτυα, Συνεταιρισμούς, Επιμελητήρια, εθελοντές κτλ. για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την υποβολή κοινών προγραμμάτων και προτάσεων.

Για την επίτευξη των στόχων της η εταιρία μπορεί να αναζητά την ανεύρεση οποιασδήποτε άλλης πράξης που να ενισχύει το έργο της και να υποβάλει σχετικά προγράμματα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό για την εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων, την αξιοποίηση.»

Στο άρθρο 6 καθορίζονται η περιουσία και οι πόροι της ΜΚΟ διευκρινίζοντας ότι οι οικονομική πόροι είναι καθαρά από δωρεές των εθελοντών, τρίτων προσώπων, νομικών ή φυσικών, αλλά καθορίζεται και το αρχικό ποσό που οφείλει κάθε μέρος να καταβάλει, οι αρμοδιότητες αυτές είναι εξής :

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΟΡΓΑΝΑ

— Όλες τις εταιρικές υποθέσεις θα διαχειρίζεται ο διαχειριστής, ο οποίος εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των εταίρων για τριετή θητεία. Κατ' εξαίρεση, ο πρώτος διαχειριστής ορίζεται με το παρόν καταστατικό για τριετή θητεία .

Ο διαχειριστής καθορίζει το πρόγραμμα δράσης της εταιρείας, αποφασίζει τη λήψη κάθε πρόσφορου για την επίτευξη του σκοπού του μέτρου, εγκρίνει, τροποποιεί και καταργεί τους Εσωτερικούς Κανονισμούς, και γενικώς διαχειρίζεται τις υποθέσεις της εταιρείας. Ο διαχειριστής μπορεί να αναθέτει την άσκηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων στα μέλη του ή σε συνιστάμενες από αυτό Επιτροπές που αποτελούνται από μέλη του, αν κρίνει ότι αυτό θα συνέβαλλε στην πιο επιτυχημένη λειτουργία, οργάνωση ή δράση της εταιρείας. Ο διαχειριστής συγκαλεί τις συνεδριάσεις της Γενικής Συνέλευσης μετά από έγγραφη πρόσκληση, η οποία αποστέλλεται έγκαιρα και στην οποία αναγράφονται με σαφήνεια και πληρότητα τα θέματα ημερήσιας διάταξης, προεδρεύει αυτών και επιβλέπει τη λειτουργία της εταιρείας και την εκτέλεση των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου.

Ο διαχειριστής έχει την εξουσία εκτέλεσης των αποφάσεων εταιρείας στις σχέσεις της με τρίτους, είσπραξης κάθε απαίτησης από τρίτους και για οποιαδήποτε αιτία».

Εν συνεχεία, στο άρθρο 7 αναφέρονται οι αρμοδιότητες της διοίκησης αλλά και των μελλών της, όπως είναι η εγγραφή μέλους αλλά και η διαγραφή μέλους, ενώ στα άρθρα 8 έως 18 αναφέρονται οι αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης οι οποίες

είναι η έγκριση του ισολογισμού, η τυχόν τροποποίηση του καταστατικού, η έγκριση τυχόν συνέλευσης, η αρμοδιότητες των μελών της αλλά και η διαδικασία ένταξης και διαγραφής μέλους. Στα λοιπά άρθρα, αναφέρονται λεπτομερειακές διατάξεις για τυχόν παρανοήσεις ως προς την, σύνταξη, της το καταστατικό της, τα μέλη της, την έδρα της, κ.α.

Ξεκινώντας όμως από αυτή τη βάση και χρησιμοποιώντας ως κριτήριο τη νομική τους μορφή βάσει καταστατικού, μπορούμε να προβούμε σε μια περαιτέρω κατηγοριοποίηση των ΜΚΟ, ως ακολούθως, σε :

- ⊗ Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρίες, οι οποίες και αποτελούν την πιο συνηθισμένη μορφή εθελοντικών οργανώσεων στην Ελλάδα. Σε αυτή τη κατηγορία συμπεριλαμβάνεται και η οργάνωση Green Belt - Πράσινη Ζώνη.
- ⊗ Φιλανθρωπικά Σωματεία, ο πιο διαδεδομένος τύπος ενεργοποίησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας, δηλαδή Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου και συγκεκριμένα ενώσεις προσώπων με μη κερδοσκοπικούς σκοπούς, τα οποία αποκτούν νομική προσωπικότητα όταν εγγραφούν σε ειδικό δημόσιο βιβλίο που τηρείται στο πρωτοδικείο της έδρας, ύστερα από αίτηση 20 τουλάχιστον ατόμων.
- ⊗ Κοινοφελή Ιδρύματα, τα οποία αποκτούν τη νομική τους προσωπικότητα με αυτεπάγγελτη έκδοση Προεδρικού διατάγματος που εγκρίνει τη σύστασή τους.
- ⊗ Σε ότι αφορά το ρόλο των ΜΚΟ, απαραίτητο θα ήταν να επισημανθεί ότι οι οργανώσεις αυτές αποτελούν ή τουλάχιστον θα μπορούσαν να αποτελέσουν, το σημαντικότερο διαμεσολαβητικό στοιχείο μεταξύ κοινωνίας και κράτους και εμπεριέχονται στον ορισμό της «κοινωνίας των πολιτών», της κοινωνικής οικονομίας και του κοινοτισμού. Οι Μ.Κ.Ο. δραστηριοποιούνται σε πολλούς τομείς: ανθρώπινα δικαιώματα, εργασιακές σχέσεις, κατάργηση διακρίσεων, μειονότητες, μετανάστες, κατάσταση της γυναίκας και του παιδιού, το περιβάλλον, τα δικαιώματα των καταναλωτών, ο αφοπλισμός, η ειρήνη, η υγεία κ.λπ. ΜΚΟ μπορεί να είναι κάποιες φιλανθρωπικές οργανώσεις, κάποιες οργανώσεις που ενδιαφέρονται για το περιβάλλον, κάποιες οργανώσεις που ενδιαφέρονται για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και κάποιες

ομάδες πολιτών που πιέζουν τις κυβερνήσεις αλλά και το κοινωνικό σύνολο για αλλαγές σε συγκεκριμένα θέματα.

Οι Μη Κυβερνητικές οργανώσεις είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στη διεθνή αρένα όπως:

❧ Τα πολλαπλά ανθρωπιστικά προβλήματα από τις ένοπλες συγκρούσεις ανά τον κόσμο

❧ Οι έντονες πολιτικές συνθήκες και πιέσεις απ το Διεθνές σύστημα

❧ Οι οικονομικές καταχρήσεις που οδήγησαν σε περιόδους λιτότητας της Ελλάδας αλλά και σε άλλες χώρες.²³

Όλα αυτά οδήγησαν στην επικαιρότητα τις Μ.Κ.Ο. Η ελλιπής πληροφόρηση, για το τι σημαίνουν, πως δημιουργήθηκαν και ποια η διαδρομή τους στην διεθνή σκηνή, δημιουργεί μια λανθασμένη εικόνα στην κοινωνία.

❧ **Η χρηματοδότηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων:**

Οπως εμφανίζετε στο καταστατικό έγγραφο των Μ.Κ.Ο είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις και η οικονομική τους ενίσχυση δεν προέρχεται από κρατικές επιχορηγήσεις αλλά από φιλανθρωπικές καταβολές χρημάτων στα ταμεία τους από εθελοντές ιδιώτες με φυσική ή νομική μορφή.

Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στους τομείς της κοινωνικής ένταξης, της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών μπορούν να επωφεληθούν από τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Οι διαχειριστικές αρχές ενός επιχειρησιακού προγράμματος σε περιφέρεια ή σε κράτος μέλος επιλέξιμο για στήριξη από το Ταμείο Συνοχής διασφαλίζουν ότι ένα επαρκές ποσό από τους πόρους

23

Πηγή κειμένου: James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

Kaldor M. (2003) Civil Society and Accountability, Journal Development

του ΕΚΤ διατίθεται για τη δημιουργία ικανοτήτων των μη κυβερνητικών οργανώσεων (κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013).

Τη διαχείριση άλλων προγραμμάτων αναλαμβάνουν σε κεντρικό επίπεδο οι υπηρεσίες και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα προγράμματα αυτά καλύπτουν φάσμα τομέων, μεταξύ άλλων πολιτισμός και μέσα ενημέρωσης, ιθαγένεια, έρευνα και καινοτομία, ανάπτυξη και ανθρωπιστική βοήθεια, μεταφορές, ενέργεια και τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

Η χρηματοδότηση των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό, αλλά και αμφιλεγόμενο θέμα, αφού αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει τη βιωσιμότητα και τη λειτουργία τους. Ολοένα και περισσότεροι κρατικοί και μη φορείς εκδηλώνουν ενδιαφέρον να στηρίξουν οικονομικά τους ΜΚΟ,

Όπως μάλιστα οι ίδιοι δηλώνουν σε έρευνα του Ευρωβαρομέτρου, οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις δεν τους αφήνουν καθόλου ελεύθερο χρόνο. «Η γενική εικόνα που επικρατεί είναι ότι οι Έλληνες είναι αδιάφοροι, γι' αυτό και δεν δραστηριοποιούνται σε φιλανθρωπικές, περιβαλλοντικές και άλλες οργανώσεις ενισχύοντας έτσι τη δυναμική τους και το ρόλο που διαδραματίζουν στην πολιτική και κοινωνική ζωή». ²⁴

Εξάλλου, ένα από τα στοιχεία που εξασφαλίζουν την αυτονομία της δράσης των ΜΚΟ είναι η οικονομική τους ανεξαρτησία. Είναι ευνόητο πως όσο λιγότερο οι ΜΚΟ εξαρτώνται οικονομικά από την δημόσια διοίκηση ή τον ιδιωτικό τομέα, τόσο ²⁵ευκολότερη είναι η ελεύθερη διατύπωση των απόψεων των ομάδων που εκπροσωπούν.

Συνεπώς, το ζήτημα των πηγών χρηματοδότησης συνδέεται ευθέως με το επίπεδο οργάνωσης των ΜΚΟ, διότι οι οργανώσεις με ευρύτερη εμβέλεια εξασφαλίζουν πόρους για τη λειτουργία τους και αναπτύσσουν νέες δραστηριότητες υιοθετώντας σταδιακά μια μορφή επαγγελματισμού. Αντιθέτως οι οργανώσεις με χαλαρή σύνδεση

Πηγή κειμένου:²⁴ Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρης Αστέρης, *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Εκδόσεις Παπαζήση 2002

²⁵Πηγή κειμένου: James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

Kaldor M .(2003)Civil Society and Accountability, Journal Development

και ασυνεχή λειτουργία αντιμετωπίζουν δυσεπίλυτα προβλήματα χρηματοδότησης, που επιδρούν ανασχετικά στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών, και μοιραία οδηγείται είτε στην αυτοδιάλυση, είτε στην αδράνεια.

Στο σημείο αυτό, θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε τις πηγές χρηματοδότησης των ΜΚΟ. Ειδικότερα, αυτές απορρέουν από:

α) Εισφορές μελών: Αποτελεί την συνηθέστερη πηγή χρηματοδότησης. Οι οργανώσεις των οποίων το υψηλότερο ποσοστό των εσόδων τους προέρχεται απ' αυτήν την πηγή, διακρίνονται μεταξύ τους αφενός στις μικρές ομάδες ερασιτεχνικής δομής (με αντίστοιχα χαμηλά οικονομικά μεγέθη ως απόλυτο αριθμό) και αφετέρου στις ευρείας εμβέλειας οργανώσεις, των οποίων το σύστημα συνδρομών και έκτακτων ενισχύσεων λειτουργεί αποδοτικά και απλώνεται σε ευρύ κοινωνικό φάσμα. Συγκεκριμένα, η πιο συνηθισμένη πηγή εσόδων ΜΚΟ που έχουν τη νομική μορφή σωματείου είναι οι συνδρομές των μελών και οι δωρεές ιδιωτών. Τα μέλη έχουν αυτόματα δικαίωμα συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σωματείου και υποψηφιότητας στο διοικητικό συμβούλιο.

β) Χορηγίες: Από αρκετές ΜΚΟ γίνεται συστηματική προσπάθεια εύρεσης χορηγών, είτε στο χώρο των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων, είτε στο χώρο των διεθνών και ελληνικών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μια σταθερά αυξητική τάση στον αριθμό των οργανώσεων, που ένα τμήμα των εσόδων τους προέρχεται από χορηγίες.

γ) Εισπράξεις από εκδηλώσεις: Μια άλλη πιθανή πηγή χρηματοοικονομικών εισροών για τις ΜΚΟ είναι η οργάνωση και διεξαγωγή εκδηλώσεων με περιεχόμενο σχετικό με τον τομέα που καθεμία δραστηριοποιείται. Τέτοιες εκδηλώσεις είναι συνήθως συναυλίες, εκθέσεις έντυπου και οπτικού υλικού, εκδρομές και ξεναγήσεις, πώληση προπαγανδιστικού υλικού κτλ.

δ) Εισφορές από την Τοπική Αυτοδιοίκηση: Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει η συνεργασία και κατ' επέκταση η χρηματοδότηση των ΜΚΟ από δημόσιους φορείς και από προγράμματα των κατά τόπους Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

ε) Εισφορές από την ΕΕ: Κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες η εταιρική σχέση μεταξύ των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΜΚΟ έχει επεκταθεί σε όλους τους τομείς. Αυτή η διαδικασία προκύπτει από σειρά συνυφασμένων παραγόντων που έχουν σχέση με τις αλλαγές και τις εξελίξεις στο εσωτερικό των ίδιων των οργάνων της ΕΕ και με τις εξελίξεις στο σύνολο των ΜΚΟ

στ) Το cause related marketing είναι ένας ακόμη τρόπος έμμεσης χρηματοδότησης μέσω της οικονομικής δραστηριότητας εταιριών.

Συμπερασματικά, λοιπόν, οι ΜΚΟ θα μπορέσουν να διαδραματίσουν το ρόλο τους μόνο αν είναι πραγματικά ανεξάρτητες από τις δημόσιες αρχές. Η οικονομική ανεξαρτησία τους θα μπορέσει να εξασφαλιστεί μόνο με μία ανεξάρτητη χρηματοδότηση, την άμεση δηλαδή χρηματοδότηση από τον πολίτη.

Παρόλα αυτά η χρηματοδότηση αποκλειστικά από τον πολίτη δεν είναι πλέον εύκολη υπόθεση αφού η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τις ΜΚΟ έχει κλονιστεί ανεπανόρθωτα από φήμες για συμπεριφορές -σκάνδαλα κάποιων ΜΚΟ αναφορικά με την παροχή προστασίας και εξυπηρέτηση των, όχι και τόσο αθώων, συμφερόντων των χρηματοδοτών τους. Γι' αυτό το λόγο ενδεχομένως οι ΜΚΟ θα πρέπει να στρέψουν την προσοχή τους στο να ανακτήσουν την εμπιστοσύνη του πολίτη, προκειμένου να απαγκιστρωθούν ολικά ή τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό από την ανάγκη κρατικής ή άλλης χρηματοδότησης, και να μπορούν πλέον ελεύθερα τους υπηρετήσουν τους στόχους τους για τους οποίους συστάθηκαν..²⁶

ο3 Η κοινή γνώμη για τις ΜΚΟ:

Τα τελευταία χρόνια ακούμε αρκετά σχόλια θετικά και μη αρνητικά γύρω από τις μη κυβερνητικές οργάνσεις. Ιδιαίτερα πιο έντονο έγινε το καλοκαίρι του 2015 με την δράση των ΜΚΟ στο προσφυγικό πρόβλημα. Οι πολίτες μιλάνε για κατάχρηση εξουσίας, οικονομική εκμετάλλευση και παραπλάνηση της κοινής γνώμης.

Ο εθελοντισμός και η δράση των ΜΚΟ επιχειρήθηκε συχνά να απαξιωθούν. Ίσως όχι ολότελα άδικα σε πολλές περιπτώσεις καθώς τα πρόσωπα που συνέστησαν ορισμένες από αυτές φρόντισαν να τις μπολιάσουν με τις πρακτικές, ίσως και τις παθογένειες των επιχειρήσεων, του ανταγωνισμού και της αγοράς. Παρά ταύτα,

---

²⁶ Πηγή κειμένου:²⁶ Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρης Αστέρης, *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Εκδόσεις Παπαζήση 2002, www.koinoniapolitwn.gr

ουδείς μπορεί να αρνηθεί την ανιδιοτελή προσφορά των απλών πολιτών ή των ατόμων με υψηλά ιδανικά και ανθρωπιστικά οράματα.

Ιδιαίτερα σημαντικό για τις ΜΚΟ να αξιολογούν ολοένα τη θέση τους απέναντι στις εξελίξεις, ώστε να μπορούν με βεβαιότητα να ισχυρίζονται ότι εξυπηρετούν συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτικές ανάγκες και ότι δεν έχουν μετατραπεί σε αυτοτροφοδοτούμενους και ανακυκλούμενους μηχανισμούς, για τους οποίους η λειτουργία έχει γίνει σχεδόν αποκλειστικός αυτοσκοπός.

Ειδικά σε ό,τι αφορά τις ελληνικές ΜΚΟ στην Ελλάδα, το τοπίο είναι αρκετά θολό. Αυτή η διαπίστωση εύκολα τεκμηριώνεται: άλλες οργανώσεις λειτουργούν με πάγιες αρχές, προκαθορισμένες και συμβατές με την έννοια της ανεξάρτητης οργάνωσης. Αυτές οι οργανώσεις αντιμετωπίζουν μεγάλες διακυμάνσεις αναφορικά με την ανταπόκριση που βρίσκουν και το βαθμό διείσδυσης στην ελληνική κοινωνία, διότι δεν επιδιώκουν πάντοτε και κατά κύριο λόγο να είναι αρεστές και αποδεκτές σε κάθε δημόσια τοποθέτηση και δράση τους.

Είναι, όμως, αρκετές οι οργανώσεις - σφραγίδες, που δημιουργήθηκαν στο παρελθόν και δεν έχουν παρουσιάσει αξιόλογη δράση. Εντούτοις, συμμετέχουν σε διαδικασίες που δεσμεύουν κι άλλες οργανώσεις ή χρηματοδοτούνται στο όνομα της ανύπαρκτης δράσης τους.

Πολλοί πολίτες ωστόσο πιστεύουν ότι ο ρόλος των ΜΚΟ είναι καθαρά πολιτικός, κι ότι η δράση τους έχει ανθρωπιστικό μανδύα συνήθως στοχεύουν στην υποκατάσταση των κρατικών λειτουργιών, στην σταδιακή αντικατάσταση των κρατικών θεσμών, των θεσμών του εθνικού κράτους δηλαδή, από τις «ανεξάρτητες αρχές», οι οποίες δεν ελέγχονται από τους θεσμούς του εθνικού κράτους και χρηματοδοτούνται από ευρωπαϊκά κονδύλια συνήθως ή από την ΟΥΝΕΣΚΟ ή από τον ΟΗΕ ή από Ιδρύματα που συνδέονται με την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Και ότι τα υπουργεία αρχίζουν σταδιακά να χρηματοδοτούν και να κατευθύνουν ΜΚΟ, υπονομεύοντας έτσι εκ των έσω την κρατική ισχύ. Φυσικά εδώ είναι Ελλάδα. Και κάποιοι που ανακατεύθηκαν με τις ΜΚΟ πιθανόν και να πλούτισαν.

Η «αδιαφανής» διαχείριση ήταν ανέκαθεν δομικό στοιχείο της λειτουργίας των ΜΚΟ, ιδιαίτερα σ' αυτή τη χώρα (αν και όχι μόνο), όπου δεν είχαν ποτέ ίδιους πόρους - στη λογική, υποτίθεται, και του φαντασιακού (στη βάση του οποίου αυτοπαρουσιάζονται) μιας «κοινωνίας των πολιτών». Αντίθετα, πρόκειται πιο πολύ για μια «κοινωνία των ημετέρων». Δεν είναι και δεν ήταν ποτέ «μη κυβερνητικές» οργανώσεις, αλλά χρηματοδοτούνταν πάντα από το κράτος και από κοινοτικά

προγράμματα - ήταν, δηλαδή, κρατικοδίαιτες, με «κατ' εξαίρεσιν» την ενίσχυσή τους από κάποιες «δωρεές».

Το πρόβλημα της διαφάνειας των ΜΚΟ το ζήσαμε (και το ζούμε ακόμη) με τις ΜΚΟ ψυχικής υγείας, για τις οποίες είχαν αποκαλυφθεί και δημοσιευτεί πολλά από διάφορους ελέγχους και παρά τις λάβρες δηλώσεις των εκάστοτε αρμόδιων υπουργών, δεν υπήρξε ποτέ περαιτέρω έρευνα σε βάθος και η όποια κύρωση.

Από την άλλη πλευρά βρίσκονται και εκείνοι που στηρίζουν θερμά τις ΜΚΟ. Εξετάζοντας τους στόχους που θέτουν οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους είναι αναμφισβήτητο ότι έχουν ως βασικό και πρωταρχικό τους στόχο, την ενεργοποίηση του απλού πολίτη και την ευαισθητοποίηση του σε ότι αφορά τα προβλήματα που απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο. Μέσα από τη δράση των οργανώσεων αυτών διαφαίνεται η επιθυμία τους να ωθήσουν τους πολίτες να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να προσφέρουν εθελοντικά σε όποιο τομέα επιθυμούν. Διαμορφώνουν μια διαφορετική κοινωνία σε σχέση με παλαιότερες εποχές. Ίσως να μην ήταν υπερβολή να ισχυριστούμε ότι οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις είναι η «απάντηση» των λαών στα πρότυπα της ²⁷καταναλωτικής κοινωνίας. Οι διαπροσωπικές σχέσεις δε θα βελτιωθούν και η ειρήνη στον κόσμο δεν πρόκειται να εδραιωθεί αν οι άνθρωποι ενδιαφέρονται μόνο για το πώς θα καταναλώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο, απαλλαγμένοι από κάθε είδους ιδανικά και αξίες. Η πρόοδος της κοινωνίας θα επέλθει μέσω της προσφοράς, της ενεργοποίησης, του εθελοντισμού. Η αίσθηση της ανιδιοτελούς προσφοράς και το ειλικρινές ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο εξυψώνει την κοινωνία και τους πολίτες της σε ένα επίπεδο ζωής που διακατέχεται από αξίες και ιδανικά και τότε ο άνθρωπος μπορεί πραγματικά να μεγαλουργήσει! Εκεί όπου οι πολιτικές ηγεσίες αδυνατούν να βρουν λύσεις σε πολιτικά θέματα που διχάζουν λαούς και προξενούν πολέμους, έρχονται οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις και φέρνουν μήνυμα ελπίδας για το μέλλον της ανθρωπότητας. Έρχονται οι άνθρωποι κοντά μέσα από τις κοινές τους δραστηριότητες για την ειρήνη ή ακόμα και για παγκόσμια προβλήματα και συνειδητοποιούν πως αυτά που τους χωρίζουν είναι πολύ λιγότερα από εκείνα που μπορούν να τους ενώσουν.

---

²⁷ Πηγή Κειμένων: www.koinignomi.gr & www.kemel.gr

Με τη συμμετοχή σε κάποια ΜΚΟ ο πολίτης νιώθει ότι παράγει έργο, ότι συμβάλλει στην ευημερία και την πρόοδο της κοινωνίας της οποίας αποτελεί μέλος και ότι κατά κάποιο τρόπο αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και δράσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα που απασχολούν την τοπική ή και παγκόσμια κοινωνία γενικότερα, συμβάλλοντας στην επίλυσή τους. Από απαθής μετατρέπεται σε ενεργό μέλος που έχει άποψη, που «παλεύει» για έναν καλύτερο κόσμο και ζει οραματιζόμενος αυτόν τον κόσμο για τη γενιά του αλλά και τις ερχόμενες γενιές.

2.2 Η ιστορική εξέλιξη των μη Κυβερνητικών οργανώσεων.

Tα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια μεγάλη αύξηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ). Υπολογίζεται ότι από τη δεκαετία του '90 οι ΜΚΟ έχουν δεκαπλασιαστεί σ' όλο τον κόσμο. Η αύξηση αυτή έχει πυροδοτήσει τη συζήτηση για τη λεγόμενη «κοινωνία των πολιτών», τις Οργανώσεις της και το ρόλο τους στη ζωή μας. Στην πραγματικότητα όλη αυτή η κινητικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ταχύτητα των εξελίξεων στη λεγόμενη μεταβιομηχανική εποχή και την παγκοσμιοποίηση. Νέες απαιτήσεις και προσδοκίες δημιουργούνται σ' όλα τα επίπεδα, που συμπεριλαμβάνουν τον τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας και την αποτελεσματικότερη λειτουργία της δημοκρατίας. Στην Ελλάδα η συζήτηση έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω της δομής του κράτους και μιας δημόσιας διοίκησης που συγκεντρώνει πάνω της την κεντρική ευθύνη χωρίς αρκετή αποτελεσματικότητα και διατηρεί την «κοινωνία των πολιτών» σε τροχιά εξάρτησης και υποτέλειας έναντι του κράτους. Η αναθεώρηση του Συντάγματος, λαμβάνοντας υπόψη και το αίτημα 800 ΜΚΟ και την καταρχήν θετική αποδοχή από τα κόμματα, ανοίγει νέες δυνατότητες για την ανανέωση του πολιτικού συστήματος με την ενδυνάμωση της θέσης της «κοινωνίας των πολιτών» και την ενίσχυση της συμμετοχής στην πολιτική διακυβέρνηση.

Οι διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν ιστορία που χρονολογείται τουλάχιστον από το 1839. Εκτιμάται ότι μέχρι το 1914 υπήρχαν 1083 ΜΚΟ. Οι διεθνείς ΜΚΟ ήταν σημαντικές για το κίνημα κατά της δουλείας και το κίνημα για την ψήφο των γυναικών και κορυφώθηκε κατά τη διάρκεια της Παγκόσμιας

Διάσκεψης Αφοπλισμού. Ωστόσο, η φράση «μη κυβερνητική οργάνωση» τέθηκε σε λαϊκή χρήση με την ίδρυση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το 1945 με τις διατάξεις του άρθρου 71 του Κεφαλαίου 10 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για έναν συμβουλευτικό ρόλο για τις οργανώσεις που δεν είναι ούτε οι κυβερνήσεις ούτε τα κράτη μέλη - βλέπε Συμβουλευτικό Καθεστώς. Ο ορισμός των διεθνών ΜΚΟ "(INGO) είναι η πρώτη που αναφέρονται στο ψήφισμα 288 (X) του Οικονομικού και ²⁸Κοινωνικού Συμβουλίου στις 27 Φεβρουαρίου, 1950: αυτή που ορίζεται ως «κάθε διεθνής οργανισμός που δεν στηρίζεται από διεθνή συνθήκη». Ο ζωτικός ρόλος των ΜΚΟ και άλλων "μεγάλων ομάδων" στην αιφύρο ανάπτυξη αναγνώρισε επίσης στο κεφάλαιο 27 της Ατζέντας 21, που οδηγεί σε έντονες ρυθμίσεις για μια συμβουλευτική σχέση μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, πρωτοεμφανίζονται στην διεθνή σκηνή το 1775 ως οργανώσεις κατά της κατάργησης του δουλεμπορίου με την ίδρυση της *Pennsylvania Society for promoting the Abolition of Slavery*. Όμως, περίπου έναν αιώνα μετά, το 1839 ιδρύθηκε η πρώτη διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση, *British and Foreign Anti – Slavery Society* η οποία έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διεθνή πολιτική σκηνή και ειδικότερα στη διεξαγωγή του Πρώτου Παγκόσμιου Συνεδρίου κατά της Δουλείας το 1840. Μέχρι το 1833, στη Βρετανία ένας στους επτά ενήλικες υπέγραφε δημόσιες εκκλήσεις υπέρ της απελευθέρωσης των σκλάβων και στις ΗΠΑ υπήρχαν 1.350 τοπικές ενώσεις κατά της δουλείας, οι οποίες αριθμούσαν 120.000 - 250.000 μέλη.

Το 1881, ιδρύθηκε το Διεθνές Συμβούλιο Γυναικών και η Διεθνής Κοινοβουλευτική Ένωση. Ο πασίγνωστος Ερυθρός Σταυρός, στον οποίο οι Μ.Κ.Ο., με ανθρωπιστική δράση, χρωστούν τη φήμη τους, ιδρύεται, από τον Ερρίκο Ντυνάν, ο οποίος σοκαρισμένος, από τις σφαγές, στις μάχες του Σολφερίνο (1859), ήθελε να προστατεύσει την τύχη των αιχμαλώτων του πολέμου και, γενικότερα, να ενδυναμώσει την εφαρμογή του ανθρωπιστικού δικαίου, εν καιρώ πολέμου. Έκτοτε, ο Ερυθρός Σταυρός αναλαμβάνει αληθινή αποστολή, ως μια διεθνής δημόσια υπηρεσία, ειδικότερα χάρη στις συμβάσεις, που υπογράφηκαν υπό την αιγίδα του, από το 1949 έως το 1977 (Συμβάσεις της Γενεύης). Στον τομέα του ανθρωπιστικού δικαίου,

---

Πηγή κειμένου:²⁸ James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

Arthour C. Brooks (2010) Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Syracuse University εκδόσεις Ίων

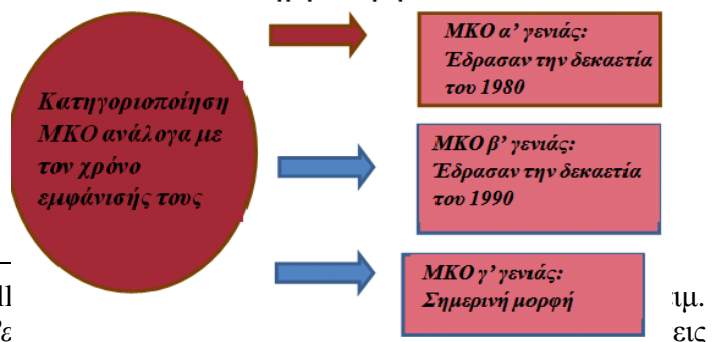
άνθισαν, στη συνέχεια, πολυάριθμες οργανώσεις. Κατά την διάρκεια του Μεσοπολέμου, οι Μ.Κ.Ο., ανέπτυξαν δραστηριότητες, στην Κοινωνία των Εθνών και τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας.

Η δουλειά πάντως, δεν ήταν το μόνο ζήτημα που απασχόλησε τις διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις της εποχής. Το 1922, ιδρύεται η Διεθνής Ομοσπονδία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο αριθμός των Μ.Κ.Ο. αυξάνεται, με γεωμετρική πρόοδο. Το πρώτο διεθνικό φεμινιστικό κίνημα (1888 – 1929) διεκδίκησε το δικαίωμα ψήφου για τις γυναίκες, ενώ ενδεικτική είναι και η Διεθνής Εκστρατεία Κατά της Κλειτοριδεκτομής στην Κένυα το 1923 – 1931.

Η ταχεία ανάπτυξη του μη κυβερνητικού τομέα εμφανίστηκε στις δυτικές χώρες, ως αποτέλεσμα των διαδικασιών αναδιάρθρωσης του κράτους πρόνοιας. Οι διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις αυξήθηκαν από 135 το 1910 σε 375 το 1930²⁹ και 427 το 1940. Παρ' όλου που αυτές οι δεκαετίες χαρακτηρίστηκαν από έντονο εθνικισμό και ολοκληρωτισμό σε πολλά μέρη του κόσμου, η αύξηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων μπορεί να ερμηνευτεί από το γεγονός ότι η δράση τους ήταν αναγκαία για τη διάσωση και την ανακούφιση των θυμάτων πολέμου και της κρατικής καταστολής.

Ο μικρός μετέπειτα πολλαπλασιασμός των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων είχε να κάνει με την εργασία, τις επιχειρήσεις, τη διεθνή νομιμότητα, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες, τη γεωργία και την υγεία. Επίσης, σημαντικός ήταν ο ρόλος τους στην χάραξη της πολιτικής των ΗΕ, που την περίοδο της ίδρυσής τους το 1942, απαρτιζόταν από 26 έθνη. Μάλιστα, στη διάσκεψη του Σαν Φρανσίσκο το 1945, πολλοί μη κυβερνητικοί αντιπρόσωποι συνέβαλαν στην ύφανση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του χάρτη των Η.Ε. Στη συνέχεια, η ακραία πόλωση των υπερδυνάμεων της δεκαετίας του '50 και της δεκαετίας του '60, περιθωριοποίησε αποτελεσματικά τις ΜΚΟ, ως μια σημαντική τρίτη δύναμη. Το 1961, η ίδρυση της Amnesty International διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην

Εικόνα 2: Κατηγοριοποίηση ΜΚΟ

²⁹ James Petras, Tina Wall Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβε* The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

απαρχής δημιουργία ανεξαρτήτων και δυναμικών ΜΚΟ, η οποία ανέλαβε τα δικαιώματα των ατόμων ενάντια στα παραδοσιακά δικαιώματα και έγινε άφοβη στην αντιμετώπιση των κρατών και των παραπτώματά τους. Παρόμοιο ρόλο έπαιξε και το World Wildlife Fund, γνωστό ως WWF στην προστασία του περιβάλλοντος. Φυσικά, υπήρξαν κι άλλες οργανώσεις οι οποίες ασχολήθηκαν με τους πρόσφυγες, τον έλεγχο πληθυσμών και την οικονομική ανάπτυξη.

Μεγάλη έξαρση παρατηρήθηκε, μετά το 1970, ιδίως στην Λατινική Αμερική και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Στην Ευρώπη, η ίδρυση της ΔΑΣΕ (Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη) υπήρξε καταλυτική, για την αναγνώριση της νομιμότητας της δράσης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Η Χάρτα 69 της Πράγας, που συντάχθηκε, με πρωτοβουλία πολιτών και συνδέθηκε, με την ίδρυση Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, αποτέλεσε σημαντικό βήμα, για την εμπέδωση των ατομικών ελευθεριών. Σε αντίθεση με την Ευρώπη, στην Αφρική οι Μ.Κ.Ο. είναι, κατά κανόνα, οργανώσεις, με έδρα άλλες ηπείρους, που δραστηριοποιούνται, στην Αφρική. Στην Ασία, μόλις πρόσφατα, άρχισαν να αναπτύσσονται και μάλιστα κάτω από πολύ δυσμενείς συνθήκες. Σήμερα, εκτιμάται ότι ο αριθμός των Μ.Κ.Ο. ανέρχεται από 5.000 έως 25.000. Ακόμα και ο μικρότερος αριθμός φανερώνει τον εντυπωσιακό αριθμό των οργανώσεων, που δραστηριοποιούνται, σε όλες τις γωνιές του πλανήτη.

Η δεκαετία του '80 και η δεκαετία του '90 χαρακτηρίζονται από έκρηξη των ενεργών ΜΚΟ. Ο αριθμός ανάπτυξης των ΜΚΟ που καταχωρήθηκε στις χώρες του ΟΟΣΑ του βιομηχανοποιημένου Βορρά αυξήθηκε από 1.600 το 1980 σε 2.980 το 1993. Αξίζει, μάλιστα να αναφερθούμε στις τρεις μεγάλες κατηγορίες ταξινόμησης των ΜΚΟ, οι οποίες παρατίθενται παρακάτω:

∞ ΜΚΟ α' γενιάς

∞ ΜΚΟ β' γενιάς

∞ ΜΚΟ γ' γενιάς

Ακριβέστερα, όταν αναφερόμαστε στις ΜΚΟ α' γενιάς, ανατρέχουμε στη δεκαετία του '80 όπου εκείνη την εποχή ο κύριος στόχος των μην κυβερνητικών οργανώσεων ήταν η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των ανθρώπων. Μάλιστα, τα κινήματα εκείνης της περιόδου ήταν κυρίως ουμανιστικά και οικολογικά, όπως επίσης χαρακτηρίζονταν για την αντικρουόμενη στάση απέναντι στις απόψεις των κρατών και των κομμάτων της εποχής.

Ακολούθησαν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της δεκαετίας του '90, οι οποίες απέκτησαν καλύτερη οργάνωση, διεθνή δικτύωση, αυξημένη ισχύ καθώς άρχισαν να ασκούν κριτική στο δημόσιο χώρο. Με λίγα λόγια, κύρια χαρακτηριστικά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αυτής της γενιάς αποτέλεσε η ανάληψη δημόσιας ευθύνης απέναντι στα κοινά συμφέροντα και η οργάνωση των δράσεων για την ικανοποίησή τους.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της τρίτης γενιάς είναι εκείνες οι οποίες λαμβάνουν χώρα τον 21^ο αιώνα. Πλέον, οι οργανώσεις δεν περιορίζονται στην εκπροσώπηση των κοινών συμφερόντων, αλλά προχωράνε ένα βήμα μετά και επιδιώκουν τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά για μια νέα διαμόρφωση του δημόσιου χώρου ο οποίος θα δρα για το καλό των πολιτών χωρίς να θίγει καμία μειονότητα. Επιπρόσθετα, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις του 21^{ου} αιώνα ισχυροποιούνται εξαιτίας της αυτονομίας που απολαμβάνουν, στη χάραξη των πολιτικών τους, εξαιτίας της ανεξαρτησίας στη λειτουργία του από την κεντρική διοίκηση αλλά και λόγω της προώθησης νέων μοντέλων συμμετοχικής διακυβέρνησης.

Τομέας δράσης	Έτος	
	2002	2003
Πολιτισμός	3.531	3.666
Εκπαίδευση	3.077	3.212
Έρευνα	12.161	12.387
Υγεία	2.869	2.925
Κοινωνική ανάπτυξη	6.303	6.434
Περιβάλλον	1.740	1.781
Οικονομική Ανάπτυξη	14.880	15.221
Παγκόσμιο δίκαιο, παγκόσμια ζητήματα και πολιτικές	6.713	7.090
Θρησκεία	2.945	3.082
Άμυνα	394	435
Πολιτική	2.983	2.780
ΣΥΝΟΛΟ	57.596	59.003

Πίνακας 1 Πηγή: Helmut Anheier, Marlies Gasius & Mary Kaldor (eds.), (2003), *Global Civil Society 2003*, (Oxford, Oxford University Press), σελ. 320

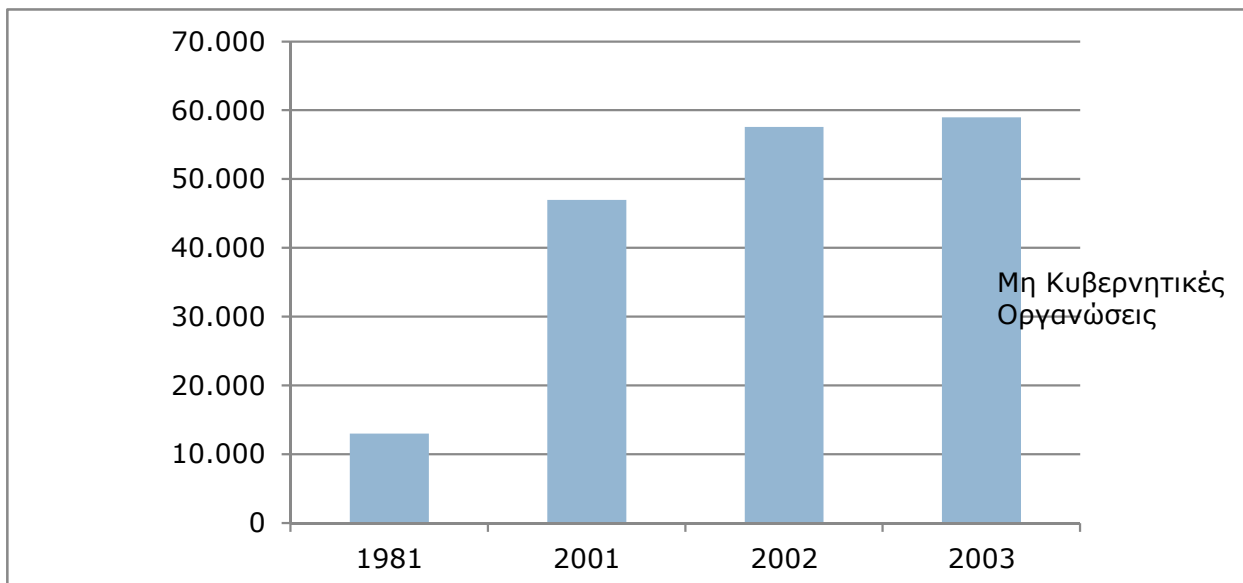
Είναι αξιοπρόσεκτο, πως η ιστορική εξέλιξη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων μας αποδεικνύει ότι αυτές οι οργανώσεις προσαρμόζονται και διαμορφώνονται ανάλογα το διεθνές κοινωνικό – οικονομικό – πολιτικό προσκήνιο. Με την έγκαιρη προσαρμογή τους, προσπαθούν να καλύψουν άμεσα τις ανάγκες των πολιτών και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους στη σύγχρονη πραγματικότητα.

Τα τελευταία χρόνια έχουν ιδρυθεί παγκοσμίως εκατομμύρια Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) που αγγίζουν διαφορετικά θέματα (πχ, υγεία, παιδεία, πολιτισμός, περιβάλλον, ισότητα ευκαιριών, ανθρώπινα δικαιώματα, απασχόληση κ.α.), σε διαφορετικά επίπεδα (τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο) και με διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης, μεγέθους και προσανατολισμού. Οι ΜΚΟ διαδραματίζουν σήμερα έναν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια κοινωνία. Επιπλέον, αρκετά συχνά οι ΜΚΟ επηρεάζουν και δρομολογούν πολιτικές αποφάσεις, δηλαδή διαθέτουν πολιτική επιρροή. Τέλος, συμμετέχουν στην οικονομική ζωή, αφού παράγουν και καταναλώνουν – βέβαια, δεν παράγουν άμεσα πλούτο. Για όλους τους παραπάνω και ακόμη περισσότερους λόγους χρειαζόμαστε «υγιείς» ΜΚΟ. Ειδικότερα σήμερα, η δράση τους κρίνεται παραπάνω απο αναγκαία.

Τέλος, όπως αναφέρει ο Αθανάσιος Στραβοσκούφης *«η επιρροή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων θα γίνει πιο αισθητή, ενώ υπάρχει ανάπτυξη στην αντίληψη ότι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις πρέπει να ενσωματωθούν καλύτερα στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η επιρροή είναι πιθανόν να αυξηθεί, δεδομένου ότι αυτές οι οργανώσεις κινητοποιούν τις περιφέρειες με την αυξανόμενη αποτελεσματικότητα στο διεθνές επίπεδο. Το διεθνές δίκαιο πρέπει να κινηθεί για να απεικονίσει και να περιχαρακώσει αυτήν τη φάση της νέας σφαιρικής πολιτικής δυναμικής, στην προώθηση της νομιμότητας των ιδρυμάτων».*

Πηγή κειμένου: ³⁰ Αποστολίδης Θ. Λουκάς, Σωτήρης Παπασπυρόπουλος, *Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η Κοινωνία των Πολιτών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002 www.wikipedia.gr

Διάγραμμα 1. Ο αριθμός των μη κυβερνητικών οργανώσεων σε διεθνή δραστηριότητα

2.3. Θεμελιώδη χαρακτηριστικά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Όπως προαναφέρθηκε, μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση είναι φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας. Συνοψίζοντας λοιπόν τα χαρακτηριστικά των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας και τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τους διάφορους ορισμούς των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, συμπεραίνουμε πως μια οργάνωση χαρακτηρίζεται ως μη κυβερνητική όταν πληρεί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

1. Είναι ιδιωτικής πρωτοβουλίας και θεσμικά ανεξάρτητη από το κράτος και τα πολιτικά κόμματα (μη κυβερνητική). Δηλαδή να μην επεμβαίνει το κράτος ούτε κατά τη σύστασή της, ούτε κατά της διάρκειας της λειτουργίας της.
2. Δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Δηλαδή, δεν αποσκοπεί στη δημιουργία κέρδους και δεν αποφέρει οικονομικά οφέλη στα στελέχη της.
3. Έχει εθελοντικό χαρακτήρα. Δηλαδή, προσελκύει εθελοντική προσφορά ή χρηματικές συνεισφορές από ανθρώπους που συνεργάζονται σε

μόνιμη βάση για έναν κοινό σκοπό, διάφορο της απόκτησης αξιωμάτων ή χρημάτων ή της εγκληματικής δραστηριότητας.

4. Έχει θεσμική οντότητα. Λειτουργεί βάση καταστατικού χάρτη, ο οποίος καθορίζει με σαφήνεια τον τρόπο λειτουργίας και τη διοικητική δομή της.

5. Είναι αυτόνομη και έχει τον αποκλειστικό έλεγχο των υποθέσεών της, της λειτουργίας της και της χρηματοδότησής της.

6. Εξασφαλίζει, διαφυλάττει και προωθεί τις δημοκρατικές αξίες.

Δεδομένου όμως ότι τα παραπάνω χαρακτηριστικά εμπερικλείουν πολλά διαφορετικά είδη οργανώσεων, αρκετοί αναλυτές διακρίνουν τις μη κυβερνητικές οργανώσεις σε:

A. **Λειτουργικές / επιχειρηματικές** των οποίων η βασική δραστηριότητα είναι η παροχή ανθρωπιστικών και αναπτυξιακών υπηρεσιών.³¹

B. **Υπερασπιστικές / ακτιβιστικές** οι οποίες επιδιώκουν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη, τους πολιτικούς και τα κέντρα χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων.

Συμπερασματικά, μια οργάνωση αν θέλει να κατατάσσεται στις Μη Κυβερνητικές, πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα παραπάνω στοιχεία καθ' όλη τη διάρκεια της ύπαρξής της

---

³¹Πηγή Κειμένου: www.wikipedia.gr & www.europa.eu & www.iap.gr & www.koinignomi.gr & www.kemel.gr

2.4. Κατηγορίες Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Ο όρος μη-κυβερνητικές οργανώσεις είναι πολύ γενικός, ευρύς και εμπεριέχει στον κόλπο του πολλούς διαφορετικούς τύπους οργανώσεων. Τα κριτήρια για την διαφοροποίηση του ποικίλουν.

Οι φορείς των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων όπως προαναφέρθηκε διαφέρουν μεταξύ τους λόγω της πολυμορφικότητάς τους, γι' αυτό άλλωστε δεν υπάρχει ένας μοναδικός ορισμός. Στην συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να κατηγοριοποιήσουμε αυτές τις οργανώσεις με βάση τέσσερα ποσοτικά κριτήρια:

1. Γεωγραφικό πεδίο
2. Νομική προσωπικότητα
3. Είδος μελών (φυσικά πρόσωπα, σύλλογοι, ομοσπονδίες)
4. Θεματικό πεδίο

Αλλά και πέντε ποιοτικά χαρακτηριστικά:

5. Καθολική ή μη αποδοχή του θεματικού πεδίου του
6. Κλειστές ή ανοιχτές Μ.Κ.Ο
7. Ύψος οικονομικών πόρων και επαγγελματική οργάνωση
8. Μονοθεματική ή πολυθεματική ³²ενασχόληση
9. Παρεμβατικός ρόλος

Ωστόσο οι ΜΚΟ μπορούν να κατηγοριοποιηθούν και με βάση το γεωγραφικό πεδίο αναφοράς (τοπικές, νομαρχιακές, εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς) από νομικής προσωπικότητας (σωματεία, αστική εταιρία με μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα, ιδρύματα, άτυπη ένωση προσώπων αλλά και ειδικά καθεστώτων) αλλά και από το είδος των μελών τους (φυσικά, νομικά, σύλλογοι, ομοσπονδίες αλλά και συνδυασμός των τριών).³³

Πηγή κειμένου: ³² Ανθόπουλος Χ.(2002) Πολιτικά Κομματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Κοινωνία των Πολιτών.

³³ Οι κατηγοριοποιήσεις των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ποικίλουν, εξαιτίας του πλήθους των χαρακτηριστικών και των δράσεων αυτών των οργανώσεων. Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε μια γενική κατηγοριοποίηση των Μ.Κ.Ο με βάση την εμβέλεια και το χαρακτήρα του έργου των οργανώσεων.

Επιπλέον, ο χαρακτήρας των ΜΚΟ χαρακτηρίζεται και από το αν είναι «ανοιχτές» ή «κλειστές» ως προς τον αριθμό των μελών της σε σχέση με την ευκολία ή δυσκολία της ένταξης των νέων μελών σε αυτήν, όπως και από την δημοκρατική ή τακτική, κατά συναίνεση, εκλογή της διοίκησης, τη διάρθρωση και την λειτουργία της. Με δεδομένο βέβαια, ότι οι ΜΚΟ είναι κυρίως θεσμοί της συμμετοχικής δημοκρατίας, ο «κλειστός» χαρακτήρας δεν προδικάζει ούτε αναποτελεσματικότητα, ούτε αδιαφάνεια.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, θα εκθέσουμε τις κατηγορίες των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και θα αναφερθούμε σε μερικές οργανώσεις οι οποίες υφίσταται σε κάθε κατηγορία.

1. Όπως είναι λογικό, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις – όπως και άλλες οργανώσεις/φορείς διαφέρουν - *ως προς το αντικείμενο* τους το οποίο ποικίλει. Ορισμένες από τις μεγαλύτερες κατηγορίες που ασχολούνται αυτές οι οργανώσεις είναι οι εξής:

i. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Σε αυτόν τον τομέα οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν στόχο την υπεράσπιση των παιδιών. Συγκεκριμένα, επιδιώκουν να εξασφαλίσουν και να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής των παιδιών. Μάχονται κατά της παιδικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης (Στέγη Ανηλίκων – Χαμόγελο του παιδιού), κατά της παιδικής εργασίας και της έλλειψης εκπαίδευσης των παιδιών του τρίτου κόσμου (Unicef) καθώς προσπαθούν επίσης να στηρίζουν και να στοχεύουν σε μια καλύτερη ζωή για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες (Βοήθεια και στήριξη παιδιών με ειδικές ανάγκες).

ii. Η ΥΓΕΙΑ

Σε αυτή την κατηγορία οι οργανώσεις επικεντρώνονται στην ενημέρωση της κοινωνίας για διάφορες παθήσεις ή/και ασθένειες, όπως το AIDS, ο καρκίνος, το άσθμα. Μέσα από την ενημέρωση επιδιώκουν την πρόληψη αυτών των ασθενειών και συνεπώς τον περιορισμό της πρόληψής τους (AIDS – Προστασία, Ελληνικό Ίδρυμα Οστεοπόρωσης). Επίσης, υπάρχουν οργανώσεις οι οποίες αποτελούνται από εθελοντές αιμοδότες και δωρητές οργάνων ή οργανικού υλικού (Ενωση Δωρητών

Αίματος Σώματος). Ακόμη υπάρχουν οργανώσεις οι οποίες επιδιώκουν να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής ατόμων που πάσχουν από ανίατες ασθένειες, ατόμων τρίτης ηλικίας, καθώς και των ανθρώπων που βρίσκονται σε χώρες του τρίτου κόσμου και περικλείονται από διάφορες ³⁴επιδημίες κι ανθυγιεινές συνθήκες ζωής. (ACTIONAID HELLAS). Συνήθως σε αυτές τις οργανώσεις δραστηριοποιούνται επαγγελματίες και ειδικοί επιστήμονες.

Πηγή κειμένου: ³⁴ James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική*, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint, Αθήνα 2005

iii. Η ΠΡΟΝΟΙΑ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που συναντάμε σε αυτόν τον τομέα έχουν ως κύριο στόχο την υποστήριξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη, επιδιώκουν να εξασφαλίσουν τα είδη πρώτης ανάγκης, όπως φαγητό μέσω της διοργάνωσης συσσιτίων, ρούχα, θέρμανση στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες κ.α. (Αλληλεγγύη της Εκκλησίας της Ελλάδος). Σε αυτό το σημείο μπορούμε να διαπιστώσουμε, πως αυτός ο τομέας συνδέεται άμεσα με τις δυο παραπάνω κατηγορίες και υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Δηλαδή, μια οργάνωση η οποία έχει ως αντικείμενο της τα παιδιά ενδιαφέρεται φυσικά για την υγεία, την ενημέρωσή τους για σοβαρές ασθένειες, για την κάλυψη των βασικών αναγκών κλπ.

iv. ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ – ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Με αυτόν τον τομέα ασχολούνται τις ημέρες μας πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις λόγω του μεταναστευτικού κύματος από την Μ. Ανατολή, το οποίο χαρακτήρισε ο αρμόδιος για θέματα Μετανάστευσης, Δημήτριος Αβραμόπουλος «πρωτοφανές» και ως το μεγαλύτερο που γνώρισε η Ευρώπη μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε αυτόν τον τομέα ασχολούνται αρχικά με την προσαρμογή των μεταναστών στη χώρα στην οποία εισέρχονται, στην παροχή φαγητού, νερού, ιατρικές βοήθειες κι άλλες ανάγκες (Αγκαλιά - βραβείο Raoul Wallenberg 2016). Επίσης, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε αυτή την κατηγορία, ασχολούνται με την διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων των προσφύγων.

v. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Πολλές είναι οι οργανώσεις και μάλιστα γνωστές, οι οποίες ασχολούνται με θέματα που αφορούν το περιβάλλον. Η γνωστή για παράδειγμα Μη Κυβερνητική Οργάνωση «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ» ασχολείται με την φροντίδα ζώων που βρίσκονται υπό εξαφάνιση. Άλλες οργανώσεις ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη του φυσικού πλούτου. Καθώς, επίσης, υπάρχουν οργανισμοί οι οποίοι³⁵

---

³⁵ Πηγή κειμένου: Ιωάννης Νικολάου(2007) Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Εκπαιδευτικό υλικό των κέντρων δια βίου Μάθησης

ασχολούνται μόνο με την ενημέρωση για την αποφυγή μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος.

vi. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε αυτό τον τομέα επιδιώκουν την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των αδύναμων κοινωνικά ομάδων όπως τα παιδιά, οι γυναίκες, οι πρόσφυγες, τα άτομα με αναπηρία. Επιπροσθέτως, επιχειρούν να αφυπνίσουν την κοινωνία έτσι ώστε να διεκδικεί τα δικαιώματά της (Διεθνής Αμνηστία).

vii. ΤΕΧΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Υπάρχουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις οι οποίες ασχολούνται με τη διατήρηση του πολιτισμού και των τεχνών της κοινωνίας. Άλλες πάλι προωθούν και προβάλλουν μια συγκεκριμένη κουλτούρα ή ακόμη επιδιώκουν την πολιτισμική της ανάπτυξη (UNESCO).

2. Όσον αφορά τον *τρόπο λειτουργίας* μιας οργάνωσης μπορούμε να χωρίσουμε τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε τρεις βασικές κατηγορίες χωρίς φυσικά αυτός ο προσδιορισμός να είναι απόλυτος.

i. Υπάρχουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις οι οποίες έχουν τεράστια έσοδα και ταυτόχρονα ικανότητες επιχειρησιακές δυνατότητες. Αυτές οι οργανώσεις έχουν μια αυστηρώς ιεραρχική δομή. Στη βάση της πυραμίδας είναι τα απλά μέλη, ενώ στην κορυφή της είναι μια ελίτ επαγγελματιών. Όπως είναι αυτονόητο, αυτές οι οργανώσεις έχουν πολλές δυνατότητες και γι' αυτό συνήθως δρουν παγκοσμίως (UNICEF – WWF – Ερυθρός Σταυρός).

ii. Στη συνέχεια, υπάρχουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις οι οποίες έχουν πενιχρά έσοδα. Αυτές οι οργανώσεις στηρίζονται στην εθελοντική βάση των μελών αλλά και των πολιτών. Συνήθως ο στόχος τους είναι η συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων και στην αντιμετώπιση προβλημάτων πρώτης ανάγκης που δυσχεραίνουν την κοινωνία.

iii. Τέλος, υπάρχουν μικρές οργανώσεις τοπικής εμβέλειας οι οποίες απαρτίζονται από εθελοντές από τους οποίους και χρηματοδοτούνται και στόχος τους είναι η λύση τοπικών προβλημάτων.

3. Ως προς το μέγεθος η διάκριση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων μπορεί να γίνει σε τέσσερα μέρη:

i. Οι μικρές κοινωνικά βασιζόμενες ομάδες, οι οποίες στηρίζονται στην ατομική πρωτοβουλία και δραστηριοποιούνται συνήθως σε τοπικό επίπεδο.

ii. Οι περιφερειακές οργανώσεις

iii. Εθνικού επιπέδου

iv. Διεθνείς

4. Ένας άλλος τρόπος κατηγοριοποίησης των μη κυβερνητικών οργανώσεων αποτελεί ο διαχωρισμός τους με βάση το γεωγραφικό εύρος δράσης και χωρίζονται σε δυο κατηγορίες:

i. Εθνικές, των οποίων τα μέλη προέρχονται από μια χώρα αλλά η δράση τους μπορεί να είναι διεθνής

ii. Διεθνείς, των οποίων τα μέλη προέρχονται από δύο ή περισσότερες χώρες και πρωταρχικός τους στόχος είναι η ενεργοποίηση, η τροποποίηση και η διάδοση παγκοσμίων αρχών.

5. Με βάση τον τρόπο δράσης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων μπορούμε να τις διακρίνουμε στις εξής κατηγορίες:

i. Αυτές οι οποίες κάνοντας δωρεές διεκπεραιώνουν τον σκοπό τους

ii. Αυτές οι οποίες χρησιμοποιούν τα δικά τους μέσα και παρέχουν υπηρεσίες (GREENPEACE)

iii. Αυτές οι οποίες στοχεύουν στην αφύπνιση της κοινής γνώμης για να διεκδικήσουν αυτά τα οποία τους ανήκει.

Συνοψίζοντας, είναι φανερό πως οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μπορούν να διακριθούν σε πολλές κατηγορίες. Μελετώντας τις παραπάνω κατηγορίες όμως, ο καθένας μπορεί εύστοχα να συμπεράνει ότι υπάρχουν περισσότερες κατηγορίες και υποκατηγορίες. Η κατηγοριοποίηση των παραπάνω είναι υποκειμενική κι ενδεικτική.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις χωρίζονται σε: Διεθνείς μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και σε Εγχώριες Μ.Κ.Ο. Οι μεν πρώτες, δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο και διατηρούν έστω και ένα παράρτημα, το οποίο λειτουργεί εκτός της χώρας, η οποία βρίσκεται ως έδρα της Μ.Κ.Ο.. Ενώ οι εγχώριες δρουν μόνο σε εθνικό επίπεδο, δηλαδή περιορίζουν την δραστηριότητά τους σε ένα κράτος.

Τα πεδία δραστηριότητας που αναπτύσσονται οι οργανώσεις του Τρίτου Τομέα είναι κυρίως στον πολιτισμό, στην εκπαίδευση και την έρευνα, στην υγεία, στην κοινωνική φροντίδα, στο περιβάλλον, στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην φιλανθρωπία, στη διεθνή ανθρωπιστική και αναπτυξιακή βοήθεια. Ιδιαίτερα, η εκπαίδευση, η υγεία και η κοινωνική φροντίδα, αποτελούν τα κύρια πεδία δραστηριότητας των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το βέβαιο είναι ότι σε παγκόσμιο επίπεδο η ανάπτυξη του τρίτου τομέα αποτελεί μία πραγματικότητα με εκπληκτικές διαστάσεις. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 22 χώρες το 1995, ο τρίτος τομέας αποτελούσε μία «βιομηχανία» 1,1 τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Στις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις απασχολούνταν 19 εκατομμύρια άνθρωποι³⁶, ενώ κατά μέσο όρο ένα 28% των πολιτών προσέφερε εθελοντική εργασία. Οι ώρες της εργασίας που προσέφεραν, ισοδυναμούν συνολικά με 10,6 εκατομμύρια θέσεις πλήρους απασχόλησης. Η συμβολή του Τρίτου Τομέα στις οικονομίες των χωρών αυτών συνέθετε το 4,6% του Α.Ε.Π., κατά μέσο όρο³⁷. Σήμερα, παρότι δεν έχει υπάρξει ανάλογη έρευνα τέτοιας έκτασης, τα μεγέθη εκτιμώνται πολύ μεγαλύτερα.

---

³⁶ Σε ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης.

³⁷ Σε ορισμένες χώρες σήμερα, όπως στην Ολλανδία, ο Τρίτος Τομέας συμβάλει κατά 15,5% στο Α.Ε.Π., με 12,3% στη συνολική απασχόληση.

³⁷ Πηγή Κειμένου: www.wikipedia.gr & www.europa.eu & www.iap.gr & www.koinignomi.gr & www.kemel.gr

2.5 Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την προστασία των παιδιών.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ο.Η.Ε. 1989) είναι ένα «εργαλείο» προστασίας των παιδιών και των νέων από κάθε μορφή θυματοποίησης, προαγωγής των δικαιωμάτων τους και αναγνώρισης της αρχής ότι κάθε παιδί έχει θεμελιώδη και εξειδικευμένα δικαιώματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του. Ο αγώνας για την επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας, προώθησης και εφαρμογής των δικαιωμάτων των παιδιών και των νέων δεν σταματά ποτέ.

Η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της κοινωνίας σε ό,τι αφορά στα δικαιώματα του παιδιού στοχεύει μακροπρόθεσμα στην προαγωγή της δημόσιας υγείας και ευημερίας του συνόλου του γενικού πληθυσμού.

Η κυβέρνηση, έχει καταβάλει προσπάθειες, για να διασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, μέσα από τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα αλλά και την ψήφιση Νομοσχεδίων με σκοπό την καταπολέμηση της παιδικής δουλείας, το απόλυτο συμφέρον του παιδιού, το δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη.

Τέτοιο, νομοσχέδιο ψηφίστηκε το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κάτω από την άσκηση πίεσης, τόσο από ΜΚΟ όσο και από άλλους σχετικούς φορείς που εργάζονται για την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, στις 3 Μαρτίου 2001, την επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 182 (1999) για την Απαγόρευση των Χειρότερων Μορφών Παιδικής Εργασίας. Ακόμη ένα νομοσχέδιο(2014) το οποίο ψήφισε η Ελληνική Κυβέρνηση το οποίο έχει σκοπό να καταπολεμήσει την παιδική πορνογραφία καθώς και την σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών.

Σπουδαίο ρόλο παίζουν, όπως φαίνεται παραπάνω, για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Αυτές δραστηριοποιούνται ενεργά, μέσα από ένα διαρκή καθημερινό αγώνα με την κοινωνία αλλά και με το κράτος ώστε να διεκδικήσουν τα νόμιμα για την ορθή διαβίωση των παιδιών, μακριά από το ρατσισμό, την κακομεταχείριση, την εκμετάλλευση και προπάντων τον κίνδυνο για σωματικές βλάβες.³⁸

³⁸ Πηγή κειμένου: www.0-18.gr/gia-paidia-tadikaiomata-sou_ Ο συνήγορος του παιδιού

Μια τέτοια σπουδαία οργάνωση, η οποία είναι μια από τις πρώτες που συστάθηκαν για την προστασία του παιδιού, είναι το Άσυλο του παιδιού, το οποίο είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός. Από το 1919, επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη σωστή κάλυψη των βασικών αναγκών (στέγαση, σίτιση, ανάπαυση κ.λ.π) και στη συνεχή βελτίωση της διαπαιδαγώγησης παιδιών εργαζομένων γονέων, βρεφικής νηπιακής, προσχολικής και σχολικής ηλικίας στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Ο θεσμός αυτός ξεκίνησε από εθελόντριες – μέλη της κοινωνίας της Θεσσαλονίκης στις πρώτες δύσκολες δεκαετίες του περασμένου αιώνα με τα προβλήματα και τις κοινωνικές αλλαγές που έφεραν οι πόλεμοι. Λειτουργεί συνέχεια μέχρι σήμερα και προσφέρει αδιάλειπτα τις υπηρεσίες του παρά τις αντιξοότητες των καιρών (πόλεμοι, κατοχή, οικονομικές δυσχέρειες, φυσικές καταστροφές κ.λ.π).

Ήδη από το 1922 το «Άσυλο του Παιδιού» άρχισε να εφαρμόζει το θεσμό του ολοήμερου σχολείου, που πρόσφατα υιοθετήθηκε και από την ελληνική πολιτεία. Σήμερα το «Άσυλο του Παιδιού» υπηρετεί δύο κύριες δραστηριότητες: Την Παιδική Εστία όπου εντάσσονται το Βρεφοκομείο, το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο και το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο. Στο «Άσυλο του «Παιδιού» φοιτούν κάθε χρόνο πάνω από 600 παιδιά, ηλικίας από 2 μηνών μέχρι 12 χρονών. Ένα μεγάλο ποσοστό από αυτά τα παιδιά αποφοιτούν έχοντας διανύσει μια δωδεκαετή αναπτυξιακή πορεία.

Πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις σε όλο τον κόσμο έχουν αφιερώσει τις προσπάθειές τους στην προστασία των παιδιών. Παιδιά μεταναστών που αντιμετωπίζουν ρατσισμό, παιδιά που γνωρίζουν από μικρή ηλικία τη βία, παιδιά από φτωχές οικογένειες, εγκαταλελειμμένα, ορφανά, κάθε παιδί που βιώνει μια δύσκολη κατάσταση βρίσκει καταφύγιο σε αυτές τις οργανώσεις. Οι εθελοντές αυτών των οργανώσεων αγκαλιάζουν τα παιδιά για να τα προστατέψουν από δυσχερείς συνθήκες και να τα βοηθήσουν να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις λοιπόν που έχουν υιοθετήσει ρόλο γονέων, προσπαθούν με κάθε τρόπο να μειώσουν τον αριθμό των παιδιών που βρίσκονται στο δρόμο ή σε κάποιο κελί, σε κάποια φυλακή και πάνω από όλα να ζήσουν μια ήρεμη και ικανοποιητική ζωή. Εκεί λοιπόν που οι γονείς και το κράτος αγνοούν τα παιδιά τους, μια μη κυβερνητική οργάνωση τα αγκαλιάζει. Ευτυχώς, στην Ελλάδα αλλά και σε όλο τον κόσμο υπάρχουν πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις που εστιάζουν στην προστασία των παιδιών. Μερικές οργανώσεις αυτού του είδους είναι οι εξής:

39 Κιβωτός του Κόσμου

Η «Κιβωτός του Κόσμου» είναι Μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός Ειδικής Μέριμνας και Προστασίας Μητέρας και Παιδιού, που δραστηριοποιείται πάνω στη μέριμνα παιδιών που ζούσαν σε συνθήκες παραμέλησης και εγκατάλειψης, χωρίς ιατρική φροντίδα, χωρίς μέλλον, τα περισσότερα από μονογονεϊκές οικογένειες, και πολλά χωρίς γονείς. Η «Κιβωτός του Κόσμου» ιδρύθηκε το 1998 από έναν εικοσιεξάχρονο ιερέα, τον πατέρα Αντώνιο Παπανικολάου με όπλα την αγάπη του για τα παιδιά και την επιθυμία του για τη δημιουργία μιας φωλιάς στοργής και φροντίδας για τα παιδιά αυτά της «άλλης» Αθήνας.

Μαζί για το Παιδί⁴⁰

Η Ένωση «Μαζί για το Παιδί» είναι μια ομπρέλα δέκα κοινοφελών σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που ιδρύθηκε το 1996 με σκοπό να ενώσει ισότιμα τις προσπάθειές τους για το παιδί σε ανάγκη. Το έργο της Ένωσης είναι πολύπλευρο αφού το κάθε ένα από τα σωματεία της προσφέρει διαφορετικές υπηρεσίες καλύπτοντας μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών προς στο παιδί και την οικογένειά του. Κάτω από την ομπρέλα της Ένωσης βρίσκουν καταφύγιο άπορα παιδιά, παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά που για σοβαρούς κοινωνικούς λόγους στερούνται μόνιμα τη φροντίδα των φυσικών τους γονιών, παιδιά που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες και οικογένειες που χρειάζονται ψυχολογική, οικονομική και ηθική συμπαράσταση. Μαζί οι 10 φορείς προσφέρουν ετησίως συντονισμένες υπηρεσίες για ένα καλύτερο μέλλον σε περισσότερα από 5.000 παιδιά στην Ελλάδα.

Πηγή κειμένου:

³⁹ www.kivotostoukosmou.gr

⁴⁰ www.mazigiatopaidi.gr

Θεραπεία = Ελπίδα⁴¹

Σκοπός της εταιρίας «Θεραπεία= Ελπίδα» είναι η ανίχνευση διαταραχών στον προφορικό και γραπτό λόγο σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας και η προαγωγή της υγείας τους μέσω της αποκατάστασης αυτών. Επιπλέον στοχεύει στην έγκαιρή και έγκυρη ενημέρωση του πληθυσμού (εκπαιδευτικούς, γονείς, παιδιάτρους) για τους τρόπους ανίχνευσης και αντιμετώπισης των διαταραχών της επικοινωνίας.

Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας

Το Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας είναι από τα παλαιότερα στην Ελλάδα με σκοπό την περίθαλψη ορφανών και άπορων κοριτσιών. Φιλοξενεί κορίτσια από 6 ετών προερχόμενα από οικογένειες με σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, προσφέροντας εκτός από στέγη, φροντίδα και συναισθηματική υποστήριξη, εξαιρετικές εκπαιδευτικές δυνατότητες και τα απαραίτητα εφόδια για την πρόοδό τους ως ενήλικες σε μια σύγχρονη κοινωνία.

Το Παγκόσμιο Ταμείο για τα Παιδιά

Το Παγκόσμιο Ταμείο για τα Παιδιά (ΕΚΚ) επενδύει σε undercapitalized οργανισμούς που παρέχουν κρίσιμες υπηρεσίες για ευάλωτα παιδιά. Το Ταμείο βρίσκει και υποστηρίζει οργανώσεις σε όλο τον κόσμο για να μεταμορφώσει τις ζωές των παιδιών – θυμάτων, εμπορίας παιδιών, των προσφύγων, των παιδιών που εργάζονται - και να τους βοηθήσει να ανακτήσουν τα δικαιώματά τους και να ακολουθήσουν τα όνειρά τους. Πρωταρχικός στόχος είναι να επενδύσει και να βοηθήσει τους οργανισμούς. Επίσης, παρέχει βοήθεια στη διαχείριση, την ανάπτυξη

---

⁴¹⁴¹ Πηγή κειμένου:
www.therapeia-elpida.gr
www.xatzikiriakio.gr

ικανοτήτων, ευκαιρίες δικτύωσης, και πρόσθετες υπηρεσίες ενίσχυση για τη μόνιμη αλλαγή.

Το Παγκόσμιο Ταμείο για τα Παιδιά στήριξε 9 εκατομμύρια παιδιά μέχρι στιγμής. Ενώ ο αριθμός των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο, αντί να εργάζονται, είναι πολύ μεγαλύτερος.

ActionAid⁴²

Η ActionAid ξεκίνησε από τη Μεγάλη Βρετανία, στις αρχές της δεκαετίας του '70, ως μια καθαρά φιλανθρωπική οργάνωση, με 88 υποστηρικτές που έγιναν ανάδοχοι σε 88 παιδιά στην Ινδία και την Κένυα. Αρχικά η δουλειά της επικεντρώθηκε στην παροχή υλικής βοήθειας, όπως νερό, τροφή και είδη πρώτης ανάγκης, καθώς και στην εξασφάλιση εκπαίδευσης για τα παιδιά. Στην πορεία έγινε φανερό, ότι το να παρέχει μόνο είδη πρώτης ανάγκης, ανακουφίζει το πρόβλημα μόνο προσωρινά, ενώ δεν αντιμετωπίζει τις πραγματικές αιτίες της φτώχειας που είναι η άνιση κατανομή δύναμης και πόρων.

ΣΤΕΓΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Τέλος, μια άκρως σπουδαία Μη Κυβερνητική οργάνωση είναι αυτή της Στέγης Ανηλίκων στην Σύρο για την οποία γίνεται λόγος στην παρούσα πτυχιακή εργασία. Λέγοντας σπουδαία δεν αναφερόμαστε μόνο στο πολυσήμαντο έργο της στην βοήθεια και κοινωνικοποίηση ανηλίκων αλλά γιατί η ΣΤΕΓΗ αποτελεί παράδειγμα Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού που υποστηρίζεται μόνο από ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Πλαισιώνεται από ένα δίκτυο εθελοντών που έχουν καταφέρει να συνδυάσουν την γνώση και τη εμπειρία παρέχοντα υπηρεσίας βιωματικής διδασκαλίας, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, δημιουργικής απασχόλησης και καθημερινής σίτισης με στόχο πάντα την ανάπτυξη της συνεργασίας του αμοιβαίου σεβασμού και της αλληλεγγύης μεταξύ εθελοντών , όσο και των υποστηριζόμενων ατόμων.

Πηγή κειμένου:
⁴² www.actionaid.gr

Πίνακας 2: Περιληπτικός πίνακας Ελληνικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ (ΜΚΟ), ΙΔΡΥΜΑΤΑ, ΣΤΙΒΩΤΙΚΗ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	SITE	MAIL
1	«Αθήνα»	Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Ανάπτυξης & Ψυχοθεραπείας	Αγαθουπόλεως 5, 112 57 Αθήνα	210 866 8365	http://www.athina.org.gr	info@athina.org.gr
2	«Το Εργαστήρι»	Σύλλογος Γονέων Κηδεμόνων και Φύλων ΑμεΑ	Αγίου Όρους 46, 133 41 Άνω Λίτσια,	210 248 4541	http://www.ergastiri.org	ergastiri@ath.forthnet.gr
3	«Το Χαμόγελο του Παιδιού»	Εθελοντικός Οργανισμός για τα Παιδιά	Ζήνωνος Ελεάτου 10, 151 24 Μαρούσι	210 330 6140	http://www.hamogelo.gr/	info@hamogelo.gr
4	Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας (Médecins du Monde-Grece)	Ελληνικό Τμήμα των ΓτΚ	Σαπφούς 12, 105 53 Αθήνα	210 321 3150	http://www.mdmgreece.gr	info@mdmgreece.gr
5	Γραμμή Ζωής	Κοινωνικός Μη Κερδοσκοπικός Σωματείο Τηλεειδίκευση και Βοήθειας στο Σπίτι	Κοδράτου 4, 104 37 Μεταουργείο, Αθήνα	210 691 7125	http://www.lifelinehellas.gr	communication@lifelinehellas.gr
6	Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης	Περιβαλλοντική Μη Κυβερνητική Οργάνωση εθνικής εμβέλειας	Νίκης 20, 105 57 Αθήνα	210 322 4944	http://www.eepf.gr	lena@eepf.gr
7	Ένωση «Μαζί για το Παιδί»	Ένωση δέκα μη-κερδοσκοπικών οργανώσεων, που εργάζονται για την ευημερία των παιδιών, προσφέροντας κάθε μορφή βοήθειας σε παιδιά και οικογένειες σε ανάγκη.	Αγίου Θωμά 14, 115 27 Αθήνα	210 748 2690	http://www.mazijatopaidi.gr	mhatziniolaki@mazijatopaidi.gr
8	Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δραστηριότητες Ευπαθών Ομάδων «ΕΔΡΑ»	Μη κερδοσκοπικός οργανισμός που δραστηριοποιείται στο χώρο της Ψυχικής Υγείας και Νοητικής Υπόθεσης	Δήλου 14, 121 34 Περιστέρι	210 591 3826	http://www.edra-coop.gr	mko.edra@gmail.com
9	ΑΙΕSEC Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών	Η διεθνής πλατφόρμα για νέους να εξερευνήσουν και να αναπτύξουν τις ηγετικές τους ικανότητες	Μουστοξίδη 3, 114 73 Αθήνα	211 710 9047	http://www.aiesec.gr	info@aiesec.gr
10	Industry Disruptors Game Changers	Η αστική μη κερδοσκοπική εταιρία Industry Disruptors - Game Changers (ID-GC), έχει συσταθεί με σκοπό να βοηθήσει στη δημιουργία ενός οικοσυστήματος ενίσχυσης και προαγωγής της επιχειρηματικότητας στην ευρύτερη περιοχή (EMEA), εστιάζοντας ιδιαίτερα στη νεοφυή επιχειρηματικότητα.	Πέτρου Ράλλη 11, 177 78 Αθήνα	210 347 0564	http://industrydisruptors.org	info@industrydisruptors.org
11	«BE POSITIVE»	Εθελοντές για θέματα Φύλου, Ισότητας και Διακρίσεων	Αγίων Θεοδώρων 3, 105 61 Αθήνα	210 383 0784	http://www.bepositive.gr	gn@bepositive.gr
12	«ηλιαχτίδα»	Σύλλογος για το Παιδί και την Οικογένεια	2ας Μαΐου 5, 171 21 Ν. Σμόρνη	210 934 6139	http://www.iliachtida.gr	iliachtida@otenet.gr

7	Ίδρυμα «Σταύρος Νιάρχος»	Διεθνής κοινωφελής οργανισμός, που πραγματοποιεί δωρεές στους τομείς της τέχνης και του πολιτισμού, της παιδείας, της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας	Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 86Α, 115 28 Αθήνα	210 877 8300	http://www.snf.org/ct/index.php	L.vavianou@snf.org
8	Ινστιτούτο Νέοι Ηγέτες - Η Εξέλιξη	Κατάρτιση και εκπαίδευση των νέων ώστε να διαμορφωθεί μια νέα γενιά πολιτικών και επιχειρηματιών ηγετών.	Ξεσίας 5, 115 27 Αθήνα	211 012 1279	http://www.exelivi.org	secretary@exelivi.org
9	Κίνηση Πολιτών για μια Ανοχή Κοινωνία	Σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με σκοπό την προαγωγή των αξιών της κοινωνίας πολιτών	Ευφρονίου 5-7, 116 34 Αθήνα	210 722 0063	http://www.kinisiopoliton.gr	kinipol@otenet.gr
10	Κλίμακα	Φορέας Ανάπτυξης Ανθρώπινου & Κοινωνικού Κεφαλαίου	Ευμολιδών 30-32, 118 54 Γκάζι,	210 341 7160-3	http://www.klimaka.org.gr	central@klimaka.org.gr
11	Κοινωνική Συναιτεριστική "Δράση"	Η «ΔΡΑΣΗ» ξεκίνησε την λειτουργία της με ένα παραγωγικό εργαστήρι για την επαγγελματική αποκατάσταση ευπαθών ομάδων και συνεχίζει μέχρι και σήμερα με την τροφοδοσία επιχειρήσεων	Γραβιάς 1, 121 31 Περιστέρι	210 590 5859	http://www.drasi-ks.gr	drasi2010@hotmail.com
12	Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση	Το Ίδρυμα αποσκοπεί στην ανάλυση και υποστήριξη κοινωφελών δράσεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό	Κτίριο Παλλάς Αθηνά, Δηλιγιάννη 59, 145 62 Κηφισιά	210 6282888	http://www.latsis-foundation.org/gr/	info@latsis-foundation.org
13	Ο.Ε.ΣΥ.Ν.Ε	Όμοσπονδία Ελληνικών Συνδέσμων Νέων Επιχειρηματιών	Ασκληπιού 140, 114 71 Αθήνα	211 640 1690	http://www.esyne.gr/	info@esyne.gr
14	Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος	Σωματείο	Ερμού 6, 105 63 Αθήνα	210 331 3661	http://www.sos-villages.gr	sosathens@sos-villages.gr
15	ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	Στόχος του Οργανισμού είναι η στήριξη, με κάθε τρόπο, ατόμων ή κοινωνικών ομάδων που αντιμετωπίζουν προβλήματα	Γαλβάνη 25-27, Αγ. Λουκάς, 112 55 Αθήνα	210 291 7816	http://www.simparastasi.gr	info@simparastasi.gr
16	ActionAid Ελλάς	Διεθνής αναπτυξιακός οργανισμός για την εξάλειψη της φτώχειας και της ανισότητας.	Θαλήρου 52, 117 41 Κουκάκι	210 921 2321	http://www.actionaid.gr/	info.bellas@actionaid.org
17	Γενικό Φυλόπτυχο Ταμείο ΙΑΑ	Ίδρυμα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών με υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας	Μπενιζέλου 4, Αθήνα	2130-174100-1	www.iaath.gr	
18	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός	Παράρτημα Ελλάδας	Λυκαβηττού 1, 106 72 Αθήνα	210-3613848	www.redcross.gr	informatics@redcross.gr
19	Equal Society	Μη κερδοσκοπικός και μη κυβερνητικός φορέας με δράσεις «Κατά του Κοινωνικού Αποκλεισμού, της Ανεργίας και της Φτώχειας».	Κοδριγκτώνος 33, 104 34 Αθήνα	211 705 1841	http://www.equalociety.gr	info@equalociety.gr
20	HumanAid	Μ.Κ.Ο. Αναπτυξιακής Συνεργασίας & Ανθρωπιστικής Αλληλεγγύης	Βερανζέρου 15, 106 77 Αθήνα,	210 383 1882	http://www.humanaid.gr/	info@humanaid.gr
21	PRAKSIS	Προγράμματα Ανάπτυξης Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας	Στουρνάρη 57, 104 32 Αθήνα	210 520 5200	http://www.praksis.gr	L.antvoas@praksis.gr

13	«ΠΟΡΕΙΑ»	Ψυχικής Υγείας	Λεωφ. Παρισίων 20, 152 32 Χαλάνδρι, Αθήνα	210 689 9580	http://www.poreia.org	info@poreia.org
14	«ΠΥΣΙΔΑ»	Φορέας Ψυχικής και Κοινωνικής Υποστήριξης	Φωκίας 3, 185 47 Πειραιάς	210 482 8162	http://www.pysida.gr	info@pysida.gr
15	ΑΝΕΛΙΞΗ	Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Κοινωνικού Παρεμβολισμού, Κοινωνικής Παρέμβασης και Σχεδιασμού	Γιάννου 3, 181 20 Κορυδαλλός	210 495 2891	http://www.mkoanelixi.gr	grkotali@gmail.com
16	ΑΡΣΙΣ	Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων	Δερυνύ 26 & 3ης Σεπτεμβρίου, 104 34 Αθήνα	210 825 9880	http://www.arsis.gr	arsisathina@gmail.com
17	ΑΡΟΓΗ	Σωματείο Κοινωνικής Μέριμνας	Λεωφ. Μαραθώνος 3, 145 71 Δροσιά, Αθήνα	210 813 1487	http://www.arogi.eu	arogi@hcl.gr
18	Γιατροί Χωρίς Σύνορα - Ελληνικό Τμήμα	Διεθνής, ιατρική, ανθρωπιστική οργάνωση	Ξεσίας 15, 115 27 Αθήνα	210 520 0500	http://www.msf.gr	george.mavrogonatos@ath.msf.org
19	ΔΕΣΜΟΣ	Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο που συνδέει ΜΚΟ, φορείς κοινωνικής πρόνοιας και ιδρύματα, με την προσφορά κάθε ιδιότητα και επιχείρησης	Κηφισίας 7 & Νεαπόλεως 2, 151 23 Μαρούσι	210 811 9365	http://www.desmos.org	ekavi@desmos.org
20	Ε.Κ.Π.Ε.ΘΕ.	Ευρωπαϊκή Κοινωνία-Πολιτική-Εκφραση-Θεσμοί	Ομήρου 54, 106 72 Αθήνα,	210 364 3223	http://www.ektrasi.gr	ektrasi@ektrasi.gr
21	ΕΛΙΞ	Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας	Βερανζέρου 15, 106 77 Αθήνα	210 382 5506	http://www.elix.org.gr	communication@elix.org.gr
22	Ελληνική Εταιρεία Διαταραχών Διάθεσης «ΜΑΖΙ»	Μη κερδοσκοπικό σωματείο που συγκροτείται κατά πλειονότητα από άτομα με προσωπική εμπειρία (ασθενείς και συγγενείς) με τις Διαταραχές Διάθεσης	Ήρας 54, 141 21 Ν. Ηράκλειο,	800 100 0201	www.mazi.org.gr	info@mazi.org.gr
23	Ελληνική Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης, Αποκατάστασης και Κοινωνικής Μέριμνας	Βελτίωση και προαγωγή των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και κοινοτικής μέριμνας στην Ελλάδα	Πατησίων 334, 111 41 Αθήνα,	210 578 6274-5	http://www.psychologia.gr	psychologia@psychologia.gr
24	Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	Μη κερδοσκοπικό Σωματείο για την προώθηση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και τη προβολή της τόσο προς τον επιχειρηματικό κόσμο όσο και προς το κοινωνικό περιβάλλον, με ανώτερο στόχο την ισόρροπη επίτευξη κερδοφορίας και βιώσιμης ανάπτυξης.	Ακαδημίας 61, 106 79 Αθήνα	210 338 7422	http://www.csrhellas.gr	diktio@csrhellas.gr
25	EBEN GR	Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής	Δημητρίου Σούτσου 48, 115 21 Αμπελόκηποι	210 688 6292	http://www.eben.gr/	info@eben.gr
26	Θεόφιλος	Μη Κυβερνητικός Οργανισμός Κοινωνικής Προστίδιας	Πέτρου Γιαλιούρου 9, 113 63 Νέα Κυψέλη	210 881 9397	http://www.theophilos.gr/	gr@theophilos.gr
27	ΔΑΣΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	Οργάνωση για τη διαμόρφωση όρων βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από τη συνύφανση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων	Κηφισίας 125-127, Εμπορικό Κέντρο COSMOS, Αμπελόκηποι,	213-0009396	www.ngodiastasi.gr	info@ngodiastasi.gr
28	Στην Πρίζα	εγχείρημα συλλογικής εργασίας από ανθρώπους που επιδιώκουν να δημιουργήσουν σχέσεις αλληλεγγύης και ισότητας μέσα στις σύγχρονες εκμεταλλευτικές συνθήκες εργασίας.	Νηλέως 36, 2ος όροφος, 118 51 Θησείο, Αθήνα	211 780 2500	http://stinpriza.org/home	eimaste@stinpriza.org
29	Kosmos Horizon	Κοινωνική Επιχείρηση	Παράσχου 93, Γκύζη, Αθήνα	210-6423 203	http://www.kosmos-horizon.gr	info@kosmos-horizon.gr
30	ΑΠΟΣΤΟΛΗ	Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία της Ι.Α.Α. με διάφορες δομές κοινωνικής πρόνοιας	Ήρας 8 & Δάσπης Τζέγου 37, Ν. Κόσμος, 11743 Αθήνα	2130-184400	www.mkoapostoli.gr	info@mkoapostoli.gr
31	Μπορούμε	Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία που καταπολεμά τη σπατάλη του περισευούμενου φαγητού και δρα υπέρ της αξιοποίησής του για κοινωνικά σκοπούς σε όλη την Ελλάδα		210 3237805	http://www.boroume.gr	info@boroume.gr
32	Women on top	Δίκτυο Υπηρεσιών mentoring		6945 993798	http://www.womenontop.gr	info@womenontop.gr

3.1 Η Στέγη Ανηλίκων Σύρου

Η «Στέγη» είναι μια Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων η οποία ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Σύρου κατόπιν εισηγήσεως της επιμελήτριας ανηλίκων - κοινωνικής λειτουργού Μαρίας Κυδωνιέως Φωστέρη.

Η «Στέγη» ιδρύθηκε το 1996 στην πρωτεύουσα των Κυκλάδων, στην Σύρο με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Σύρου κατόπιν εισηγήσεως της επιμελήτριας ανηλίκων – κοινωνικής λειτουργού Μαρίας Κυδωνιέως Φωστέρη. Στην προσπάθειά της να εφαρμόσει τα αναμορφωτικά μέτρα αλλά και να

στηρίζει τις δυσλειτουργικές οικογένειες διαπίστωσε ότι τα παιδιά και οι νέοι είχαν ανάγκη από ένα επιστημονικό πλαίσιο στήριξης ενταγμένο στη δική τους τοπική κοινωνία και όχι τη φυλακή ή τα αναμορφωτικά ιδρύματα τα οποία είναι αποθήκες ψυχών. Έτσι λοιπόν στόχος της Μαρίας Κυδωνιέως Φωστέρη ήταν και ακόμη είναι η πρόληψη και η καταστολή της παιδικής παραβατικότητας.

Από την ημέρα που ξεκίνησε να λειτουργεί έχει ως όραμά ένα μεγάλο σπίτι που θα αγκαλιάσει όλα τα παιδιά και τους νέους του Νομού Κυκλάδων που έχουν ανάγκη ψυχοκοινωνικής στήριξης. Πιστεύω της Στέγης είναι ότι μόνο το Κράτος δε φτάνει. Καθώς, ανάμεσά μας υπάρχουν άνθρωποι που αγαπούν τα παιδιά και μπορούν να τα αγκαλιάσουν και να τα στηρίξουν. Από την προσπάθειά αυτή όλα αυτά τα χρόνια κύριοι στόχοι της Στέγης είναι:⁴⁴

⁴⁴ Πηγή κειμένου: www.stegianilikwn.gr

- ⊗ Κατάργηση των Ιδρυμάτων Κλειστής Περίθαλψης
- ⊗ Κατάργηση στα Ιδρύματα Αγωγής
- ⊗ Κατάργηση στην απομάκρυνση των παιδιών από την κοινότητά τους
- ⊗ Ενεργή δράση των Κέντρων Ημέρας

Όλα τα παιδιά προστατευμένα μέσα σε σπίτια αγάπης-παιδείας-καθοδήγησης-καλλιέργειας ψυχών για μια καλύτερη κοινωνία.

Η κύρια ομάδα – στόχος την οποία η “Στέγη” υποστήριξε αρχικά ήταν οι ανήλικοι παραβάτες και ο σκοπός της περιοριζόταν στην καταστολή της παιδικής παραβατικότητας. Με το πέρασμα των χρόνων ωστόσο, και στη διάρκεια των 20 ετών λειτουργίας της, διευρύνθηκε το φάσμα ενδιαφέροντος εκτός της αρχικής ομάδας και σε παιδιά παραμελημένων οικογενειών, άτομα που χρήζουν ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, καθώς και οικονομικούς μετανάστες.

Η “Στέγη” αποτελεί παράδειγμα Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού που υποστηρίζεται μόνο από ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Πλαισιώνεται από ένα δίκτυο εθελοντών που έχουν καταφέρει να συνδυάσουν τη γνώση με την εμπειρία, παρέχοντας υπηρεσίες βιωματικής διδασκαλίας, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, δημιουργικής απασχόλησης και καθημερινής σίτισης με στόχο πάντα την ανάπτυξη της συνεργασίας, του αμοιβαίου σεβασμού και της αλληλεγγύης μεταξύ τόσο των εθελοντών, όσο και των υποστηριζόμενων ατόμων.

Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της, η “Στέγη” αντιμετώπιστηκε με καχυποψία από την κοινωνία της Σύρου λόγω της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας

Πηγή κειμένου:

Βαρθαλίτης Ιωσήφ «Η Ιστορία μας» αναρτήθηκε 16/3/2016

[www.stegianilikwn .gr](http://www.stegianilikwn.gr)

(παραβατικοί ανήλικοι) που αρχικά κλήθηκε να υποστηρίξει. Ωστόσο, με τα χρόνια κέρδισε το σεβασμό, απέδειξε τις ικανότητες των εθελοντών της και πέρασε από την αντιμετώπιση της παιδικής παραβατικότητας στην πρόληψή της. Παρόλ' αυτά, μέσα στο γενικότερο κοινωνικοοικονομικό κλίμα που επικρατεί, ⁴⁵δε θα μπορούσε η συγκεκριμένη δομή να μην επηρεαστεί. Καθημερινά αντιμετωπίζονται δυσκολίες στις οποίες, με προσπάθεια και θέληση, οι εθελοντές προσπαθούν να ανταπεξέλθουν τόσο για την επιβίωση της οργάνωσης, όσο και για τη συνέχιση της υποστήριξης των ατόμων. Η Στέγη λειτουργεί ως **KENTPO HMEPAΣ** με εξειδικευμένο προσωπικό. Συγκεκριμένα τέσσερα άτομα εργάζονται στην Στέγη επί πληρωμής και ένα εκπαιδευμένο δίκτυο εθελοντών. Ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, κοινωνιολόγοι, μουσικοί, φιλόλογοι, μαθηματικοί, γυμναστές και νηπιαγωγοί βοηθούν εθελοντικά κυρίως την επίτευξη των στόχων του κέντρου. Η δράση της Στέγης, προφανώς είναι γνωστή στην κοινωνία διότι εκείνη την στηρίζει, την χρηματοδοτεί και την προμηθεύει με υλικά αγαθά. Είκοσι χρόνια λειτουργεί και ποτέ ως τώρα δεν έχει λάβει κάποια υποστήριξη από το κράτος, τονίζει η υπεύθυνη της Στέγης Μαρία Κυδωνιέως Φωστέρη.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Στέγη είναι κυρίως οικονομικά. Αρχικά για την καλύτερη λειτουργία του κέντρου χρειάζονται περισσότεροι μισθωτοί εργαζόμενοι, διότι οι εθελοντές δεν έχουν σταθερό πρόγραμμα στα πλαίσια της Στέγης. Τα διατεθειμένα χρήματα όμως είναι περιορισμένα. Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το κέντρο είναι η στέγαση. Το κτίριο στο οποίο στεγάζεται είναι με ενοίκιο κι εκτός αυτό είναι μικρός ο χώρος για τα 30 περίπου παιδιά που φιλοξενεί η Στέγη. Έτσι ένα μελλοντικό σχέδιο των μελών είναι ένας καλύτερος χώρος που θα μπορούν άνετα οι μικροί μας φίλοι να διεξάγουν τις δραστηριότητες τους.

Η “Στέγη” θα μπορούσε εν τέλει να αποτελεί παράδειγμα και ελπίδα για την προώθηση και άλλων τέτοιων συλλογικών πρωτοβουλιών. Είναι λοιπόν μεγάλη αναγκαιότητα τα αντανακλαστικά μας όσον αφορά στην κοινωνική αλληλεγγύη να είναι σε εγρήγορση ώστε να αλληλοβοηθηθούμε.

---

⁴⁵Πηγή Κειμένου: Συνέντευξη Κα Φωστέρη & www.stegianilikwn.gr

3.2 Τρόπος λειτουργίας της Στέγης Ανηλίκων

Η Στέγη λειτουργεί ως KENTPO ΗΜΕΡΑΣ με εξειδικευμένο προσωπικό: ψυχολόγο, κοινωνική λειτουργό, εργοθεραπευτή, παιδαγωγούς, υπεύθυνους δημιουργικής απασχόλησης και άλλες δραστηριότητες. Υποστηρίζεται από ένα εκπαιδευμένο δίκτυο εθελοντών, έχει συνεργασία με τις Ανώτερες Σχολές Κοινωνικών Επιστημών και κάθε χρόνο φοιτητές κάνουν πρακτική εξάσκηση στο κέντρο.

Στο συνολικό χρόνο λειτουργίας της η Στέγη υποστήριξε περισσότερα από 300 παιδιά ηλικίας 0-25 ετών. Η Στέγη λειτουργεί εδώ και είκοσι ολόκληρα χρόνια με απώτερο σκοπό την στήριξη και βοήθεια των παιδιών που προέρχονται είτε από δυσλειτουργικές οικογένειες υποστεί ενδοοικογενειακή βία ή κακοποίηση, είτε προσφέρει βοήθεια σε παιδιά τα οποία έχουν διαπράξει κάποιο ποινικό αδίκημα και το οποίο εξετάζετε μονομερώς από την Ελληνική Δικαστική Αρχή. Στα παιδιά αυτής της περίπτωσης, δεν υπάρχει εκδίκαση, αλλά σωφρονιστικά μέτρα και επίβλεψη από αρμόδιους επιμελητές ανηλίκων.

Στην συζήτηση μας με την Κα. Φωστέρη, μας επεξήγησε το λόγο ίδρυσης της Στέγης Ανηλίκων, αλλά και τις νομικές διαδικασίες που ακολουθεί το κράτος, για την «τιμωρία» των παιδιών που διέπραξαν το αδίκημα. Ένα ανήλικο παιδί θεωρείτε

έως την ηλικία των δεκαοχτώ ετών, όπως μας αναφέρει η Κα Φωστέρη, και για αυτό το λόγο η εκδίκαση του είναι διαφορετική από της νόμιμης. Έτσι τα ανήλικα παιδιά δεν δικάζονται αλλά τίθενται σε παρακολούθηση από δικαστικούς⁴⁶ επιμελητές, οι οποίοι θα πρέπει να κάνουν έρευνα ώστε να εξετάσουν το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών, την οικονομική κατάσταση των παιδιών, το ιστορικό του κάθε παιδιού ώστε να καταλήξουν σε συμπέρασμα για τον λόγο που το ανήλικο παιδί διέπραξε το αδίκημα. Μετά από αυτό είναι υποχρεωμένος ο επιμελητής να καταθέσει δελτίο στο

⁴⁶Πηγή Κειμένου: Συνέντευξη Κα Φωστέρη & www.stegianilikwn.gr

οποίο συμπληρώνει τα όσα έχει συλλέξει για την ταυτότητα και την κατάσταση του παιδιού αλλά και να κάνει πρόταση για τα σωφρονισμό του παιδιού και εννοείτε χωρίς αναμορφωτικά μέτρα.

Αυτός είναι και ο λόγος ίδρυσης της Στέγη ανηλίκων Σύρου. Πολλά παιδιά όπως μας είπε η Κα Φωστέρη προέρχονται μέσα από οικογένειες ασταθής και δυσλειτουργικές. Τα παιδιά μέσα από τα παραδείγματα τα οποία λαμβάνουν από το ενδοοικογενειακό περιβάλλον, την στέρηση αγαθών την ύπαρξη βίας τα οδηγούν σε άσχημες πράξεις λ. χ κλοπή. Το κράτος για αυτά τα παιδιά δεν δείχνει κάποιο οίκτο και τα τιμωρεί με σωφρονιστικά μέτρα. Σε αυτό τα σημείο επεμβαίνει η Στέγη. Πριν από είκοσι χρονιά η Κα Φωστέρη μαζί με κάποιον εισαγγελέα ζήτησαν από το

δικαστήριο Σύρου στα όσα παιδιά επρόκειτο να εκδικαστούν, να αναλάβει εκείνη αλλά και εθελοντές να βοηθήσουν τα παιδιά αυτά με όποιο τρόπο μπορούσαν ώστε να ενταχθούν ως νομοταγή πολίτες στην κοινωνία της Σύρου.

Σε αυτή λοιπόν την προσπάθεια ιδρύθηκε η Στέγη και ξεκίνησε να βοηθά είκοσι παιδιά. Εθελοντές αλλά και η Κα Φωστέρη παρακολουθούσαν τα παιδιά αυτά, και προσέφεραν καθημερινή βοήθεια

από πλευράς σίτισης , ψυχολογικής στήριξης, εκπαίδευσης και απασχόλησης, ώστε τα παιδιά να πάψουν να αισθάνονται ενοχικά για την οικογενειακή τους κατάσταση ή και να πάψουν να διαπράττουν αδικήματα. Με τον τρόπο αυτό, η ψυχή των παιδιών γαλήνεψε αλλά και το ποσοστό αδικημάτων μειώθηκε αρκετά.

Τα τελευταία χρόνια η Στέγη συνεχίζει και ασχολείται με την πρόληψη της παιδικής παραβατικότητας και την ορθή επανένταξη των παιδιών. Η Στέγη, λοιπόν μέσα από την προσπάθεια να στηρίζει τα όσα παιδιά χρειάζονται την βοήθεια της, αλλά και να καταφέρει να μειώσει την παιδική εγκληματικότητα στην τοπική κοινωνία της Σύρου ακολουθεί ένα καθημερινό πρόγραμμα⁴⁷ απασχόλησης και

⁴⁷Πηγή Κειμένου: Συνέντευξη Κα Φωστέρη (βλ. Παράρτημα) & www.stegianilikwn.gr

Γιώργος Αποστολίδης « «Στέγη» για τα παιδιά ενός κατώτερου θεού» αναρτήθηκε 18/12/2015 εφημερίδα Το Έθνος.

βοήθειας των παιδιών έχει θέσει ένα πρόγραμμα ως προ της ορθή λειτουργία το οποίο εμπεριέχει τα εξής :

- **ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΣΙΤΙΣΗ**

Παρέχεται σίτιση για όλα τα παιδιά της Στέγης. Ο σκοπός της καθημερινής σίτισης των παιδιών είναι αποτροπή για κλοπή. Δίνοντας καθημερινά γεύμα στα παιδιά, αποτρέπουν τα παιδιά, από την διαδικασία κλοπή ώστε να αποκτήσουν κάτι για φαγητό. Από την στιγμή, που δεν υπάρχει φροντίδα από το ενδοοικογενειακό περιβάλλον, τα παιδιά αυτά οδηγούνται στην παράνομη πράξη ώστε να μπορέσουν να σιτίσουν τον εαυτό τους και την οικογένειά τους. Επιπλέον, με την καθημερινή σίτιση η Στέγη καταφέρνει να δείχνει θαλπωρή και αγάπη σε αυτά τα παιδιά και να φροντίζει την σωστή ανάπτυξη των παιδιών.

- **ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ**

Ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους. Από την στιγμή που τα παιδιά προέρχονται από ασταθείς και δυσλειτουργικές οικογένειες, τα παιδιά αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα και χρειάζονται την συμβουλή και την φροντίδα κάποιου ειδικού. Και αυτό γιατί μέσα σε τέτοιες οικογένειες συναντάμε γονείς ανεύθυνους για την ανατροφή των παιδιών αφού είναι είτε τοξικομανής ή φυλακισμένοι είτε τα παιδιά έρχονται αντιμέτωπα με την ενδοοικογενειακή βία. Οι εικόνες λοιπόν που έχουν τα παιδιά αυτά είναι τρομακτικές και βλαβερές για την αθώα τους ψυχή, και οπωσδήποτε είναι το αντίκτυπο μιας παράνομης πράξης και συμπεριφοράς.

- **ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Δενδροφυτεύσεις, ανακύκλωση κ.λπ. Με τον τρόπο αυτό η Στέγη προσπαθεί να έχει σε εγρήγορση τα παιδιά αυτά και να τα διατηρεί απασχολημένα με κάτι δημιουργικό, και πόσο μάλλον να τους διδάξει το πώς είναι να κοπιάζεις και πόσο μάλλον να εκτιμάς τον κόπο σου για αυτό.

- **ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ**

Στην Στέγη λειτουργεί εργαστήριο ζωγραφικής με την εθελοντική προσφορά της καλλιτέχνιδος Ειρήνης Τελίδου. Με αυτό τον τρόπο διατηρούν το ενδιαφέρον των παιδιών σε υψηλό επίπεδο καθώς τα βοηθούν να αναπτύξουν ένα συναίσθημα δημιουργικότητας αλλά και τρόπο έκφρασης.

- **ΟΜΑΔΙΚΟΤΗΤΑ**

Η Στέγη δίνει έμφαση στην ομαδικότητα καθώς έτσι τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται αλλά και να αποκτούν υγιείς ανθρώπινες σχέσεις.

- **ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ**

Συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες (παιδιά της Στέγης έχουν ενταχθεί στις αθλητικές ακαδημίες Ajax Hellas Youth Academy και Α.Ο. Άρης Σύρου). Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά αποκτούν αθλητικό πνεύμα, γυμνάζονται διατηρώντας το αρχαίο ρητό νους υγιείς εν σώματι υγιή, αλλά εξασκούν και το συναίσθημα ομαδικότητας καθώς μαθαίνουν να συνεργάζονται για να αποκτήσουν την νίκη.

- **ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

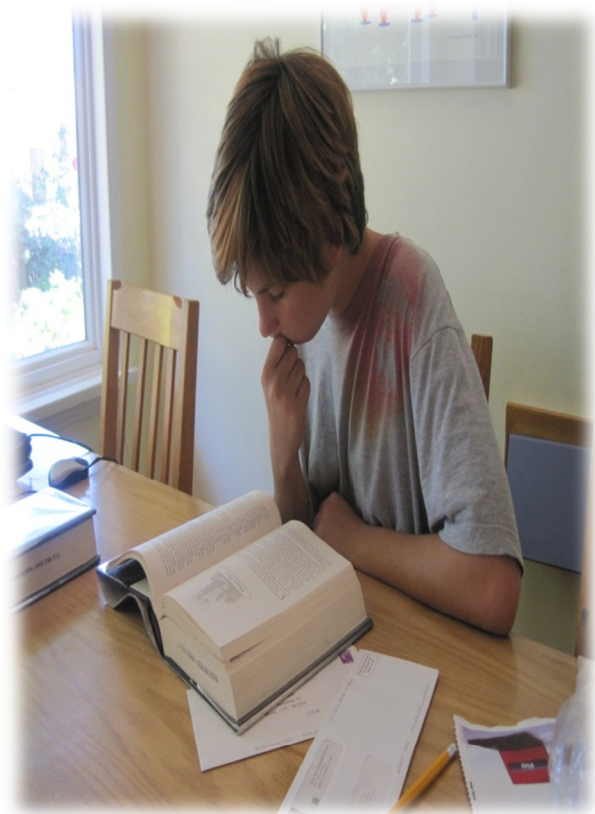
Εννοείτε πως η Στέγη προσφέρει στα παιδιά βοήθεια στα σχολικά μαθήματα αλλά και μαθήματα εκμάθησης αγγλικών και χειρισμού του Η/Υ, καθώς τα παιδιά αυτά έχουν ίσα δικαιώματα με αυτά τα παιδιά των υγιή οικογενειών στην μόρφωση και στην κατάκτηση των προσωπικών στόχων τους

- **ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ**

Η Στέγη διοργανώνει εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές δίνοντας έμφαση στην κοινωνικοποίησή τους.

- **ΤΕΧΝΕΣ**

Γνωριμία με τις τέχνες (θέατρο, κινηματογράφος, εκθέσεις ζωγραφικής/γλυπτικής κ.λπ.) με

στόχο να αποκτήσουν καλλιτεχνικό ενδιαφέρον.

- **ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ**

Επαγγελματικός προσανατολισμός και μέριμνα για την επαγγελματική αποκατάσταση των νέων.

- **ΕΘΙΜΑ**

Διατήρηση των παραδόσεων και των εθίμων μας.

- **ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ⁴⁸**

Τα παιδιά αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους, γίνονται κοινωνικά και ξεδιπλώνουν πτυχές του χαρακτήρα τους.

Το προσωπικό της Στέγης, λοιπόν προσπαθεί καθημερινά να δημιουργεί ένα οικείο περιβάλλον κατάλληλο για τα παιδιά. Από το μεσημέρι μέχρι νωρίς το βράδυ που λειτουργεί το κέντρο, τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να φάνε, να παίξουν, να διαβάσουν και να ασκήσουν πολλών ειδών δραστηριότητες.

Οι οικονομικοί πόροι της Στέγης Ανηλίκων Σύρου.

Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο η χρηματοδότηση των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό, αλλά και αμφιλεγόμενο θέμα, αφού αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει τη βιωσιμότητα και τη λειτουργία τους. Η οικονομική στήριξη των ΜΚΟ είναι μηδαμινή από πλευράς κράτους πράγμα που καθιστά την εύρεση χρηματικών πόρων πολύ δύσκολη

Η οικονομική στήριξη των ΜΚΟ, έρχεται μέσα από φιλανθρωπίες, δωρεές νομικών και φυσικών προσώπων αλλά και από την επιχορήγηση ευρωπαϊκών

⁴⁸ Πηγή Κειμένου: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως φύλλο 216 & Κανονισμός λειτουργίας του δικτύου μη κυβερνητικών οργανώσεων

κονδυλίων όποτε και αν είναι αυτό βέβαια εφικτό. Ολοένα και περισσότεροι κρατικοί και μη φορείς εκδηλώνουν ενδιαφέρον να στηρίξουν οικονομικά τους ΜΚΟ

Με τον ίδιο τρόπο λειτουργεί και η Στέγη Ανηλίκων Σύρου για την κάλυψη των οικονομικών της πόρων Η οικονομική βοήθεια της, προέρχεται μέσα από αγαθοεργίες εθελοντών που επιθυμούν να στηρίξουν την προσπάθεια της και πόσο μάλλον τα παιδιά που φιλοξενεί. Στην συζήτηση που είχαμε με την Κα. Φωστέρη μας είπε πως δεν υπάρχει κάποιος βασικός οικονομικός πόρος για την Στέγη και εξυπακούεται πως το Κράτος έχει μηδαμινή συμμετοχή σε αυτή την προσπάθεια. Μας ενημέρωσε ότι τα χρηματικά ποσά που δίνονται για την ολοκλήρωση του σκοπού της είναι μικρά και ότι ξεκινάν τα ποσά αυτά από 10, 20, 50 € ίσως και λίγα παραπάνω από αυτά, αλλά και αυτά δεν είναι πάντα σταθερά σαν ποσά.

Μια πολύ καλή προσπάθεια για την ενίσχυση των οικονομικών της πόρων έρχεται από την ενέργεια του «ΚΟΥΜΠΑΡΑ» αλλά και από την πώληση των λαχνών.

Τα παιδιά της Στέγης έχουν δημιουργήσει αυτοσχέδιους κουμπαράδες και τους έχουν τοποθετήσει μέσα σε επιχειρήσεις της Σύρου έτσι ώστε κάθε πολίτης που επιθυμεί να συνεισφέρει οικονομικά την Στέγη, να μπορεί να δίνει τον οβολό του ανεξάρτητος ποσού.

Στην συνέχεια μια φιλότιμη προσπάθεια για την βοήθεια της Στέγη έγινε από Ποτάμι Σύρου-Ερμούπολης προκειμένου να τιμήσει την μνήμη των ηρωικά πεσόντων της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 αποφασίζοντας αντί για κατάθεση στεφάνου να καταθέσει συμβολικό χρηματικό ποσό στην Στέγη Ανηλίκων. Παρακάτω αναφέρουμε κάποια ονόματα των φιλόνητων:

— Η Κάριτας Σύρου

⁴⁹ Πηγή κειμένου:

- Ο δήμος Σύρου
- Ο όμιλος Inner Wheel (500 €)
- Ο σύλλογος Ποντίων και Βορειοελλαδικών Σύρου
- Ο συγγραφέας Γιάννης Ζιώτης
- Ο σύλλογος Υπαλλήλων Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
- Το Ισιδώρειο Ίδρυμα

Όλα αυτά τα χρόνια η λειτουργία της στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε δωρεές και φιλανθρωπίες. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών έχει επηρεάσει όπως είναι λογικό και την Στέγη, καθώς οι προσφορές προς αυτήν έχουν μειωθεί σημαντικά.

Ειδικά το τελευταίο διάστημα, η κατάσταση έχει επιδεινωθεί σημαντικά και δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί πως η Στέγη κινδυνεύει ακόμα και με λουκέτο, καθώς σύντομα δεν θα είναι σε θέση να καλύπτει ούτε τις λειτουργικές τις δαπάνες.

Τα κίνητρα των χρηματοδοτών είναι λογικό να μην αποτελούν απλά εκδηλώσεις ανθρωπιστικού ενδιαφέροντος ή ενίσχυσης της δημοκρατίας και του πλουραλισμού στα πλαίσια της «κοινωνίας των πολιτών». Είναι κοινό μυστικό ότι μέσω της χρηματοδότησης οι εκάστοτε χρηματοδότες προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα, να επηρεάσουν πολιτικές, κοινωνικές ή οικονομικές καταστάσεις. Από την άλλη η χρηματοδότηση που παρέχουν έχει τη μορφή συμβάσεων και αφορά συγκεκριμένους σκοπούς και προγράμματα, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες τους .

3.3 Σκοποί της Στέγη

Κάθε εθελοντικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός που έχει ως στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών αλλά και την αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων τους, δρα και περιλαμβάνει μεταξύ των άλλων τη φιλοξενία παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο, την υποστήριξη τους, διαθέτει προγράμματα συμβουλευτικής και κοινωνικής ένταξής τους, έχει σκοπό την ενίσχυση οικογενειών που τελούν σε ένδεια, καθώς και τη διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης ή πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων.

Όπως αναφέρει και ο συνήγορος του παιδιού όλα τα παιδιά έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα που ορίζονται από τις Διεθνείς Συμβάσεις, το Σύνταγμα και τους νόμους. Το σημαντικότερο κείμενο για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού του ΟΗΕ. Η Σύμβαση αυτή, που υπογράφηκε το 1989 από τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ρυθμίζει τις υποχρεώσεις των κρατών για την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Το 1992 έγινε νόμος και στην χώρα μας (νόμος 2101/92). Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του⁵⁰ Παιδιού περιλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες δικαιωμάτων:

- ⌘ **Προστασία** (από κάθε μορφής κακοποίηση, εκμετάλλευση, διάκριση, ρατσισμό, κ.λπ.)
- ⌘ **Παροχές** (δικαίωμα στην εκπαίδευση, την υγεία, την πρόνοια, την ψυχαγωγία, κ.λπ.)
- ⌘ **Συμμετοχή** (δικαίωμα στην έκφραση γνώμης, την πληροφόρηση, τον ελεύθερο χρόνο, κ.λπ.)

Κάθε μέρα τα δικαιώματα αυτά καταπατώνται. Εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν από ασθένειες που δεν προλαμβάνονται. Εκατομμύρια δεν πηγαίνουν στο σχολείο, δεν έχουν τροφή, στέγη και καθαρό νερό. Τα παιδιά υφίστανται βία, κακοποίηση και διακρίσεις και δεν ακούγεται η φωνή τους. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό.

Πηγή κειμένου:

: Συνέντευξη Κα Φωστέρη Μαρία(βλ. Παράρτημα)

⁵⁰ Γιώργος Αποστολίδης « «Στέγη» για τα παιδιά ενός κατώτερου θεού» αναρτήθηκε 18/12/2015 εφημερίδα Το Έθνος.

Έτσι πολλές Μ.Κ.Ο εργάζονται πάνω στη προστασία και στην φροντίδα των παιδιών αλλά και των δικαιωμάτων τους.

Πολλά προβλήματα όμως αρχίζουν και μέσα από τις οικογένειες και μάλιστα μέσα από τις δυσλειτουργικές οικογένειες. Η οικογένεια αποτελεί για όλους μας ένα ισχυρό και καθοριστικό θεσμό επιρροής, επίδρασης και διαμόρφωσης, σε μεγάλο βαθμό, του χαρακτήρα του κάθε ανθρώπου. Ωστόσο, πολλές επιστημονικές έρευνες, αναλύσεις και διαπιστώσεις οδηγούν σε συμπεράσματα μέσα από τα οποία πιστοποιούμε την αρνητική, πολλές φορές, επίδραση των λειτουργικών παθογεννητικών δράσεων μέσα στην δομή της οικογένειας, έχοντας αποτέλεσμα παθογεννή φαινόμενα που ανατρέπουν την σωστή ισορροπία στην οικογενειακή λειτουργία με συνέχεια σε πηγές που πυροδοτούν και τροφοδοτούν μεθεπόμενες εξελίξεις στην ζωή των παιδιών με τέτοιο οικογενειακό προφίλ.

Ο κάθε άνθρωπος, υφίσταται ένα υπερβολικά μεγάλο αριθμό ψυχικών επιδράσεων προτού προβεί σε επιλογές κατά την διάρκεια των οποίων επιστρατεύετε ένα πλούσιο δυναμικό προκειμένου να μπορέσει να επενδυθεί ή να μην επενδύσει συναισθηματικά σε διάφορα αντικείμενα του περιβάλλοντος του.

Η παιδική και εφηβική ηλικία παίζουν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του ατόμου καθώς την πρώτη περίπτωση στη παιδική ηλικία πληθώρα παραγόντων διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην συναισθηματική και σεξουαλική του εξέλιξη και συμβάλουν αποφασιστικά στην ολοκλήρωση ή μη της προσωπικότητας.

Η ποιότητα των ενδοοικογενειακών σχέσεων καθορίζει και συγχρόνως πυροδοτεί την εμφάνιση διαφόρων μορφών συμπεριφοράς, όπως περιπλάνηση, εκπόρνευση, τοξικομανία ακόμα και εκδήλωση ψυχωσικών αντιδράσεων. Τα τραύματα που έχουν εγγραφεί στον τρόπο ενδοψυχικής λειτουργίας του παιδιού θα επηρεάσουν μονιμότερα τον ψυχικό βίο του μελλοντικού ενήλικου.⁵¹

Έτσι λοιπόν, σε αποφυγή των προαναφερθέντων, οι ΜΚΟ δρουν στην προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών αλλά και της σωστής ανατροφής τους. Με την ίδια λογική δρα και η Στέγη Ανηλίκων. Ο αρχικός σκοπός για τον οποίο δημιουργήθηκε η Στέγη, όπως μας ανέφερε η Κα. Φωστέρη ήταν να προστατέψει τα όσα παιδιά

---

⁵¹ Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010 www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα

προέρχονταν μέσα από προβληματικές οικογένειες και είχαν διαμορφώσει αυτοκαταστροφικό χαρακτήρα διαπράττοντας παράνομες ενέργειες. Τα παιδιά τα οποία αγκαλιάζει είναι τα εξής:

- ❧ Στηρίζει τα κοινωνικά αποκλεισμένα παιδιά και νέους που εμφανίζουν παθολογικές συμπεριφορές όπως η χρήση των ναρκωτικών ουσιών, ψυχικό αποσυντονισμό, και εθισμό την κλοπή κ.α,
- ❧ Παιδιά απο μονογονεϊκές οικογενειών και αυτό γιατί το παιδί εγκλωβίζεται μέσα σε αυτή την κατάσταση και βιώνει το αίσθημα της έλλειψης του γονέα το οποίο προξενεί πολύ άσχημα αποτελέσματα.
- ❧ Παιδιά του διαζυγίου, και τα ορφανά γιατί και σε αυτή την περίπτωση τα παιδιά ανήκουν σε μονογονεϊκη οικογένεια και σαν αποτέλεσμα αυτού είναι να γίνεται αισθητό το αίσθημα της έλλειψης της ολοκληρωμένης οικογένειας ,και το παιδί αναζητά τρόπους για να καλύψει αυτό το κενό, και συνήθως το βρίσκει στις ναρκωτικές ουσίες.
- ❧ Παραμελημένων από το οικογενειακό περιβάλλον. Σε αυτή την κατάσταση οι οικογενειακοί δεσμοί έχουν χαλαρώσει, οι γονείς λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ξεχνούν την ύπαρξη των παιδιών τους ή ακόμα διοχετεύουν τα προβλήματα τους επάνω στα παιδιά. Το αποτέλεσμα αυτού είναι τα παιδιά να γίνονται βιαία και πολλές φορές αντιγράφουν τις καταστάσεις που βιώνουν.
- ❧ Παιδιά οικονομικών μεταναστών κ.α. Σε αυτή την περίπτωση τα παιδιά βιώνουν την φτώχεια και την ανέχεια και συν της άλλης τον κοινωνικό ρατσισμό. Αναμφισβήτητα, χρειάζονται βοήθεια για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν σε αυτές τις δυσκολίες και να μπορέσουν μεγαλώσουν υπό εύλογες συνθήκες.

Έτσι τα παιδιά που προέρχονται μέσα από τέτοιες οικογένειες, υιοθετούν παραβατικές

συμπεριφορές, ώστε να καλύψουν το ψυχικό κενό που έχουν λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Τρανταχτό παράδειγμα είναι η ιστορία του

Βαλάντη Μόσχου ο οποίος εξιστόρησε την βιοματική του ιστορία στην τηλεοπτική εκπομπή του ALPHA «Πάμε πακέτο» και όπως δηλώνει και ο ίδιος δεν είχε γευτεί

το μητρικό χάδι και την φροντίδα της μητέρας. Έτσι υπήρξε ένα παιδί αρκετά ατίθασο, καθώς βίωνε άσχημες οικογενειακές καταστάσεις, τη φτώχεια και την ανέχεια με αποτέλεσμα αυτές οι δύσκολες καταστάσεις να τον οδηγήσουν να έχει παραβατικές συμπεριφορές. Τέτοιες παραβατικές συμπεριφορές εννοείτε εμφανίζουν και αλλά παιδιά, και όπως μας είπε και η Κα Φωστέρη «αφάνιζαν» το νησί. Για αυτούς τους λόγους η Στέγη αγκάλιασε τα παιδιά αυτά και προσπάθησε να τους προσφέρει αυτό που έλειπε στο καθένα ξεχωριστά.⁵²

Με την πάροδο των χρόνων και βλέποντας μέσα από μεμονωμένα περιστατικά στη τοπική κοινωνία της Σύρου, η Στέγη θέλοντας να προσφέρει βοήθεια σε αυτά τα παιδιά αλλά και τις οικογένειές τους, απέκτησε κύριο μέλημα της τα παρακάτω :

- ❧ Να συντελέσει στην ένταξη των κοινωνικά αποκλεισμένων παιδιών στην Κοινωνία. Με τον τρόπο αυτό και μέσα από τις δημιουργικές ενασχολήσεις των παιδιών στο χώρο της Στέγης, τα παιδιά κοινωνικοποιούνται, μαθαίνουν να συναναστρέφονται κάτω από του κανόνες συμπεριφοράς και να γίνονται και εκείνα κομμάτι της κοινωνίας και όχι να περιθωριοποιούνται.
- ❧ Να καλλιεργήσει στα παιδιά τις ηθικές αρχές και αισθήματα αλληλεγγύης προς τον συνάνθρωπο. Να αποκτήσουν κανόνες συμπεριφοράς και να μάθουν ευσυνείδητα να ακολουθούν ορθά τους κανόνες της κοινωνίας.
- ❧ Να διευρύνει τις ομάδες – στόχους παιδιών και νέων που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στα διάφορα προγράμματα – εργαστήρια που υλοποιεί. Να καταφέρει να δημιουργήσει ενεργά άτομα για την κοινωνία, με όνειρα και φιλοδοξίες.

Με αυτούς τους στόχους η Στέγη προχωρά στο έργο της και προσπαθεί να αντιτεθεί, σε όποιον είναι αντίθετος στο έργο της, και να καταφέρει να σταθεί δίπλα σε όλα αυτά τα παιδιά που πραγματικά την έχουν ανάγκη. Εξάλλου αυτός είναι και ο λόγος ύπαρξης της, για αυτό και δημιουργήθηκε, για να εναντιωθεί στο έως τότε σωφρονιστικό σύστημα του κράτους και στις ποινές που επέβαλε στα παιδιά προς το σωφρονισμό των παιδιών και όλο αυτό βέβαια χωρίς να εξετάσει το λόγο που οδηγούσε στις παράνομες πράξεις όλα αυτά τα παιδιά.

---

⁵² Πηγή κειμένου: Συνέντευξη Κα Φωστέρη & www.stegianilikwn.gr

Ιστορίες παιδιών από την Στέγη:

Πρώτη ιστορία

Η ιστορία του Βαλάντη Μόσχου:

Γνωστή είναι σε όλους μας η ιστορία του Βαλάντη ένα παιδί που φιλοξένησε για αρκετό καιρό η Στέγη Ανηλίκων και Εφήβων Σύρου. Ο Βαλάντης ήταν το μικρότερο παιδί μιας πολύτεκνης οικογένειας. Ο πατέρας του εργαζόταν ως πλανόδιος ψαράς και τα βράδια σαν τραγουδιστής σε ταβέρνες της περιοχής και η μητέρα του εργαζόταν σαν καθαρίστρια και

κάποιες φορές ⁵³ ως λαντζιέρα σε ταβέρνες ενώ τα υπόλοιπα αδέρφια είχαν βρει το δρόμο τους εργαζόμενοι και είχαν φτιάξει τις δικές τους οικογένειες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο Βαλάντης έμενε για αρκετές ώρες μόνος στο σπίτι, παράτησε το σχολείο και βίωσε την φτώχεια την πείνα και την γρίνια σε μεγάλο βαθμό μέσα στο σπίτι. Τις ημέρες που η πείνα του ήταν μεγάλη γυρνούσε σε φιλικά σπίτια για να μπορέσει να φάει. Μια από αυτές της μεγάλες μέρες πείνας ένας γνωστός του, του πρότεινε να πάει να ζητήσει βοήθεια στη Στέγη. Έτσι η Στέγη ανηλίκων έγινε για αυτόν το σπίτι του καθώς εκεί χόρταινε την πείνα του και κατεύναζε την παραβατικότητα του. Και λέγοντας παραβατικότητα εννοούμε ότι σαν παιδί δεν κατάφερε να ξεφύγει από τις παραβατικές πράξεις. Ο Βαλάντης, έκανε μικροκλοπές σε χρηματικά ποσά του ύψους των 5 ή 10 ευρώ για να καταφέρει να σιτίσει τον εαυτό του. Εκτός, από τις κλοπές ο Βαλάντης από την ηλικία των 10 ετών ξεκίνησε να

⁵³ Πηγή κειμένου: Συνέντευξη Κα Φωστέρη(βλ. Παράρτημα)

πίνει αλκοόλ μέχρι δυο μπουκάλια μπύρας ημερησίως και μέχρι την ηλικία των 18 είχε εθιστεί πλήρως και αυτό το έκανε για να μπορεί να ξεχνά τα προβλήματα του.⁵⁴

Ο Βαλάντης, έμεινε στη Στέγη κατάφερα να αποκτήσει νόημα η ζωή του και να καταρρίψει τα στερεότυπα που είχα δημιουργήσει εις βάρος του σε όλη την κοινωνία της Σύρου. Στα δεκαοχτώ του πηρέ την ζωή του στα χέρια του αναζήτησε καλύτερη ζωή φεύγοντας στην Κύπρο. Εκεί βρήκε εργασία, τροφή και σπίτι μακριά από την φτώχεια και την μιζέρια.

Δεύτερη ιστορία

Η ιστορία των δύο αδερφών:

- Σε μια δυσλειτουργική οικογένεια στη Σύρο υπήρχαν δύο μικρά αδέρφια όπου οι γονείς τους ήταν τοξικομανείς και είχαν μια πολύ παραβατική συμπεριφορά. Κάθε βράδυ έκαναν χρήση των τοξικών ουσιών, ανίδεοι και χωρίς να έχουν συναίσθηση των πραγμάτων έσβηναν τα τσιγάρα τους στα κεφάλια των παιδιών και τα κακοποιούσαν. Τα χρησιμοποιούσαν ως τασάκια, κλείδωναν την πόρτα στο σπίτι και τα άφηναν εκεί τουλάχιστον για δυο μέρες. Όταν έφτασε στα αυτιά της κυρίας Φωστέρη αυτό το γεγονός, αντέδρασε αναλόγως, με συνεργασία με τον σπιτονοικοκύρη του σπιτιού όπου ζούσε η οικογένεια, έβαλε μια σκάλα στα παράθυρα και από κει μπόρεσε και πήρε τα παιδιά. Για καλή τύχη των παιδιών, βρέθηκε μια κυρία που μέχρι και τώρα φιλοξενεί τα παιδιά στο σπίτι της. Βέβαια, κοντά στα παιδιά βρίσκεται και ο πατέρας ο οποίος έχει αποτοξινωθεί εντελώς.

Ιστορία τρίτη

Η ιστορία ενός άτυχου δεκαεξάχρονου κοριτσιού:

- Μια ακόμη ιστορία που είναι αυτή ενός κοριτσιού 16 χρονών το οποίο το έδωξαν από ένα ίδρυμα και βρέθηκε στην Σύρο. Για λίγες μέρες κάθονταν άστεγο μερόνυχτα κοντά στο τελωνείο της Σύρου και εκεί την εκμεταλλεύτηκαν αρκετοί επιτήδριοι. Και σε αυτή την περίπτωση μόλις πληροφορήθηκε η κυρία Φουστέρη για αυτό το γεγονός ήρθε σε επαφή με το κορίτσι. Μετά από αυτό φρόντισε η Στέγη να νοικιάσει ένα σπίτι για το κορίτσι. Το κορίτσι βέβαια τελείωσε επιτυχώς το νυχτερινό Λύκειο και τώρα φοιτά στο ΙΕΚ Σύρου. Το κορίτσι μετά από όλη αυτή

---

⁵⁴ 5454 Πηγή κειμένου: Συνέντευξη Κα Φωστέρη Μαρία (βλ. Παράρτημα), www.pamepak;eto.gr/alphatv

την ταλαιπωρία πατά και πάλι στα πόδια του και καταφέρνει να στηρίζει τον εαυτό της καθώς εργάζεται κιόλα ως καθαρίστρια σε σπίτια τη Σύρου.

3.4 Διακρίσεις και επιτεύγματα

Η Στέγη μέσα στο πέρασμα αυτών των είκοσι ετών, έχοντας βοηθήσει πολλά παιδιά στηρίζοντας τα, και βοηθώντας τα, καθίσταται αξιόπαινη όχι μόνο για το έργο που φέρει εις πέρας με επιτυχία όλα αυτά τα χρόνια αλλά γιατί αγκαλιάζει αθώες ψυχές παιδιών, όπως κανένας έως τώρα δεν έχει αγκαλιάσει αλλά και γιατί προσφέρει μια σπίθα αισιοδοξίας και πίστης σε όλα αυτά τα παιδιά που προέρχονται μέσα από δυσλειτουργικές οικογένειες για την πραγματοποίηση των ονείρων τους . Για αυτό τον λόγο έχει λάβει αρκετές βραβεύσεις και επαίνους από πολλούς οργανισμούς ακόμα και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μερικές από τις πιο σπουδαίες βραβεύσεις είναι αυτές που ακολουθούν:

- Από την **Ευρωπαϊκή Ένωση** θεωρήθηκε ένα ολοκληρωμένο σφαιρικό μοντέλο υποστήριξης ανήλικων παραβατών, αλλά και υπολοίπων νέων που εντάσσονται σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες που απειλούνται ή βιώνουν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Στήριξη από την Ευρωπαϊκή Εθελοντική Εργασία μέσω του προγράμματος Leonardo da Vinci.
- Το Δεκέμβριο του 2002 βραβεύθηκε από το **Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας** και την **Ελληνική Ραδιοφωνία**(απονομή βραβείου από τον **Πρόεδρο της Δημοκρατίας**).
- Το Μάρτιο του 2008 βραβεύθηκε από το **Σύνδεσμο για τα δικαιώματα της Γυναίκας** με το βραβείο «Γυναικείας Κοινωνικής Προσφοράς Αλίκη Γιωτοπούλου Μαραγκοπούλου»

- Το Νοέμβρη του 2009 βραβεύθηκε από την **Κίνηση Πολιτών** για μία ανοικτή κοινωνία και το **Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού** (απονομή βραβείου από τον **Πρόεδρο της Δημοκρατίας**).
- Είναι τακτικό μέλος της **Ομοσπονδίας Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Ελλάδας**
- Επίτευγμα της «**Στέγης**» είναι η λειτουργία του **Εσπερινού Γυμνασίου και Λυκείου Σύρου**.
- Για ένα χρόνο υλοποίησε το σχέδιο δράσης με τίτλο: «**ΝΟΤΙΑΣ: Δράση για την υποστήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων στις Κυκλάδες**» στο πλαίσιο του Ε.Π. ⁵⁵«**Απασχόληση & Επαγγελματική Κατάρτιση**» Μέτρο 2.1 Δράσεις Παροχής Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών. ΚΠΣ 2000-2006 σε συνεργασία με την **«Άρσις» Θεσσαλονίκης- Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων**.
- Έχει σταθερή συνεργασία με το **Συνήγορο του Παιδιού**, ο οποίος χαρακτήρισε τη «**Στέγη**» ως φωτεινό παράδειγμα στήριξης ανήλικων παραβατών.

ω 55 Πηγή κειμένου: Συνέντευξη Κα Μαρία Φωστήρη, www.stegianilikwn.gr

Κεφάλαιο 4

4.1 Παρουσίαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των δυσλειτουργικών οικογενειών.

Η οικογένεια σαν θεσμός υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει σε όλα τα μήκη του πλανήτη κι σε όλες τις εποχές. Είναι μια από τις πρώτες μορφές οργανώσεων, και η πρώτη που εμφανίστηκε με την εμφάνιση του ζωικού βασιλείου μέρος του οποίου είναι ο άνθρωπος. Δηλαδή η οικογένεια δεν είναι μόνο προνόμιο του ανθρώπου αλλά και των ζώων.

Η οικογένεια είναι μια κλειστή κοινωνική ομάδα με συνεκτικούς δεσμούς αίματος.

Είναι ένα σύνολο ανθρώπων όπου οι συγγενικοί δεσμοί αποτελούν το βασικό λόγο συνεύρεσης τους. Οι συγγενικοί αυτοί δεσμοί, καθορίζονται από την βιολογική συγγένεια και πάνω σε αυτή δημιουργείται το

συναισθηματικό περιεχόμενο των⁵⁶ συγγενικών σχέσεων. Δηλαδή σχέσεων όπως πατέρας- παιδί Μητέρα- πατέρα, παππούς- εγγονός κ.λ.π. . Έτσι λοιπόν οι⁵⁷

---

56 Πηγή κειμένου: Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα

οικογενειακές σχέσεις καθορίζονται από δύο παράγοντες το βιολογικό και το ψυχολογικό όπου ο βιολογικός παράγοντας είναι το υπόβαθρο του ψυχολογικού.

Η οικογένεια είναι ένας ζώντας οργανισμός ο οποίος όπως κάθε άλλος οργανισμός γεννιέται, ενηλικιώνεται και πεθαίνει. Ο χώρος και ο χρόνος της οικογένειας αποτελεί το ψυχολογικό πεδίο της οικογένειας, μέσα στο οποίο δημιουργούνται οι σχέσεις των μελών της. Η ψυχολογική κατάσταση ενός μέλους της οικογένειας επιδρά και επηρεάζει την ψυχολογική κατάσταση των άλλων μελών και το αντίθετο και αποτελεί κανόνα για το κάθε μέλος ξεχωριστά. Η επίδραση αυτή ασκείται δια μέσου της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, δηλαδή δια μέσου του λόγου και της συμπεριφοράς.

Πρέπει να σημειώσουμε πως κάθε μέλος της οικογένειας ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου επιδρά με το δικό του τρόπο στα άλλα μέλη. Οι σχέσεις οι οποίες δημιουργούνται καθορίζονται και παίρνουν μορφή από αυτές τις αλληλεπιδράσεις των μελών μέσα στο οριοθετημένο ψυχολογικό πεδίο της οικογένειας. Οι αλληλεπιδράσεις αυτές με το πέρασμα του χρόνου, και με την συνεχή επανάληψη τους αποκτούν την μορφή της συνήθειας.

Η επανάληψη του τρόπου συμπεριφοράς δημιουργεί την συνήθεια των οικογενειακών σχέσεων. Ο τρόπος λοιπόν, με τον οποίο το ένα μέλος επιδρά μέσα από την συμπεριφορά του στο άλλο δεν καθορίζει μόνο την μορφή της σχέσης, αλλά καθορίζει και το ποσοστό εξάρτησης από την σχέση. Από μελέτες οι οποίες έχουν γίνει, φανερώνεται πως η συμπεριφορά ενός μέλους της οικογένειας έχει άμεση σχέση με την συμπεριφορά του άλλου μέλους, σε τέτοιο βαθμό ώστε να θεωρούμε την συμπεριφορά τους σαν ένα σύνολο όπου η μία συμπεριφορά συμπληρώνει την άλλη. Παραδείγματος χάριν μια αυταρχική συμπεριφορά ενός πατέρα προκαλεί μια φοβισμένη συμπεριφορά του παιδιού του. Αυτές οι δύο συμπεριφορές είναι η μία εξαρτώμενη από την άλλη, δηλαδή για να μπορέσει να εκδηλωθεί η μία απαιτείται η παρουσία της άλλης. Ο πατέρας δεν μπορεί να εκδηλώσει την αυταρχική συμπεριφορά του, αν το παιδί δεν είναι παρόν, το ίδιο και το παιδί δεν μπορεί να εκδηλώσει την συμπεριφορά που εκδηλώνει μπροστά στο πατέρα του, όταν εκείνος δεν είναι παρόν. Με αυτό τον τρόπο, τη σχέση πατέρα – παιδιού μπορούμε να το

---

⁵⁷ Πηγή κειμένου: Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010
www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

δούμε σαν ένα όλον, σαν μια ολότητα, όπου τα δύο μέλη της σχέσης μοιράζονται από μισό.

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την εγκληματικότητα των ανηλίκων παραδοσιακά έχουν αναζητηθεί στην οικογένεια του εφήβου και στην κοινωνία. Επιπλέον παράγοντες κινδύνου αφορούν τα ψυχολογικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του ίδιου του εφήβου. Κανένας παράγοντας δεν ευθύνεται απόλυτα για την παραβατικότητα των ανηλίκων, η πιθανότητα όμως να εμπλακεί ένας νέος σε παραπτώματα αυξάνει, όσο αυξάνει ο αριθμός των παραγόντων κινδύνου. Στο «ιστορικό» των ανηλίκων παραβατών συνυπάρχουν συνήθως πολλοί παράγοντες κινδύνου. Κάποιοι από αυτούς είναι:

- **Η διαλυμένη ή δυσλειτουργική οικογένεια**

Η οικογένεια αποτελεί το φυσικό υποστηρικτικό σύστημα του κάθε ανθρώπου. Οι οικογένειες που επιτρέπουν τη συναισθηματική έκφραση και την επικοινωνία των μελών τους, αποτελούν ένα ασφαλές περιβάλλον ανάπτυξης για το παιδί και τον έφηβο. Παιδιά που προέρχονται από οικογένειες χωρίς συνοχή, συχνά εντάσσονται σε ομάδες συνομηλίκων, σε μια προσπάθεια να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για υποστήριξη και αποδοχή. Παράγοντες που μπορούν να μειώσουν τη συνοχή μιας οικογένειας και να αυξήσουν τον κίνδυνο εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς στα ανήλικα μέλη της είναι:

- ⊗ Η ψυχοπαθολογία των γονέων
- ⊗ Η χρήση αλκοόλ και άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών από τους γονείς
- ⊗ Η παραβατικότητα των γονέων, τα προβλήματα με το νόμο
- ⊗ Η ανεργία των γονέων
- ⊗ Η μονογονεϊκή οικογένεια
- ⊗ Η μικρή ηλικία των γονέων (π.χ. ανήλικη μητέρα)
- ⊗ Ο μεγάλος αριθμός παιδιών στην οικογένεια
- ⊗ Η πολύ αυστηρή ή τιμωρητική συμπεριφορά των γονέων
- ⊗ Οι συχνοί διαπληκτισμοί μέσα στην οικογένεια
- ⊗ Η ελλιπής επίβλεψη των παιδιών από τους γονείς
- ⊗ Η άσκηση σωματικής βίας στα παιδιά
- ⊗ Η αδιαφορία των γονέων. Αξίζει να αναφερθεί ότι η έλλειψη χρόνου από μέρους των γονιών, π.χ. λόγω δυσκολίας να

ανταπεξέλθουν σε οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, μπορεί να εκληφθεί από το παιδί ως αδιαφορία και παραμέληση των αναγκών του.

- **Η κοινωνικό-οικονομική περιθωριοποίηση και η φτώχεια.**

Οι ανήλικοι παραβάτες συχνά προέρχονται από οικογένειες ή κοινότητες που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» αναφέρεται στην περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων, με αποτέλεσμα τη στέρηση των ευκαιριών, των δυνατοτήτων και των δικαιωμάτων τους να συμμετέχουν στις κοινωνικές λειτουργίες, διαδικασίες και εξελίξεις.

- **Ψυχολογικά και συμπεριφορικά χαρακτηριστικά των παραβατικών νέων**

Τα κύρια χαρακτηριστικά των παραβατικών νέων είναι η υπερδραστηριότητα, η παρορμητικότητα, η ριψοκίνδυνη συμπεριφορά, η έλλειψη αυτοελέγχου, τα προβλήματα στην προσοχή. Η νευρικότητα και το άγχος έχουν συνδεθεί αρνητικά με τη βίαιη συμπεριφορά. Η παρορμητική συμπεριφορά, τα φτωχά ακαδημαϊκά επιτεύγματα, η άρση των αναστολών και η δυσκολία στην προσοχή και τη συγκέντρωση μπορεί να υποδηλώνουν ελλείμματα στις εκτελεστικές λειτουργίες που ελέγχονται από το μετωπιαίο φλοιό του εγκεφάλου (προσοχή, συγκέντρωση, τοποθέτηση στόχων, προγραμματισμός και σχεδιασμός των πράξεων κλπ).

- **Η χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών**

Οι νέοι που βρίσκονται υπό την επίρεια εξαρτησιογόνων ουσιών συχνά παραβατούν προκειμένου να εξασφαλίσουν τη δόση τους. Επιπλέον, όταν βρίσκονται υπό την

επήρεια ⁵⁸ουσιών μειώνονται οι κοινωνικές αναστολές, η ικανότητα να σκεφτούν λογικά και η αυτοσυγκράτηση.

Η κατανάλωση αλκοόλ είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο να ασκήσει βία ένας έφηβος, αλλά και τον κίνδυνο να θυματοποιηθεί και να υποστεί βία.

Στην περίπτωση όμως μίας δυσλειτουργικής οικογένειας τα πράγματα παίρνουν διαφορετική ροπή. Η δυσλειτουργική οικογένεια μπορεί να είναι η οικογένεια απεμπλοκής, όπως και η μπερδεμένη οικογένεια, δηλαδή οικογένειες βασισμένες στην προωθημένη

διαφοροποίηση των μελών τους, ή, το αντίθετο οικογένειες με πλήρη συγχώνευση των μελών τους. Και στις δύο περιπτώσεις τα προβλήματα τα οποία συναντάμε είναι σχεδόν τα ίδια. Και στις δύο περιπτώσεις διακρίνουμε προβλήματα επικοινωνίας και ορίων μεταξύ των μελών, δηλαδή και στην μια και στην άλλη περίπτωση οι σχέσεις των μελών είναι βασισμένες, ή στην σκληρότητα

των στερεοτύπων, ή, στην έλλειψη νοήματος και διάρκειας της σχέσης. Στην οικογένεια αυτή δεν εμφανίζεται το πρόβλημα μόνο σε έναν, αλλά όλα τα μέλη παρουσιάζουν μια προβληματική συμπεριφορά. Πρόκειται για οικογένειες χωρίς καμία οργάνωση, όπου οι σχέσεις μεταξύ των μελών δεν έχουν καμία συνέπεια, όπως και καμία ευθύνη. Αυτές τις καταστάσεις τις συναντάμε σε περιπτώσεις μεγάλης φτώχειας, ή, σε περιπτώσεις όπου ένας από τους γονείς, ή και οι δύο έχουν ψυχιατρικά προβλήματα.

---

⁵⁸ Πηγή Κειμένου: Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα
www.kerentzis.blogspot.gr & www.encehalos.gr & www.childit.gr & www.cityofahens.gr
www.old.law.uoa.gr & www.paroutsas.jmc.gr www.mjpo.gov.cy & www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

Η παραβατική συμπεριφορά μπορεί να ξεκινήσει με διάφορους τρόπους. Κάποια παιδιά εμφανίζουν παραβατική συμπεριφορά από πολύ μικρή ηλικία που σταδιακά αυτές οι πράξεις εξελίσσονται δραματικά και παίρνουν διαστάσεις που δύσκολα μπορεί κανείς να διορθώσει. Η επιθετικότητα των παιδιών είναι ένα πολύ καλός προγνωστικός δείκτης συμπεριφοράς στην εφηβεία και την πρόωμη ενήλικη ζωή.

Έρευνες σχετικά με την αυτό το είδος οικογένειας έχουν δείξει ότι τα παιδιά υιοθετούν συγκεκριμένους ρόλους ανάλογα με τη δυναμική της οικογένειας. Κάποιοι από τους ρόλους αυτούς είναι περισσότερο παθητικοί και κάποιοι περισσότερο επιθετικοί, δεδομένου ότι ο ανταγωνισμός και η προσπάθεια για επιβεβαίωση μέσα στην οικογένεια οδηγεί τα παιδιά να υιοθετήσουν διαφορετικού τύπου συμπεριφορές, προκειμένου να νιώσουν αυτόνομες οντότητες.

Αυτοί οι ρόλοι βοηθούν τα παιδιά να επιζήσουν καθώς μεγαλώνουν σε ένα δυσλειτουργικό, συναισθηματικό ανώριμο οικογενειακό περιβάλλον. Μερικά παιδιά υιοθετούν και ταυτίζονται με έναν ρόλο μέχρι την ενηλικίωσή τους, ενώ άλλα αλλάζουν από τον ένα ρόλο στον άλλο ανάλογα με την κατάσταση της οικογένειας. Ένα μοναχοπαιδί μπορεί να "παίξει" όλους τους ρόλους αργά ή γρήγορα. Είναι σημαντικό να πούμε ότι υιοθετούμε τους ρόλους που αρμόζουν καλύτερα στην προσωπικότητά μας. Αυτό που συμβαίνει με τους ρόλους που αναλαμβάνουμε είναι ότι μας αλλοιώνουν την εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας και δεν βλέπουμε καθαρά ποιοί είμαστε στην πραγματικότητα.

Οι ρόλοι που αναλαμβάνουν εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη συμπεριφορά των γονέων. Έτσι, σε ένα ασταθές οικογενειακό περιβάλλον, η συμπεριφορά των γονέων μπορεί να είναι:

- ⊗ α) Χειριστική (μέσω σωματικής ή ψυχολογικής βίας)
- ⊗ β) Ασύμμετρη (ακραίες συμπεριφορές προς το κάθε παιδί ξεχωριστά, ενισχυτική προς το ένα απορριπτική προς το άλλο)
- ⊗ γ) Τελειοθηρική (έμφαση στην τάξη, την ισχύ, την τέλεια εμφάνιση)
- ⊗ δ) Δογματική (αυστηρή πειθαρχία, τυφλή υπακοή)
- ⊗ ε) Κατευναστική (διατήρηση της ηρεμίας με οποιοδήποτε κόστος)
- ⊗ στ) Υποκριτική ("κάνε ό,τι λέω, όχι ό,τι κάνω)
- ⊗ ζ) Διπλωματική (συμφωνεί με τις ανάγκες των παιδιών χωρίς να τις ικανοποιεί)
- ⊗ η) Συντηρητική (αποφεύγει ερωτήσεις για το σεξ, την ανατομία, το άλλο φύλο)

Μερικοί από τους ρόλους που ενδέχεται να υιοθετήσει ένα παιδί μέσα σε μία δυσλειτουργική οικογένεια είναι οι εξής:

- **A. ΤΟ ΠΑΙΔΙ - ΓΟΝΙΟΣ**

Είναι τόσο ώριμο, που μπορεί να είναι 9 ετών αλλά να βαδίζει προς τα 40. Είναι υπεύθυνο, καλός μαθητής και καλός αδερφός. Είναι η καλή εικόνα της οικογένειας και με αυτό αποδεικνύουν πόσο καλοί είναι στο ρόλο τους. Το παιδί - γονιός φροντίζει τους γονείς του σαν γονέας και ειδικά όταν ο ένας γονέας είναι απών ψυχολογικά ή εργάζεται σε άλλη πόλη. Το παιδί αυτό αισθάνεται ότι πρέπει να φανεί δυνατό και φοβάται να αναγνωρίζει τις δικές του δυσκολίες. Ως ενήλικας, είναι αυστηρός, επικριτικός και πειθαρχημένος. Θέλει να επιτυγχάνει για να απολαμβάνει θετικής προσοχής, αλλά πολλές φορές αισθάνεται ανασφάλεια και δεν το παραδέχεται.

- **B. ΤΟ ΠΑΙΔΙ – ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ**

μοιράζονται, κουτσομπολεύουν τις φίλες της κόρης, κάνουν από κοινού παράπονα στον πατέρα

- **ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΕ ΚΟΡΗ:**

Ο πατέρας βγάζει την ίδια τρυφερότητα στη μητέρα και στην κόρη, και μαζί εκείνες φροντίζουν τον πατέρα

- **ΜΗΤΕΡΑ ΜΕ ΓΙΟ:**

Συμπεριφέρονται σαν ζευγάρι, και η μητέρα βγάζει ακόμα και ζήλια στις συντρόφους του γιου

- **ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΕ ΓΙΟ:**

Η σύζυγος μπαίνει σε δεύτερη μοίρα και φυσικό επακόλουθο είναι ο γονέας που μένει απέξω να αισθάνεται ζήλεια ή θυμό.

- **Γ. ΠΑΙΔΙ - ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΟ**

Είναι άβουλο και δεν παίρνει εύκολα πρωτοβουλίες, έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση, αποσύρεται πολύ συχνά. Δεν συνειδητοποιεί ότι δεν φταίει το ίδιο για την κατάστασή του αλλά οι γονείς του, οι οποίοι προβάλλουν πάνω του τη δική τους στέρση. Αυτά τα παιδιά είναι εθισμένα σε παντός τύπου εξάρτηση, ειδικά όταν ενηλικιωθούν.

- **Δ. ΠΑΙΔΙ ΠΟΥ ΤΟ ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΝ**

Έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση και κρατιέται μακριά από τις σχέσεις εξαιτίας του φόβου απόρριψης. Αποσύρεται, διαβάζει βιβλία, ονειροπολεί, βλέπει πολλή τηλεόραση. Είναι ντροπαλό, γιατί μόνο έτσι πιστεύει ότι θα ξεφύγει από την απόρριψη. Συνήθως είναι το ανεπιθύμητο παιδί που δεν κατάφεραν οι γονείς να το αποδεχτούν - οι γονείς ντρέπονται για αυτό.

- **Ε. ΠΑΙΔΙ - ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ**

Το παιδί αυτό θα βγει προς τα έξω και θα εκφράσει την ενεργητικότητά του. Καταφεύγει σε καυγάδες και τσακωμούς. Στ' αλήθεια παρέχει στην οικογένεια διάσπαση της προσοχής της από τα πραγματικά προβλήματα. Έχει συνήθως προβλήματα στο σχολείο, και ενώ είναι ευαίσθητο, έχει μετατρέψει την ευαισθησία του σε κυνισμό και δυσπιστία.

- **ΣΤ. ΠΑΙΔΙ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ**

Κουβαλάει όλες τις φιλοδοξίες των γονέων του, καθώς πρέπει να είναι πρώτος σε όλα. Νιώθει ενοχές αν δεν τα καταφέρνει. Ως ενήλικας, έχει εκπαιδευτεί να ακούει τα προβλήματα των άλλων και να είναι μεγαλόκαρδος, αλλά δεν γνωρίζει πώς να διαχειριστεί τις δικές του ανάγκες, καθώς νιώθει συνέχεια πώς πρέπει να σώσει τον άλλον.

- **Ζ. ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΑΡΡΩΣΤΟΣ**

Όταν το ζευγάρι έχει εντάσεις, το παιδί αναλαμβάνει να κάνει ένα ρόλο που συσπειρώνει γύρω του τους γονείς για να μην πάντουν να είναι μαζί. Ακόμα κι αν εισπράξουν θυμό από τους γονείς, τους ενδιαφέρει περισσότερο το ότι έχουν ενωμένους τους γονείς.

- **Η. ΠΑΙΔΙ - ΚΟΛΛΑ**

Το παιδί που θα φέρει ένταση ώστε να συσπειρωθούν γύρω του και αναλαμβάνει να συγκολλήσει το κενό που υπάρχει στη συζυγική σχέση.

- **Θ. ΠΑΙΔΙ - ΑΛΕΞΙΣΦΑΙΡΟ**

Τραβάει πάνω του όλη την αρνητική προσοχή και υπάρχει χώρος για θετικότητα μεταξύ των υπόλοιπων μελών.

- **Ι. ΠΑΙΔΙ - ΜΩΡΟ**

Το παιδί μωρουδίζει ή πίνει από το μπιμπερό ως μεγάλη ηλικία. Κάνει πολύ εύκολα νυχτερινούς τρόμους και άλλες διαταραχές ύπνου. Είναι πολύ πιθανό να είναι

μία χαριτωμένη φιγούρα, που ενισχύεται και μένει ως την ενήλικη ηλικία το μικρό παιδί της οικογένειας.

Αλλά ας μείνουμε στο κομμάτι της παραβατικότητας των παιδιών. Η παραβατικότητα των ανηλίκων είναι ένα σοβαρό πρόβλημα που παρατηρείται τόσο στην Ελλάδα όσο και παγκοσμίως. Αφορά το πιο ευάλωτο τμήμα της κοινωνίας μας, τα παιδιά και τους εφήβους, και αποκτά ακόμα περισσότερη σημασία αν αναλογιστούμε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις όχι μόνο οι θύτες αλλά και τα θύματα είναι ανήλικοι.. Τα παιδιά με παραβατικές συμπεριφορές συμμορφώνονται δύσκολα με τους κανόνες που ισχύουν για τα παιδιά της ηλικίας τους. Κάνουν σκασιαρχεία από το σχολείο και φεύγουν από το σπίτι τους κατά τη διάρκεια της νύχτας παρά τις απαγορεύσεις των γονιών τους. Οι συμπεριφορές αυτές εμφανίζονται πριν την ηλικία των 13 ετών.⁵⁹

Μπορεί να είναι επιθετικά προς τους γονείς, τα αδέρφια τους ή τα άλλα παιδιά της ηλικίας τους ή να κακομεταχειρίζονται τα ζώα. Εκφοβίζουν ή απειλούν τους συνομηλίκους τους, εμπλέκονται εύκολα σε καυγάδες και χρησιμοποιούν σωματική βία. Μεγαλώνοντας εμφανίζουν όλο και περισσότερες επιθετικές και βίαιες συμπεριφορές (κλοπές, καταστροφές ξένης ιδιοκτησίας, βιαιοπραγίες, χρήση όπλων κλπ) για τις οποίες έχουν προβλήματα με το νόμο. Οι πιο συνηθισμένες δραστηριότητες παραβατικής συμπεριφοράς που έχουν κατα-γραφεί στα αστυνομικά δελτία είναι οι εξής :

- ⊗ Κακοποιήσεις άλλων ατόμων ανεξάρτητα από την ηλικία.
- ⊗ Εκβιασμοί για την απόκρυψη μιας παράνομης πράξης ή για να αποσπάσουν χρήματα, κινητά τηλέφωνα κ.ά.
- ⊗ Κλοπές και ληστείες.
- ⊗ Βανδαλισμοί.

Πηγή κειμένου ⁵⁹ : Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα

Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010 www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

❧ Φόνοι.

Πολλά από αυτά τα παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο πρόωρα με αποτέλεσμα μεγαλώνοντας να μην έχουν τα εφόδια για να διεκδικήσουν θέσεις στην αγορά εργασίας. Η κακή συμπεριφορά αυτών των παιδιών μπορεί να υποκρύπτει άλλα προβλήματα, όπως κακοποίηση ή παραμέληση από τους γονείς ή τους κηδεμόνες, πολύ αυστηρή ή τιμωρητική συμπεριφορά των γονέων, οικογενειακά προβλήματα (ανεργία, χρήση ουσιών, ψυχιατρικά προβλήματα των γονέων κλπ) κα. Συχνά συνυπάρχουν μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχή ελλειμματικής προσοχής /υπερκινητικότητας, συναισθηματικές διαταραχές και χρήση ουσιών.

Συχνά τα παιδιά οδηγούνται σε παραβατικές πράξεις, οι οποίες κινητοποιούνται από παράγοντες όπως η κατανάλωση αλκοόλ, οι συναναστροφές με παραβατικά άτομα κ.α. Στην εφηβεία το κίνητρο της παραβατικότητας συνήθως δεν είναι ωφελιμιστικό. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι νέοι αναζητούν την «περιπέτεια». Άλλα κίνητρα μπορεί να είναι η ανταπόδοση μιας προσβλητικής ή επιθετικής πράξης, η εκτόνωση θυμού ή εσωτερικής έντασης, η υποστήριξη ενός φίλου που συμμετέχει σε συμπλοκή, η παρορμητική «απάντηση» σε μια πράξη, χειρονομία ή συμπεριφορά που ο έφηβος εκλαμβάνει ως «προκλητική», κλπ. Πολλοί ανήλικοι καταλήγουν στα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων, εξαιτίας της ανυπαρξίας εναλλακτικών σωφρονιστικών μέτρων. Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, κατά τη διάρκεια του 2006 κρατούνταν 157 έφηβοι ηλικίας 14-18 ετών, εκ των οποίων οι 99 ήταν κατάδικοι.⁶⁰

Εδώ και αρκετές δεκαετίες η Ελλάδα θεωρείται μία από τις χώρες όπου καταγράφονται αξιόποινα περιστατικά εφηβικής παραβατικότητας και νεανικής βίαιης συμπεριφοράς με επιπρόσθετες εκδηλώσεις στην αθλητική και στην πολιτική σφαίρα και με πιο συνήθεις εκδηλώσεις τους λεκτικούς προπηλακισμούς, τους

---

⁶⁰

⁶⁰ Πηγή κειμένου : Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα

Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010 www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

www.old.law.uoa.gr

www.

Ellinikiastimomia.gr

www.kratoumenoi.blogspot.gr

www.ministryofjustice.gr

αλληλοξυλοδαρμούς, τις συμπλοκές, τις εκδηλώσεις βίας σε σχέση με ναρκωτικές ουσίες, τις επιθέσεις με αυτοσχέδια όπλα και σπανιότερα τις ανθρωποκτονίες.

Το ελληνικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων εμπεριέχει ένα σύστημα κυρώσεων για τους ανήλικους παραβάτες και ταξινομείται αναλογικά με τις έννομες συνέπειες. Η ταξινόμηση αυτή περιλαμβάνει τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα, καθώς και τον ποινικό σωφρονισμό. Το παιδαγωγικό και κοινωνικοποιητικό περιεχόμενο των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων περιλαμβάνει τόσο την διαπαιδαγώγηση, όσο και την μέριμνα των ανηλίκων. Τα μέτρα αυτά υπερέχουν απέναντι στο ποινικό σωφρονισμό που υποδηλώνει την στέρηση της προσωπικής ελευθερίας και μπορεί να επιβληθεί για εγκλήματα: που έχουν διαπραχθεί από ποινικά υπεύθυνους εφήβους εντελώς επικουρικά, μόνο όταν δεν υπάρχει άλλη κατάλληλη αντίδραση και είναι αναγκαίος για να συγκροτήσει τον έφηβο από την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων.

Η αποκατάσταση των παραβατικών συμπεριφορών αποτελεί προτεραιότητα των σωφρονιστικών καταστημάτων στις περισσότερες χώρες του κόσμου με την Ελλάδα να μην αποτελεί εξαίρεση. Ωστόσο, η αντιμετώπιση της εφηβικής παραβατικότητας σε δημόσια σωφρονιστικά καταστήματα (ιδρύματα αγωγής ανηλίκων), σε ιδρύματα προσωρινής κράτησης, σε φυλακές ανηλίκων ή σε άλλες παρόμοιες δομές είναι λιγότερο αποτελεσματικές από άλλες εναλλακτικές παρεμβάσεις.

Και αυτό, διότι υφίσταται και το πρόβλημα της διαφοροποίησης στην αντιμετώπιση των ανηλίκων μέσα στα Ιδρύματα Αγωγής μεταξύ φυλακτικού και επιστημονικού προσωπικού. Επιπλέον, απαιτείται βοήθεια διεπιστημονικού χαρακτήρα προς τον ανήλικο παραβάτη, δηλαδή ενασχόληση και μέριμνα από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, όπως εγκληματολόγους, ψυχολόγους, παιδαγωγούς, ψυχιάτρους, κοινωνικούς λειτουργούς κ.λπ. Ιδιαίτερα, η συμβολή τού φυλακτικού προσωπικού είναι σημαντική, εξαιτίας της καθημερινής επαφής του με τους ανηλίκους.

Η ποιότητα αυτής της καθημερινής επικοινωνίας εξαρτάται από την οργάνωση και τους στόχους τού ιδρύματος, καθώς και από την προθυμία του ίδιου του προσωπικού να ακούσει, να εξυπηρετήσει και να ικανοποιήσει τα αιτήματα των ανηλίκων μέσα στο ίδρυμα. Οι ανάγκες που καλύπτουν σήμερα τα Ιδρύματα Αγωγής είναι διαφορετικές απ' ό τι ήταν πριν από σαράντα χρόνια, όπου τα Αναμορφωτικά Καταστήματα λειτουργούσαν υπό το πρίσμα ενός προστατευτικού και αυταρχικού τρόπου διαπαιδαγώγησης. Σήμερα, η «μικροκοινωνία» των Ιδρυμάτων Αγωγής

διαφαίνεται κλειστή και ο τρόπος διαπαιδαγώγησης των ανηλίκων πολύ περιορισμένος για να καλύψει τις σύγχρονες ανάγκες, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί σε μια κοινωνία εξειδίκευσης και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Στην πραγματικότητα, τα προγράμματα σωφρονισμού ανηλίκων συχνά διακρίνονται από φτωχά επίπεδα υλοποίησης των προγραμμάτων τους όπως και στους ενήλικες ενώ το σημαντικότερο πρόβλημα παραμένει η έλλειψη ορθής αξιολόγησης με πειραματικά σχέδια και με τυχαιοποιημένες ομάδες ελέγχου και η ακόλουθη αξιόπιστη διάχυση των πληροφοριών για την αποτελεσματικότητα των σχετικών παρεμβάσεων. Από όσο γνωρίζουμε στην Ελλάδα δεν υπάρχουν πρόσφατα δεδομένα που να περιλαμβάνουν αποτελέσματα προγραμματικής έρευνας με επαναληπτικές έρευνες και με τυχαιοποιημένα δείγματα για τον ορθό έλεγχο αποτελεσματικότητας συγκεκριμένων προγραμμάτων παρέμβασης σε σωφρονιστικά καταστήματα ενηλίκων.

Εξαιτίας, λοιπόν της ελλιπής λειτουργίας του κρατικού σωφρονιστικού συστήματος, η κοινωνία προχωρά προς τη εξάλειψη αυτού του φαινομένου, της παραβατικής συμπεριφορά των παιδιών δημιουργώντας οργανισμούς για την στήριξη και βοήθεια τους. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αυτός είναι και ο λόγος ίδρυσης της Στέγης, να αγκαλιάσει αυτά τα παιδιά και να τα στηρίξει όσο το δυνατόν περισσότερο γίνεται.

Μια ομάδα εθελοντών της Στέγης, προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες, εφαρμόζει αναμορφωτικά μέτρα και υποστηρίζει δυσλειτουργικές οικογένειες. Κοινή διαπίστωση όλων είναι ότι τα παιδιά και οι νέοι είχαν ανάγκη από ένα επιστημονικό πλαίσιο στήριξης

ενταγμένο στη δική τους τοπική κοινωνία και όχι τη φυλακή ή τα αναμορφωτικά ιδρύματα. Έχει σήμερα 35-40 παιδιά από οικογένειες με ποικίλα προβλήματα και δυσλειτουργίες. Οι ίδιοι οι γονείς καταφεύγουν στην Στέγη και μερικές φορές από

μόνα τους, τα παιδιά.⁶¹ Πηγαίνουν καθημερινά μετά το σχολείο και εκείνοι τα στηρίζουν, ενώ οι εκπαιδευτικοί τα βοηθούν στο διάβασμα με τα μαθήματα. Παρέχουν ημερήσια σίτιση, επαγγελματικό προσανατολισμό, κάνουν ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη» λέει η κ. Φωστέρη και συμπληρώνει «Ο νόμος ήταν σκληρός και χωρίς πλαίσιο στήριξης, όταν τα παιδιά έκλεβαν, την τρίτη φορά, κατέληγαν στη φυλακή. Όμως όταν πεινάς το ξανακάνεις. Ήταν παιδιά πεινασμένα, ξυπόλητα, άστεγα, παραμελημένα και ήθελαν μια αγκαλιά και στήριξη. Θεωρούσα ντροπή να λέω στον ανήλικο που ερχόταν στο δικαστήριο πεινασμένος, ξυπόλητος, χωρίς οικογένεια και κοιμόταν στα άστρα, που είχε τόσα προβλήματα και έκλεβε μόνο και μόνο επειδή ήθελε να φάει ότι αν το ξανακάνεις θα πας φυλακή. Έπρεπε κάτι να κάνω.» Με μια ομάδα εθελοντών, έδιναν ρούχα, τρόφιμα, βοήθεια σε μαθήματα και έπειτα ιδρύθηκε η "Στέγη". Ως κέντρο ημέρας, μάζεψαν τότε όλα τα δύσκολα περιστατικά και αντί για φυλακή προσφέραμε υποστήριξη. Κανένα παιδί δεν είναι κακό» επαναλαμβάνει η κ. Φωστέρη και σημειώνει ότι με δική τους πρωτοβουλία δημιουργήθηκε Εσπερινό Γυμνάσιο και Λύκειο στη Σύρο.

Σήμερα πολλά παιδιά τα οποία στο πέρασμα του χρόνου βρήκαν φιλόξενο καταφύγιο στη «Στέγη» έχουν μεγαλώσει, εργάζονται και απέκτησαν δική τους οικογένεια. Ο τρόπος λειτουργίας περιλαμβάνει ημερήσια σίτιση των ανηλίκων, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των ίδιων και των οικογενειών τους, προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης (ζωγραφική, χειροτεχνίες), βοήθεια στα σχολικά μαθήματα, ένταξη σε αθλητικές ακαδημίες κ.λπ. Επίσης, η «Στέγη» μεριμνά για τις σπουδές και την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών.

Όλα βασίζονται σε ένα δίκτυο εθελοντών. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στη «Στέγη» της Σύρου κάνουν την πρακτική τους κοινωνικοί λειτουργοί από το εξωτερικό και φοιτητές από το πανεπιστήμιο του Βερολίνου, ενώ ανάμεσα στους εθελοντές συναντά κανείς μαθητευόμενους σεφ από την Πολωνία και Γαλλίδες για διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας.

Στα χρόνια λειτουργίας της η «Στέγη» υποστήριξε περισσότερα από 400 παιδιά ηλικίας έως 18 ετών. Τα τελευταία χρόνια ασχολείται με την πρόληψη της παιδικής παραβατικότητας υποστηρίζοντας 40 παιδιά από 2-25 ετών. Τα παιδιά άνω των 18

---

⁶¹ Πηγή Κειμένου: Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα & www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr & www.encehalos.gr www.ellinikiastynomia.gr

ετών είχαν⁶² στηριχτεί και συνεχίζουν να στηρίζονται από τη «Στέγη» λόγω της παρούσας κατάστασης και λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν.

---

⁶² Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010 www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr
www.old.law.uoa.gr   www.Ellinikiastimomia.gr   www.kratoumenoi.blogspot.gr
www.ministryofjustice.gr

4.2 Η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα.

Το τέλος της ιδρυματοποίησης: Μία άλλη πρόταση από την Στέγη με προσανατολισμό την προαγωγή της υγιούς ανάπτυξης των προσωπικοτήτων των ανήλικων παιδιών.

Η εγκληματικότητα και η παραβατικότητα είναι δύο έννοιες που στη συνείδηση του πολίτη είναι συνυφασμένες με την αστυνομία και την προσπάθεια καταστολής τους.

Η ιδρυματική μεταχείριση των ανήλικων στη χώρα μας ξεκινά στις αρχές τού 20ού αιώνα με τη μορφή ασύλων. Η σύνταξη των νόμων 1681/1919, 1682/1919 και 2018/1920 γίνεται από την κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η αλητεία και η επαιτεία τιμωρούνται από το νόμο και λαμβάνονται μέτρα προστασίας ιδιαίτερα για τους ανήλικους.⁶³

Ειδικότερα, ο Έλληνας νομοθέτης θεσμοθέτησε την ίδρυση και πραγμάτωσε την οργάνωση και τη λειτουργία

των Αναμορφωτικών

Καταστημάτων με το π.δ.

2.12.1926 και αργότερα με τον

α.ν. 2724/1940, ο οποίος

υπήρξε και το βασικό

νομοθέτημα για τη λειτουργία

τους. Τα Αναμορφωτικά

Καταστήματα, αργότερα με το

π.δ. 602/19.8.1976,

μετονομάστηκαν σε Ιδρύματα

Αγωγής. Αξίζει να

σημειώσουμε ότι από τα μέσα

της τρίτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα και ύστερα συναντάμε τα Αναμορφωτικά

*Κανένα παιδί στο
δρόμο!*

*Κανένα παιδί στην
φυλακή!*

⁶³ Πηγή κειμένου: Άρθρο της Βασιλικής Ιωαννίδη *ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*, 2004, τχ. 137, σσ. 91-10

Η **Β. Ιωαννίδη** είναι Διδάκτωρ Φιλοσοφίας στο γνωστικό αντικείμενο της Παιδαγωγικής τού Πανεπιστημίου Αθηνών. Διδάσκει στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας τής Φιλοσοφικής Σχολής τού Πανεπιστημίου Αθηνών με το Π.Δ. 407/1980 στη βαθμίδα τού Λέκτορα. Επίσης, έχει διδάξει στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Καταστήματα ως επίσημο θεσμό του κράτους, αν και μέχρι το 1940 λειτουργούν περισσότερο ως άσυλα αλητόπαιδων. Ο όρος «άσυλο» συμβολίζει τον ολοκληρωτικό χαρακτήρα του ιδρύματος ως τόπο κατοικίας και εργασίας μιας ομάδας ανθρώπων, που είναι αποκομμένοι από την ευρύτερη κοινωνία και κατευθύνονται από προγραμματισμένη συμπεριφορά και τρόπο ζωής μέσα στον ιδρυματικό χώρο.

Σχετικά με το σύγχρονο νομοθετικό καθεστώς, είναι χαρακτηριστικό ότι ο ν. 2298/1995 περιλαμβάνει διατάξεις που αναφέρονται στα ιδρύματα Αγωγής με σωφρονιστικό, ωστόσο, χαρακτήρα.

Γενικά, το σωφρονιστικό σύστημα μιας χώρας το συνθέτουν το νομοθετικό πλαίσιο, η υλικοτεχνική υποδομή και το σωφρονιστικό προσωπικό. Το επιστημονικό προσωπικό των Ιδρυμάτων Αγωγής ανηλίκων της χώρας μας έκανε λόγο για ελλείψεις και στους τρεις παραπάνω τομείς. Συγκεκριμένα, ανέφερε την ανυπαρξία κονδυλίων για υλικό-τεχνική υποδομή, την έλλειψη σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων, την έλλειψη ελέγχου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο παραγόμενο έργο των Ιδρυμάτων Αγωγής, καθώς και την έλλειψη γενικότερου ενδιαφέροντος από την Πολιτεία και άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς. Για παράδειγμα, η λειτουργία των Ιδρυμάτων Αγωγής ανηλίκων αρρένων Κορυδαλλού και θηλέων Παπάγου έπαυσε με το π.δ. 180/10.7.1997, ενώ συνεχίζεται κανονικά η λειτουργία τού Ιδρύματος Αγωγής ανηλίκων αρρένων Βόλου. Σκοπό της παραπάνω διακοπής αποτελεί η μετεξέλιξη των Ιδρυμάτων Αγωγής, μέσα από τη νομοθετική τροποποίηση, την υλικοτεχνική αναδόμηση και τη συνολικότερη δημιουργία «Μονάδων Μέριμνας Νέων», (οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες, όσον αφορά σε νεαρά άτομα που αναπτύσσουν παραβατική συμπεριφορά. Η συγκεκριμένη θεσμική παρέμβαση προβλέπει:

α) Στέγες Φιλοξενίας, στις οποίες θα παρέχεται διαμονή και διατροφή σε νέους που διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο να γίνουν δράστες αξιόποινης πράξης.

β) Θεραπευτικές Μονάδες για τη διάγνωση, την περίθαλψη, την πρόληψη και την αποκατάσταση ψυχικών διαταραχών σε ανηλίκους.

γ) Ειδικό Τμήμα Απεξάρτησης Ανηλίκων στα Κέντρα Απεξάρτησης Τοξικομανών

δ) Μονάδες Αποκατάστασης Νέων, οι οποίες και θα αντικαθιστούν τα Ιδρύματα Αγωγής ανηλίκων.⁶⁴

---

⁶⁴ Πηγή κειμένου: Άρθρο της Βασιλικής Ιωαννίδη ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, 2004, τχ. 137, σσ. 91-10, www.old.law.uoa.gr www.Ellinikiastimomia.gr www.kratoumenoi.blogspot.gr www.ministryofjustice.gr

Στόχος αυτών των παρεμβάσεων είναι οι ανήλικοι που μεγαλώνουν σε κοινότητες με έντονα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού, όπως είναι για παράδειγμα οι κοινότητες των Τσιγγάνων και των Ελλήνων Μουσουλμάνων, καθώς και τα παιδιά που μεγαλώνουν χωρίς υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον (παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών με οικονομικά και άλλα προβλήματα, παιδιά που βιώνουν ενδοοικογενειακή βία, παιδιά με γονείς ψυχικά πάσχοντες ή χρήστες ουσιών κ.λπ).

Η παρέμβαση που γίνεται από τα Κέντρα Ημέρας όπως συμβαίνει και με την Στέγη, αφορά την ενίσχυση της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης μέσα από ενισχυτική διδασκαλία, συμβουλευτική, ενίσχυση των πολιτιστικών ενδιαφερόντων και του αθλητισμού, επαγγελματικό προσανατολισμό, αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου με διάφορες εκδηλώσεις.

Στις οικογένειες και τους εφήβους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες (παραβατικότητα, ουσιοεξάρτηση, προβλήματα ψυχικής υγείας κλπ) παρέχεται ψυχιατρική και ψυχολογική στήριξη από διεπιστημονική θεραπευτική ομάδα. Για τους έφηβους και τους νέους που ανήκουν σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, γίνονται παρεμβάσεις που στοχεύουν στην πρόληψη συνήθων παραπτωματικών συμπεριφορών, όπως υποστήριξη για την εξασφάλιση νόμιμης επαγγελματικής άδειας οδήγησης, καθοδήγηση για να μην αποφεύγεται η εκπλήρωση της στρατιωτικής υποχρέωσης κ.ά.

Ωστόσο, παράλληλη σε ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο κάθε προσπάθεια για τη χάραξη μιας πολιτικής ή στρατηγικής θα πρέπει να συμπεριλάβει σε ένα συνολικότερο σχεδιασμό και μια σειρά από παραμέτρους, όπως:

- 1) Τη δημιουργία *ευέλικτων και ευπροσάρμοστων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης*, που θα επαναπροσδιορίζουν το ρόλο του ιδρύματος και της αγωγής που θα παρέχεται σε αυτό,
- 2) Τη διάχυση *νέων παιδαγωγικών προσεγγίσεων* παράλληλα με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στο βασικό κορμό της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των τροφίμων. Στον τομέα αυτό χρήσιμες μπορούν να είναι δραστηριότητες και προγράμματα με έμφαση στη βιωματική μάθηση π.χ. Αγωγή Υγείας και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- 3) Την *επιμόρφωση* του προσωπικού των ιδρυμάτων.

Η στρατηγική μιας τέτοιας φιλοσοφίας αφορά στη σταδιακή εγκατάλειψη του σημερινού ιδρυματικού μοντέλου και την υιοθέτηση υπηρεσιών ανοικτής παιδαγωγικής και θεραπευτικής φροντίδας για άτομα που κάνουν χρήση τοξικών ουσιών και χρειάζονται θεραπευτική αγωγή. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αφενός με την ενίσχυση μορφών ελεύθερης ή ημιελεύθερης διαβίωσης για **άτομα με ειδικές κοινωνικές δυσκολίες ή ιδιαίτερες ανάγκες κοινωνικής ένταξης** και αφετέρου με τη δημιουργία ενός ανοικτού κοινοτικού δικτύου πρόληψης και συμβουλευτικής για τα άτομα που πλήττονται ή απειλούνται με κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό αποκλεισμό. Όπως αναφέρει και η Κα. Φωστέρη «*Θυμάμαι, σα να 'ναι τώρα, όταν ακούστηκε για πρώτη φορά στο νησί ότι η παιδική παραβατικότητα δεν χρειάζεται φυλακές αλλά κοινωνική αγάπη και έσπευσαν φορείς, πολίτες και καταστηματάρχες να προσφέρουν οικιακό εξοπλισμό και σκεύη και νιάσιμο για τα συριανά βλαστάρια που μεγάλωναν πάνω σε αγκάθια. Σιγά - σιγά και με μεγάλο αγώνα στήθηκε το Σπίτι αυτό και με ακόμη μεγαλύτερο κρατιέται 20 χρόνια για να παρουσιάζει μια κοινωνία από την μια πλευρά αγαθοεργό, εθελόντρια και αλληλέγγυα και από την άλλη απογυμνωμένη από προκαταλήψεις και σεμνοτυφία. Η κοινωνία, που στο εσωτερικό της παρέμενε βαθύτατα συντηρητική και κατασταλτική με τον πουριτανισμό της να στηρίζεται σε μian ατελείωτη σειρά από κοινωνικά στερεότυπα. Μια κοινωνία εν τέλει κομμένη στα δύο αυτήν που λυπάται και προσφέρει και την άλλη που αποκλείει και περιθωριοποιεί αυτά που λυπάται και προσφέρει μια κοινωνία που κατορθώνει ωστόσο να δίνει παραδείγματα εθελοντισμού.»*

Από την άλλη πλευρά, είναι ο ανήλικος παραβάτης με πράξεις, ελλείψεις και συμπεριφορές, μπορεί να στρέφει την επιθετικότητα στον εαυτό του, να τον εκθέτει σε σοβαρούς κινδύνους εσκεμμένα μέχρι του σημείου να γίνεται αυτοκαταστροφικός και να αγνοεί κοινωνικούς τύπους και κανόνες που δύνανται να τον προφυλάξουν. Σε αυτή την κατηγορία, κάποιες συμπεριφορές είναι ποινικά διώξιμες και κάποιες όχι. Τέτοιες συμπεριφορές είναι:⁶⁵

Ποινικά διώξιμες:

- ❖ να κάνει χρήση, εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών - να καταναλώνει αλκοόλ

---

⁶⁵ Πηγή κειμένου: www.old.law.uoa.gr www.Ellinikiastimomia.gr www.kratoumenoi.blogspot.gr www.ministryofjustice.gr

- ❖ να οδηγεί όχημα χωρίς άδεια οδήγησης - να μην κάνει χρήση ζώνης ασφαλείας όταν οδηγεί - να μην φορεί προστατευτικό κράνος στην μοτοσυκλέτα
- ❖ να κάνει φυγές από το σπίτι, χωρίς άδεια ή ενημέρωση των γονιών και να μην επιστρέφει στο σπίτι για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Μη ποινικά διώξιμες:

- ❖ να μένει συχνά έξω τη νύκτα, παρά τις γονικές απαγορεύσεις ή να κάνει συχνές/αδικαιολόγητες απουσίες στο σχολείο πριν την ηλικία των 13 χρόνων
- ❖ να καπνίζει - να χαρακώνει το δέρμα του μέχρι και να αυτοακρωτηριάζεται
- ❖ να αυτοτραυματίζεται
- ❖ να κάνει συστηματικά σεξ με αγνώστους και να μην παίρνει προφυλάξεις - να κάνει απόπειρα ή συντελεσμένη αυτοκτονία

Σε ότι αφορά τα στοιχεία σχετικά με την παραβατικότητα των ανηλίκων αυτά προέρχονται από τις αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται και όχι από τις δικαστικές αρχές οι οποίες ασκούν την ποινική δίωξη. Θα πρέπει φυσικά να έχουμε υπόψη μας ότι τα στατιστικά δεδομένα τα οποία αφορούν ανηλίκους που κατηγορήθηκαν από τις αστυνομικές αρχές δεν είναι αντιπροσωπευτικά των πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου της παραβατικότητας ανηλίκων. Από τα τηρούμενα στοιχεία, δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες αυξομειώσεις στις περιπτώσεις παραβατικότητας ανηλίκων από το έτος 1999 μέχρι το 2003.

Από μια σύντομη ανάλυση αυτών των στοιχείων προκύπτει ότι:

α. Η συντριπτική πλειοψηφία των ανηλικών εγκληματιών διαπράττει παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. (Ν. 2696/99).

β. Η συντριπτική πλειοψηφία των συλληφθέντων ανηλίκων σε όλα τα εγκλήματα είναι 13-17 ετών.

γ. Μετά τα εγκλήματα του Κ.Ο.Κ. ακολουθούν οι κλοπές (απλές & διακεκριμένες), παραβάσεις του νόμου περί αλλοδαπών, του νόμου περί ναρκωτικών και η επαιτεία.

δ. Στις κλοπές και στα ναρκωτικά η συντριπτική πλειοψηφία των ανηλικών δραστών είναι ημεδαποί, ενώ στην επαιτεία και στις παραβάσεις του νόμου περί αλλοδαπών η συντριπτική πλειοψηφία είναι αλλοδαποί.

ε. Σε όλα τα εγκλήματα το ποσοστό των δραστών αγοριών είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από αυτό των κοριτσιών, εκτός από το έγκλημα της επαιτείας όπου τα αγόρια υπερτερούν πολύ λιγότερο ενώ τα έτη 2002 και 2003 τα ποσοστά είναι μοιρασμένα.

στ. Κλοπές. Στο έγκλημα της κλοπής το 10% περίπου των συλληφθέντων συνολικά δραστών είναι ανήλικοι. Η συντριπτική πλειοψηφία είναι 13-17 ετών ενώ τα έτη 2002 και 2003 έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των δραστών μέχρι 12 ετών.

ζ. Ναρκωτικά. Οι συλληφθέντες ανήλικοι για κατοχή και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών είναι 13 έως 17 ετών και αποτελούν το 1% του συνόλου των συλληφθέντων.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι γενικά τα ποσοστά συμμετοχής των ανηλίκων στην συνολική εγκληματικότητα στη χώρα μας είναι σχετικά πολύ μικρά εκτός των παραβάσεων του Κ.Ο.Κ. όπου το θέμα θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερου προβληματισμού.

Θα πρέπει να επισημανθεί ως αναδυόμενο πρόβλημα, το οποίο εμφανίστηκε την τελευταία 5ετία, το γεγονός της παραβατικής συμπεριφοράς τόσο ενηλίκων όσο και ανηλίκων δραστών κλοπών ή ληστειών του δρόμου, μικροποσών και κινητών τηλεφώνων με θύματα ανηλίκους.

Τέλος σε ότι αφορά την παραβατική συμπεριφορά ομάδων ανηλίκων (συμμορίες ανηλίκων), το φαινόμενο αυτό στη χώρα μας είναι αφενός μεν σπάνιο αφετέρου δε έχει εντελώς ευκαιριακό χαρακτήρα και εμφανίζεται ως μεμονωμένο περιστατικό και σπάνια στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η αντεγκληματική πολιτική διαγράφεται σε τρία επίπεδα:

- Το πρώτο επίπεδο είναι οι δράσεις που αναλαμβάνει η πολιτεία και η κοινωνία πριν από την τέλεση μιας αποκλίνουσας πράξης (**πρόληψη**).
- Το δεύτερο επίπεδο είναι οι δράσεις του κοινωνικού ελέγχου μετά την τέλεση του εγκλήματος, δηλαδή η επιβολή ποινών στους παραβάτες (καταστολή).
- Το τρίτο επίπεδο είναι οι δράσεις στις οποίες προβαίνει η πολιτεία και η κοινωνία για άτομα τα οποία έχουν ήδη τιμωρηθεί για μια εγκληματική συμπεριφορά, με σκοπό να αποτραπεί η τυχόν επανάληψη αυτής της συμπεριφοράς. Σ' αυτή την περίπτωση μιλάμε για **κοινωνική επανένταξη** πρώην φυλακισμένων ατόμων.

Ωστόσο, σε ότι αφορά την πρόληψη αυτού του κοινωνικού προβλήματος δηλαδή την αντιμετώπιση της παιδικής παραβατικότητας και της εγκληματικής συμπεριφοράς των παιδιών, δεν έχει βρεθεί η ιδανική συνταγή. Αυτό συμβαίνει καθώς οι περιπτώσεις εξατομικεύονται τόσο ως προς την αιτιολογία και τα συμπτώματα όσο και ως προς τους τρόπους αντιμετώπισης τους. Παρόλα αυτά, υπάρχουν λύσεις που καταστέλλουν το πρόβλημα και οι λύσεις αυτές προέρχονται μέσα από την οικογένεια, το σχολείο, το κοινωνικό περίγυρο, την κοινωνία, τους φορείς και τέλος το κράτος.

Λύσεις θα πρέπει να αναζητηθούν όχι μόνο από το οικογενειακό περιβάλλον το οποίο θα πρέπει να δράσει έντονα αλλά και από το σχολικό περιβάλλον την κοινωνία, τις Μη⁶⁶Κυβερνητικές Οργανώσεις όπως η Στέγη και τέλος από το κράτος. Τέτοιες λύσεις παραθέτονται στην συνέχεια.

Πηγή κειμένου: www.ministryofjustice.gr & www.glossologe.in.gr & www.enet.gr & www.keko.gr & www.okek.gr

Αλεξιάδης, Στ., Πανούσης, Γ. (1996²). *Σωφρονιστικοί κανόνες. Κώδικες Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των Κρατουμένων (Νόμος 1851/1989 όπως τροποποιήθηκε). Παραρτήματα με ελληνικά σωφρονιστικά νομοθετήματα και διεθνείς σωφρονιστικούς κανόνες*. Εγκληματολογικά. Ειδική έκδοση. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Γιαννίκας, Αθ., Καρέλος, Δ., Χατζάκη, Στ. (2002). *Η παιδική εγκληματικότητα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η ελληνική διάσταση*.

Ιωαννίδη-Ψυχογιού, Β. (2001). *Ο θεσμός των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής. Παιδαγωγική θεμελίωση και πράξη*. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Πίνακας 3: Ανήλικοι υπότροποι* ανάλογα με το αδίκημα τελευταίας προσαγωγής στο Μονομελές και Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών

Αδίκημα τελευταίας προσαγωγής	Αριθμός	%
Παραβάσεις Κ.Ο.Κ.	335	60,6
Κλοπές και γενικότερα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	124	22,4
Παραβάσεις νόμου περί ναρκωτικών	14	2,5
Ληστείες και γενικότερα εγκλήματα βίας	24	4,3
Επαιτεία και παραβάσεις νομοθεσίας περί αλλοδαπών	56	10,1
Σύνολο υποτροπών	553	100,0

Η εικόνα της νεανικής παραβατικότητας για τη δεκαετία 1990-2000.

«α. Η συνολική εγκληματικότητα των νέων παρουσιάζεται με μια μικρή αυξητική τάση, η οποία σαφώς είναι μεγαλύτερη, αν συγκριθεί με τα στοιχεία πριν από τη δεκαετία του 1990. Αφορά κατά κύριο λόγο τα παιδιά 7-12 ετών, ενώ οι ηλικίες 18-20 έχουν επίσης μικρή αύξηση. Οι έφηβοι 13-17 ετών παρουσιάζουν μια σταθερότητα.

β. Οι ειδικοί ποινικοί νόμοι και κυρίως ο Ν. 2696/99 (οδικές παραβάσεις -Κ.Ο.Κ.- κυρίως οδήγηση χωρίς δίπλωμα) έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην καταγεγραμμένη παραβατικότητα. Για όλη τη δεκαετία, οι απόλυτοι αριθμοί για τα αδικήματα του Κ.Ο.Κ. για τις ηλικίες 7-17 ετών είναι δεκαπλάσιοι τουλάχιστον από όλη την υπόλοιπη εγκληματικότητα, καταλαμβάνουν δηλαδή σχεδόν το 90% του συνόλου της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Αν όμως αυτό το στοιχείο αναλυθεί ανά ηλικιακή ομάδα, θα δούμε ότι αφορά κυρίως ανηλίκους 13-17 ετών. Οι ανήλικοι 7-12 ετών κυρίως καταγράφονται ως παραβάτες του νόμου περί επαιτείας [παιδιά των φαναριών) και εκεί οφείλεται η μεγάλη αύξηση που παρατηρήσαμε στην προηγούμενη παράγραφο. Είναι ενδεικτικό ότι η εγκληματικότητα ανηλίκων παιδιών 7-12 ετών στην Αττική έχει δεκαπλασιαστεί μέσα στο χρονικό διάστημα 1991-1999.

γ. Οι κατηγορίες διαπραχθέντων αδικημάτων «σωματικές βλάβες» και «κατά της ιδιοκτησίας» για όλες τις ηλικιακές κατηγορίες των νέων παρουσιάζουν μια σταθερή πορεία μείωσης τα χρόνια 1991-1998. Τόσο για τους ανηλίκους 7-12 ετών όσο και για τους ανηλίκους 13-17 ετών, όταν μιλάμε για κτητική παραβατικότητα, εννοούμε κυρίως απλές κλοπές και όχι ληστείες, ούτε καν διακεκριμένες κλοπές» (Σ. Γεωργούλας, Αποκλίνουσα συμπεριφορά ανηλίκων, εκδ. Εκρεμές, Αθήνα, 2003).

Ω Η οικογένεια και το σχολείο

Αρχικά, ο βασικός στόχος της οικογένειας όπως και των σχέσεων οι οποίες αναπτύσσονται μέσα σε αυτή πρέπει να είναι η κοινωνικοποίηση του νέου ανθρώπου. Δηλαδή την παροχή εκείνου του ψυχολογικού και ο κοινωνικού πλαισίου όπου το παιδί θα μπορέσει να ξεδιπλώσει τα φτερά του και να εξελιχθεί τόσο ατομικά όσο και κοινωνικά.

Ο βαθμός κοινωνικοποίησης του έχει να κάνει με την μορφή των αλληλεπιδράσεων μέσα στην οικογένεια. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ένα παιδί μπορεί να είναι αμέτοχο σε αυτό το μηχανισμό κοινωνικοποίησης, αντιθέτως συμμετέχει ενεργητικά και μπορεί να επηρεάσει όπως είπαμε την ίδια του την κοινωνικοποίηση. Έτσι όταν μιλάμε για την κοινωνικοποίηση, από την μια αναφερόμαστε στην ικανότητα που έχει το άτομο να δέχεται τα ερεθίσματα του περιβάλλοντος, να τα επεξεργάζεται και να προσπαθεί να βρει την καλύτερη, δυνατή λύση όσο αφορά τους στόχους και τις ανάγκες του.⁶⁷

Και από την άλλη την ικανότητα της οικογένειας να του παράσχει αυτή την δυνατότητα μέσα από την μορφή των σχέσεων οι οποίες έχουν αναπτυχθεί μέσα σε αυτή. Κάθε σχέση ενήλικα με παιδί είναι μια παιδαγωγική σχέση. Ακόμα και όταν παίζουμε, τρώμε, μιλάμε με ένα παιδί πάντα κρατάμε ένα παιδαγωγικό ρόλο απέναντί του είτε το θέλουμε, είτε όχι. Η παιδαγωγική αυτή σχέση στηρίζεται στην επικοινωνία, όπως είπαμε λεκτική και μη λεκτική. Όσο καλύτερα νιώθει το παιδί μέσα στην οικογένειά του, τόσο ευκολότερα μπορεί να προσαρμοσθεί στο περιβάλλον του σχολείου και κατ' επέκταση στο κοινωνικό περιβάλλον, και αντιθέτως. Ένα παιδί που έχει μάθει να αντιμετωπίζει ένα οικογενειακό περιβάλλον με φόβο και ενοχή, διότι οι γονείς του για να μπορέσουν να το προσαρμόσουν στις οικογενειακές απαιτήσεις χρησιμοποίησαν περισσότερο μια παιδαγωγική μέθοδο που στηρίχτηκε στην τιμωρία παρά στην αμοιβή, αυτό το παιδί θα αντιμετωπίσει με

---

⁶⁷ Πηγή κειμένου: Γιαννίκας, Αθ., Καρέλος, Δ., Χατζάκη, Στ. (2002). Η παιδική εγκληματικότητα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η ελληνική διάσταση.

Ιωαννίδη-Ψυχογιού, Β. (2001). *Ο θεσμός των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής. Παιδαγωγική θεμελίωση και πράξη*. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

επιφυλακτικότητα το σχολείο και κατ' επέκταση την κοινωνία και θα αντιδράσει με το ίδιο συναίσθημα που αντιδρά στο οικογενειακό περιβάλλον .

Ο ρόλος της οικογένειας, λοιπόν στην κοινωνικοποίηση του παιδιού είναι καθοριστικός. Στην ουσία η οικογένεια είναι αυτή που θέτει τις βάσεις για την ομαλή κοινωνικοποίηση του παιδιού. Αυτή είναι που προετοιμάζει το μελλοντικό πολίτη της χώρας, και αυτή είναι που πλάθει και διαμορφώνει την προσωπικότητα του ατόμου . Νομίζω πως αυτές οι λέξεις είναι πολύ φτωχές για να χωρέσουν την σημαντικότητα του ρόλου της οικογένειας στην ζωή του καθένα μας. Η οικογένεια αποτελεί το πρώτο περιβάλλον του παιδιού και από αυτή αντλεί τα πρώτα του ερεθίσματα και σε αυτή στέλνει τα πρώτα του μηνύματα που έχουν να κάνουν με τις οργανικές και ψυχολογικές του ανάγκες. Από αυτές τις πρώτες στιγμές που το παιδί έρχεται σε επαφή με το οικογενειακό περιβάλλον, αρχίζει να λειτουργεί ο μηχανισμός της κοινωνικοποίησης με βασικούς παράγοντες, σε πρώτο επίπεδο, τους γονείς και σε δεύτερο τα άλλα μέλη της διευρυμένης οικογένειας που το περιβάλλουν , όπως παππούδες, γιαγιάδες, θείοι, θείες και μετά ο κοινωνικός περίγυρος.

Οι γονείς πρέπει να είναι κοντά στα παιδιά τους να αφουγκράζονται με στοργή τα θέλω και τις επιθυμίες των παιδιών αλλά και πόσο μάλλον να είναι πρόθυμοι και οι ίδιοι να δώσουν το καλό παράδειγμα στα παιδιά τους τερματίζοντας κάθε ⁶⁸ παραβατική συμπεριφορά που οι ίδιοι μπορεί να είχαν υιοθετήσει (ναρκωτικά, αλκοολισμός, κλοπές κ.α.). Με λίγα λόγια οι γονείς θα πρέπει να αλλάξουν στάση απέναντι στα παιδιά τους, με σκοπό την καταστολή της παραβατικής συμπεριφοράς που μπορεί να εμφανίζονται, τέτοιοι τρόποι είναι οι παρακάτω:

- ✕ -Να κοπεί ο ομφάλιος λώρος
- ✕ -Οι γονείς να αποδεσμεύσουν τα παιδιά από τις προσδοκίες τους
- ✕ -Αν τα παιδιά τσακώνονται, να μην επεμβαίνουν οι γονείς και παίρνουν το ρόλο του ακροατηρίου, να θεσπίσουν κανόνες, και να δώσουν χρόνο μετά τον καυγά να εκφράσουν τα αρνητικά τους συναισθήματα και τα παράπονά τους
- ✕ -να επιτρέψουν και τα λάθη μέσα στην οικογένεια

Πηγή κειμένου:⁶⁸ Ιωάννης Νικολάου(2007) Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Εκπαιδευτικό υλικό των κέντρων δια βίου Μάθησης
Αποκλίνουσα συμπεριφορά παραβατικότητα και εγκληματικότητα (κεφ.9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά)

Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010 www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

✂ Να αφήσουν χώρο για την προσωπική έκφραση του κάθε μέλους

✂ Να μην κριτικάρουν τις επιλογές των άλλων –να δημιουργήσουν ευκαιρίες

✂ -Να Καλλιεργήσουν την Κατανόηση, την Επικοινωνία, την Εκτίμηση, την Ιδιωτικότητα, την Πνευματικότητα, τη Στοργή, την Ασφάλεια, την Ψυχαγωγία (ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΙΑΣ ΥΓΙΟΥΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ)

Έτσι η λειτουργία της γονικής σχέσης είναι αυτή η οποία δημιουργεί την οικογενειακή ατμόσφαιρα μέσα στην οποία καλείται να μεγαλώσει το παιδί. Η σημασία της για το παιδί είναι τεράστια και έχει σχέση με την σημασία που της δίνουν οι γονείς. Η σημαντικότητα της σχέσης των γονέων έγκειται στο γεγονός ότι αυτή αποτελεί το βασικό περιβάλλον του παιδιού. Είναι αυτή που δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη του ή το αντίθετο. Εάν η σχέση των γονέων στηρίζετε στην αναγνώριση και τον σεβασμό του ενός από τον άλλον, τότε δημιουργείται ένα κλίμα εμπιστοσύνης που βοηθάει το παιδί να ξεδιπλώσει τις ικανότητες του γιατί και η σχέση των γονέων με το παιδί τους θα στηρίζεται επίσης στα ίδια χαρακτηριστικά. Αντίθετα, εάν η σχέση στηρίζεται στην απόρριψη και την υποταγή, τότε δημιουργείται ένα κλίμα ανασφάλειας και ενοχής, το οποίο επηρεάζει το παιδί στην εξέλιξη και αυτονόμηση του.

Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να βρεθεί λύσει για την εξάλειψη του φαινομένου αυτού και από το περιβάλλον του σχολείου. Πολλά εγκλήματα έχουν συμβεί στο σχολικό περιβάλλον, αλλά βέβαια έγιναν γνωστά μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Το στυγερό έγκλημα που διαπράχθηκε εις βάρους του Βαγγέλη Γιακουμάκη (2015)) και άλλα έχουν αποσιωπηθεί και παραγραφεί ήσυχα και αθόρυβα για να μην λάβουν μεγάλες διαστάσεις. Αυτό ωστόσο, πρέπει να αλλάξει, και αυτό θα γίνει μέσα από την ορθή διαπαιδαγώγηση των παιδιών από μικρή ηλικία.

Στο σχολείο κιόλας οι καθηγητές και οι δάσκαλοι θα πρέπει να μπουν στην διαδικασία εύρεσης της ορθής αντιμετώπισης αυτών των καταστάσεων καθώς, όπως οι ενήλικες δεν είναι ίδιοι, έτσι και κάθε παιδί χρήζει διαφορετικής συμπεριφοράς. Καθένας έχει το δικό του τύπο προσωπικότητας ή χαρακτηριστικό τρόπο αντιμετώπισης για την επίλυση συγκρούσεων. Είναι φανερό ότι δεν υπάρχει ένας μοναδικός τρόπος αντιμετώπισης, κατάλληλος για όλες τις περιπτώσεις σύγκρουσης και για όλους τους μαθητές.

Γενικά, είναι δυνατό να διακρίνουμε τις εξής στάσεις-τρόπους αντιμετώπισης των ανηλίκων κατά την εμφάνιση μορφών επιθετικότητας:

- ⊗ Τιμωρητική και αυταρχική στάση
- ⊗ Διδακτική στάση
- ⊗ Στάση παραγνώρισης
- ⊗ Στάση συμβιβασμού
- ⊗ Στάση κατευνασμού
- ⊗ Στάση επίλυσης προβλήματος

Γι' αυτό ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να γνωρίζει ποιος είναι ο χαρακτηριστικός τρόπος αντιμετώπισης από τον ίδιο και ποιοι άλλοι στο σχολείο έχουν τρόπους αντίδρασης που συμπληρώνουν τον δικό του. Έτσι, θα μπορεί ο ίδιος να παρεμβαίνει κατάλληλα ή να ζητά τη συμπαράσταση από άλλον ενήλικα με τρόπο πιο κατάλληλο στην κάθε περίπτωση. Η επιλογή του κατάλληλου τρόπου αντιμετώπισης είναι σημαντικός παιδαγωγικός παράγοντας, που παραδειγματίζει τους μαθητές και οδηγεί έτσι στην αποτελεσματική θετική επίλυση και στο καλό σχολικό κλίμα.

Βέβαια, για να κατορθωθεί η μείωση των παραβατικών συμπεριφορών είτε μέσα στο σχολείο είτε έξω από αυτό είναι πασιφανές ότι είναι ένα εγχείρημα αρκετά δύσκολο αλλά όχι ακατόρθωτο. Στην συνέχεια παραθέτονται κάποιες μερικές ιδέες και πιθανές δράσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς, της βίας, της επιθετικότητας και της παραβατικότητας στα σύγχρονα σχολεία:

(1) Επιμόρφωση των Διευθυντών των Δημοσίων Σχολείων και Διευθυντών Γραφείων.⁶⁹

Οι διευθυντές σχολείων, οι διευθυντές γραφείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι σχολικοί σύμβουλοι χρειάζονται ποιοτική εκπαίδευση, υποστήριξη και επιμόρφωση, σε συστηματική βάση, για το διοικητικό έργο που προσφέρουν.

(2) Δράσεις Πρόληψης: Η έμφαση της σύγχρονης εκπαιδευτικής πράξης είναι η πρόληψη προβλημάτων συμπεριφοράς και μάθησης (Albee, 1996).

Στόχος των εκπαιδευτικών συστημάτων είναι να λειτουργήσουν προληπτικά, προτού δηλαδή εμφανιστούν τα διάφορα προβλήματα συμπεριφοράς, μάθησης, και

---

⁶⁹ Πηγή κειμένου: www.old.law.uoa.gr
Αναστάσιος Ματσόπουλο, Επιθετικότητα και βία στα σχολεία: στρατηγικές αντιμετώπισης
 Τεύχος 11 - Ιούνιος 2009
 Επίκ. Καθηγητή Σχολικής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

προτού ακόμα εξελιχθούν σε σοβαρότερα προβλήματα βίας και επιθετικότητας. Θα πρέπει λοιπόν να δοθεί έμφαση στην πρόληψη των προβλημάτων συμπεριφοράς και επιθετικότητας και στη βαθύτερη κατανόηση των γενεσιουργών αιτιών των προβλημάτων του σύγχρονου σχολείου.

(3) Λειτουργική Ανάλυση των Προβλημάτων Συμπεριφοράς στο Σχολικό Πλαίσιο

Η Λειτουργική Ανάλυση Προβλημάτων Συμπεριφοράς εφαρμόζεται με επιτυχία σε ατομικό επίπεδο προκειμένου να αναζητηθούν τα αίτια που προκαλούν την προβληματική συμπεριφορά του μαθητή και να σχεδιαστούν οι παρεμβάσεις που θα επιλύσουν το πρόβλημα. Η νέα πρόταση είναι να γίνεται μια Λειτουργική Ανάλυση των Συμπεριφορών σε επίπεδο συστήματος. Θα πρέπει λοιπόν να μελετώνται διάφορα «συστημικά προβλήματα» όπως τα προβλήματα συμπεριφοράς, τα επεισόδια βίας και επιθετικότητας στα σχολεία, από μια ομάδα ειδικών και ανθρώπων που εμπλέκονται στην εκπαίδευση και να γίνεται μια επιστημονική Λειτουργική Ανάλυση των Προβλημάτων σε επίπεδο σχολικού συστήματος ή σχολικών τάξεων ή τοπικών κοινωνιών (αν βέβαια ο στόχος είναι μια ευρύτερη προοπτική των θεμάτων). Αυτή η διαδικασία αναζήτησης και εντοπισμού γενεσιουργών αιτιών, παρέχει το πλαίσιο για να γεννηθούν προτάσεις και να υλοποιηθούν παρεμβάσεις και δημιουργικές δράσεις για την επίλυσή τους. Στο τέλος της διαδικασίας, θα πρέπει να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των διαφόρων παρεμβάσεων σε επίπεδο συστήματος, καταγράφοντας τη μείωση των προβλημάτων.

(4) Συστηματική εκπαίδευση των παιδαγωγών (Νηπιαγωγών & Δασκάλων) στην αποτελεσματική διαχείριση προβληματικών συμπεριφορών στη σχολική τάξη.⁷⁰

Το μεγαλύτερο ποσοστό εκπαιδευτικών και παιδαγωγών δεν γνωρίζει βασικές αρχές για την τροποποίηση της προβληματικής συμπεριφοράς των μαθητών και ζητά βοήθεια για να καλύψει αυτό το κενό. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πάνω σε αυτό το θέμα είναι τόσο σημαντική και γι αυτό το λόγο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

---

⁷⁰ Πηγή κειμένου: www.old.law.uoa.gr, www.kanep.gesee.gr

ξεκίνησε τα τελευταία χρόνια μια πρωτοβουλία με επιμορφωτικά σεμινάρια πάνω σε αυτό το θέμα.

(5) Ομάδες Συμβουλευτικής και Μελέτης Παιδιών στα Σχολεία

Αυτή είναι μια πρόταση για σύσταση ομάδων Συμβουλευτικής και Μελέτης Παιδιών σε κάθε σχολείο. Αυτές οι ομάδες μπορεί να συσταθούν με την καθοδήγηση του σχολικού ψυχολόγου και να αποτελούν μια πλατφόρμα όπου ειδικοί όπως ψυχολόγοι, ειδικοί παιδαγωγοί, δάσκαλοι, διευθυντές ίσως και σχολικοί σύμβουλοι να συσκέπτονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και να συζητούν για θέματα συμπεριφοράς και μάθησης των μαθητών τους. Ο στόχος των ομάδων θα είναι η καλύτερη κατανόηση των συμπεριφορών των μαθητών και η έγκαιρη παρέμβαση με συγκεκριμένα πλάνα δράσης.

(6) Θετικό κλίμα στο σχολείο και πιο ανθρώπινη προσέγγιση των παιδιών

Αυτή η πρόταση αναφέρθηκε και ως μια βασική τομή (paradigm shift) του τρόπου που σχετίζονται οι παιδαγωγοί με τους μαθητές και η διοίκηση με τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Στόχος θα πρέπει να είναι να βελτιωθούν οι ανθρώπινες σχέσεις στο σχολείο και να αλλάξει το κλίμα και σταδιακά να γίνει πιο θετικό, πυροδοτώντας θετικά συναισθήματα σε όλους τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία της εκπαίδευσης.

(7) Κουλτούρα συνεργασίας και επίλυσης προβλημάτων στο σχολικό πλαίσιο

Αυτή η πρόταση σχετίζεται άμεσα με το ευρύτερο σχολικό κλίμα που μόλις αναλύθηκε ως μια σημαντική μεταβλητή. Τα ελληνικά σχολεία έχουν ανάγκη από εκπαιδευμένους παιδαγωγούς και διευθυντές που κάθε τους πράξη και λόγος να συντείνουν στο να χτιστεί μια ευρύτερη σχολική κουλτούρα που θα ενθαρρύνει και θα επιβραβεύει τη συνεργασία για την επίλυση προβλημάτων με τα λόγια και όχι με την βία.

(8) Ποιοτική Διδασκαλία Ποιότητα στην εκπαίδευση σημαίνει βασικά ποιότητα στη διδασκαλία και στη παιδαγωγική προσέγγιση.

Αυτή η πρόταση είναι η λύδια λίθος όπου «πατάει» ένα σωστά συγκροτημένο εκπαιδευτικό σύστημα. Κεντρική προτεραιότητα θα πρέπει να γίνει η εντατική και συστηματική επιμόρφωση των διευθυντών και εκπαιδευτικών σε θέματα εξελικτικής ψυχολογίας και αποτελεσματικών ψυχοπαιδαγωγικών παρεμβάσεων σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας.

9) Αναστοχαζόμενοι Παιδαγωγοί

Οι εκπαιδευτικοί και όσοι επαγγελματίες εμπλέκονται με παιδιά θα πρέπει να στοχάζονται και να αναστοχάζονται τις διδακτικές και παιδαγωγικές τους

προσεγγίσεις, γιατί έτσι θα μπορέσουν να βελτιωθούν οι ίδιοι και επομένως να αναβαθμιστεί η εκπαίδευση.

(10) Συνεργασία με την οικογένεια

Τέλος, η συνεργασία με την οικογένεια, με απώτερο σκοπό να κατανοηθεί συνολικά η συμπεριφορά του παιδιού, είναι σημαντική προϋπόθεση προτού αποφασιστούν οι δράσεις για την επίλυση προβλημάτων συμπεριφοράς, επιθετικότητας και παραβατικότητας (Christenson & Buerkle, 1999). Στη Λειτουργική Ανάλυση της Συμπεριφοράς (Functional Behavioral Assessment) που γίνεται στο αρχικό στάδιο της κατανόησης της προβληματικής συμπεριφοράς του κάθε μαθητή, σαφώς μπορεί να «γεννήσουν» υποθέσεις εργασίας που άμεσα συνδέονται με την οικογενειακή δυναμική για την καλύτερη κατανόηση της προβληματικής συμπεριφοράς του παιδιού. Είναι σημαντικό (και εδώ οι γονείς θέλουν συμβουλευτική και υποστήριξη) να επιμορφωθούν οι γονείς για να μάθουν να χειρίζονται προκλητικές ή και προβληματικές συμπεριφορές των παιδιών τους και να διδάχτούν εναλλακτικούς τρόπους θετικής πειθαρχίας με την αποφυγή ακραίων τιμωρητέων λύσεων, όπως είναι η σωματική βία, μια επιλογή που δυστυχώς αρκετοί γονείς χρησιμοποιούν και συνήθως συνδέεται με την αυξημένη επιθετική συμπεριφορά στο σχολείο αργότερα.⁷¹

Συνοψίζοντας, η οικογένεια και το σχολείο αποτελούν δύο από τους σημαντικότερους θεσμούς κοινωνικοποίησης του παιδιού, οι οποίοι, όπως θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, λειτουργούν όχι μόνο συμπληρωματικά, αλλά και διορθωτικά. Στο βαθμό, δηλαδή, στον οποίο οι αξίες, οι κανόνες κ.λπ. που μεταδίδει η οικογένεια διαφοροποιούνται από τις «καθολικές», δηλαδή τις κυρίαρχες αξίες, κανόνες κ.λπ., το σχολείο, το οποίο υιοθετεί τις κυρίαρχες αξίες, λειτουργεί «διορθωτικά».

❧ Η Κοινωνία, το Κράτος: Η αντιμετώπιση της παιδικής παραβατικότητας.

---

⁷¹ Πηγή κειμένου: www.old.law.uoa.gr, www.kanep.gesee.gr, www.clildit.gr

Στη σημερινή εποχή παρατηρούνται συχνά εκδηλώσεις επιθετικής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς στα παιδιά και στους εφήβους. Σε μια κοινωνία που μέσα και από την εξέλιξη της τεχνολογίας αλλάζει συνεχώς και αναζητεί νέα στηρίγματα και αξίες, μια κοινωνία που η βία διαφημίζεται και προβάλλεται σχεδόν καθημερινά σε διάφορα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τα παιδιά από πολύ νωρίς εξοικειώνονται με πολλές και διαφορετικές μορφές βίας. Τα καθημερινά τραγικά γεγονότα που σχετίζονται με την εκδήλωση επιθετικών συμπεριφορών από παιδιά μικρής ηλικίας και νέους σε όλο τον κόσμο, αποδεικνύουν, δυστυχώς, ότι τα παιδιά σήμερα μαθαίνουν πολλές ακατάλληλες συμπεριφορές κατά την περίοδο της ανάπτυξής τους, οι οποίες τα διαπαιδαγωγούν με λάθος τρόπο και τα οδηγούν σε ένα τρόπο ζωής που υιοθετεί τη βία ως μορφή σχέσης και συμπεριφοράς στην καθημερινότητά τους.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω δεν έχει βρεθεί η συνταγή που θα φέρει ριζική αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Η μοναδική λύση που μπορεί να δοθεί εντοπίζεται στους κόλπους της οικογένειας, της κοινωνίας, αλλά και πόσο μάλλον στην επέμβαση του κράτους αλλά και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Η δράση των Μ.Κ.Ο είναι αναμφισβήτητα πολύ σημαντική και αξιόπαινη, πόσο μάλλον όταν συναντάς οργανώσεις όπως η Στέγη Ανηλίκων Σύρου, που αγκαλιάζει τόσα χρόνια τα παιδιά και τα βοηθά να ενταχθούν με ομαλούς ρυθμούς μέσα στην κοινωνία. Όμως, δεν φθάνει μονάχα η προσπάθεια των Μ.Κ.Ο πρέπει να δράσει και η κοινωνία από πλευράς της. Το ερώτημα που γεννάται είναι κατά πόσο η κοινωνία στηρίζει τα παιδιά αυτά ώστε να σταματήσουν τις παραβατικές πράξεις, και πόσο βοηθούν τις οικογένειες τους να ανταπεξέλθουν στα καθημερινά προβλήματα (φτώχεια, πείνα, κοινωνική περιθωριοποίηση); Γιατί όπως αναφέρει και η Κα. ⁷²Φωστέρη η «*παραβατικότητα των παιδιών, ξεκινά εκεί που αρχίζουν τα οικογενειακά προβλήματα, και εκεί πρέπει να εστιάσουμε στην επίλυση αυτών, έτσι ώστε τα παιδιά να γαληνέψουν και να σταματήσουν κάθε παραβατική πράξη. Γιατί τα προβλήματα αυτά θα το οδηγήσουν σε αυτές τις πράξεις, η φτώχεια και η ανέχεια θα τα κάνουν να κλέψουν, οι σκληρές βίας στο σπίτι θα τα κάνουν να δρουν με τον ίδιο τρόπο και ίσως και χειρότερο*»

---

⁷² Πηγή κειμένου: Καλλιμάχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα

Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου

Τσουραμάνης Χρήστος (2003) Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα

Η εφαρμογή μέτρων κοινωνικού χαρακτήρα από κρατικούς ή τοπικούς κοινωνικούς φορείς μπορεί να είναι αποτελεσματική, ώστε να αντιμετωπιστεί το κακό στη ρίζα του (π.χ. μέτρα στήριξης σε κοινωνικές ομάδες που απειλούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό). Μέτρα που προωθούν την κοινωνική συνοχή και μειώνουν τις αρνητικές επιδράσεις του κοινωνικού αποκλεισμού μιας ομάδας είναι μέτρα **πρωτογενούς** και **δευτερογενούς** αντίστοιχα πρόληψης, με τα οποία μπορεί να επιτευχθεί περιστολή της εγκληματικής δράσης. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά μπορεί να ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα στιγματισμού ενός δυνάμει εγκληματία ή ενός αποφυλακισμένου, που προσπαθεί για την ομαλή επανακοινωνικοποίησή του, από την άστοχη συμπεριφορά ενός φορέα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Πολιτεία, οι κοινωνικές οργανώσεις και οι πολίτες ως άτομα μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε όλα τα επίπεδα πρόληψης:

- Στο επίπεδο της **πρωτογενούς** πρόληψης μπορούν να συμβάλουν, για παράδειγμα: η Πολιτεία με την καταπολέμηση της φτώχειας, η κοινωνία των πολιτών (οργανώσεις) με την καταπολέμηση του ρατσισμού και τα άτομα που κατέχουν σημαντικές θέσεις στην κοινωνία με το να μη σπεύδουν να χαρακτηρίζουν συμπεριφορές ως εγκληματικές.

- Στο επίπεδο της **δευτερογενούς** πρόληψης μπορούν να συμβάλουν: η Πολιτεία με τα προγράμματα η κοινωνία των πολιτών με την καταπολέμηση του ρατσισμού ως προς τη χωροθέτηση των κέντρων απεξάρτησης και οι πολίτες με τον έλεγχο των προκαταλήψεών τους.

- Στο επίπεδο της **τριογενούς** πρόληψης μπορούν να συμβάλουν: η Πολιτεία με την κατασκευή ξενώνων για τους αποφυλακισμένους, η κοινωνία των πολιτών με την οργάνωση προγραμμάτων επανένταξης και οι πολίτες (ως εργοδότες) με την πρόσληψη των αποφυλακισμένων στις επιχειρήσεις τους.

Ένα πολύ καλό παράδειγμα δίνει ο Δήμος Παλλήνης που προσπαθεί να κατευνάσει το φαινόμενο αυτό. Έτσι, η **Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού του Δήμου Παλλήνης** είναι αρμόδια για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής, των πολιτικών ισότητας των φύλων, για την προστασία και προαγωγή της δημόσιας υγείας, την προώθηση της Δια Βίου Μάθησης, καθώς και για το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νέας Γενιάς. Στο **Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής** διεξάγει κοινωνικές έρευνες, σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή κοινωνικών

αρμοδιότητες της Διεύθυνσης στο πλαίσιο της αποστολής της, καθορίζονται από τις ισχύουσες διατάξεις Νόμων, Διαταγμάτων και Υπουργικών Αποφάσεων. Οι αρμοδιότητες των επί μέρους οργανικών μονάδων της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού είναι οι εξής:

(α) Αρμοδιότητες Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων

(Αρμοδιότητες Σχεδιασμού / Συντονισμού / Παρακολούθησης Κοινωνικών Πολιτικών)

1) Διεξάγει κοινωνικές έρευνες, σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών ή συμμετέχει σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων, ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί, βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, κέντρα ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κλπ).

2) Σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετέχει σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών, και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

3) Διεξάγει κοινωνικές έρευνες, σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών που αφορούν την κοινωνική φροντίδα της οικογένειας, του παιδιού, των εφήβων, των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρία καθώς και ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

4) Σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών ή συμμετέχει σε δράσεις που στοχεύουν στην υποστήριξη και φροντίδα της υγείας των δημοτών με την ίδρυση και λειτουργία εγκαταστάσεων για την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή της ψυχικής υγείας (με τη δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, κέντρων υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, κέντρων συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συννοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

5) Σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην πρόληψη της παραβατικότητας στην περιοχή του Δήμου, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.

6) Μεριμνά για την προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών.

7) Συντονίζει, παρακολουθεί και αξιολογεί την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο (πχ μέσω της εκπόνησης και περιοδικής αναπροσαρμογής ενός «Τοπικού Συμφώνου Κοινωνικής Πολιτικής»)

8) Οργανώνει, παρακολουθεί και αξιολογεί τη δικτύωση τοπικών φορέων Κοινωνικής Φροντίδας, όπως:

- ✂ οι κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου
- ✂ οι κοινωνικές υπηρεσίες των Νομικών Προσώπων του Δήμου
- ✂ οι Μ.Κ.Ο
- ✂ οι υπηρεσίες και δομές Κοινωνικής προστασίας της Περιφέρειας και του Κράτους
- ✂ τα αντιπροσωπευτικά σώματα των ομάδων-χρηστών

Από την άλλη πλευρά, συναντάμε ενεργή δράση και από πλευράς του κράτους σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μετά την ψήφιση του νόμου Ν.3860 τον Ιούνιο του 2010 όπου αφορούσε την βελτίωση της ποινικής βελτίωσης των ανηλίκων, δημιουργήθηκε το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.).⁷⁴

Το Συμβούλιο συντονίζει και οργανώνει δράσεις, εισηγείται προτάσεις και γνωμοδοτεί στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Για την εκπλήρωση της αποστολής του:

- α) παρακολουθεί το έργο των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων πανελλαδικά,
- β) συνεργάζεται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με οργανισμούς και υπηρεσίες, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ερευνητικά και εκπαιδευτικά κέντρα, κοινωνικούς, επιστημονικούς και παραγωγικούς φορείς, δημόσιους ή ιδιωτικούς, καθώς επίσης με μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων, οργανώνοντας ενιαίο δίκτυο,

---

⁷⁴ Πηγή κειμένου: www.kerentzis.blogspot.gr www.childit.gr www.cityofahens.gr
www.paroutsas.jmc.gr www.mjpo.gov.cy

γ) συγκεντρώνει και επεξεργάζεται, σε συνεργασία με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο, καταγγελίες για κακοποίηση ή εγκατάλειψη ανηλίκων,

δ) μελετά θέματα θυματοποίησης και εγκληματικότητας των ανηλίκων και εισηγείται για την πρόληψη και την αντιμετώπισή τους,

ε) οργανώνει την εφαρμογή νέων θεραπευτικών ή αναμορφωτικών μέτρων, μέσω των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων,

στ) οργανώνει τον εθελοντισμό με πεδίο αναφοράς τη στήριξη των ανηλίκων και υλοποιεί δράσεις ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης,

ζ) διαμορφώνει και συντονίζει μηχανισμούς ανίχνευσης της κακοποίησης των παιδιών σε συνεργασία με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων,

η) τηρεί στατιστικά στοιχεία σε πανελλαδικό επίπεδο,

θ) εισηγείται στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων την πολιτική για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων και των Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων, και

ι) υποβάλλει στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ετήσια έκθεση για το έργο του. Η έκθεση αυτή υποβάλλεται από τον Υπουργό στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων.

Αργότερα 12.04.2011 διακηρύχθηκε από την Κυβέρνηση⁷⁵ ένας σχετικός ανοικτός Διαγωνισμός για το έργο **«Ανάπτυξη Πολιτικών και Μέτρων για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανηλίκων», Πράξης: «Βελτίωση των πολιτικών πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων»** με αριθμό 27550.

Ο προϋπολογισμός για αυτόν τον διαγωνισμό ανέρχονταν στα 505.503.000€ με ημερομηνία διενέργειας 23/05/2011. Κάτω από το πλαίσιο του Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση «2007-2013» σχεδιάστηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η πράξη «Βελτίωση των πολιτικών πρόληψης και

---

⁷⁵ Πηγή κειμένου: Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου , www.Ellinikiastimomia.gr
www.kratoumenoi.blogspot.gr www.ministryofjustice.gr

αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων», που αφορά τη Δ/νση Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων, και ειδικότερα:

- το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.)
- την Ειδική Υπηρεσία Προστασίας Ανηλίκων
- τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων (ΥΕΑ)
- τις Εταιρίες Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ)
- τα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων
- τα Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων.

Αντικείμενο της Πράξης είναι η ανάπτυξη ενός οργανωτικού/λειτουργικού μοντέλου αναμόρφωσης των διοικητικών λειτουργιών, διαδικασιών και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, με στόχο τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών προς τους ανηλίκους, οι οποίοι:

α) βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων λόγω ακατάλληλου ή ανύπαρκτου οικογενειακού περιβάλλοντος ή άλλων δυσμενών κοινωνικών συνθηκών και αιτιών,

β) έχουν ήδη τελέσει αξιόποινες πράξεις,

γ) κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών

έτσι ώστε, να εξασφαλίζεται η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, όπως ορίζονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Στην Πράξη ειδικότερα :

α) θα σχεδιαστεί και αναπτυχθεί η μεθοδολογία οργάνωσης και λειτουργίας του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου καθώς και της Ειδικής Υπηρεσίας Προστασίας Ανηλίκων, για την πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της τέλεσης αξιόποινων πράξεων από ανηλίκους, σε επίπεδο διοικητικών λειτουργιών και διαδικασιών και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού με στόχο την βελτίωση της εξυπηρέτησης των συναλλασσόμενων με το ΚΕΣΑΘΕΑ.

Το σκεπτικό της ίδρυσης, οργάνωσης και λειτουργίας είναι δυνατό να δομηθεί στη βάση των εξής προτεραιοτήτων:

- ❧ Στο συντονισμό και την οργάνωση δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της τέλεσης αξιόποινων πράξεων από ανηλίκους.

- ⊗ Στη διατύπωση προτάσεων και εκπόνηση μελετών σε στρατηγικό επίπεδο και για θέματα που αφορούν την πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της τέλεσης αξιόποινων πράξεων από ανηλίκους.
- ⊗ Στην παροχή υπηρεσιών γνωμοδοτικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα.
- ⊗ Στην ανάπτυξη συνεργασιών σε Εθνικό επίπεδο με οργανισμούς και υπηρεσίες, ερευνητικά και εκπαιδευτικά κέντρα.
- ⊗ Στην υλοποίηση θεραπευτικών και αναμορφωτικών μέτρων.
- ⊗ Στην οργάνωση εθελοντισμού με σκοπό τη στήριξη των ανηλίκων.
- ⊗ Στη διαμόρφωση μηχανισμών ανίχνευσης της κακοποίησης των παιδιών σε συνεργασία με σχολεία, συλλόγους γονέων και κηδεμόνων και στην παροχή συνδρομής προς τον εισαγγελέα, στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης.

β) Η μελέτη και αξιολόγηση του υφιστάμενου επιχειρησιακού μοντέλου λειτουργίας των ΥΕΑ και ΕΠΑ, θα προτείνονταν βελτιωτικές παρεμβάσεις με τροποποιήσεις του υφιστάμενου ή καθορισμό νέου μοντέλου λειτουργίας και θα δρομολογηθεί η υλοποίηση έργων, τα οποία θα ενισχύσουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Αναλυτικά στο πλαίσιο της Πράξης θα υλοποιηθούν, τα εξής υποέργα:⁷⁶

Δράση 1.1 Μελέτη για την ίδρυση και την μεθοδολογία οργάνωσης και λειτουργίας του Κέντρου Απεξάρτησης ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ για την απεξάρτηση ανήλικων και νεαρών ενηλίκων δραστών αξιόποινων πράξεων.

Η μελέτη θα αφορά:

ΥΠΟΕΡΓΟ 1:

Μελέτη για την ίδρυση και την μεθοδολογία οργάνωσης και λειτουργίας του Κέντρου Απεξάρτησης ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ για την

α) Την σε βάθος διάγνωση των προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει το Κέντρο Απεξάρτησης Κασσάνδρας για την απεξάρτηση ανήλικων δραστών αξιόποινων πράξεων. Για τον σκοπό αυτό θα γίνει προσδιορισμός: ι) της λειτουργικής και οργανωτικής δομής, ιι) του ανθρώπινου δυναμικού, ιιι) των πληροφοριακών συστημάτων και ιιιι) των υλικών υποδομών του

⁷⁶ Πηγή κειμένου: , www.Ellinikiastimomia.gr
www.kratoumenoi.blogspot.gr www.ministryofjustice.gr

απεξάρτηση ανήλικων και νεαρών ενηλίκων δραστών αξιόποινων πράξεων	Κέντρου. β) Τον προσδιορισμό των εναλλακτικών μορφών επίλυσης των προβλημάτων στα πλαίσια ίδρυσης, οργάνωσης και λειτουργίας. γ) Την εκπόνηση στρατηγικής για την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία του Κέντρου.
	Δράση 1.2 Έρευνα για την αξιολόγηση των στάσεων, συμπεριφορών, γνώσεων και πρακτικών που αφορούν την τοξικοεξάρτηση των ανηλίκων
	Δράση 1.3 Δημοσιότητα – Προβολή των ενεργειών δράσεων και αποτελεσμάτων του υποέργου 1
ΥΠΟΕΡΓΟ 2: Ανάπτυξη Πολιτικών και μέτρων για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανηλίκων	Το υποέργο αυτό υλοποιείται μέσω του Έργου που αφορά η παρούσα διακήρυξη
ΥΠΟΕΡΓΟ 3: Ανάπτυξη και Εφαρμογή Επιχειρησιακού Σχεδίου του Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α ,των Υ.Ε.Α και Ε.Π.Α	Δράση 3.1 Ανάπτυξη και Εφαρμογή Επιχειρησιακού Σχεδίου, με σκοπό την λειτουργική και επιχειρηματική ανάπτυξη του «Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων» (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α) σε σχέση με την Ειδική Υπηρεσία Προστασίας Ανηλίκων. Επιπλέον την ενίσχυση της λειτουργίας των ΥΕΑ και ΕΠΑ, για την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας τους. Δράση 3.2 Δημοσιότητα – Προβολή των ενεργειών δράσεων και αποτελεσμάτων του υποέργου 3
ΥΠΟΕΡΓΟ 4: Εθνικό Δίκτυο Πρόληψης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων	Δράση 4.1 Δημιουργία Κέντρων Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚεΠΑΘΕΑ) Λειτουργία των ΚεΠΑΘΕΑ στις ΕΠΑ – όπου θα κριθεί αναγκαίο από την έρευνα που θα προηγηθεί - με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Εκπαίδευση προσωπικού των Κέντρων. Δράση 4.2 Δημιουργία Κινητών Μονάδων Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων Δράση 4.3: Ανάπτυξη Δικτύου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων

	Δράση 4.4 Προγράμματα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας Ανηλίκων μελών κοινωνικά ευπαθών ομάδων. Ειδικά προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού όπως είναι οι μετανάστες και πρόσφυγες, τα άτομα με πολιτισμικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, με κινητικά προβλήματα κ.α.
	Δράση 4.5: Πρόγραμμα Τηλεσυμβουλευτικής. Λειτουργία (24ωρης) τηλεφωνικής γραμμής.
	Δράση 4.6: Δημοσιότητα – Προβολή των ενεργειών και αποτελεσμάτων του Υποέργου 4
ΥΠΟΕΡΓΟ 5:	Δράση 5.1: Καταγραφή προβλημάτων στη δομή και τη λειτουργία των ειδικών καταστημάτων κράτησης νέων, των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων και των άλλων δομών φιλοξενίας ανήλικων δραστών και ανηλίκων σε κίνδυνο.
Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός της δομής και της λειτουργίας των ειδικών καταστημάτων κράτησης νέων και των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	Δράση 5.2: Διαμόρφωση προτάσεων για την αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό της δομής και της λειτουργίας των ειδικών καταστημάτων κράτησης νέων, των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων και των άλλων δομών φιλοξενίας ανήλικων δραστών και ανηλίκων σε κίνδυνο.
	Δράση 5.3: Υλοποίηση προτάσεων αναμόρφωσης και εκσυγχρονισμού της δομής και της λειτουργίας των ειδικών καταστημάτων κράτησης νέων, των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων και των άλλων δομών φιλοξενίας ανήλικων δραστών και ανηλίκων σε κίνδυνο.
	Δράση 5.4.: Ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για την ενίσχυση της λειτουργίας των ειδικών καταστημάτων κράτησης νέων, των ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων και των άλλων δομών φιλοξενίας ανήλικων δραστών και ανηλίκων σε κίνδυνο.

ΥΠΟΕΡΓΟ 6:	
Παροχή Υπηρεσιών και Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης	Δράση 6.1: Ευαισθητοποίηση - ενημέρωση όλων των εμπλεκομένων φορέων του Δημοσίου, των κοινωνικών εταίρων και ευρύτερα του κοινωνικού συνόλου, σχετικά με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι που έχουν τελέσει αξιόποινες πράξεις και οι ανήλικοι σε κίνδυνο και αποβλέπουν στον περιορισμό των στερεοτύπων και προκαταλήψεων, μέσω κατάλληλα οργανωμένων δράσεων πληροφόρησης-ενημέρωσης, σε Εθνικό, Περιφερειακό και Τοπικό επίπεδο.
	Δράση 6.2 Προγράμματα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων στην Κοινότητα και στο Δρόμο (street-working). Λειτουργία νέων προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων που θα βασίζονται στην προσέγγιση στο δρόμο και στην κοινότητα. Εκπαίδευση προσωπικού που θα στελεχώσει τις μονάδες street-working
	Δράση 6.3: Οργάνωση Ευρωπαϊκού Συνεδρίου
	Δράση 6.4: Εθνική Εκστρατεία Πρόληψης. Εθνική εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τη θυματοποίηση και εγκληματικότητα των ανηλίκων. Τοπικές δράσεις ευαισθητοποίησης προσαρμοσμένες στις ανάγκες του πληθυσμού. Ανάπτυξη προγραμμάτων κοινωνικοποίησης μέσω του εθελοντισμού, με την οργάνωση ομάδων νέων εθελοντών.⁷⁷

⁷⁷ Πηγή κειμένου: , [www. Ellinikiastimomia.gr](http://www.Ellinikiastimomia.gr) www.kratoumenoi.blogspot.gr www.ministryofjustice.gr

Καλλίμαχος Καρασάββας (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά εκδόσεις Φανταστικός κόσμος Αθήνα

Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου

Τσουραμάνης Χρήστος(2003) Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα

Αναστάσιος Ματσόπουλο, Επιθετικότητα και βία στα σχολεία: στρατηγικές αντιμετώπισης Τεύχος 11 - Ιούνιος 2009

Ιωάννης Νικολάου(2007) Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Εκπαιδευτικό υλικό των κέντρων δια βίου Μάθησης Αποκλίνουσα συμπεριφορά παραβατικότητα και εγκληματικότητα (κεφ.9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά)

Βάσια Σαραντοπούλου «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες» αναρτήθηκε 19/4/2010 www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr

ΜΚΟ, οργανώσεις: Η Στέγη Ανηλίκων Σύρου.

Είναι δεδομένο ότι το σύστημα υπηρεσιών παιδικής προστασίας στην χώρα μας πάσχει σε πολλά σημεία που απαιτούν επιτακτικά αναμόρφωση. Όπως επίσης και το ότι οι αδυναμίες αυτές του συστήματος έχουν τις ρίζες τους στις ελλειμματικές μεταπολεμικές πολιτικές κοινωνικής προστασίας από τις παλαιότερες ως τις πλέον πρόσφατες. Σήμερα, η κατάσταση έχει εμφανώς επιδεινωθεί λόγω ⁷⁸της κρίσης.

Σύμφωνα με μια έκθεση της UNICEF βασισμένη σε στοιχεία της Eurostat για το έτος 2014 το 35,4% των παιδιών στην Ελλάδα βιώνουν συνθήκες φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού με διαρκώς αυξητικές τάσεις στα χρόνια της κρίσης. Περίπου το ένα τρίτο των παιδιών μεγαλώνουν στην Ελλάδα των μνημονίων με καταγεγραμμένη αποστέρηση βασικών υλικών αγαθών ενώ ένα στα 8 παιδιά μεγαλώνουν και με τους δυο γονείς τους άνεργους. Η εξασφάλιση της δαπάνης ακόμα και αυτής της στέγασης αποδεικνύεται πρόβλημα για σημαντικό πρόβλημα για ένα στα 6 νοικοκυριά που έχουν παιδιά. Ταυτόχρονα άλλοι παράγοντες που συνδέονται με αυξημένα ποσοστά θυματοποίησης των παιδιών βαίνουν ανοδικά όπως η χρήση αλκοόλ και ουσιών, η παραβατικότητα ενηλίκων και ανηλίκων, κοινωνική περιθωριοποίηση.

Βασική θέση μάχης, σε αυτόν των αγώνα παίρνουν οι ΜΚΟ προσπαθώντας, από την αντίπερα όχθη των πολιτικών και κρατικών πραγμάτων, να προσφέρουν βοήθεια σε παιδιά που καθημερινά βιώνουν καταστάσεις ανέχειας, φτώχειας, περιθωριοποίησης αλλά και ρατσισμού. Διότι, παιδιά δεν θεωρούνται μονάχα τα παιδιά της χώρας μας αλλά και τα παιδιά ξένων χωρών που φιλοξενεί η χώρα μας, οι πρόσφυγες, οι αθίγγανοι, αλλά και τα παιδιά των roma διότι αυτά είναι που βιώνουν από το κοινωνικό περίγυρο τον ρατσισμό και την περιθωριοποίηση.

⁷⁸ Αποκλίνουσα συμπεριφορά παραβατικότητα και εγκληματικότητα (κεφ.9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά)

www.Ellinikiastimomia.gr

www.lratoumenoi.blogspot.gr

www.ministryofjustice.gr

Μια από τις σπουδαιότερες οργανώσεις είναι το **Το Παγκόσμιο Ταμείο για τα Παιδιά** (ΕΚΚ) επενδύει σε undercapitalized οργανισμούς που παρέχουν κρίσιμες υπηρεσίες για ευάλωτα παιδιά. Το Ταμείο βρίσκει και υποστηρίζει οργανώσεις βάσης σε όλο τον κόσμο για να μεταμορφώσει τις ζωές των παιδιών στις άκρες των πολιτών – θυμάτων εμπορίας παιδιών, των προσφύγων, των παιδιών που εργάζονται - και να τους βοηθήσει να ανακτήσουν τα δικαιώματά τους και να ακολουθήσουν τα όνειρά τους. Πρωταρχικός στόχος του Αμοιβαίου Κεφαλαίου είναι να επενδύσει νωρίς, να βοηθήσει τους οργανισμούς εταίρους αύξηση της παραγωγικής ικανότητας, και τους αφήνουν μεγαλύτερη και ισχυρότερη από ό, τι πριν.

Επίσης, παρέχει βοήθεια στη διαχείριση, την ανάπτυξη ικανοτήτων, ευκαιρίες δικτύωσης, και πρόσθετες υπηρεσίες ενίσχυση για τη μόνιμη αλλαγή.⁷⁹

Το Παγκόσμιο Ταμείο για τα Παιδιά στήριξε 9 εκατομμύρια παιδιά μέχρι στιγμής. Ο αντίκτυπος είναι χιλιάδες παιδιά να πηγαίνουν στο σχολείο, αντί να εργάζονται. Χιλιάδες να προστατεύονται από τον ιό HIV και τους δεσμούς της δουλειάς, και να ζουν την παιδική ηλικία που τους αξίζει.

Βάση του αρ.3 του κανονισμού λειτουργίας του δικτύου των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με σκοπό την παρακολούθηση της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) αναφέρεται η γραμμή δράσεων, που πρέπει να ακολουθούσε μια ΜΚΟ. Το Δίκτυο επιδιώκει την πραγμάτωση και την προώθηση των σκοπών του με κάθε πρόσφορο μέσο και ειδικότερα με:

- ☞ την εκπόνηση εναλλακτικών εκθέσεων για την εφαρμογή της ΔΣΔΠ (αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των εθνικών εκθέσεων),
- ☞ την άσκηση παρεμβάσεων προς την Πολιτεία (Κυβέρνηση και Βουλή) για την τήρηση των υποχρεώσεων της απέναντι στον Ο.Η.Ε., την πληρέστερη εφαρμογή της ΔΣΔΠ και για τη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών ή άλλων θεσμικών μέτρων,

---

Πηγή κειμένου: ⁷⁹ www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr www.kanep.gesee.gr
www.eesc.europa.eu www.tovima.gr www.stegianilikwn.gr www.diktyall.gr

Γιώργος Αποστολίδης « «Στέγη» για τα παιδιά ενός κατώτερου θεού» αναρτήθηκε 18/12/2015
εφημερίδα Το Έθνος.

Αποκλίνουσα συμπεριφορά παραβατικότητα και εγκληματικότητα
(κεφ.9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά)

- ☞ την υποστήριξη της εφαρμογής της υπάρχουσας εθνικής νομοθεσίας για τα παιδιά, όπως π.χ. του ν. 3500/06 για την ενδοοικογενειακή βία, του νόμου για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, κ.α.
- ☞ την προώθηση συνεργασίας μεταξύ των ΜΚΟ που εργάζονται για τα παιδιά και με τα παιδιά,
- ☞ τη διευκόλυνση ανταλλαγής απόψεων και διάχυση ενημέρωσης μεταξύ των ΜΚΟ, μέσα από τη λειτουργία ιστοχώρου ή blog,
- ☞ την ανάδειξη περιπτώσεων παραβιάσεων δικαιωμάτων ανηλίκων, ώστε να αναζητούνται λύσεις ή να προωθούνται θεσμικές αλλαγές, μέσα από την συνεργασία των μελών του Δικτύου,
- ☞ τη συγκρότηση ομάδων εργασίας σε θεματικές ενότητες μεταξύ των ΜΚΟ με στόχο τη διερεύνηση ειδικότερων ζητημάτων που αφορούν στα παιδιά, την εξαγωγή συμπερασμάτων και την υποβολή προτάσεων προς τη Διοίκηση για τη βελτίωση της νομοθεσίας, της εθνικής πολιτικής και των θεσμών για το παιδί,
- ☞ την ανάληψη δράσεων για την ευαισθητοποίηση και ενδυνάμωση των παιδιών και των πολιτών γενικότερα σε θέματα εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού,
- ☞ την υποστήριξη καθιέρωσης προτύπων (standards) λειτουργίας ΜΚΟ που εξυπηρετούν ανηλίκους,
- ☞ τη στήριξη δράσεων επιμόρφωσης – κατάρτισης στελεχών και εθελοντών των ΜΚΟ,
- ☞ τη συνεργασία με το Συνήγορο του Παιδιού, την Εθνική Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και με άλλα συναφή Δίκτυα ΜΚΟ, ή συναφείς Ελληνικές, Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Οργανώσεις, Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, καθώς και με Επιστημονικούς Οργανισμούς εν γένει.

Βάση αυτής την νομοθεσίας λειτουργούν ορθά οι ΜΚΟ ακλουθώντας μια σταθερή γραμμή πλευσης προς τον ίδιο σκοπό. Σε αυτή την κατευθυντήριο γραμμή βαδίζει και η Στέγη Ανηλίκων Σύρου. Για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των δυσκολιών που μπορεί να αντιμετωπίζει ένα παιδί, η Στέγη στηρίζει τα παιδιά που είναι και το κύριο μέλημά της, κάνοντας απαραίτητες ενέργειες ώστε να λυθούν -κατά το δυνατόν- τα θέματα όλων των μελών της οικογένειας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί, σε συνεργασία με επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων, σχεδιάζουν το εξειδικευμένο

πλάνο στήριξης προς την επίλυση των διαφορετικών θεμάτων της κάθε οικογένειας, και όλοι μαζί, εργάζονται προς το σκοπό αυτό.⁸⁰

Το πλάνο στήριξης μπορεί να περιλαμβάνει θέματα πρόνοιας, σωματικής υγείας & υγιεινής, ψυχολογική υποστήριξη, νομικές συμβουλές, εύρεση εργασίας, ένταξη των παιδιών στην σχολική κοινότητα, εκμάθηση ελληνικών, ενισχυτική διδασκαλία, συμβουλευτικές & ψυχο-εκπαιδευτικές ομάδες, κ.α.

Η Στέγη διαθέτει Κοινωνική Υπηρεσία/Ψυχολογική Υποστήριξη που είναι ο πυρήνας της οργάνωσης και αποτελείται από κοινωνικούς λειτουργούς και κοινωνικούς επιστήμονες. Έχει συνεργασία με τις οικογένειες και είναι υπεύθυνη για τις συμβουλευτικές, συνοδευτικές, διασυνδεδετικές υπηρεσίες της, καθώς και για την δημιουργία του ατομικού πλάνου στήριξης κάθε οικογένειας.

Δραστηριοποίηση σχετικά με τα παιδιά :

α) Μαθησιακή υποστήριξη στα βασικά μαθήματα του σχολείου (παράλληλα με την ύλη του σχολείου) με στόχο την κάλυψη σχετικών μαθησιακών ελλειμμάτων και τη βελτίωση της σχολικής επίδοσης. Ενδεικτικά αναφέρεται η προαγωγή της ενίσχυσης στους τομείς της Ελληνικής Γλώσσας & Έκφρασης, των Μαθηματικών, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και της Αγγλικής Γλώσσας.

β) Προαγωγή της ομαλής ένταξης και προσαρμογής στο σχολείο μέσω της διασύνδεσης σχολείου, ΕΠΕΚ και οικογένειας. Επιπρόσθετα, προαγωγή πλάνων εκπαιδευτικής αποκατάστασης μέσω της διασύνδεσης.

γ) Προαγωγή της κοινωνικοποίησης και της ένταξης των μαθητών μέσω της συμμετοχής τους σε ομάδες (ψυχο)παιδαγωγικών δραστηριοτήτων / εργαστηρίων.

Δ) Εκπαίδευση σε βασικές δεξιότητες μέσω εργαστηρίων π.χ. εργαστήριο εκπαίδευσης στη χρήση βασικών εννοιών και χρήσης Η/Υ.

Πηγή κειμένου:⁸⁰ Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου

Αλεξιάδης, Στ., Πανούσης, Γ. (1996²). *Σωφρονιστικοί κανόνες. Κώδικες Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των Κρατουμένων (Νόμος 1851/1989 όπως τροποποιήθηκε). Παραρτήματα με ελληνικά σωφρονιστικά νομοθετήματα και διεθνείς σωφρονιστικούς κανόνες.* Εγκληματολογικά. Ειδική έκδοση. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Γιαννίκας, Αθ., Καρέλος, Δ., Χατζάκη, Στ. (2002). Η παιδική εγκληματικότητα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η ελληνική διάσταση.

δ) Προαγωγή της ανάπτυξης και της αξίας της εκπαίδευσης μέσω της ενίσχυσης της ικανοποίησης που αντλείται από τη διαδικασία της μάθησης και της πρόσβασης σε εκπαιδευτικές εμπειρίες.

Η Στέγη λειτουργεί ως κέντρο ημέρας και τιμήθηκε από την Ε.Ε. ως ολοκληρωμένο μοντέλο υποστήριξης ανηλίκων παραβατών και νέων που ανήκουν σε πληθυσμιακές ομάδες που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό. «Αν φτιάχναμε στέγες για τέτοια παιδιά, ίσως δεν χρειαζόταν να χτίζουμε φυλακές», λέει η κ. Φωστέρη, όπου με δική της πρωτοβουλία επίσης έγινε στη Σύρο το νυχτερινό γυμνάσιο και λύκειο όπου σήμερα διαβάζουν μητέρες για να μπουν στο πανεπιστήμιο.

Για την εύρυθμη λειτουργία της Στέγης απαραίτητη είναι η συνεισφορά των εθελοντών. «Πραγματικά η προσφορά τους είναι μεγάλη. Δεν είναι μόνο οι γυναίκες και ένας άντρας που έρχονται και φροντίζουν για το φαγητό και την καθαριότητα των παιδιών. Υπάρχουν οι δάσκαλοι και οι καθηγητές. Τα διαβάζουν καθημερινά και παίζουν καθοριστικό ρόλο στη μόρφωσή τους» ήταν τα λόγια της Μαρίας Φωστέρη, η οποία όταν της θέσαμε το ερώτημα σχετικά με την ψυχολογία, αλλά και τον χαρακτήρα που «χτίζουν» μέσα στη Στέγη ήταν απόλυτη.

«Είναι μια χαρά, ενώ και ως χαρακτήρες είναι πολύ καλοί. Θα σας αναφέρω ένα περιστατικό που συνέβη πριν λίγο καιρό σε μια εκδήλωση που είχαμε πάει. Ένα από τα παιδιά, που προέρχεται μάλιστα από πολυμελή και αρκετά φτωχή οικογένεια βρήκε ένα πορτοφόλι γεμάτο χρήματα. Δεν σκέφτηκε όμως ούτε στιγμή να το κρατήσει αλλά ήρθε και το παρέδωσε αμέσως. Νομίζω ότι είναι ένα γεγονός που αποδεικνύει την ακεραιότητα του χαρακτήρα που διαπλάθουν τα παιδιά της Στέγης».

Η παραβατικότητα των ανηλίκων δεν απασχολεί στο ποσοστό που απασχολούσε το 1996 την κοινωνία της Σύρου. Η πρόληψη πήρε την θέση της και μαζί της πλέον μιλάμε για εκμάθηση αξιών όπως η υπευθυνότητα, η συνεργασία, η ευγένεια, η αγάπη, η φιλία, η κοινωνικότητα.

Οι εθελοντές αυξάνονται μέρα με την μέρα, τα παιδιά εντάσσονται στην κοινωνία με έναν τρόπο πιο ομαλό και συνειδητοποιημένο και ο κόσμος της Σύρου στηρίζει την Στέγη καθημερινά με όποιον τρόπο μπορεί.

Εμείς στην προσπάθειά μας να ανακαλύψουμε όσο το δυνατόν περισσότερα για την Στέγη ανηλίκων αλλά και να έρθουμε πιο κοντά και με τα παιδιά αλλά και με τους εθελοντές δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο εμπεριείχε ερωτήσεις όσο το δυνατόν πιο τυπικές αλλά και ουσιαστικές παράλληλα, έτσι ώστε να

διαφυλάξουμε τα προσωπικά στοιχεία των παιδιών που κλήθηκαν να απαντήσουν αλλά και να καταφέρουμε να συλλέξουμε πληροφορίες. Το ερωτηματολόγιο αυτό απαντήθηκε στις 27 Απριλίου του 2016, από παιδιά που φιλοξενούσε η Στέγη ανηλίκων. Οι ηλικίες τους ξεκινούσαν από 9 ετών και έφταναν έως 18 ετών αγόρια αλλά και κορίτσια. Το ερωτηματολόγιο αυτό, απαντήθηκε από 4 κορίτσια, 4 αγόρια διαφορετικών ηλικιών. Στην συνέχεια παραθέτουμε συγκεντρωτικά τις απαντήσεις των παιδιών όπως προέκυψαν από το ερωτηματολόγιο και είναι ως εξής:

Στην ερώτηση 1 από τα 8 παιδιά τα 2 μας απάντησαν ότι από 2-4 χρόνια φιλοξενούνται στην Στέγη τα 4 εκ αυτών ότι φιλοξενούνται από 4-8 χρόνια ενώ 2 από τα μεγαλύτερα παιδιά απάντησαν ότι φιλοξενούνται εδώ και 11 χρόνια.

Ερώτηση 1:
Πόσο καιρό σας φιλοξενεί η Στέγη ανηλίκων;

1) 1 χρόνο	0
2) 2-4 χρόνια	2 ΠΑΙΔΙΑ
3) 4-8 χρόνια	4 ΠΑΙΔΙΑ
4) .....χρόνια	2 ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ: 11 ΧΡΟΝΙΑ

Στην ερώτηση 2 από τα 8 παιδιά μας απάντησαν τα 7 από αυτά ότι είναι άνω των 70 ετών ενώ ένα από αυτά ήταν κάτω των 10 ετών.

Ερώτηση 2:
Ποια ήταν η ηλικία στην οποία ήρθατε για πρώτη φορά στη Στέγη;

1) <10 ετών	7 ΠΑΙΔΙΑ
2) >10 ετών	1 ΠΑΙΔΙ

Στην ερώτηση 3 του ερωτηματολογίου, για το ποιός είναι ο λόγος που σας οδήγησε να έρθετε στην Στέγη, 4 παιδιά απάντησαν οι οικογενειακές δυσκολίες, 1 για οικονομικές δυσκολίες, ενώ 3 παιδιά απάντησαν ότι η ανάγκη για βοήθεια στα μαθήματά τους.

Ερώτηση 3:
Τι σας οδήγησε να έρθετε στην Στέγη;

1) Οικογενειακές
δυσκολίες

4 ΠΑΙΔΙΑ

2) Οικονομικές
δυσκολίες

1 ΠΑΙΔΙ

3) Η κοινωνία

4) Άλλο

3 ΠΑΙΔΙΑ : Η βοήθεια στα μαθήματα

Στην ερώτηση 4 τα παιδιά απάντησαν όλα καταφατικά για το αν νιώθουν την Στέγη σαν δεύτερο σπίτι τους και μας δικαιολόγησαν και την απάντησή τους.

Ερώτηση 4:
Νιώθετε την Στέγη ως ένα δεύτερο σπίτι σας; Και γιατί;

1) Ναι

8 ΠΑΙΔΙΑ

2) Όχι

Γιατί;

- Γιατί περνάω καλά
- Νιώθω την Στέγη σαν δεύτερο σπίτι
- Με βοηθάει σε πολλά πράγματα

Στην ερώτηση 5 τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν κατά πόσο πολύ βάση κλίμακας από ένα έως πέντε τα στηρίζει η Στέγη, 2 απάντησαν (4) όπου θεωρείτε πολύ ενώ τα υπόλοιπα 6 απάντησαν (5) όπου θεωρείτε πάρα πολύ

Ερώτηση 5:

Σε μια κλίμακα από το 1 έως το 5 με το ένα λίγο και το 5 πάρα πολύ θα μπορούσατε να βαθμολογήσετε πόσο σας έγει στηρίζει η Στέγη

1) 1

2) 2

3) 3

4) 4

2 ΠΑΙΔΙΑ

5) 5

6 ΠΑΙΔΙΑ

Τα παιδιά στην ερώτηση 6 έδειξαν την εκτίμηση που τρέφουμε απέναντι στην Στέγη Ανηλίκων απατώντας σύσσωμα και τα 8 παιδιά πως Ναι το έργο την Στέγη είναι σπουδαίο για εκείνα.

Ερώτηση 6:

Γνωρίζουμε πως η Στέγη ανηλίκων λειτουργεί χωρίς την βοήθεια του κράτους παρόλα αυτά προσφέρει εκπαίδευση, στήριξη και βοήθεια με τις δικές της δυνάμεις . Θεωρείτε το έργο της ως σπουδαίο;

1) Ναι

8 ΠΑΙΔΙΑ

2) Όχι

3) Ίσως

Φτάνοντας στην ερώτηση 7 και ρωτώντας τα παιδιά αν θα ήθελαν να προσφέρουν και εκείνα εθελοντισμό όπως τον γνώρισαν από τους εθελοντές την Στέγης τα 7 από τα 8 απάντησαν θετικά ενώ ένα μόλις απάντησε πως ίσως και να ήθελε στο μέλλον.

Ερώτηση 7:

Θα θέλατε με την σειρά σας να προσφέρετε και σεις εθελοντισμό σε παιδιά που έχουν την ανάγκη σας στην Στέγη?

1) Ναι

7 ΠΑΙΔΙΑ

2) Όχι

3) Ίσως

1 ΠΑΙΔΙ

Τέλος, στην ερώτηση 8 ρωτήσαμε τα παιδιά αν λείπει κάτι από την ζωή τους, ίσως τα ρούχα, τα παιχνίδια ή ακόμα η οικονομική βοήθεια ή και η εθελοντική βοήθεια. Οι απαντήσεις ήταν θετικές και έκλειναν προς την εθελοντική και οικονομική βοήθεια, όχι μόνο των οικογενειών τους αλλά και της ίδια της Στέγης.

Ερώτηση 8:

Θα θέλατε να αλλάξει κάτι στη Στέγη ανηλίκων και τι θα ήταν αυτό;

1) Περισσότερη
εκπαίδευση

4 ΠΑΙΔΙΑ

2) Περισσότερη
εθελοντική
βοήθεια

3) Περισσότερη
οικονομική
στήριξη

4 ΠΑΙΔΙΑ

---

4) Παιχνίδια

a.

5) Ρούχα

6) Να γίνει πιο γνωστή και σε άλλα παιδιά που έχουν ανάγκη

Το παραπάνω ερωτηματολόγιο αποτελεί ισχυρό τεκμήριο της επιτόπιας έρευνάς μας, όχι μόνο για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας, για μια σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα της Στέγης ανηλίκων Σύρου, αλλά για την κινητοποίηση των αναγνωστών αυτής της εργασίας.

Μέσα από την ερωτήσεις και απαντήσεις των παιδιών θελήσαμε να αποδείξουμε ότι τα παιδιά αυτά εκτιμούν βαθύτατα την ύπαρξη της Στέγης καθώς καθημερινά υποστηρίζονται από αυτή και λαμβάνουν καθημερινή βοήθεια είτε σε φαγητό ή διαπαιδαγώγηση είτε σε βοήθεια στο σπίτι ή στο σχολειό. Θα πρέπει να στηρίζουμε το έργο της Στέγης με ανάλογες πράξεις και να λειτουργήσουμε ισότιμα ως κοινωνία πολιτών στηρίζοντας το μέλλον της κοινωνίας μας που είναι τα παιδιά αυτά που αντιμετωπίζουν καθημερινές προκλήσεις από την ίδια την ζωή αλλά και την κοινωνία.⁸¹

---

⁸¹Πηγή κειμένου:: Απαντηθέν ερωτηματολόγιο (βλ. παράρτημα), συνέντευξη Κα Φωστέρη Μαρία, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως φύλλο 216 & Κανονισμός λειτουργίας του δικτύου μη κυβερνητικών οργανώσεων www.stegianilikwn.gr

Γιώργος Αποστολίδης « «Στέγη» για τα παιδιά ενός κατώτερου θεού» αναρτήθηκε 18/12/2015 εφημερίδα Το Έθνος.

Αποκλίνουσα συμπεριφορά παραβατικότητα και εγκληματικότητα
(κεφ.9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά)

⁸¹ Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου

Αλεξιάδης, Στ., Πανούσης, Γ. (1996²). *Σωφρονιστικοί κανόνες. Κώδικες Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των Κρατουμένων (Νόμος 1851/1989 όπως τροποποιήθηκε). Παραρτήματα με ελληνικά σωφρονιστικά νομοθετήματα και διεθνείς σωφρονιστικούς κανόνες*. Εγκληματολογικά. Ειδική έκδοση. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Γιαννίκας, Αθ., Καρέλος, Δ., Χατζάκη, Στ. (2002). Η παιδική εγκληματικότητα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η ελληνική διάσταση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εκείνο που προκύπτει από τα όσα διαβάσαμε είναι πως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν ιδρυθεί από ιδιώτες με πρώτιστο στόχο την βελτίωση της ζωής και την υπεράσπιση των αδύναμων όντων – εκείνων που δεν ακούγεται η φωνή (μειονότητες, ανθρώπινα δικαιώματα, περιβάλλον κ.α.). Αρχικά η κοινωνία αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα τα οποία το κράτος τα αγνοεί ή ακόμη δεν τα έχει εντοπίσει. Έτσι λοιπόν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αναλαμβάνουν να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα που μένουν άλυτα. Μια επιχείρηση όμως που δεν στηρίζεται από το κράτος, παρά μόνο από την κοινωνία προφανώς αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα τα οποία επιφέρουν κι άλλα προβλήματα στην λειτουργία της οργάνωσης. Διότι, όπως ανέφερε η κοινωνική λειτουργός – επιμελήτρια ανηλίκων Μαρία Κυδωνιέως Φωστέρη την μια μέρα οι εθελοντές έχουν την οικονομική δυνατότητα να στηρίξουν την οργάνωση, την άλλη μέρα όμως μπορεί να μην έχουν. *Όπως τα ΚΑΠΗ είναι κρατικά, έτσι και αυτές οι οργανώσεις θα έπρεπε να ήταν κρατικές*, αναφέρει η Μαρία Κυδωνιέως Φωστέρη, *όπως οι ηλικιωμένοι έχουν την ανάγκη να συγκεντρώνονται σε ένα μέρος και να συζητούν και να διασκεδάζουν, πόσο ακόμη τα παιδιά που έχουν έρθει αντιμέτωπα με προβλήματα από μικρή ηλικία έχουν αυτή την ανάγκη, διότι δεν έχουν στήριξη από πουθενά*, συνεχίζει η κοινωνική λειτουργός.

Αν το κράτος, λοιπόν δεν είναι ικανό να ιδρύσει τέτοιου είδους οργανώσεις, τουλάχιστον πρέπει να υποστηρίξει τον αγώνα των μη κυβερνητικών/κερδοσκοπικών οργανώσεων και να είναι δίπλα τους. Αν κλείσουν αυτές οι οργανώσεις οι οποίες αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα και μέρα με την μέρα προσπαθούν να σταθούν όρθιες, ποιος θα αντιμετωπίσει τα προβλήματα που θα βγουν στην επιφάνεια; Είναι ευθύνη όλων μας, λοιπόν να στηρίζουμε αυτές τις οργανώσεις με όποιον τρόπο μπορούμε έτσι ώστε να συνεχίσουν να εκτελούν το σπουδαίο έργο τους. Γιατί οι μη κυβερνητικές οργανώσεις διασφαλίζουν μια καλύτερη κοινωνία για μας και τα παιδιά μας.

Τελικός σκοπός της εργασίας μας είναι η δημιουργία κινήτρου στους αναγνώστες για την ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση τους, να προσφέρουν εθελοντική βοήθεια σε μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως η Στέγη ανηλίκων που προασπίζονται τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των παιδιών. Για να γίνει όμως κάτι τέτοιο πρέπει ο κάθε πολίτης να μάθει να αντιλαμβάνεται το αίσθημα της ευθύνης που φέρει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- ☞ Αλεξιάδης, Στ., Πανούσης, Γ. (1996²). Σωφρονιστικοί κανόνες. Κώδικες Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των Κρατουμένων (Νόμος 1851/1989 όπως τροποποιήθηκε). Παραρτήματα με ελληνικά σωφρονιστικά νομοθετήματα και διεθνείς σωφρονιστικούς κανόνες. Εγκληματολογικά. Ειδική έκδοση. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- ☞ Ανθόπουλος Χ.(2002) Πολιτικά Κόμματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Κοινωνία των Πολιτών.
- ☞ Αποστολίδης Θ. Λουκάς, Σωτήρης Παπασπυρόπουλος, (2002), Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η Κοινωνία των Πολιτών, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- ☞ Γιαννίκας, Αθ., Καρέλος, Δ., Χατζάκη, Στ. (2002). Η παιδική εγκληματικότητα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η ελληνική διάσταση.
- ☞ Δουκάκης Α. Λιάπη Μ. Κυλάκου Κ. (2004) Θεσμικοί σχηματισμοί και κοινωνικό πεδίο: Ο ρόλος των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών στην διαμόρφωση των πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μελέτη του Κέντρου Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Αθήνα
- ☞ Εμμανουήλ Α., (1975), Κοινωνιολογία, βασικά προβλήματα, Πειραιάς ,εκδόσεις Καραμπεροπουλος
- ☞ Ιωαννίδη-Ψυχογιού, Β. (2001). Ο θεσμός των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/ Ιδρυμάτων Αγωγής. Παιδαγωγική θεμελίωση και πράξη. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα
- ☞ Καρασάββας Καλλίμαχος (2008) Ψυχικά τραύματα μέσα στην οικογένεια Γονείς, νέοι & ναρκωτικά, Αθήνα, εκδόσεις Φανταστικός κόσμος

- ☞ Κοινωνιολογία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου, Αθήνα, Οργανισμός εκδόσεων διδακτικών βιβλίων
- ☞ Κουτουλάκης Χ. (2006) Κράτος, κοινωνία πολιτών και συμφέροντα. Σύγκρουση, διαπραγμάτευση και συμμετοχή σε νέες μορφές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική
- ☞ Μελέτη Κυριάκος, (2010), Συνεταιριστική οικονομική και Πολιτική θεωρία, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση
- ☞ Μπιτσάνη Ευγενία, (2000), Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων, Αθήνα, Εκδόσεις ΔΙΟΝΙΚΟΣ
- ☞ Παϊζης Νίκος, Ιωάννα Μαμουλα, (2012), Κοινωνική Οικονομία βιβλίο δραστηριοτήτων, Αθήνα, εκδόσεις Καμπύλη ADV
- ☞ Σκλιάς Παντελής και Χουλιάρας Αστέρης, (2002), Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών, Εκδόσεις Παπαζήση
- ☞ Σωτηρόπουλος Δ. Α. (επιμ.), (2004), Η άγνωστη Κοινωνία Πολιτών, Εκδόσεις Ποταμός
- ☞ Τσουραμάνης Χρήστος, (2003), Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- ☞ Χάξλεϋ .Αλ, (1978), Επιστροφή στο θαυμαστό νέο κόσμο, Εκδόσεις Ελεύθερος τύπος Αθήνα

Ξένη βιβλιογραφία

- ☞ Anthony Giddens, (2002), Κοινωνιολογία, εκδόσεις Gutenberg
- ☞ Arthour C. Brooks, (2010), Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Syracuse University, εκδόσεις Ίων
- ☞ Dominique Schnapper (επιμ. Δέσποινα Παπαδοπούλου), (2000), Η Κοινωνία των Πολιτών, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg
- ☞ James Petras, Tina Wallece, Tessa Morris- Suzuki, Joachim Hirsch (επιμ. Παπαμιχαήλ Γιάννης), (2005), Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική, Αθήνα, Εκδόσεις The Monthly Review Imprint
- ☞ Kaldor M., (2003), Civil Society and Accountability, Journal Development

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

- ☞ Αποκλίνουσα συμπεριφορά παραβατικότητα και εγκληματικότητα (κεφ.9 Αποκλίνουσα συμπεριφορά)
- ☞ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως φύλλο 216 Ν. 4019
- ☞ Ιωάννης Νικολάου, (2007), Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα Εκπαιδευτικό υλικό των κέντρων δια βίου Μάθησης
- ☞ Παπαγεωργίου Κ., (2005), Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών « Βιώσιμη Ανάπτυξη», Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνα

Άρθρα:

- ☞ Αποστολίδης Γιώργος, « «Στέγη» για τα παιδιά ενός κατώτερου θεού»,εφημερίδα Το Έθνος, 18/12/2015
- ☞ Βαρθαλίτης Ιωσήφ, «Η Ιστορία μας», [www.stegianilikwn .gr](http://www.stegianilikwn.gr), 16/3/2016
- ☞ Ιωαννίδη Βασιλική, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, 2004, τχ. 137, σσ. 91-100
- ☞ Ματσόπουλος Αναστάσιος, Επιθετικότητα και βία στα σχολεία: στρατηγικές αντιμετώπισης, Τεύχος 11 - Ιούνιος 2009
- ☞ Σαραντοπούλου Βάσια, «Οι ρόλοι των παιδιών στις δυσλειτουργικές οικογένειες», www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr, 19/4/2010

Ιστολογία

- οζ Στέγη Ανηλίκων και Εφήβων, www.stegianilikon.gr
- οζ Δίκτυο Αλληλεγγύης, www.diktoyall.gr
- οζ WWF – WWF ΕΛΛΑΣ, www.wwf.gr
- οζ Ελευθεροτυπία – Απογευματινή Αδέσμευτη Εφημερίδα, www.enet.gr/
- οζ ΕΥ για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Οικονομία, www.keko.gr
- οζ Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής: ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, www.kanep.gesee.gr
- οζ EESC European Economic and Social Committee, www.eesc.europa.eu
- οζ Ειδήσεις – νέα – Το Βήμα online, www.tovima.gr
- οζ Ίδρυμα Σταυρός Νιάρχος, <http://www.snf.org/el/>
- οζ Γλωσσολογείν, <http://glossologein.blogspot.gr/>
- οζ Δήμος Παλλήνης, www.palini.gr
- οζ Οικογένεια και Οικογενειακές σχέσεις Ψυχολογία – Συμβουλευτική, <http://kerentzis.blogspot.gr/>
- οζ Encephalos.gr, www.encehalos.gr
- οζ Hmepage – Childit – Τα πάντα για το παιδί, www.childit.gr
- οζ Αθήνα – ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, www.cityofathens.gr
- οζ ΕΚΠΑ: Νομική Σχολή, www.old.law.uoa.gr
- οζ Η εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο, www.paroutsas.jmc.gr
- οζ Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, www.mjpo.gov.cy
- οζ ΒΑΣΙΑ ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, www.vasiasarantopoulou.blogspot.gr
- οζ Παραβατικότητα, Φυλακές, Ψυχική Υγεία, www.kratoumenoi.blogspot.gr
- οζ Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Διακιωμάτων, www.ministryofjustice.gr
- οζ Περιφέρεια Αττικής, www.patt.gov.gr
- οζ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, www.social-economy.com
- οζ Βικιπαίδεια, www.wikipedia.gr
- οζ EUROPA – European Union website, the official EU website, www.europa.eu
- οζ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ – Ημερήσια Εφημερίδα των Κυκλάδων, www.koinignomi.gr
- οζ Κέντρο εθελοντών μανατζερ ελλάδος, www.kemel.gr
- οζ CYCLADES24, <http://cyclades24.gr/>
- οζ Logotypos.gr, <http://www.logotypos.gr/>

**Ερωτηματολόγιο για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας με θέμα
«Η Στέγη Ανηλίκων Σύρου» της φοιτήτριας Νικολέτα Γεράρδη.**

Ερώτηση 1:

Πόσο καιρό σας φιλοξενεί η Στέγη ανηλίκων;

- 1 χρόνο
- 2-4 χρόνια
- 4-8 χρόνια
- .....χρόνια
-

Ερώτηση 2:

Ποια ήταν η ηλικία στην οποία ήρθατε για πρώτη φορά στη Στέγη;

- <10 ετών
- >10 ετών
-

Ερώτηση 3:

Τι σας οδήγησε να έρθετε στην Στέγη;

- Οικογενειακές δυσκολίες
- Οικονομικές δυσκολίες
- Η κοινωνία
-

Ερώτηση 4:

Νιώθετε την Στέγη ως ένα δεύτερο σπίτι σας; Και γιατί;

- Ναι
- Όχι
- Γιατί.....
.....

Ερώτηση 5:

Σε μια κλίμακα από το 1 έως το 5 με το ένα λίγο και το 5 πάρα πολύ θα μπορούσατε να βαθμολογήσετε πόσο σας έχει στηρίξει η Στέγη;

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Ερώτηση 6

Γνωρίζουμε πως η Στέγη ανηλίκων λειτουργεί χωρίς την βοήθεια του κράτους παρόλα αυτά προσφέρει εκπαίδευση, στήριξη και βοήθεια με τις δικές της δυνάμεις . Θεωρείτε το έργο της ως σπουδαίο;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως
-

Ερώτηση 7

Θα θέλατε με την σειρά σας να προσφέρετε και σεις εθελοντισμό σε παιδιά που έχουν την ανάγκη σας στην Στέγη?

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

Ερώτηση 8

Θα θέλατε να αλλάξει κάτι στη Στέγη ανηλίκων και τι θα ήταν αυτό;:

- Περισσότερη εκπαίδευση

- **Περισσότερη εθελοντική βοήθεια**
- **Περισσότερη οικονομική στήριξη**
- **Παιχνίδια**
- **Ρούχα**
- **Να γίνει πιο γνωστή και σε άλλα παιδιά που έχουν ανάγκη**

Ο Κουμπάρας της Στέγης Ανηλίκων

Πρότυπο καταστατικό ίδρυσης των Μ.Κ.Ο

4. Ηθική κι υλική υποστήριξη προς στα λιγότερο προνομιούχα μέλη της κοινωνίας.

Ανάπτυξη δράσεων και θεσμών κοινωνικής μέριμνας και αλληλεγγύης. Δημιουργία κέντρων ηθικής και υλικής αρωγής. Προστασία της ανθρώπινης ζωής κι αξιοπρέπειας. Καταπολέμηση των διακρίσεων, του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας. Αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των κοινωνικά μειονεκτούντων στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό.

5. Ανάπτυξη δραστηριοτήτων και παροχή υποστήριξης για την αλληλέγγυα οικονομία.

Πράσινη επιχειρηματικότητα. Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομία και της τοπικής απασχόλησης. Πληροφόρηση κοινωνικών ομάδων νέων, γυναικών και ευπαθών ομάδων για τη δημιουργία συμβουλευτικής αυτοαπασχόλησης και μικρών επιχειρήσεων. Καταπολέμηση της ανεργίας και της φτώχειας με το σύστημα της Τράπεζας Χρόνου και των μη χρηματικών ανταλλαγών.

6. Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και πνευματικού πλούτου της Ελλάδας.

Ανάπτυξη και προώθηση επιστημονικής, τεχνολογικής, κοινωνιολογικής, οικονομικής και πολιτιστικής γνώσης όλων των μορφών και όλων των επιπέδων. Ανάπτυξη διεθνών σχέσεων στη βάση της διαπολιτισμικότητας. Ανάπτυξη πολιτιστικού δικτύου δημιουργών στο χώρο των τεχνών και του πολιτισμού. Δημιουργία -θεσμική - τεχνοκρατική υποστήριξη χώρων πολιτισμού. Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς που προκύπτει από την ερασιτεχνική πνευματική δημιουργία. Ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής έκφρασης

7. Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού. Ειδικότερα:

Χάραξη μυθολογικών, ιστορικών και πολιτιστικών διαδρομών για την σύνδεση πολιτισμού και τουρισμού. Σύνδεση του τουρισμού με οικολογικές δράσεις -οικοτουρισμός. Δημιουργία θεματικών πάρκων σε συνάρτηση με την ιστορία και την παράδοση για την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού.

8. Η επικοινωνία και διάδοση της φυσικής άσκησης, της υγιεινής ζωής και διατροφής και των βιολογικών προϊόντων.

ΜΕΣΑ

- ο Εκπόνηση κάθε είδους επικοινωνιακές - επιστημονικές μελέτες κι έρευνες.
- ο Ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, οργάνωση μελετητικών - ερευνητικών ομάδων, αποστολών και δράσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
- ο Οργάνωση και συμμετοχή σε εκδηλώσεις, ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα, συζητήσεις, στρογγυλής τραπέζης, επιστημονικά συμπόσια, διαλέξεις και δράσεις πεδίου.
- ο Έκδοση βιβλίων, περιοδικών, μελετών, μονογραφιών, δοκιμίων, λευκωμάτων.
- ο Παραγωγή και διάθεση έντυπου καθώς κι ηλεκτρονικού επικοινωνιακού υλικού όπως εφημερίδες, περιοδικά, news letters, ιστοσελίδες, ιντερνετικό ραδιόφωνο, ιντερνετική τηλεόραση (WebTV) κτλ.
- ο Δημιουργία θεματικής πύλης στο διαδίκτυο - ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων (Portal), η οποία θα λειτουργεί και ως βάση δεδομένων / ηλεκτρονική βιβλιοθήκη με την ψηφιοποίηση πολιτιστικού, επικοινωνιακού και επιστημονικού περιεχομένου.
- ο Δημιουργία φόρουμ.
- ο Πραγματοποίηση εκθέσεων εικαστικών, φωτογραφίας, βιντεοσκοπήσεων κ.λπ.
- ο Δημιουργία οικοπάρκων, χώρων πολιτισμού, δημιουργικής απασχόλησης και μέριμνας.
- ο Δημιουργία δανειστικής βιβλιοθήκης, και κέντρου πληροφόρησης.
- ο Δημιουργία και λειτουργία εντευκτηρίου-αναψυκτηρίου για τα μέλη και τους φίλους της εταιρίας.
- ο Δικτύωση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, σύμπραξη κι ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας, αμοιβαίου σεβασμού κι εμπιστοσύνης και με Ο.Τ.Α, Περιφέρειες, Κρατικές Υπηρεσίες, άλλους φορείς, Μ.Κ.Ο, εταιρείες με παρεμφερείς σκοπούς, Πανεπιστημιακά Δίκτυα, Συνεταιρισμούς, Επιμελητήρια, εθελοντές κτλ. για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την υποβολή κοινών προγραμμάτων και προτάσεων.

Για την επίτευξη των στόχων της η εταιρία μπορεί να αναζητά την ανεύρεση οποιασδήποτε άλλης πράξης που να ενισχύει το έργο της και να υποβάλει σχετικά προγράμματα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό για την εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων, την αξιοποίηση κοινοτικών ενισχύσεων, διαπεριφερειακών και διαδημοτικών Κοινοτικών Προγραμμάτων.

Η Γ.Σ. μπορεί να διαγράψει από την εταιρεία μέλος της, εφόσον η δράση του παρεμποδίζει την λειτουργία της και δεν ανταποκρίνεται στους σκοπούς της. Εταίροι της εταιρίας είναι οι συμβαλλόμενοι στο παρών ιδρυτές.

Η αποχώρηση ή αντικατάσταση εταίρου γίνεται με απόφαση που λαμβάνεται με την αυξημένη πλειονοψηφία των 2/3 της Γ.Σ. της εταιρείας.

Παράλληλα, η εταιρεία μπορεί να εγγράψει τιμητικά μέλη, καθώς και μέλη φίλους σε ξεχωριστό κατάλογο, παρέχοντας κάρτα μέλους, χωρίς τροποποίηση του Καταστατικού με ομόφωνη απόφαση της γενικής συνέλευσης.

Διευκρινίζεται όμως, ότι φίλοι μέλη μπορούν να είναι οι μετέχοντες στις δραστηριότητες της εταιρείας, καθώς και κάθε πρόσωπο, το οποίο συνδράμει για την επίτευξη των στόχων αυτής, πλην όμως δεν έχει εισχωρήσει καταστατικά σε αυτή. Οι φίλοι μέλη της Λέσχης δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής στην διοίκηση, στην εκπροσώπηση της οικονομικής διαχείρισης και των οικονομικών της εταιρείας. Αντίστοιχα, τα μέλη αυτά δεν έχουν καμία οικονομική αξίωση έναντι της εταιρείας για οποιονδήποτε λόγο.

Άρθρο 10ο

Η εταιρεία δεν είναι κερδοσκοπική και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 784 Α.Κ., αποκτά δε τη νομική προσωπικότητα αστικής εταιρείας μετά την κατά νόμο δημοσίευσή της. Ως εκ τούτου καμιά διανομή κερδών ή καταβολή τόκων κατά την λειτουργία της ή μετά την λύση επιτρέπεται να γίνεται προς τα μέλη της, τα οποία έχουν δικαίωμα μόνο στην επιστροφή της εισφοράς τους σε περίπτωση λύσης. Τα κεφάλαια της εταιρείας δεν διανέμονται αλλά διατίθενται για την εξυπηρέτηση των σκοπών της. Σε περίπτωση λύσης της τα περιουσιακά της στοιχεία καταμερίζονται στις αστικές εταιρείες που μετέχουν στη σύστασή της.

Άρθρο 11ο

Το Δ/Σ μπορεί να ιδρύει παραρτήματα σε διάφορες περιοχές της χώρας ή του εξωτερικού από συνεργάτες (μη μέλη) που θα λειτουργούν κάτω από τις αποφάσεις του, τους σκοπούς του και τον κανονισμό λειτουργίας του.

Για την εξυπηρέτηση των σκοπών και δραστηριοτήτων της, η εταιρεία μπορεί να συνάπτει συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου με τρίτους.

Άρθρο 12ο

Η εταιρεία με την λήξη τίθεται αυτοδίκαια σε εκκαθάριση που συντελείται σύμφωνα με τους νόμους. Αν δεν αποφασίσει αλλιώς η Γενική συνέλευση, χρέη εκκαθαριστών εκτελεί το Δ.Σ. του χρόνου λήξεως της θητείας.

Άρθρο 13ο

Η εταιρική χρήση αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου εκάστου έτους. Το Δ.Σ. υποχρεούται να καταρτίζει ισολογισμό κάθε εταιρικής χρήσεως όταν λήγει.

Άρθρο 14ο

Σε περίπτωση καταγγελίας μέλους, πτωχεύσεως, διαγραφής μέλους, η εταιρεία συνεχίζει μεταξύ των υπολοίπων. Εάν κάποιο μέλος διαγραφεί, έχει δικαίωμα στην ανάληψη της εισφοράς του, αν αυτή σώζεται.

Άρθρο 15ο

Σφραγίδα - Σήμα

Η εταιρεία θα χρησιμοποιεί σφραγίδα η οποία αναγράφει .....

Άρθρο 16ο

Η εταιρεία διατηρεί το δικαίωμα, κατόπιν σύμφωνης γνώμης των μελών του Δ.Σ. και της Γ.Σ., να συγχωνευθεί με άλλες ανάλογες, όποτε κριθεί αναγκαίο ή να συμμετέχει σε άλλα δίκτυα μη κερδοσκοπικών εταιρειών.

Άρθρο 17ο

Μεταβατική διάταξη

Με απόφαση των ιδρυτικών μελών της εταιρείας, ύστερα από την εκλογή του από την Γενική Συνέλευση, ορίζεται για τριετή θητεία ως διαχειριστής ο .....

Άρθρο 18ο

ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

Κάθε θέμα που δεν προβλέπεται από το παρόν σύμφωνο θα αποφασίζεται από τους εταίρους κατ' απόλυτο πλειοψηφία, στα πλαίσια των διατάξεων του Αστικού Κώδικα, για τη ρύθμιση των αστικών εταιρειών. Το παρόν καταστατικό συντάχθηκε, αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε σε πολλά όμοια πρωτότυπα, έλαβε έκαστος των εταίρων ένα όμοιο αντίτυπο και υπογράφηκε ως εξής:

Τα μέλη:

.....
.....
.....
.....

Κανονισμός λειτουργίας του δικτύου μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) για την παρακολούθηση

της εφαρμογής της διεθνούς σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού (ΔΣΔΠ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Άρθρο 1: Επωνυμία – Έδρα

Ιδρύεται Δίκτυο Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) με την επωνυμία «Δίκτυο Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) στην Ελλάδα». Η επωνυμία αυτή θα αποδίδεται στην αγγλική ως «Network of Non Governmental Organisations (NGOs) for monitoring the enforcement of the United Nations Convention on the Rights of the Child (UN CRC) in Greece».

Έδρα του δικτύου ορίζεται ο Δήμος Αθηναίων. Το Δίκτυο μπορεί να ιδρύει τοπικά παραρτήματα και γραφεία και σε άλλα μέρη της Ελλάδας.

Άρθρο 2: Σκοπός

Το Δίκτυο έχει σκοπό την προστασία και την προαγωγή των Δικαιωμάτων του Παιδιού στη χώρα μας και ειδικότερα την παρακολούθηση της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) στην Ελλάδα.

Άρθρο 3: Μέσα

Το Δίκτυο επιδιώκει την πραγμάτωση και την προώθηση των σκοπών του με κάθε πρόσφορο μέσο και ειδικότερα με:

- ☞ την εκπόνηση εναλλακτικών εκθέσεων για την εφαρμογή της ΔΣΔΠ (αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των εθνικών εκθέσεων),
- ☞ την άσκηση παρεμβάσεων προς την Πολιτεία (Κυβέρνηση και Βουλή) για την τήρηση των υποχρεώσεων της απέναντι στον Ο.Η.Ε., την πληρέστερη εφαρμογή της ΔΣΔΠ και για τη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών ή άλλων θεσμικών μέτρων,
- ☞ την υποστήριξη της εφαρμογής της υπάρχουσας εθνικής νομοθεσίας για τα παιδιά, όπως π.χ. του ν. 3500/06 για την ενδοοικογενειακή βία, του νόμου για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, κ.α.

- ☞ την προώθηση συνεργασίας μεταξύ των ΜΚΟ που εργάζονται για τα παιδιά και με τα παιδιά,
- ☞ τη διευκόλυνση ανταλλαγής απόψεων και διάχυση ενημέρωσης μεταξύ των ΜΚΟ, μέσα από τη λειτουργία ιστοχώρου ή blog,
- ☞ την ανάδειξη περιπτώσεων παραβιάσεων δικαιωμάτων ανηλίκων, ώστε να αναζητούνται λύσεις ή να προωθούνται θεσμικές αλλαγές, μέσα από την συνεργασία των μελών του Δικτύου,
- ☞ τη συγκρότηση ομάδων εργασίας σε θεματικές ενότητες μεταξύ των ΜΚΟ με στόχο τη διερεύνηση ειδικότερων ζητημάτων που αφορούν στα παιδιά, την εξαγωγή συμπερασμάτων και την υποβολή προτάσεων προς τη Διοίκηση για τη βελτίωση της νομοθεσίας, της εθνικής πολιτικής και των θεσμών για το παιδί,
- ☞ την ανάληψη δράσεων για την ευαισθητοποίηση και ενδυνάμωση των παιδιών και των πολιτών γενικότερα σε θέματα εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού,
- ☞ την υποστήριξη καθιέρωσης προτύπων (standards) λειτουργίας ΜΚΟ που εξυπηρετούν ανηλίκους,
- ☞ τη στήριξη δράσεων επιμόρφωσης – κατάρτισης στελεχών και εθελοντών των ΜΚΟ,
- ☞ τη συνεργασία με το Συνήγορο του Παιδιού, την Εθνική Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και με άλλα συναφή Δίκτυα ΜΚΟ, ή συναφείς Ελληνικές, Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Οργανώσεις, Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, καθώς και με Επιστημονικούς Οργανισμούς εν γένει.

Άρθρο 4: Μέλη

Στο Δίκτυο μπορούν να συμμετέχουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που πληρούν τα εξής κριτήρια:

- να λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα,
- να έχουν μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα
- να είναι ανεξάρτητες από το δημόσιο τομέα
- να περιλαμβάνουν στους στόχους και στην επιχειρησιακή τους δράση την προάσπιση/προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού,
- να έχουν συναφή εμπειρία τουλάχιστον δύο ετών.

Άρθρο 5: - Εγγραφή μελών

Για την εγγραφή νέων μελών απαιτείται αίτηση του υποψηφίου μέλους προς τη Συντονιστική Επιτροπή του Δικτύου, στην οποία να τεκμηριώνεται η νομική του υπόσταση και η επιχειρησιακή του δράση σχετικά με την προάσπιση/προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Η Συντονιστική Επιτροπή του Δικτύου με αιτιολογημένη απόφασή της, όχι αργότερα από την επομένη, μετά την υποβολή της αίτησης συνεδρίασής της, εγκρίνει ή απορρίπτει κατά πλειοψηφία την αίτηση του υποψηφίου.

Το υποψήφιο μέλος, σε περίπτωση απόρριψης της αίτησής του έχει δικαίωμα να επανέλθει με νέα αίτηση μετά την παρέλευση ενός (1) έτους, η οποία θα υποβληθεί και θα κριθεί κατά τα ανωτέρω.

Άρθρο 6: - Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών

Τα μέλη του Δικτύου, βάσει νομίμου εξουσιοδότησεως, έχουν δικαίωμα να εκλέγουν, να εκλέγονται και να ψηφίζουν στις Γενικές Συνελεύσεις με δικαίωμα μιας ψήφου ανά ΜΚΟ-μέλος, μπορούν να συμμετέχουν σε όλες τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις του Δικτύου, να διατυπώνουν προτάσεις και να συμμετέχουν σε επιτροπές ή Ομάδες Εργασίας.

Άρθρο 7: - Διαγραφή μελών

Παύει κάποιος να έχει την ιδιότητα του μέλους του Δικτύου και διαγράφεται όταν:

α) το ζητήσει με γραπτή αίτησή του.

β) η συμπεριφορά του έρχεται σε καταφανή αντίθεση με το σκοπό του Δικτύου ή παραβαίνει τον ισχύοντα Κανονισμό Λειτουργίας του.

Ειδικότερα για τη διαγραφή μέλους απαιτείται αιτιολογημένη απόφαση της Συντονιστικής Επιτροπής, η οποία επικυρώνεται από την επόμενη τακτική ή έκτακτη Γενική Συνέλευση. Κατά της απόφασης αυτής το μέλος που διαγράφεται δικαιούται να προσφύγει ενώπιον της πρώτης τακτικής, μετά τη διαγραφή του, Γενικής Συνέλευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Άρθρο 8: - Όργανα του Δικτύου

Τα Όργανα του Δικτύου είναι:

- η Συντονιστική Επιτροπή και
- η Γενική Συνέλευση,

τα οποία λειτουργούν με όρους οριζόντιας διαδικασίας.

Άρθρο 9: - Γενική Συνέλευση

Η Γενική Συνέλευση είναι το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο για την ομαλή λειτουργία του Δικτύου και την ουσιαστική συμμετοχή των μελών του στη λήψη των αποφάσεων.

Στη Γενική Συνέλευση έχουν δικαίωμα συμμετοχής όλα τα μέλη του Δικτύου που έχουν δικαίωμα ψήφου βάσει του παρόντος.

Η Γενική Συνέλευση συγκαλείται από τη Συντονιστική Επιτροπή και διακρίνεται σε:

Τακτική, η οποία συγκαλείται υποχρεωτικά μέσα στο 1^ο εξάμηνο κάθε ημερολογιακού έτους, εκτός και αν η Συντονιστική Επιτροπή αποφασίσει να πραγματοποιηθεί το 2^ο εξάμηνο λόγω αυξημένων υποχρεώσεων κατά την ως άνω περίοδο.

Έκτακτη, η οποία συγκαλείται κάθε φορά που θα κριθεί αναγκαίο από τη Συντονιστική Επιτροπή, ή όταν ζητηθεί από το 1/4 των μελών. Για την ημέρα, ώρα, τόπο καθώς και για τα θέματα ημερησίας διάταξης αυτής, ειδοποιούνται όλα τα μέλη, με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο το αργότερο δέκα (10) ημέρες πριν από τη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης.

Την έναρξη της Γενικής Συνελεύσεως κηρύσσει ο/η Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής, ο οποίος διαπιστώνει τη νόμιμη συγκρότηση αυτής, καθώς και την ύπαρξη ή μη απαρτίας. Η Γενική Συνέλευση τελεί σε απαρτία όταν παρίσταται το 1/4 των εγγεγραμμένων μελών. Εάν διαπιστωθεί έλλειψη απαρτίας, η συνεδρίαση αναβάλλεται για την επόμενη εβδομάδα την ίδια ημέρα και ώρα χωρίς καμία νέα πρόσκληση ή νέα ειδοποίηση. Η εξ αναβολής Γενική Συνέλευση θεωρείται ότι βρίσκεται σε απαρτία με όσα μέλη είναι παρόντα.

Τα νόμιμα παριστάμενα μέλη της Γενικής Συνέλευσης εκλέγουν Πρόεδρο και Γραμματέα αυτής, αποκλειομένων των υποψηφίων για τα όργανα του Δικτύου, όταν η Γενική Συνέλευση είναι Εκλογοαπολογιστική. Τα ως άνω εκλεγμένα μέλη, διευθύνουν τη συζήτηση και είναι υπεύθυνα για την τήρηση της Ημερήσιας Διάταξης και των Πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης.

Οι αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών. Οι διεξαγόμενες ψηφοφορίες της Γ.Σ. είναι φανερές και γίνονται με ανάταση του χεριού.

Άρθρο 10: Αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης

Η Γενική Συνέλευση είναι αρμόδια να αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν στο Δίκτυο, εντός των ορίων που προβλέπονται από τον παρόντα Κανονισμό Λειτουργίας.

Αποκλειστική αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης είναι:

Να κρίνει τον απολογισμό έργου της απερχόμενης Συντονιστικής Επιτροπής.

Να αποφασίζει για κάθε τροποποίηση του Κανονισμού Λειτουργίας του Δικτύου.

Να επικυρώνει την εγγραφή νέων μελών του Δικτύου.

Να επικυρώνει τη διαγραφή μέλους.

Να εκλέγει τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής.

Να εγκρίνει τα θέματα ημερήσιας διάταξης και τον ετήσιο προγραμματισμό της Συντονιστικής Επιτροπής.

Να αποφασίζει τη σύσταση Ομάδων Εργασίας.

Να αποφασίζει για τη διάλυση του Δικτύου.

Άρθρο 11: - Συντονιστική Επιτροπή

Το Δίκτυο διοικείται από τη Συντονιστική Επιτροπή που αποτελείται από επτά (7) έως εννέα (9) τακτικά μέλη, τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση με ψηφοφορία των μελών.

Η θητεία της Συντονιστικής Επιτροπής διαρκεί για χρονικό διάστημα δύο (2) ετών και παρατείνεται μέχρι την εκλογή της νέας και οπωσδήποτε όχι πάνω από τρίμηνο, εκτός αν για σοβαρό κώλυμα δεν είναι δυνατή η έγκαιρη σύγκληση της Γενικής Συνελεύσεως για τη διενέργεια εκλογών.

Τα εκλεγμένα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής μέσα σε δέκα (10) εργάσιμες μέρες από την εκλογή τους συνέρχονται σε πρώτη συνεδρίαση, κατά την οποία αποφασίζουν, με απλή πλειοψηφία, τη συγκρότησή της σε Σώμα και τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων τους, εκλέγοντας Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, Γραμματέα και Τακτικά Μέλη.

Η απερχόμενη Συντονιστική Επιτροπή εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά της μέχρι τη συγκρότηση σε Σώμα της νέας Συντονιστικής Επιτροπής.

Η Συντονιστική Επιτροπή συνεδριάζει τακτικώς, τουλάχιστον μία (1) φορά κάθε μήνα, εκτάκτως δε όταν υπάρχει ανάγκη ή όταν ζητηθεί αυτό από τρία μέλη του.

Η Συντονιστική Επιτροπή βρίσκεται σε απαρτία εφόσον παρίστανται τα 3/5 των μελών της και αποφασίζει με απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών.

Άρθρο 12: Αρμοδιότητες της Συντονιστικής Επιτροπής

Συντονίζει τις δράσεις του Δικτύου και διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία του Δικτύου και των Ομάδων Εργασίας.

Συγκαλεί τη Γενική Συνέλευση και έχει την ευθύνη υλοποίησης των αποφάσεών της.

Εισηγείται για κάθε θέμα που αφορά στην εκπλήρωση των σκοπών του Δικτύου και ενεργεί κάθε πράξη που αρμόζει στη φύση και στο σκοπό του, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες αρμοδιότητα έχει η Γενική Συνέλευση σύμφωνα με τον παρόντα Κανονισμό Λειτουργίας.

Καθορίζει κατά περίπτωση τον τρόπο εκπροσώπησης του Δικτύου.

Άρθρο 13: Τροποποίηση Κανονισμού Λειτουργίας – Διάλυση Δικτύου

Για την τροποποίηση του Κανονισμού Λειτουργίας ή τη διάλυση του Δικτύου απαιτείται κατά την έκτακτη Γενική Συνέλευση η παρουσία τουλάχιστον των μισών συν ενός ($1/2+1$) των μελών και πλειοψηφία $3/4$ των παρόντων. Οι προσκλήσεις για τη σύγκληση Έκτακτης Γενικής Συνέλευσης με αυτό το θέμα συζήτησης πρέπει να σταλούν τουλάχιστον είκοσι (20) ημέρες πριν από την καθορισμένη ημερομηνία συνεδρίασεως της Γενικής Συνελεύσεως.

Άρθρο 14: - Τελικές διατάξεις

Ο παρών Κανονισμός Λειτουργίας αποτελείται από δεκατέσσερα (14) άρθρα, εγκρίθηκε σήμερα ομόφωνα κατ' άρθρο και στο σύνολο του κειμένου από τη Γενική Συνέλευση της
2009.

Αθήνα,   /   /2009

ΤΑ ΠΑΡΙΣΤΑΜΕΝΑ ΜΕΛΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 216

30 Σεπτεμβρίου 2011

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4019

*Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα
και λοιπές διατάξεις*

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1 **Ορισμοί**

Για την εφαρμογή του νόμου αυτού ισχύουν τα εξής:

1. «Κοινωνική Οικονομία» είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επίδιωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων.

2. «Συλλογικός Σκοπός» είναι η προώθηση των δράσεων συλλογικότητας και η προστασία των συλλογικών αγαθών μέσω αναπτυξιακών, οικονομικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών τοπικού, περιφερειακού ή ευρύτερου χαρακτήρα. Ως τέτοιες δράσεις νοούνται ιδίως οι πολιτιστικές, οι περιβαλλοντικές, οι οικολογικές δραστηριότητες, η αξιοποίηση και ανάδειξη τοπικών προϊόντων, η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.

3. «Ένταξη» είναι η διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, κυρίως μέσω της προώθησής τους στην απασχόληση.

4. «Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού», γενικά, είναι οι κοινωνικές ομάδες πληθυσμού, των οποίων η συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή δυσχεραίνεται, είτε εξαιτίας κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, είτε εξαιτίας σωματικής ή ψυχικής ή νοητικής ή αισθητηριακής αναπηρίας, είτε εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων, τα οποία επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία της τοπικής ή ευρύτερα περιφερειακής οικονομίας.

Για τις ανάγκες του παρόντος νόμου, οι Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

α) Στις «Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού» ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην

κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές), εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, ορθωτικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες.

β) Στις «Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού» ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια. Σε αυτές ανήκουν ενδεικτικά οι άνεργοι νέοι, οι άνεργες γυναίκες, οι άνεργοι άνω των πενήντα ετών, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών και τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών, γυναίκες θύματα κακοποίησης, οι αναλόγητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών, τα άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες.

5. «Κοινωνική Φροντίδα» είναι η παραγωγή και παροχή αγαθών, καθώς και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής πρόνοιας για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.

Άρθρο 2

Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.)

1. Θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας. Είναι αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα. Τα μέλη της συμμετέχουν σε αυτήν με μια ψήφο, ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν.

2. Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους, οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

α) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, οι οποίες αφορούν στην ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Ποσοστό 40% κατ' ελάχιστον των εργαζομένων στις Επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης και υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου. Οι Κοι.Σ.Π.Ε. διέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 2716/1999 και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του παρόντος νόμου και του ν. 1667/1986, καθώς και όσων ορίζει το άρθρο 12 του ν. 3842/2010.

β) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού - προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.

γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, οι οποίες αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης.

3. Οι Κοιν.Σ.Επ. εγγράφονται στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 14. Οι Κοιν.Σ.Επ. υποχρεούνται πριν από την έναρξη της δραστηριότητάς τους να υποβάλουν, για την καταχώρισή τους στο Μητρώο αυτό, αίτηση καθώς και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την εγγραφή, στα οποία περιλαμβάνεται και το καταστατικό. Η υποβολή της αίτησης και των δικαιολογητικών μπορεί να γίνεται και ηλεκτρονικά. Η βεβαίωση εγγραφής στο Μητρώο χορηγείται και ηλεκτρονικά, αφού προηγουμένως οι αρμόδιες για την καταχώριση υπηρεσίες προβούν σε έλεγχο της αίτησης καταχώρισης και των δικαιολογητικών, ως προς τη νομιμοποίηση του αιτούντος και την πληρότητα των δικαιολογητικών που αυτός υποβάλλει.

Η υποβολή της δήλωσης έναρξης εργασιών της Κοιν.Σ.Επ. στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία γίνεται μετά τη χορήγηση της βεβαίωσης εγγραφής στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

4. Εάν από τον έλεγχο που προβλέπεται στην παράγραφο 3, προκύψει ότι η αίτηση και τα προσκομιζόμενα δικαιολογητικά δεν είναι επαρκή ή δεν πληρούν τις προϋποθέσεις της κείμενης νομοθεσίας και του παρόντος νόμου, οι ενδιαφερόμενοι καλούνται από την αρμόδια Υπηρεσία, μέσω τηλεομοιοτυπίας ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, να προβούν εγγράφως στις αναγκαίες διευκρινίσεις, διορθώσεις ή συμπληρώσεις μέσα σε εύλογο χρόνο που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τριάντα ημέρες από τη λήψη της σχετικής πρόσκλησης. Αν η προθεσμία που έχει ταχθεί παρέλθει άπρακτη ή αν τα στοιχεία που έχουν υποβληθεί, εξακολουθούν να μην πληρούν τις

προϋποθέσεις του νόμου, η Κοιν.Σ.Επ. δεν καταχωρίζεται. Αν ο αρμόδιος υπάλληλος αρνηθεί αδικαιολόγητα να εγγράψει την Κοιν.Σ.Επ. στο Μητρώο, εφαρμόζεται το άρθρο 791 Κ.Πολ.Δ.

5. Η διαδικασία των παραγράφων 3 και 4 εφαρμόζεται αναλόγως και για την τροποποίηση καταστατικού της Κοιν.Σ.Επ..

6. Στη σφραγίδα, στα έντυπα, στα έγγραφα και στις συμβάσεις που συνάπτουν οι Κοιν.Σ.Επ. αναγράφεται υποχρεωτικά ο αριθμός εγγραφής τους στο Μητρώο.

7. Το ετήσιο πρόγραμμα των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και ο απολογισμός εκτέλεσης αυτού αναρτώνται υποχρεωτικά στο διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική σελίδα του Μητρώου.

8. Με την καταχώριση στο Μητρώο οι Κοιν.Σ.Επ. υπάγονται στις κατά περίπτωση ευεργετικές διατάξεις του νόμου αυτού.

Άρθρο 3 **Σύσταση της Κοινωνικής** **Συνεταιριστικής Επιχείρησης**

1. Η σύσταση της Κοιν.Σ.Επ., η σχέση μεταξύ μελών της, η διοίκηση, η λειτουργία της, καθώς και η λύση της διέπονται από το ν. 1667/1986 (Α' 196), εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο αυτόν. Δεν εφαρμόζονται οι παράγραφοι 1,2 και 8 του άρθρου 1, οι παράγραφοι 2, 3, 7 και 8 του άρθρου 2, οι παράγραφοι 4 και 6 του άρθρου 3, οι παράγραφοι 1 και 4 του άρθρου 4, η παράγραφος 2 του άρθρου 5, το άρθρο 8, η παράγραφος 4 του άρθρου 9, το άρθρο 13 και η παράγραφος 2 του άρθρου 14 του ν. 1667/1986.

2. α) Για τη σύσταση της Κοιν.Σ.Επ. τηρείται η διαδικασία ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού. Το καταστατικό πρέπει να υπογράφεται από επτά τουλάχιστον πρόσωπα, αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, και από πέντε τουλάχιστον πρόσωπα αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού Σκοπού.

β) Για τη σύσταση μπορεί να γίνει χρήση πρότυπου καταστατικού, το οποίο συμπληρώνεται από τους ιδρυτές της Κοιν.Σ.Επ.. Το περιεχόμενο του προτυποποιημένου καταστατικού ορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης της παραγράφου 5 του άρθρου 17.

γ) Το πρότυπο καταστατικό της Κοιν.Σ.Επ. περιέχει τις απολύτως αναγκαίες σύμφωνα με τον παρόντα νόμο διατάξεις και κατά τα λοιπά παραπέμπει στις διατάξεις των οικείων νόμων. Ενδεικτικό πρότυπο καταστατικό διατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή από το διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

3. Η συμμετοχή των νομικών προσώπων στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό του 1/3 των μελών της, ενώ δεν επιτρέπεται η συμμετοχή σε αυτήν των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) που υπάγονται σε αυτούς. Σε Κοιν. Σ. Επ. Ένταξης μπορούν να συμμετέχουν Ν.Π.Δ.Δ. με έγκριση του φορέα που τα εποπτεύει.

4. Μόνη η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα του μέλους - εταίρου, σε Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση, δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις.

φου 1 του άρθρου 5, εντός της οποίας πρέπει να συνέλθει η αμέσως επόμενη Γενική Συνέλευση των μελών. Εφαρμόζονται ανάλογα οι παράγραφοι 7, 8 και 9 του άρθρου 18 του κ.ν. 2190/1920.

2. Η Διοικούσα Επιτροπή συνεδριάζει τακτικά μία τουλάχιστον φορά τον μήνα, ή όποτε κριθεί αναγκαίο από το 1/3 των μελών της. Η σύγκλησή της γίνεται από τον Πρόεδρό της κατά τα οριζόμενα στο καταστατικό της Κοιν.Σ.Επ.. Αν ο Πρόεδρος αδρανήσει παρά την αναγκαιότητα, η σύγκληση διενεργείται από οποιοδήποτε μέλος της Διοικούσας Επιτροπής.

3. Οι αποφάσεις της Διοικούσας Επιτροπής που αντίκεινται στον παρόντα νόμο, στο ν. 1667/1986, σε αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης και στο καταστατικό είναι ακυρώσιμες και παράγουν έννομα αποτελέσματα μέχρι τελεσιδικίας της δικαστικής απόφασης. Οι αποφάσεις της προσβάλλονται εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός έτους ενώπιον του κατά τόπον αρμοδίου Μονομελούς Πρωτοδικείου που αποφασίζει με τη διαδικασία των άρθρων 682 επ. Κ.Πολ.Δ..

4. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται το άρθρο 7 του ν. 1667/1986.

Άρθρο 7 **Διανομή κερδών**

1. Τα κέρδη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης δεν διανέμονται στα μέλη της, εκτός αν τα μέλη αυτά είναι και εργαζόμενοι σε αυτή, οπότε εφαρμόζεται η παράγραφος 2.

2. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως κατά ποσοστό 5% για το σχηματισμό αποθεματικού, κατά ποσοστό έως 35% διανέμονται στους εργαζομένους της επιχείρησης ως κίνητρο παραγωγικότητας σύμφωνα με τα οριζόμενα στο καταστατικό τους και το υπόλοιπο διατίθεται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Άρθρο 8 **Πόροι**

Οι πόροι της Κοιν.Σ.Επ. αποτελούνται από το κεφάλαιο της επιχείρησης, δωρεές τρίτων, έσοδα από την αξιοποίηση της περιουσίας της, έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητά της, επιχορηγήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Ένωση, διεθνείς ή εθνικούς οργανισμούς ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, έσοδα από άλλα προγράμματα, κεφάλαια από κληροδοτήματα, δωρεές και παραχωρήσεις της χρήσης περιουσιακών στοιχείων, καθώς και κάθε άλλο έσοδο από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της σύμφωνα με το καταστατικό της.

Άρθρο 9 **Χρηματοδοτικά Έργα**

Οι Κοιν.Σ.Επ. και οι Κοι.Σ.Π.Ε. του άρθρου 12 του ν. 2716/1989: α) έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο συστήνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Άρθρου Δεύτε-

ρου του ν. 3912/2011 (Α' 17), καθώς επίσης και από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης και β) δύνανται να εντάσσονται στο ν. 3908/2011 (Α' 8).

Άρθρο 10 **Οικονομικά κίνητρα και μέτρα στήριξης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων**

1. Οι εργαζόμενοι στις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, οι οποίοι ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας ή επίδομα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο ή παροχή, συνεχίζουν να εισπράττουν τις παροχές αυτές ταυτόχρονα με την αμοιβή τους από την Κοιν.Σ.Επ..

2. Το άρθρο 71 και οι παράγραφοι 1, 2, 3, 4 και 6 του άρθρου 73 του ν. 3842/2010 (Α' 58) εφαρμόζονται αναλόγως και για τις Κοιν.Σ.Επ..

3. Η Κοιν.Σ.Επ. δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος για το ποσοστό των κερδών της το οποίο διατίθεται για το σχηματισμό αποθεματικού και τις δραστηριότητές της σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 7. Το ποσοστό των κερδών της Κοιν.Σ.Επ. που διανέμεται στους εργαζόμενους υπόκειται σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος, σύμφωνα με τον εκάστοτε ισχύοντα φορολογικό συντελεστή του πρώτου, μετά από το αφορολόγητο ποσό, κλιμακίου εισοδήματος της κλίμακας της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του ν. 2238/1994 (Α' 151), όπως ισχύει. Με την παρακράτηση του φόρου αυτού εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση, όσον αφορά στα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. και των εργαζομένων της Κοιν.Σ.Επ., οι οποίοι ανήκουν σε Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού.

4. Οι Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας, σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) για τη στήριξη της εργασίας και στις κάθε είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Άρθρο 11 **Έλεγχος και κυρώσεις επί των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων**

1. Οι υπάλληλοι της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για την τήρηση του Μητρώου του άρθρου 14, καθώς και οι υπάλληλοι των Διευθύνσεων Ανωνύμων Εταιριών των Περιφερειών έχουν την αρμοδιότητα: α) να καλούν τους εκπροσώπους των Κοιν.Σ.Επ. να παρέχουν έγγραφα και πληροφορίες, β) να έχουν πρόσβαση κατά τους ελέγχους σε έγγραφα και άλλα στοιχεία που τηρούνται σε οποιαδήποτε μορφή (έγγραφο, ηλεκτρονική, μαγνητική ή άλλη), στην εγκατάσταση της Κοιν.Σ.Επ., εφόσον αυτά δεν εμπίπτουν κατά προφανή τρόπο σε επαγγελματικό ή άλλο απόρρητο και δεν συνιστούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και γ) να ενεργούν έρευνες στους χώρους των Κοιν.Σ.Επ. και να προβαίνουν σε κατασχέσεις εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών μέσων αποθήκευσης, εφόσον τούτο επιβάλλεται για τον έλεγχο των παραβιάσεων. Οι έρευνες και οι έλεγχοι από υπάλληλους της αρμόδιας υπηρεσίας διενεργούνται υπό τις εγγυήσεις του άρθρου 9 του Συντάγματος και των σχετικών διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

2. Η Διεύθυνση Προστασίας Καταναλωτή της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή αποστέλλει στην αρμόδια Υ-

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΜΟΛΙΣ ΤΟ 1,8% ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ 2,9% ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ωθηση στην κοινωνική οικονομία

Δήμερο φόρουμ με θεσμικούς φορείς και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών για την κοινωνική επιχειρηματικότητα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΦΙΛΗΣ ΚΑΪΤΑΤΖΗΣ

Αντιπροσωπεύει μόλις το 1,8% της συνολικής απασχόλησης και περίπου το 2,9% της μισθωτής εργασίας ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, που είναι τα μικρότερα ποσοστά μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Φορείς της κοινωνικής οικονομίας, όπως αναφέρει το δίκτυο αλληλεγγύης, είναι εκείνοι που δεν αποβλέπουν στο κέρδος και δεν κυριαρχούνται από τους ανταγωνιστικούς κανόνες της αγοράς

Στη Γαλλία δραστηριοποιούνται 203.000 συνεταιρισμοί-ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας, αριθμός που αντιστοιχεί στο 10% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας ή σε περίπου 2.145.000 άτομα.

Στην Ιταλία λειτουργούν 3.800 κοινωνικοί συνεταιρισμοί που απασχολούν 75.000 μισθωτούς, από τους οποίους 11.000 είναι «μενονεκτούντα» άτομα.

Στο πλαίσιο της ελληνικής εβδομάδας κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Παγκόσμια Εβδομάδα 2014) διοργανώνεται φόρουμ κοινωνικής επιχειρηματικότητας στις 20 και 21 Νοεμβρίου, στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων.

Στόχος του φόρουμ, σύμφωνα με τους διοργανωτές, είναι «η παροχή πληροφόρησης, η διάδοση καλών πρακτικών και μοντέλων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, η προώθηση της συνεργασίας και δικτύωσης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και συνεργατικών επιχειρήσεων, η ανάπτυξη θεσμικών-πρακτικών εργαλείων για την εδραίωση, χρηματοδότηση και βιώσιμη λειτουργία τους στην Ελλάδα».

Φορείς της κοινωνικής οικονομίας, όπως αναφέρει το δίκτυο αλληλεγγύης, είναι εκείνοι που δεν αποβλέπουν στο κέρδος και δεν κυριαρχούνται από τους ανταγωνιστικούς κανόνες της αγοράς: εκτός δηλαδή από τις εθελοντικές οργανώσεις, είναι οι συνεταιρισμοί (αγροτικοί, πιστωτικοί, οικοδομικοί κ.λπ.), οι συλλογικές προσπάθειες καταναλωτών, τα μικτά εταιρικά σχήμα με συμμετοχή της αυτοδιοίκησης, ινστιτούτων, πανεπιστημίων κ.λπ., οι κοινωνικές επιχειρήσεις, και οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις (σ.σ. που διαπιστώθηκε ότι αρκετές δεν ήταν και τόσο... μη κερδοσκοπικές).

Στις βασικές θεματικές του φόρουμ περιλαμβάνονται: οι κοινωνικοί εταίροι στηρίζουν την κοινωνική επιχειρηματικότητα (τομείς και καλές πρακτικές συνεργασίας τοπικής αυτοδιοίκησης - κοινωνικών επιχειρήσεων, χρηματοοικονομικά εργαλεία, μοντέλα κοινωνικής επιχειρηματικότητας και κοινωνικών επιχειρηματιών από την Ελλάδα και το εξωτερικό).

Επίσης, οι δυνατότητες ανάπτυξης και εξέλιξης των κοινωνικών επιχειρήσεων (βιώσιμες δημόσιες προμήθειες, προοπτικές ενεργειακών συνεταιρισμών για βιώσιμη ενέργεια, εργαλεία και μέθοδοι για τη μέτρηση του κοινωνικού αντίκτυπου της κοινωνικής επιχείρησης).

Στις προγραμματισμένες συζητήσεις και τα εργαστήρια συμμετέχουν εκπρόσωποι θεσμικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται με διαφορετικές οπτικές στο πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας: κοινωνικοί επιχειρηματίες, εκπρόσωποι της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, εκπρόσωποι συνεταιριστικών χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, ερευνητές και ερευνήτριες από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Επιπλέον θα πραγματοποιούν παρουσιάσεις επιτυχημένων κοινωνικών επιχειρήσεων από το εξωτερικό στο αμφιθέατρο του 9,84 και θα οργανωθεί σε ειδικό χώρο (market place) του Innoathens έκθεση, όπου θα συμμετάσχουν εκπρόσωποι κοινωνικών - συνεταιριστικών επιχειρήσεων και ευρωπαϊκών ομοσπονδιών και δικτύων, με στόχο την αλληλοενημέρωση, πληροφόρηση και δικτύωση.

Τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι η επιδίωξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων με υψηλό βαθμό αυτονομίας και συμμετοχικό χαρακτήρα. Στις επιδιώξεις τους είναι η εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού και η συμβολή τους σε μία οικονομική ανάπτυξη που ενισχύει την κοινωνική συνοχή.

Τα εμπόδια που συνήθως αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι μεταξύ άλλων: «Η έλλειψη διοίκησης με την αναγκαία εμπειρία, τεχνογνωσία, η αδυναμία προσέλκυσης στρατηγικών συμμάχων - διαμόρφωση αποδοτικών εταιρικών σχέσεων, είτε με πρόσωπα (π.χ. εθελοντές) είτε με φορείς (π.χ. ΟΤΑ), η περιορισμένη αξιοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων (εθνικών και ευρωπαϊκών) λόγω έλλειψης γνώσεων ή δεξιοτήτων και ο αποκλεισμός από το κλασικό τραπεζικό σύστημα εξαιτίας της επισφαλούς βιωσιμότητας και της αδυναμίας εξασφάλισης εγγυήσεων κ.λπ.

Το δίκτυο αλληλεγγύης τονίζει ότι τα εργαλεία που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε όταν δραστηριοποιούμεθα προς την κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι: το εθνικό ταμείο επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης, το πρόγραμμα στήριξης επιχειρηματικότητας του ΕΣΠΑ, τα προγράμματα του ΟΑΕΔ, ο αναπτυξιακός νόμος, οι προγραμματικές συμβάσεις με το δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης κ.ά.

Το φόρουμ κοινωνικής επιχειρηματικότητας υποστηρίζεται και από την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, το γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη χώρα μας, την Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδας.

Η κοινωνία των πολιτών

Εφημερίδα το Βήμα

9/3/2016

Τι είναι η κοινωνία των πολιτών - γνώμες - Το Βήμα

με τον οποίο οι πολιτικές ηγεσίες του τόπου μας υπέκυψαν σε λαϊκιστικές πιέσεις σε ό,τι αφορά το σκακιανό πρόβλημα δείχνει μια αδύναμη ΚΠ. Δείχνει την έλλειψη αυτόνομων «ενδιάμεσων στρωμάτων» ικανών να επιβάλουν την κοινή λογική στον δημόσιο χώρο, ικανών δηλαδή να υποχρεώσουν τους κυβερνώντες να βάλουν το γενικό συμφέρον της χώρας πάνω από τα στενά κομματικά συμφέροντά τους.

Ο ορισμός τύπου Κορνχάουζερ είναι μεν χρήσιμος αλλά παρουσιάζει μια βασική αδυναμία. Εξισώνοντας τη δύναμη της ΚΠ με την ισχύ των μη κρατικών, ενδιάμεσων ομάδων/στρωμάτων, δεν λαμβάνει υπόψη ότι συχνά οι ενδιάμεσες αυτές ομάδες υποσκάπτουν παρά προστατεύουν την αυτονομία των πολιτών. Για να πάρουμε ένα πρόσφατο παράδειγμα, οι πανίσχυρες μαφίες που αναπτύχθηκαν στη μετακομμουνιστική Ρωσία αποτελούν σαφώς «ενδιάμεσα στρώματα» μεταξύ κράτους και πολιτών. Αλλά αυτά ούτε προστατεύουν τους πολίτες από την κρατική αυθαιρεσία ούτε και προστατεύουν τους κυβερνώντες από παράλογες λαϊκιστικές απαιτήσεις. Και για να πάρει από την Ανατολική στη Δυτική Ευρώπη, η δραματική ισχυροποίηση του κεφαλαίου και των οργανώσεών που το αντιπροσωπεύουν στις τρεις τελευταίες δεκαετίες σημαίνει ότι τα «ενδιάμεσα στρώματα» των επιχειρηματιών έχουν τη δυνατότητα να ανθίσουν και πολύ περισσότερο στον κρατικό έλεγχο. Αυτό, όμως όπως φάνηκε στη θαλασπική Βρετανία, δημιουργήσε τεράστιες ανισότητες και μαζική περιθωριοποίηση που, αντί να δυναμώσει, υπέσκαψε την αυτονομία των πολιτών.

***Ενδιάμεσος χώρος μεταξύ κράτους και αγοράς**

Με άλλα λόγια, για να δούμε αν μια ΚΠ είναι ισχυρή ή όχι, δεν αρκεί να λάβουμε υπόψη μας τη δύναμη των ενδιάμεσων στρωμάτων γενικά και αόριστα. Πρέπει επίσης να εξετάσουμε τις συγκεκριμένες σχέσεις ισχύος μεταξύ των συμφερόντων ομάδων που αποτελούν τα λεγόμενα «ενδιάμεσα στρώματα». Και για να γίνει αυτή η εξέταση κατά θεωρητικό συστημένο τρόπο πρέπει να ξεκινήσουμε από την ανάλυση του πολιτικού χώρου μόνον. Έτσι οι πιο πρόσφατες θεωρίες γύρω από την ΚΠ και τις συνθήκες ισχυροποίησής της εστιάζονται σε έναν «ενδιάμεσο» χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς: σε έναν αυτοκυβερνώμενο κοινωνικό χώρο, αποτελούμενο από θεσμούς, ομάδες, οργανώσεις οι οποίες λειτουργούν και κατά του άκρατου ατομισμού της αγοράς και κατά του κρατικού ατορχισμού.

Από αυτή τη σκοπιά, για να μελετήσουμε τις συνθήκες που δυναμώνουν ή υποσκάπτουν τον ενδιάμεσο μεταξύ αγοράς και κράτους χώρο, θα πρέπει η ανάλυσή μας να επεκταθεί σε όλες τις βασικές θεσμικές σφαίρες στις οποίες διαφοροποιούνται οι σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες δηλαδή, στην οικονομική, στην πολιτική, στην κοινωνική και στην πολιτισμική, καθένα από τις οποίες λειτουργεί ή μάλλον θα έπρεπε να λειτουργεί στη βάση διαφορετικών αξιών και διαφορετικών λογικών. Έτσι, αν η έννοια της ισχυρής ΚΠ σημαίνει μείωση του δεσποτισμού/αυταρχισμού και ενίσχυση της αυτονομίας όλων των μελών μιας κοινωνίας, αυτός ο στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την καταπάτηση του πολιτικού κρατικού ατορχισμού. Για να μπορέσει το άτομο να εμπεδώσει την αυτονομία του σε μια σύγχρονη, διαφοροποιημένη κοινωνία θα πρέπει να προστατευθεί όχι μόνο από τον κρατικό αλλά και από τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό αυταρχισμό. Οι τέσσερις αυτές διαστάσεις του αυταρχισμού σχετίζονται μεταξύ τους αλλά μπορούν σε μια συγκεκριμένη κοινωνία να αλλάξουν προς αντίθετες κατευθύνσεις.

Αν λάβουμε υπόψη μας τα παραπάνω, γίνεται αναγκαίο να προσεγγίσουμε την ΚΠ κατά έναν πολυδιάστατο τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να λάβουμε υπόψη μας δύο διαστάσεις που ως επί το πλείστον δεν λαμβάνονται συστηματικά υπόψη στη σχετική βιβλιογραφία.

***Η εσωτερική οργάνωση των μη πολιτικών χώρων**

Η πρώτη διάσταση έχει να κάνει με τον τρόπο παραγωγής και διανομής της δύναμης «ενδοθεσμικά»: δηλαδή, στο εσωτερικό ενός συγκεκριμένου θεσμικού χώρου. Στον πολιτικό θεσμικό χώρο τα ισχυρά «ενδιάμεσα στρώματα», προστατεύοντας τον πολίτη από τον κρατικό δεσποτισμό, μειώνουν σημαντικά τη συγκέντρωση πολιτικής δύναμης στην κορυφή της πολιτικής ιεραρχίας, δηλαδή αποφεύγουν τον μονοπωλιακό έλεγχο των «μέσων διοίκησης και καταστολής» από μια μικρή πολιτική ελίτ. Αλλά για να έχουμε μια ισχυρή ΚΠ θα πρέπει παράμοις μηχανισμοί αποκέντρωσης δύναμης να λειτουργούν και στους υπόλοιπους θεσμικούς χώρους. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει όχι μόνο τα πολιτικά αλλά και τα οικονομικά δικαιώματα να διηγούνται προς τα κάτω με την αποφυγή π.χ. μονοπωλιακών καταστάσεων, με τη συμμετοχή των εργαζομένων στις αποφάσεις μιας επιχείρησης, με την ενίσχυση του συνδικαλισμού, με την ανάπτυξη οργανώσεων προστασίας καταναλωτών κλπ. Και το ίδιο ισχύει για τον κοινωνικό και πολιτισμικό θεσμικό χώρο. Η διάχυση κοινωνικών δικαιωμάτων σημαίνει π.χ. ότι τα κοινωνικά περιθωριοποιημένα άτομα δεν θα έχουν μόνο

κρατικές υπηρεσίες ούτε από κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.

Το παραπάνω παράδειγμα δείχνει ότι μερικά προβλήματα που θεωρούνται από ένα μέρος της Αριστεράς όλυτα μέσα στον καπιταλισμό παύουν να είναι όλυτα όταν περάσουμε από το διχοτομικό μοντέλο «κράτος - αγορά» στο πολυλόγικό μοντέλο «κράτος - αγορά - κοινωνία - κολλέουρα». Με άλλα λόγια, ο σοβαρός προβληματισμός γύρω από την έννοια της ΚΠ μας κάνει να δούμε ότι τα όρια ριζικών μεταρρυθμίσεων μέσα στον καπιταλισμό δεν είναι τόσο στενά όσο τα παρουσιάζει η παραδοσιακή Αριστερά. Και νομίζω ότι μπορεί να γίνουν ακόμη ευρύτερα όταν το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα πάρει να έχει τον σημαντικό, άκρας νεοφιλελεύθερο χαρακτήρα (όπως υποστήριξα στο προηγούμενο άρθρο μου, για διάφορους λόγους, η παγκόσμια ηγεμονία του νεοφιλελεύθερου, αγγλοσαξονικού τύπου καπιταλισμού στον επόμενο αιώνα θα αμφισβητηθεί σοβαρά από τους ανερχόμενους ασιατικούς καπιταλισμούς «Το Βήμα», 2.11.1997).

***Ότε άγρως καπιταλισμός ούτε αυταρχικός κρατισμός**

Ανακαταλαμβάνω: α) Ξεδίησα εξετάζοντας κριτικά διάφορες εννοιολογήσεις του όρου κοινωνία πολιτών: ως το αντίθετο του κράτους, ως τα ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, ως ένας αυτόνομος χώρος μεταξύ κράτους και αγοράς.

β) Στη συνέχεια προσπάθησα να δείξω ότι, αν με ισχυρή ΚΠ εννοούμε το είδος της κοινωνικής οργάνωσης που μπώνει τον αυταρχισμό και δυναμώνει την αυτονομία του ατόμου όχι μόνο στον πολιτικό αλλά και στους άλλους θεσμικούς χώρους των διαφοροποιημένων σύγχρονων κοινωνιών, τότε χρειαζόμαστε μια πολυδιάστατη προσέγγιση που να λαμβάνει υπόψη της και τη συγκέντρωση/αποκέντρωση δύναμης στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό χώρο (ενδοθεσμική διάσταση) και την ανισορροπία/ισορροπία στις σχέσεις μεταξύ των αξιών/λογικών των τεσσάρων αυτών χώρων.

γ) Από αυτή την πολυδιάστατη σκοπιά ισχυρή κοινωνία πολιτών σημαίνει στο ενδοθεσμικό επίπεδο αποφυγή συγκέντρωσης δύναμης στην κομική, δηλαδή, διάχυση των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων στη βάση της κοινωνικής πυραμίδας και στο διαθεσμικό επίπεδο αποφυγή της «αποσοποίησης»/ηγεμονίωσης του κοινωνικού και πολιτισμικού χώρου από την οικονομική λογική του κέρδους και την πολιτική λογική της κομματικοκρατίας. Σημαίνει, με άλλα λόγια, την επίτευξη μιας ισορροπίας μεταξύ της αξίας της παραγωγικότητας στον οικονομικό, της αξίας της δημοκρατίας στον πολιτικό, της αξίας της αλληλεγγύης στον κοινωνικό και της αξίας της αυτονομίας/αυτοπροσδιορισμού στον πολιτισμικό χώρο.

δ) Η παραπάνω πολυδιάστατη προσέγγιση μπορεί να μας βοηθήσει να χαράξουμε μια σημαντική που θα σκατείει και στη σταδιακή μείωση των διάφορων αυταρχισμών της σύγχρονης (ελληνικής) κοινωνίας και στην επίλυση βασικών προβλημάτων όπως αυτό της ανεργίας.

ε) Αν στις τρεις πρώτες δεκαετίες της μεταπολεμικής περιόδου το δυτικοευρωπαϊκό σοσιαλδημοκρατικό κράτος κατάφερε να εξανθρωπίσει το καπιταλιστικό σύστημα μέσω μιας κενσοπικής κοινωνικής πολιτικής, στη σημερινή συγκυρία είναι ο χώρος της κοινωνίας των πολιτών (σε συνεργασία με ένα επιλεκτικό, έμμεσα παρεμβαίνον κράτος) που θα μπορείσει και να ημετέδωσει και να εμβαθύνει αυτή τη διαδικασία εξανθρωπισμού. Από αυτή τη σκοπιά η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να είναι στο κέντρο του προβληματισμού κάθε προοδευτικής, εκσυγχρονιστικής προσπάθειας που θέλει να υπερβεί και τον άγριο καπιταλισμό και τον αυταρχικό κρατισμό.

Σημειώσεις

1. Ο Μαρξ άλλωστε καυτίξει την έννοια της κοινωνίας των πολιτών με την οικονομία (την «κοινωνία των αστών») και άλλωστε διευρύνει τη σημασία της σε όλους τους μη κρατικούς θεσμούς μιας κοινωνίας.

2. Βλ. W. Kohlhauser, *The Politics of Mass Society*, 1959.

3. Η διαδεδομένη ιδέα ότι, όπως και στο παρελθόν, οι νέες ηλεκτρονικές τεχνολογίες θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας που θα αντικαταστήσουν αυτές που κατεστράφησαν είναι τόσο δογματική όσο και η αντίθετη άποψη, αυτή που πρεσβεύει ότι η τεχνολογική ανάπτυξη θα καταργήσει παντελώς την εργασία.

Η πολυσημκότητα της έννοιας της κοινωνίας πολιτών (ΚΠ) έχει σχέση με την πολυαπλότητα των προβληματισμών μέσα στους οποίους εντάσσεται. Έτσι, π.χ., ο ορισμός

οργανητικά αλλά και «θετικά» δικαιώματα (δικαίωμα στην εργασία, στην περίθαλψη, στην ποιοτική παιδεία κλπ.). Τέλος, στον πολιτισμικό χώρο διάχυση των δικαιωμάτων προς τα κάτω σημαίνει προστασία διάφορων εθνικών, θρησκευτικών ή και άλλων μειονοτήτων από την πιθανή προσπάθεια της πλειοψηφίας να επιβάλει τις δικές της πολιτισμικές αξίες σε όλους.

Συμπερασματικά, σε μια ισχυρή ΚΠ πρέπει να αποφεύγεται όχι μόνο η υπερσυγκέντρωση πολιτικής αλλά και οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής δύναμης. Αυτό σημαίνει τη διάχυση όχι μόνο πολιτικών αλλά και οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων προς τα κάτω.

*Η σχέση μεταξύ θεσμικών χώρων

Αυτό μας οδηγεί από την «κάθετη», ενδοθεσμική, στην πιο «οριζόντια», διαθεσμική, σχέση μεταξύ του πολιτικού, του οικονομικού, του κοινωνικού και του πολιτισμικού χώρου. Γιατί δεν είναι μόνο η υπερσυγκέντρωση δύναμης στο εσωτερικό ενός συγκεκριμένου χώρου που υπονοείται την ΚΠ. Το ίδιο συμβαίνει όταν στο οριζόντιο, διαθεσμικό επίπεδο οι αξίες και λογικές ενός χώρου κυριαρχούν πάνω στις αξίες/λογικές των άλλων χώρων. Έτσι π.χ. έχουμε οικονομικό αυταρχισμό όχι μόνον όταν υπάρχει υπερσυγκέντρωση των μέσων παραγωγής στα χέρια των αλίγων αλλά και όταν η οικονομική λογική διασώζει και υπονοείται τη λογική άλλων χώρων. Παράδειγμα: όταν το οικονομικό κεφάλαιο έχει τη δυνατότητα να αγοράζει λίγο πολύ αυτόματα πολιτική δύναμη (μέσω της αγοράς ψήφων, της μαζικής χρηματοδότησης κομμάτων) ή πολιτισμική επιρροή (μέσω π.χ. μιας καρδιοσκοπικά και κοινωνικά προσανατολισμένης τηλεόρασης), τότε έχουμε οικονομικό αυταρχισμό στο διαθεσμικό, οριζόντιο επίπεδο. Ακριβώς το ίδιο ισχύει και για τον πολιτικό αυταρχισμό. Ο πολιτικός αυταρχισμός δεν εξαντλείται με την υπερσυγκέντρωση εξουσιών στο κυβερνητικό επίπεδο- έχει επίσης να κάνει με τη διακόρυξη της κοινοκρατικής λογικής σε χώρους όπου άλλες λογικές έπρεπε να ισχύουν όπως ο αθλητισμός, η ανώτατη παιδεία, η Εκκλησία κλπ.

Αν λάβουμε υπόψη μας τα παραπάνω, φθάνουμε στο συμπέρασμα ότι για να καθορίσουμε την καχεκτικότητα ή ευρωστία της ΚΠ σε μια σύγχρονη χώρα θα πρέπει να ασχοληθούμε λιγότερο με μεμονωμένους θεσμούς ή συγκεκριμένες ομάδες, στρώματα, οργανώσεις και περισσότερο:

α) Με τον τρόπο που αλληλώνονται οι σχέσεις δύναμης στο εσωτερικό κάθε θεσμικού χώρου (οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού, πολιτισμικού). Δηλαδή, με τον βαθμό διάχυσης των οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων στα κατά μέλη μιας κοινωνίας.

β) Με τη σχέση κορροπτίας/ανικορροπτίας που υπάρχει μεταξύ των αξιών και ιδιαίτερων λογικών του κάθε θεσμικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα με τη σχέση κορροπτίας μεταξύ της λογικής της παραγωγικότητας/ανταγωνιστικότητας στον οικονομικό χώρο, της λογικής της δημοκρατίας στον πολιτικό, της λογικής της σύλλογικής αλληλεγγύης στον κοινωνικό και της λογικής της αυτονομίας/αυτοπροσδιορισμού στον πολιτισμικό χώρο.

*Το παράδειγμα της ανεργίας

Τα παραπάνω με οδηγούν στο τελευταίο σημείο που θέλω να αναπτύξω: η πολυδιάσπαστη προσέγγιση της έννοιας της ΚΠ μπορεί να μας βοηθήσει όχι μόνο στην καταπολέμηση των διάφορων αυταρχισμών της σύγχρονης κοινωνίας- μπορεί επίσης να μας βοηθήσει να λύσουμε μια σειρά προβλήματα που εκ πρώτης όψης φαίνονται όλα στο πλαίσιο του σημερινού καπιταλισμού. Θα πάρω ως παράδειγμα το πρόβλημα της ανεργίας. Όπως υποστήριξα σε ένα προηγούμενο άρθρο μου (21.9.97), ούτε η νεοφιλελεύθερη λύση, που επικεντρώνεται στους μηχανισμούς της αγοράς, ούτε η συμβατική σοσιαλδημοκρατική, κρατικοκρατική, «καθιστανή» λύση μπορεί να λύσει κοινωνιοπονητικά το πρόβλημα της ανεργίας σε ένα πλαίσιο όπου οι νέες τεχνολογίες καταστρέφουν θέσεις εργασίας χωρίς αναγκαστικά να δημιουργούν ανάλογα αριθμό νέων θέσεων. Για να βρεθεί μια αποτελεσματική λύση θα πρέπει το θέμα να αντιμετωπισθεί πολυλογικά: η έμφαση πρέπει να δοθεί όχι μόνο στην αγορά ή/και στο κράτος αλλά και στον κοινωνικό και πολιτισμικό χώρο. Στο επίπεδο του πολιτισμού είναι ανάγκη να ξεπεράσουμε τη βαθιά ριζωμένη αλλά φειχτοτική αντίληψη ότι η μόνη «πραγματική» απασχόληση δημιουργείται αποκλειστικά από την αγορά εργασίας κάθε άλλη μορφή απασχόλησης είναι «διακοσμητική», μη αναγκαία, χωρίς αξία. Στο επίπεδο του κοινωνικού χώρου η δημιουργία ενός αυτόνομου «επίτοι κομμάτι» που θα λειτουργήσει ούτε με βάση το κέρδος ούτε με βάση τον πατερναλιστική/κρατικιστική λογική θα μπορούσε να συνδέσει τη διαγκοιμμένη μάζα των ανέργων με τις αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες που σήμερα δεν καλύπτονται ούτε από τις

που δίνει έμφαση στα «ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων» σχετίζεται με τον προβληματισμό γύρω από τον τρόπο ένταξης των ατόμων στην κεντρική εξουσία όταν η παραδοσιακή, μη διαφοροποιημένη τοπική κοινότητα καταστρέφεται ή περιθωριοποιείται (λόγω της εκβιομηχάνισης ή άλλων βιομηχανικών διαδικασιών). Σε αυτή την περίπτωση η σχετική προστασία έναντι του κρατικού αυταρχισμού που ο παραδοσιακός, καταμητηκός (segmental) τρόπος οργάνωσης προσέφερε στα απλά μέλη της κοινότητας μεκάνεται/εξαφανίζεται. Σε αυτό το πλαίσιο κυρίως ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων μπορεί να παρέχουν παρόμοια προστασία (έναντι της κεντρικής κρατικής εξουσίας) με αυτήν που η παραδοσιακή κοινότητα προσέφερε στα μέλη της προτού το κράτος κατορθώσει να την διακλύσει (βλ. E. Gellner, *Η κοινωνία πολιτών και οι εντάσεις της*, Παπαζήσης, 1997). Από την άλλη μεριά, ο ορισμός της ΚΠ που δίνει έμφαση σε έναν «πρώτο χώρο» μεταξύ κράτους και αγοράς συνδέεται με έναν πιο πρόσφατο προβληματισμό: την αποτυχία, στα πλαίσια της επιταχυνόμενης παγκοσμιοποίησης, και του συμβατικού σοσιαλδημοκρατικού κρατισμού και της θιασρωκού τύπου απελευθέρωσης των μηχανισμών της αγοράς να λύσουν τα καινά προβλήματα της ανεργίας και της κοινωνικής περιθωριοποίησης. Βλέπε π.χ. J. Keane (ed), *Re-discovering Civil Society*, 1987, και J. L. Cohen και A. Arato, *Civil Society and Political Theory*, 1992. *Η διετή στρατηγική*

Βεβαίως καμία κοινωνία δεν έχει ούτε πρόκειται ποτέ να πετύχει στο κείμενο φενδοθεσμικό επίπεδο πλήρη διάχυση των δικαιωμάτων προς τα κάτω ή στο διαθεσμικό/οριζόντιο επίπεδο πλήρη ισορροπία μεταξύ των λογικών των βασικών θεσμικών χώρων. Πρόκειται σαφώς για μια ουτοπία. Η ουτοπία όμως αυτή είναι «ρεαλιστική», από την άποψη ότι μας υποδεικνύει μια σειρά πρακτικά μέτρα που μπορεί να μας φέρουν πιο κοντά στο ιδεώδες μιας πλήρως ανεπτυγμένης ΚΠ. Θα κάνω αυτό πιο συγκεκριμένο παίρνοντας παραδείγματα από τον πόλο μας.

Όπως είναι γνωστό, για διάφορους ιστορικούς λόγους, η χώρα μας έχει μια εξαιρετικά καχεκτική ΚΠ με έντονους αυταρχισμούς και στο ενδοθεσμικό και στο διαθεσμικό επίπεδο. Στον πολιτικό χώρο, π.χ., έχουμε και υπερσυγκέντρωση δύναμης στα χέρια των κυβερνώντων (ενδοθεσμικό επίπεδο) και κομματικοκρατία, δηλαδή διεύθυνση της κοιμητικής λογικής σε τομείς όπως η ανώτατη παιδεία, η Εκκλησία κλπ. Τελείως ενδεκτικό, ένα πρακτικό μέτρο που θα δυναμώσει την ΚΠ στον πολιτικό χώρο είναι η σχεδιαζόμενη από την κυβέρνηση δημιουργία του Συνήγορου του Πολίτη που αν λειτουργήσει αποτελεσματικά (πράγμα αμφίβολο) θα ενισχύσει σημαντικά τα δικαιώματα του απλού πολίτη έναντι της άκριτης δεσποτικής δημόσιας διοίκησης. Όσο για τον «μπερκαλισμό» της κομματικοκρατικής λογικής, αυτός θα μπορούσε να μειωθεί π.χ. με τον σαφή διαχωρισμό Εκκλησίας και κράτους ή με την κατάργηση του μονοπωλίου που το κράτος έχει στον χώρο της ανώτατης παιδείας.

Ακριβώς η ίδια διετή στρατηγική θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και στον οικονομικό χώρο που επίσης παρουσιάζει σοβαρά ελλείμματα από την προοπτική μιας ανεπτυγμένης ΚΠ. Ενδοθεσμικά, αν στη σημερινή συγκυρία ο εκδημοκρατισμός της επιχείρησης (από την άποψη συμμετοχής των εργαζομένων στις βασικές αποφάσεις) δεν είναι εφικτός, μέτρα όπως η καταπολέμηση μονοπωλιακών καταστάσεων, ο επιτάκτος έλεγχος επιχειρήσεων που είτε αποκρατικοποιήθηκαν είτε αποτελούν κύριους μοχλούς ανάπτυξης, η ενίσχυση οργανώσεων που προστατεύουν τον καταναλωτή κλπ. θα οδηγούσαν σε αποκέντρωση δύναμης στον οικονομικό τομέα. Όσο για τη διαθεσμική διάσταση όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά πιο γενικά, απαιτούνται μέτρα που θα περιορίζουν το οικονομικό κεφάλαιο να αγοράζει λίγο πολύ άτομα, για να χρησιμοποιήσω την ορολογία του Μπουρντιέ, πολιτικό ή πολιτισμικό «κεφάλαιο». Για παράδειγμα, ο αυστηρός έλεγχος των οικονομικών των κομμάτων (διαφάνεια, αυστηρός περιορισμός των ποσών που τα κόμματα δαπανούν να ζυδεύουν στις εκλογές κλπ.) μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στο να αυξηθεί η σχετική αυτονομία του πολιτικού χώρου από τον οικονομικό. Στην πολιτισμική σφαίρα τώρα θα πρέπει να επινοηθούν μέτρα που θα κάνουν πιο δύσκολη την αγορά/έλεγχο των ΜΜΕ (ιδίως της τηλεόρασης) από το μεγάλο κεφάλαιο και που θα δώσουν μεγαλύτερη πρόσβαση στον έλεγχο των καναλιών (κρατικών και μη) σε αυτούς που έχουν την πρωταρχική ευθύνη παραγωγής και αναπαραγωγής πολιτισμικών αγαθών (δηλαδή, σε καλλιτέχνες, δασκάλους, κερτί, ερευνητές, διανοούμενους, γονείς κλπ.).

Θα μπορούσα να πολλαπλασιάσω τα παραδείγματα τρόπων μείωσης των ενδοθεσμικών και των διαθεσμικών αυταρχισμών. Λόγω έλλειψης χώρου, αυτό που θέλω να τονίσω σε αυτό το άρθρο είναι τη βασική αρχή ότι οι πρακτικές λύσεις που θα προταθούν θα πρέπει συστηματικά να δυναμώνουν έναν ενδιάμεσο χώρο που δεν θα λειτουργεί ούτε με βάση το κέρδος ούτε με βάση την κομματικοκρατική λογική. Στη σημερινή συγκυρία άποιο, για να χρησιμοποιήσω την ορολογία του Χάμπερμας, οι εργαλειώδεις λογικές του κέρδους και της κομματικοκρατικής εξουσίας «αποβασιάζουν» τους υπόλοιπους θεσμικούς χώρους, ο πολλαπλασιασμός μη κερδοσκοπικών και μη κρατικοκρατικών μηχανισμών επίλυσης

προβλημάτων αποτελεί τον μόνο τρόπο εξανθρωπισμού του καπιταλισμού ενός καπιταλισμού που, είτε μας αρέσει είτε όχι, εδραϊώνεται όλο και περισσότερο στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Ο Συνήγορος του Πολίτη

Ο ψηφισθείς από τη Βουλή θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη έχει ήδη δεχθεί δύο σοβαρά πλήγματα. Πρώτον, το πρόσωπο που θα τον αναλάβει δεν εκλέγεται από τη Βουλή αλλά διορίζεται από την κυβέρνηση (βλ. άρθρο μου στο «Βήμα», 27-4-97). Δεύτερον, το προβλεπόμενο από τον κρατικό προϋπολογισμό ποσό για την επίσημη λειτουργία του ανέρχεται στο εντελώς ανεπαρκές ποσό των 200 εκατ. δρχ. Η κυβέρνηση είναι τόσο μίζερη σε αυτό το θέμα όσο γενναίοδωρη είναι όταν πρόκειται για «εφευριστικές φιάτσες» (π.χ. διεθνείς αγώνες στίβου στο στάδιο) ή πελατειακές επιδοτήσεις (π.χ. διαγραφή χρεών των συνταξιωμένων). Από τη μια μεριά σκορπάμε δεκάτομα για το τίποτα και από την άλλη πηκουμεύμαστε να βρούμε τους αναγκαίους πόρους για να λειτουργήσει ο Συνήγορος του Πολίτη σωστά, δηλαδή να λειτουργήσει κατά τρόπο που θα μειώσει τον αυταρχισμό της κρατικής γραφειοκρατίας και θα αναβαθμίσει προς το δημοκρατικότερο τις σχέσεις κράτους - πολίτη. Γι' αυτές τις συνθήκες το πιο πιθανόν είναι ο Συνήγορος του Πολίτη να μετατραπεί σε άλλη μία κρατική γραφειοκρατία δικαιοκρατικού τύπου. Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι, παρ' όλες τις πρόσφατες ρητορικές αναφορές στην έννοια της ΚΠ, είτε η κυβέρνηση είτε η αντιπολίτευση έχουν αντιληφθεί τη σοβαρότητα του θέματος. Δεν έχουν αντιληφθεί ότι στη σημερινή συγκυρία ο ουσιαστικός εκσυγχρονισμός προϋποθέτει το δυνάμισμα της ΚΠ.

Ο κ. Νίκος Μουζέλης είναι καθηγητής στη London School of Economics.

Στέγη για παιδιά ενός κατώτερου θεού
Άρθρο από την εφημερίδα το Έθνος

ΕΘΝΟΣ

Κάντε κλικ και μάθε:

POS

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑ

«Στέγη» για παιδιά ενός κατώτερου θεού

Επί δύο, σχεδόν, δεκαετίες η «Στέγη» Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων δίνει μια καθημερινή μάχη για την προστασία των παιδιών με κεντρικό άξονα φιλοσοφίας «κανένα παιδί δεν είναι κακό, κανένα παιδί στη φυλακή, κανένα παιδί στον δρόμο».

ΕΘΝΟΣ
9:00, 18/12/2015

http://www.ethnos.gr/koinonia/arthro/stegi_gia_pai_dia_enos_katoterou_theou-64304582/

Η «Στέγη» βασίζεται σε δίκτυο εθελοντών.

Μια ομάδα εθελοντών, με έδρα την Ερμούπολη της Σύρου, προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες, εφαρμόζει αναμορφωτικά μέτρα και υποστηρίζει δυσλειτουργικές οικογένειες. Κοινή διαπίστωση όλων είναι ότι τα παιδιά και οι νέοι είχαν ανάγκη από ένα επιστημονικό πλαίσιο στήριξης ενταγμένο στη δική τους τοπική κοινωνία και όχι τη φυλακή ή τα αναμορφωτικά ιδρύματα.

Όλα ξεκίνησαν πριν πολλά χρόνια με την πρωτοβουλία που είχε η κ. Μαρία Κυδωνιέως-Φωστέρη, επιμελήτρια ανηλίκων - κοινωνική λειτουργός, όταν διαπίστωσε ότι η πολιτεία προέβλεπε την καταστολή για την παιδική παραβατικότητα, αλλά καμία υποδομή δεν υπήρχε όσον αφορά την πρόληψη. Έτσι, η «Στέγη» ιδρύθηκε το 1996 με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Σύρου. Σήμερα συνεχίζει το έργο της παρά τις δυσκολίες των καιρών, καθώς με την οικονομική δυσπραγία ελλοχεύει ο κίνδυνος τα παιδιά να στερηθούν την ψυχοκοινωνική στήριξη την οποία δεν μπορεί να τους παρέχει η οικογένειά τους και το κάνει η «Στέγη».

Προβλήματα

«Έχουμε σήμερα 35-40 παιδιά από οικογένειες με ποικίλα προβλήματα και δυσλειτουργίες. Οι ίδιοι οι γονείς καταφεύγουν σε εμάς και μερικές φορές από μόνα τους, τα παιδιά. Ερχονται καθημερινά μετά το σχολείο και εμείς τα στηρίζουμε, ενώ εκπαιδευτικοί τα βοηθούν στο διάβασμα με τα μαθήματα. Παρέχουμε ημερήσια σίτιση, επαγγελματικό προσανατολισμό, κάνουμε ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη» λέει η κ. Φωστέρη και συμπυκνώνει μέσα σε λίγες λέξεις τη σύνθετη διαδικασία προσέγγισης με στόχο την πρόληψη της παραβατικότητας.

Η φύση της εργασίας της την έφερε μπροστά σε μια δύσκολη πραγματικότητα.

«Ο νόμος ήταν σκληρός και χωρίς πλαίσιο στήριξης. Όταν τα παιδιά έκλεβαν, την τρίτη φορά, κατέληγαν στη φυλακή. Όμως όταν πεινάς το ξανακάνεις. Ήταν παιδιά πεινασμένα, ξυπόλητα, άστεγα, παραμελημένα και ήθελαν μια αγκαλιά και στήριξη. Θεωρούσα ντροπή να λέω στον ανήλικο που ερχόταν στο δικαστήριο πεινασμένος, ξυπόλητος, χωρίς οικογένεια και κοιμόταν στα άστρα, που είχε τόσα προβλήματα και έκλεβε μόνο και μόνο επειδή ήθελε να φάει ότι αν το ξανακάνεις θα πας φυλακή. Επρεπε κάτι να κάνω» λέει και αφηγείται το έναυσμα για τη δημιουργία της «Στέγης».

Τη δεκαετία του '80 η κ. Φωστέρη ήταν η μοναδική επιμελήτρια ανηλίκων και στα 24 νησιά των Κυκλάδων για την παιδική παραβατικότητα, σε μια εποχή όπου δεν

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗ ΕΘΝΟΣΠΟΡ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

παιδιών.

«Οι δυσκολίες άρχισαν το 1985 όταν έκλεισαν τα τρία ορφανοτροφεία που υπήρχαν στη Σύρο και τότε άρχισαν τα προβλήματα. Ενα πρωί έκλεισε το θηλέων, πέταξε 15 παιδιά στον δρόμο και εμείς ψάχναμε να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε.

Η ψυχική της «Στέγης» Μαρία Κυδωνιέως - Φωστέρη με τον παλαίμαχο ποδοσφαιριστή Αγγελο Μπασινά

Η Σύρος ήταν βιομηχανική πόλη και είχε εργοστάσια. Ο σύζυγός μου ήταν διευθυντής σε εργοστάσιο και έδινε δουλειά σε παιδιά. Την περίοδο εκείνη όμως έκλεισαν τα εργοστάσια και πολλές οικογένειες έμειναν χωρίς δουλειά. Με τον τότε εισαγγελέα Αηηλίκων Παπαδάκη δημιουργήσαμε μια ομάδα εθελοντών, δίναμε ρούχα, τρόφιμα, βοήθεια σε μαθήματα και έπειτα ιδρύθηκε η "Στέγη". Ως κέντρο ημέρας, μαζέψαμε τότε όλα τα δύσκολα περιστατικά και αντί για φυλακή προσφέραμε υποστήριξη. Κανένα παιδί δεν είναι κακό» επαναλαμβάνει η κ. Φωστέρη και σημειώνει ότι με δική τους πρωτοβουλία δημιουργήθηκε Εσπερινό Γυμνάσιο και Λύκειο στη Σύρο.

Σήμερα πολλά παιδιά τα οποία στο πέρασμα του χρόνου βρήκαν φιλόξενο καταφύγιο στη «Στέγη» έχουν μεγαλώσει, εργάζονται και απέκτησαν δική τους οικογένεια. Ο τρόπος λειτουργίας περιλαμβάνει ημερήσια σίτιση των ανηλίκων, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των ίδιων και των οικογενειών τους, προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης (ζωγραφική, χειροτεχνίες), βοήθεια στα σχολικά μαθήματα, ένταξη σε αθλητικές ακαδημίες κ.λπ. Επίσης, η «Στέγη» μεριμνά για τις σπουδές και την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών...

Δίκτυο

Όλα βασίζονται σε ένα δίκτυο εθελοντών. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στη «Στέγη» της Σύρου κάνουν την πρακτική τους κοινωνικοί λειτουργοί από το εξωτερικό και φοιτητές από το πανεπιστήμιο του Βερολίνου, ενώ ανάμεσα στους εθελοντές συναντά κανείς μαθητευόμενους σεφ από την Πολωνία και Γαλλίδες για διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας.

Στα χρόνια λειτουργίας της η «Στέγη» υποστήριξε περισσότερα από 400 παιδιά ηλικίας έως 18 ετών. Τα τελευταία χρόνια ασχολείται με την πρόληψη της παιδικής παραβατικότητας υποστηρίζοντας 40 παιδιά από 2-25 ετών. Τα παιδιά άνω των 18 ετών είχαν σπληνική και συνεχίζουν να στηρίζονται από τη «Στέγη» λόγω της παρούσας κατάστασης και λόγω των ιδιοτεροτήτων που παρουσιάζουν.

Γιώργος Αποστολίδης

Η συνέντευξη με την Κα. Φωστέρη

Η συνάντηση με την Κα. Φωστέρη, έγινε στις 12 Απριλίου 2016 στην καφετέρια Plaza στο νησί της Σύρου, στην προσπάθεια μας για την ορθή εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, ώστε να συγκεντρώσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για την Στέγη Ανηλίκων Σύρου μέσω της επιτόπιας έρευνας.

Ερώτηση 1:

Κυρία Φωστέρη έχετε ενεργή δράση περίπου μια εικοσαετία, και έχετε κάνει τόσα πολλά και έχετε στηρίξει τόσα παιδιά που πραγματικά σας είχαν ανάγκη. Η απορία μας είναι αν σας έχει ανεξίτηλη κάποια ιστορία παιδιών που πραγματικά σας συγκίνησε;

- *Βεβαίως, και μέσα σε τόσα χρόνια δράσης μου με έχουν συγκινήσει πολλά παιδιά και ιστορίες του καθώς όλα τα παιδιά αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και χρειάζονται πραγματική βοήθεια . Θα σας πω όμως μια ιστορία η οποία συνέβη περίπου 10-12 χρόνια πριν. Υπήρχαν 2 αδέρφια όπου οι γονείς τους ήταν τοξικομανείς και κάθε βράδυ έκαναν χρήση των τοξικών ουσιών, ανίδεοι και χωρίς να έχουν συναίσθηση των πραγμάτων έσβηναν τα τσιγάρα τους στα κεφαλάκια των παιδιών. Τα χρησιμοποιούσαν ως τασάκια , κλείδωναν την πόρτα στο σπίτι και τα άφηναν εκεί τουλάχιστον για δυο μέρες. Όταν έφτασε στα αυτιά μου αυτό το γεγονός, αντέδρασα αναλόγως, με συνεργασία με τον σπιτονοικοκύρη του παιδιού έσπασα την πόρτα και έβαλα μια σκάλα στο παράθυρο και από κει μπόρεσα και πήρα τα παιδιά. Για καλή τύχη των παιδιών, βρέθηκε μια κυρία που μέχρι και τώρα φιλοξενεί τα παιδιά στο σπίτι της. Βέβαια, κοντά στα παιδιά βρίσκεται και ο πατέρας ο οποίος έχει αποτοξινωθεί εντελώς. Μια δεύτερη ιστορία που θυμάμαι, είναι η*

ιστορία ενός κοριτσιού 16 χρονών το οποίο το έδιωξαν από ένα ίδρυμα και βρέθηκε στην Σύρο. Για λίγες μέρες κάθονταν μερόνυχτα κοντά στο τελωνείο της Σύρου και εκεί την εκμεταλλεύτηκαν αρκετοί επιτήδριοι . Και πάλι μόλις πληροφορήθηκα για αυτό το γεγονός ήρθα σε επαφή με το κορίτσι . Μετά από αυτό φρόντισε η Στέγη να νοικιάσει ένα σπίτι για το κορίτσι. Το κορίτσι βέβαια τελείωσε το νυχτερινό Λύκειο και πού καλό βαθμό και τώρα φοιτά στο ΙΕΚ Σύρου.

Ερώτηση 2:

Κα. Φωστέρη συνεχίζεται και φροντίζεται ακόμα τα κορίτσι αυτό;

- *Και βέβαια βοηθάμε το κορίτσι άλλα και το κορίτσι είναι τόσο εργατικό που βοηθά και μόνο του τον εαυτό του καθώς καθαρίζει σπίτια έχοντας έτσι την δικής της δουλεία.*

Ερώτηση3:

Αυτό είναι πάρα πολύ ωραίο και συγχαρητήρια εκ των προτέρων δίνεται μια μεγάλη δυνατότητα σε αυτό το κορίτσι να καταφέρει να πραγματοποιήσει τα όνειρα της. Η επόμενη ερώτηση μας έχει να κάνει σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Στέγη ανηλίκων και ποια βέβαια είναι αυτά;

- *Το πρόβλημα της Στέγης είναι αυτό, που μας ταλαιπωρεί αρκετά χρόνια. Είναι το οικονομικό κομμάτι αλλά και το θέμα του σπιτιού διότι είναι αρκετά μικρό για να φιλοξενεί 30 με 40 παιδιά. Αν και μέσα από αυτό το σπίτι έχουν περάσει σχεδόν 400 παιδιά.*

Ερώτηση 4:

Και πως αντιμετωπίζεται το θέμα χώρου; Σίγουρα θα έχετε βρει κάποια λύση!

- *Κύρια και βασική βοήθεια μας είναι οι εθελοντές όχι μόνο στην απασχόληση των παιδιών αλλά και στην στέγαση τους. Πολλοί είναι αυτοί που φιλοξενούν τα παιδιά στους δικούς τους χώρους όπως έκανε και ο Πολιτιστικός Σύλλογος της περιοχής μας «Μάνα» τα Χριστούγεννα. Άλλοι βέβαια πρόσφεραν εργασία και άλλοι χρήματα όπως επίσης και φαγητό και ρούχα.*

Ερώτηση 5:

Οι εθελοντές είναι κάτοικοι της Σύρου αποκλειστικά;

- *Όχι! Έχουμε και εθελοντές και από άλλες χώρες, για να καταλάβετε έχουμε εθελοντές από την Γαλλία που κάνουν το ERASMUS τους εδώ. Θυμάμαι κάποτε μια Γαλλίδα εθελόντρια με είχε ρωτήσει για ποιόν λόγο η Στέγη είναι ΜΚΟ και όχι ένας κρατικός οργανισμός. Και βέβαια η Στέγη δεν δραστηριοποιείτε μοναχά στην Σύρο αλλά και στην Τήνο και την Πάρο.*

Ερώτηση 6:

Κυρία Φωστέρη όσα χρόνια κάνετε αυτή την προσπάθεια έχετε βρει απέναντι σας γονείς παιδιών που είναι αντίθετοι σε όλο αυτό;

- *Κανένα παιδί δεν έρχεται με το ζόρι ίσα ίσα οι γονείς μας συγχαίρουν για το έργο μας. Τα παιδιά είναι ένα δέντρο που έχει γύρω γύρω χόρτα, η Στέγη προσπαθεί να βγάλει αυτά τα χόρτα και να ρίξει και λίγο λίπασμα για να μπορέσει αυτό το δεντράκι να μεγαλώσει.⁸²*

---

⁸²Συνέντευξη με την Κα. Μαρία Φωστέρη στις 12/4/2016

Τα δικαιώματά σου

Όλα τα παι
Σύνταγμα κ

ις, το

Το σημαντικότερο κείμενο για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι η **ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΟΗΕ**.

Η Σύμβαση αυτή, που υπογράφηκε το 1989 από τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ρυθμίζει τις υποχρεώσεις των κρατών για την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Το 1992 έγινε νόμος και στην χώρα μας (νόμος 2101/92).

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες δικαιωμάτων:

- **Προστασία** (από κάθε μορφής κακοποίηση, εκμετάλλευση, διάκριση, ρατσισμό, κ.λπ.)
- **Παροχές** (δικαίωμα στην εκπαίδευση, την υγεία, την πρόνοια, την ψυχαγωγία, κ.λπ.)
- **Συμμετοχή** (δικαίωμα στην έκφραση γνώμης, την πληροφόρηση, τον ελεύθερο χρόνο, κ.λ.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Παρακάτω θα βρεις ορισμένα από τα δικαιώματα που περιέχονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

- Όλα τα παιδιά είναι ίσα και πρέπει να προστατεύονται από διακρίσεις λόγω φυλής,

χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, καταγωγής, πεποιθήσεων, νομικής κατάστασης των ιδίων ή μελών της οικογένειάς τους.

- Το συμφέρον του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις αποφάσεις που το αφορούν.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην ταυτότητα, δηλαδή σε ένα όνομα, επώνυμο και ιθαγένεια.
- Τα παιδιά πρέπει να μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον που τους παρέχει τα αναγκαία υλικά αγαθά (στέγη, ρούχα, τροφή) και διασφαλίζει τη σωματική, νοητική, συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να μην αποχωρίζονται από τους γονείς τους, εκτός αν αυτό γίνεται με κοινή απόφαση των γονέων ή ύστερα από απόφαση της Πολιτείας, επειδή οι γονείς τα παραμελούν ή τα κακομεταχειρίζονται.

- Όλα τα παιδιά, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους, έχουν δικαίωμα να εκφράζουν τη γνώμη και τις απόψεις τους σε θέματα που τα αφορούν. Οι ενήλικες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη τους πριν πάρουν αποφάσεις γι' αυτά.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράζουν τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις τους.

- Κανείς δεν μπορεί να επεμβαίνει αυθαίρετα στην ιδιωτική ζωή των παιδιών στην οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία τους, ούτε να προσβάλλει την τιμή και την υπόληψή τους.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση, ηλεκτρονικά μέσα) αλλά πρέπει και να προστατεύονται από τις αρνητικές επιδράσεις τους.

- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα προστασίας από κάθε μορφής κακομεταχείριση: βία, παραμέληση, κακοποίηση (σωματική, λεκτική, ψυχολογική, σεξουαλική) και εκμετάλλευση, μέσα και έξω από την οικογένεια.
- Τα παιδιά που προέρχονται από ξένη χώρα έχουν δικαίωμα φροντίδας και προστασίας.
- Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν δικαίωμα στη δωρεάν ειδική φροντίδα, εκπαίδευση και επιμόρφωση, ώστε να απολαμβάνουν ισότιμη και αξιοπρεπή ζωή.

- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην ιατρική περίθαλψη και φροντίδα, τους

εμβολιασμούς, τη νοσηλεία, κ.λπ.

- Όταν η οικογένεια δεν μπορεί να φροντίσει ένα παιδί, τότε η Πολιτεία αναλαμβάνει τη φροντίδα του με θεσμούς όπως η υιοθεσία, η φιλοξενία σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα, που πρέπει να σέβονται πλήρως τα δικαιώματά του.

- Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους. Το κράτος πρέπει να παίρνει μέτρα ώστε τα παιδιά να γράφονται και να μη διακόπτον στο σχολείο, να αναπτύσσουν τις ικανότητες και την προσωπικότητά τους. Τα πειθαρχικά μέτρα δεν πρέπει να προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των μαθητών.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην ανάπαυση, στο παιχνίδι και την ψυχαγωγία.

- Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από κάθε μορφής οικονομική εκμετάλλευση (ελαπτεία, εκπόρνευση, πορνογραφία, δουλεμπόριο, κ.λπ.) Έχουν όμως δικαίωμα στην εργασία με ασφάλιση και υπό προϋποθέσεις, ανάλογα με την ηλικία, το είδος εργασίας, το ωράριο, κ.λπ..
- Τα παιδιά που είτε τα ίδια είτε μέλη της οικογένειάς τους κάνουν χρήση ναρκωτικών ή άλλων ουσιών που προκαλούν εξάρτηση έχουν δικαίωμα κατάλληλης υποστήριξης.
- Τα παιδιά που συλλαμβάνονται και δικάζονται έχουν δικαίωμα να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό στην ιδιωτική τους ζωή, να ενημερώνονται αναλυτικά από τις Αρχές σε κατανοητή γλώσσα και να έχουν νομική βοήθεια. Σε περίπτωση που είναι απολύτως απαραίτητη η κράτησή τους, αυτή πρέπει να γίνεται χωριστά από ενήλικα άτομα και με σεβασμό στην προσωπικότητα και τις ανάγκες τους.

**Ολόκληρη τη Σύμβαση μπορείς να διαβάσεις [εδώ](#) και σε αρχείο word [εδώ](#).
Τη Σύμβαση με απλά λόγια μπορείς να διαβάσεις [εδώ](#) ή στο φυλλάδιό μας "Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια".**

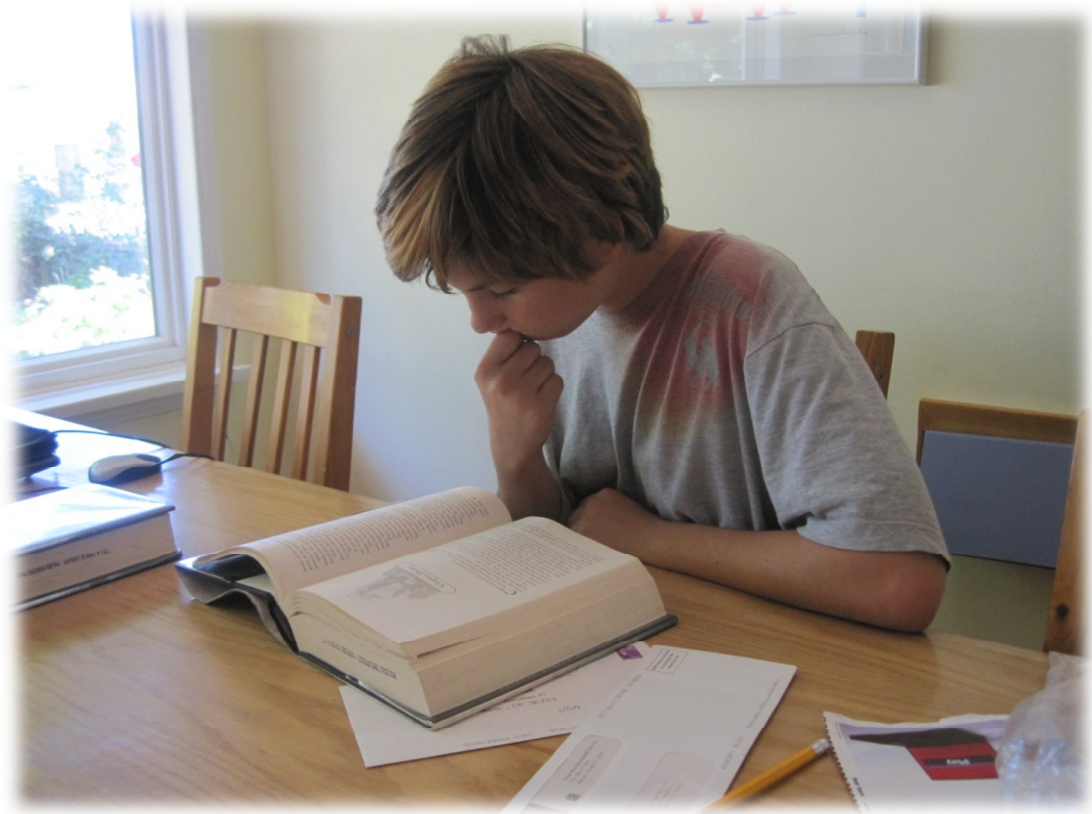

Φωτογραφικό υλικό

Στόχος η κοινωνικοποίηση...

“ΣΤΕΓΗ”
Αστική Μη Κερδοσκοπική
Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης
Ανηλίκων και Εφήβων